

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

***«ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:
НАУКА, ОСВІТА, ПРАКТИКА»***

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

Харків

22–23 лютого 2017 р.

УДК 351.862:378(477)

ББК 67.99(2)116

Ф 43

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету цивільного захисту України (протокол № 7 від 23 лютого 2017 р.)

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії: Садковий В.П., д.держ.упр., проф.

Заступник голови редакційної колегії: Андронов В.А., д.тех.н., проф.

Головний редактор: Домбровська С.М., д.держ.упр., проф.

Заступник головного редактора: Майстро С.В., д.держ.упр., проф.

Відповідальний секретар: Помаза-Пономаренко А.Л., к.держ.упр.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст і стилістику матеріалів, поданих у редакції авторів.

Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 22–23 лютого 2017 р. / за заг. ред. В. П. Садкового. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2017. – 252 с.

У збірнику розміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика».

Він містить матеріали щодо таких напрямів:

- механізми формування та реалізації державної політики у сфері реформування вищої освіти;
- державні механізми забезпечення якості вищої професійної освіти;
- державне регулювання розвитку дистанційної освіти для підготовки конкурентоспроможних фахівців;
- механізми державного управління в соціальній сфері;
- механізми державного управління в екологічній сфері;
- організаційно-правові, соціально-економічні та психолого-педагогічні аспекти державного управління у сфері цивільного захисту;
- державна політика захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню;
- державні механізми забезпечення пожежної та техногенної безпеки.

СЕКЦІЯ 1

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Алієва П. І.

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗАСАД РОЗВИТКОМ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності в 1991 р. почався новий етап розвитку українського суспільства. Україна стала суверенною демократичною державою, почалися радикальні реформи. Головною особливістю сучасного періоду можна вважати його перехідний характер. Ми можемо говорити про те, що в суспільстві склалася нова соціокультурна ситуація, яка характеризується іншими соціально-економічними умовами, формами власності, характером стосунків між людьми, соціальною структурою, системою цінностей. Принципово новий статус в наші дні отримала національна культура [2].

Виклад основного матеріалу. Сучасна освіта фундаментальна основа людської життєдіяльності, виступаючи як інтегральна, узагальнююча цінність духовної культури. Поряд з політичною і правовою культурою освіта формує естетичні і моральні риси особистості в нерозривному зв'язку з життям суспільства. Метою функціонування соціального інституту освіти в суспільстві є формування інтелектуально-морального потенціалу нації. Ефективність функціонування соціального інституту освіти необхідно вивчати з позицій комплексного підходу, який передбачає врахування різноманіття різноякісних суб'єктів освіти і системи їх взаємозв'язків і управління. Особистість по відношенню до інститутів держави завжди об'єкт впливу. Довгий час держава практикувала ресурсний підхід до власного населення, управління системою освіти було підпорядковано ідеї виховання працівника, професіонала з мінімальним урахуванням індивідуальності. У той час, як на сучасному етапі освіта набуває характеру цілеспрямованої безперервної (протягом усього життя) діяльності особистості, орієнтованої на використання освітньої системи, освітнього середовища з метою самовдосконалення, задоволення індивідуальних освітніх потреб.

Міжнародне співробітництво – це історично обумовлений та суспільно-необхідний засіб взаємодії країн та націй щодо спільного досягнення взаємовигідних результатів. Воно має всілякі організаційні форми у залежності від області та специфіки сумісної діяльності. Пошук найбільш прогресивного, оптимального та актуального, спонукає педагогів за кордоном та в країні встановлює ділові контакти і в подальшому вигідно використовувати можливості, що надалися. У сучасному світі міжнародне співробітництво є основою для забезпечення сталого економічного зростання, подолання дисбалансів і дефіцитів, підвищення якості життя, оновлення технологій і знань, захисту навколишнього середовища. Держави об'єднуються в пошуках колективних рішень і механізмів, спрямованих на подолання спільних проблем і досягнення спільних завдань в рамках формальних і неформальних інститутів на регіональному і глобальному рівнях [1].

Міжнародні механізми співпраці створюють умови для спільного аналізу досвіду, виявлення найкращих варіантів рішень та кращих практик діяльності в різних сферах. Цінність такої взаємодії безумовна.

Освіта є барометром конкурентоспроможності країни в глобальному просторі,

сферою об'єднання зусиль держав і професійних співтовариств.

Міжнародне співробітництво вищої школи як комплекс, зв'язків між окремими країнами, групами країн, суб'єктами вищої школи, що постійно розвиваються і поглиблюються виступає важливим чинником стійкого розвитку, який сприяє: удосконаленню вищої школи; посиленню у вищій освіті гуманітарної складової; формуванню безперервної випереджаючої освіти; реалізації низки реформістських тенденцій у вищій школі, що забезпечують її сталий розвиток. Вирішення цих завдань може бути знайдено на шляху об'єднання зусиль усіх педагогічних шкіл, використання багатющого потенціалу вищої школи та професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах високо-розвинених країн [3].

Міжнародне співробітництво є одним зі стратегічних напрямів діяльності вищих навчальних закладів України. Воно спрямоване на підвищення положення навчальних закладів в системі вищої освіти України, їх інтеграцію в цілому та їх окремих структурних підрозділів у світовий освітній та навчальний простір, встановлення стратегічних партнерських зв'язків з вищими навчальними закладами зарубіжних країн [2].

Основні цілі міжнародної діяльності вищих навчальних закладів України:

- підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг, їх авторитету в Україні та за кордоном;
- забезпечення якості освітньої та наукової діяльності, привабливості вищої освіти;
- зміцнення співпраці та міжвузівських зв'язків з зарубіжними університетами та міжнародними організаціями, фондами країн Азії, Африки, Європи, Канади та США;
- отримання додаткових конкурентних переваг через доступ до нових технологій, джерел наукової інформації в результаті інтернаціоналізації навчального та дослідницького процесів.

Завдання міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів України:

- досягнення міжнародних стандартів якості в області освітніх програм. Узгодження навчальних планів вищих навчальних закладів з навчальними планами університетів-партнерів за відповідними освітніми програмами;
- формування кадрового потенціалу для участі факультетського освітнього співтовариства в національних та міжнародних освітніх програмах;
- створення оптимальних умов академічної мобільності для викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів, а так само викладачів, аспірантів та студентів ВНЗ-партнерів;
- забезпечення стійких зв'язків вищих навчальних закладів із зарубіжними суб'єктами партнерства в науково-дослідній галузі;
- досягнення міжнародного рівня конкурентоспроможності результатів науково-дослідної діяльності вищих навчальних закладів;
- розвиток мовної підготовки викладачів, співробітників, студентів;
- розвиток експорту освітніх послуг серед іноземних студентів.

Міжнародна діяльність вищих навчальних закладів України здійснюється за такими напрямками:

- участь у діяльності міжнародних організацій, фондів, а також у міжнародних наукових та освітніх проектах;
- науково-аналітичне, організаційне, експертно-консультаційне та інформаційне забезпечення реалізації національних та міжнародних освітніх програм;
- розвиток міжнародних двосторонніх і багатосторонніх зв'язків вищих навчальних закладів;
- розробка та реалізація спільних магістерських програм з зарубіжними ВНЗ-партнерами, в тому числі іноземною мовою;
- створення ефективної системи перепідготовки кадрів та підвищення

кваліфікації за кордоном, подальша дисемінація отриманого досвіду, вироблення стійких партнерських зв'язків;

- розвиток мовної підготовки викладачів, аспірантів, студентів;
- прийом та навчання за магістерськими програмами іноземних студентів;
- наукове співробітництво із зарубіжними партнерами, організація та проведення міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів, літніх шкіл; організація лекцій запрошених професорів;
- участь вищих навчальних закладів, їх студентів, аспірантів, викладачів у міжнародній науково-дослідній діяльності [3].

Висновки. XXI століття характеризується розвитком глобалізації та інтеграції у сферах економіки та бізнесу. Поглиблюються міжнародні відносини, зокрема у сфері освіти. Процес міжнародного обміну «носіями» знань отримав назву міжнародної академічної мобільності. Попри бурхливий розвиток інформаційних технологій зв'язку, основним способом «постачання» знань через кордон є переміщення студентів та викладачів. Перед вищою освітою постали нові завдання – підготовка професійних кадрів, які зуміють ефективно працювати в умовах глобального ринку. Нині важлива модернізація вищої школи, яка спрямована на підвищення якості, ефективності освіти.

Література:

1. Стратегія розвитку освіти в Україні: проблеми і перспективи / О. Коловійкова, Ю. Луковенко, В. Нікітін [та ін.] // Психологія і суспільство. – 2009. – № 2. – С. 100–141.
2. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна / Т.В. Фініков ; Міжнар. фонд дослідж. освіт. політ., Ін-т економіки та права “Крок”. – К. : Таксон, 2002. – 175 с.
3. Щербань М. Як модернізувати університет? : [досвід кращих ВНЗ України має слугувати особистості й державі] / М. Щербань // Освіта. – 2002. – 10–17 квітня (№ 22/23). – С. 3.

Бізікін М. С.

НАЦІОНАЛЬНИЙ БРЕНДІНГ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

Постановка проблеми. Національний брендінг є новим терміном, який набув розвитку у ХХ ст., але сам механізм використовувався активно і раніше. Різниця лише у тому, що на той час не існувало маркетингового інструментарію, стратегій брендінгу, а національна ідентичність будувалася за допомогою релігій, революцій, міфів, церемоній та ритуалів.

Виклад основного матеріалу. Для формування позитивного міжнародного іміджу країни на світовій арені використовують різні інструменти та розробляють механізми, які дозволяють їм ефективно просувати ключові інтереси країни на міжнародних ринках та у світовому співтоваристві. Міжнародний імідж країни може бути позитивний, негативний або нейтральний, що зумовлено, перш за все, наявністю та реалізацією відповідних державних програм з його формування. Формування позитивного міжнародного іміджу країни потребує системного підходу, а для цього країни світу використовують різні інструменти з його розробки та просування.

Застосування таких інструментів залежить від рівня сприйняття міжнародного іміджу країни. Обираючи інструменти для позиціонування іміджу країни, слід на кожному рівні враховувати основні економічні інтереси суб'єктів сприйняття та визначати ключові компетенції.

Протягом останніх десяти років проводяться дослідження, метою яких є визначення найсильніших країн-брендів. Протягом п'яти років найсильніші бренди-країни визначали шляхом всебічного дослідження і опитування 2700 туристів із 9 країн світу

консалтинговою агенцією FutureBrand при співробітництві з фірмою Weber Shandwick's Global Travel & Lifestyle Practice, яка спеціалізується на зв'язках з громадськістю. Для визначення бренду країни агенцією застосовується трирівнева система оцінок, яка базується на глобальному кількісному дослідженні, думці експертів та відповідних статистичних даних. Унікальна система оцінок забезпечує основу ранжування, участь в опитуванні брали респонденти з дев'яти країн світу, таких як, США, Велика Британія, Китай, Австралія, Японія, Бразилія, ОАЕ, Німеччина та Росія. Всі вони – люди, які регулярно подорожують іншими країнами у віці від 21 до 65 років. Це ті, хто здійснює ділові поїздки, полюбає відпочивати за кордоном, туристи. Респондентів опитували щодо вибору напряму подорожей, асоціацій з країною за певними ознаками, загального уявлення про країну, останній візит до неї, намір, з яким здійснювався візит, ступінь бажання порекомендувати цей напрям іншим. Результати дослідження були агреговані та завантажені у пропорціях до обсягу споживання за регіонами [1].

Подібний рейтинг уклала міжнародна дослідницька група GfK, яка щороку представляє результати “Рейтингу національних брендів”. Методологія дослідження розроблена британським вченим Саймоном Анхольтом. Головним запитанням, на яке відповідає дослідження, було “Як люди сприймають бренди різних країн?”. Рейтинг заснований на міжнародному дослідженні, в якому брали участь більше 25 тис. осіб з 20 розвинутих країн та країн, що розвиваються, які давали оцінку культурі, політиці, матеріальним та людським ресурсам, інвестиційному потенціалу та туристичній привабливості 50 лідируючих країн світу [2].

Світовий досвід формування іміджу країни дає змогу зробити такі узагальнення [3]:

- програми із формування міжнародного іміджу країни реалізуються на перших двох рівнях сприйняття міжнародного іміджу, а саме: на рівні споживчого сприйняття та сприйняття суб'єктами підприємницької діяльності;
- програми з формування міжнародного іміджу країни представлені у формі державних, державно-приватних та державних програм за участі некомерційних організацій;
- серед каналів передачі інформації використовують телебачення та радіо, друковані видання та всесвітню мережу Інтернет;
- залежно від маркетингових інструментів застосовуються: слогани, теми, візуальні символи та заходи різноманітного характеру;
- спостерігаються тенденції у формуванні іміджу країни не лише через комерційний інтерес, але й національний, на рівні сприйняття державними органами влади, що проявляється у формі позиціонування країн, як інноваційних та привабливих для залучення висококваліфікованих спеціалістів.

Висновки. Досвід багатьох країн свідчить про те, що в умовах постійно змінних факторів зовнішнього середовища країни займаються формуванням власного міжнародного іміджу, визначаючи пріоритетні напрямки розвитку, мету та засоби формування. Відповідальність за програми, які, в кінцевому результаті, забезпечують економічний розвиток та зростання національних економік, покладено не лише на уряди країн та урядові організації, а частіше реалізуються у тісній співпраці із неурядовими організаціями, спілками підприємців, асоціацій експортерів тощо. Лише координація зусиль призводить до ефективності запропонованих програм, оскільки їх реалізація є важливою для всіх суб'єктів економічних відносин.

Література:

1. Country brand index [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.futurebrand.com/>.
2. The Anholt-GfK Roper City Brands Index™ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.simonanholt.com/Research/research-city-brand-index.aspx>.
3. Полішко Г.Г. Національний брендинг у глобальній економічній системі: дис... канд. економ. наук: 08.00.02 / Полішко Ганна Геннадіївна; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2016. – 238 с.

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка проблеми. Державне реформування освітньо-виховного процесу в Україні, його вдосконалення є найважливішою актуальною соціокультурною проблемою, що значною мірою зумовлена процесами глобалізації та проблемами розвитку формування творчої компоненти особистості як необхідної якості людини, особливо фахівця, для адаптації в сучасних умовах. Досягнення системного ефекту при реалізації виховно-освітніх технологій визначається як раціональний і науково обґрунтований вибір методів і засобів для досягнення програмних цілей виховання в процесі навчання і на цій основі, підготовка фахівців, здатних вирішувати професійні завдання з урахуванням змін, що відбуваються в економіці, соціальному середовищі, сфері захисту економічних і національних інтересів, інформаційній та державній безпеці і рядом інших чинників, зумовлюють розвиток і впровадження інноваційних механізмів в конкретній сфері людської діяльності. Одним з можливих шляхів досягнення цієї мети є виявлення і раціональне використання виховного потенціалу вищих навчальних закладів і розробки при цьому регулятивів з впровадження виховно-освітніх технологій в системі вищої освіти [2]. Цей підхід націлений на максимальне розкриття інтелектуального і творчого потенціалу учасниками цілісного навчального процесу. В ході здійснення цього підходу створюється творча і змагальна обстановка з визнання талантів при впровадженні інноваційних методів і засобів, заснованих на моделі суб'єктно-об'єктної взаємодії учасників цілісного навчального процесу.

Виклад основного матеріалу. Виховний потенціал внз у даному контексті реалізації виховно-освітніх технологій і програм повинен охоплювати періоди "Я-концепції" з урахуванням пошани до достоїнств усіх народів світу і усвідомлення того, що за поведінкою кожного індивіда судять про представника країни і цілої нації.

Як показує зроблений аналіз методів застосування організаційного механізму, державні навчальні заклади мають в розпорядженні відповідний виховний потенціал, використання якого може впливати на загальну картину успішності студентів і формування у майбутніх фахівців якостей вихованості, духовності і цивільної зрілості [1].

Стосовно системи вищої освіти, де може реалізуватися цілісна освітня програма, виховний потенціал можна охарактеризувати з позиції резерву, що поновлюється і змінюється, для системного регулювання підвищення ефективності навчального процесу і якості освіти. При цьому передбачається, що виховний потенціал має в розпорядженні системні взаємодії учасників цілісного навчального процесу і відповідні структурні підрозділи, що беруть участь в управлінні і формуванні заданої моделі фахівця – кафедри, факультети і інші структурні підрозділи внз.

Слід констатувати, що у рамках перебування у внз студентів надається достатня кількість часу самоствердитися в житті і отримати відповідну професійну компетентність з обраної спеціальності. Надаючи студентів можливість саморозвиватися, внз виступає як головний системний елемент, в якому проектується не лише основні цілі, але і зміст навчання, виховання і освіти. При розгляді студента як головного суб'єкта навчальної діяльності, кожен з цих компонентів має міру своєї значущості. Щодо виявлення джерел виховних ресурсів і вироблення на їх основі основних принципів реалізації виховно-освітніх технологій, то при цьому слід враховувати чинник віку студентської молоді.

Висновки. Проведене дослідження виховного середовища державних вищих навчальних закладів свідчить що, під культурним середовищем слід мати на увазі створення взаємодоповнюючих чинників, що забезпечують мотивацію в навчанні і успішній діяльності студента із заданими цілями і програмами, дотримання канонів

етикету, правил хорошого тону, творчого взаємовідношення між працівниками внз і студентським складом. Як базисна характеристика культурного середовища розглядається формування упевненості особи у своїх можливостях і віри в самореалізацію і самоствердження в житті. Отже, при використанні виховного ресурсу внз спочатку слід виділити чинники, які можуть впливати на ефективність реалізації програм, методик, технологій виховного і освітнього характеру за участю студентів, викладачів і інших структур – учасників цілісного освітнього процесу у внз.

Література:

1. Балакірева О. М. Державна молодіжна політика як важливий напрям діяльності владних інститутів щодо розв'язання проблем молоді в сучасній Україні / О. М. Балакірева, В. А. Головенько // Укр. соціум. – 2006. – № 6. – С. 149–150.

2. Зінченко А. Державна молодіжна політика: історія формування, проблеми, перспективи / А. Зінченко // Політ. менедж. – 2007. – № 1. – С. 185–186.

Домбровська С. М.

ОСНОВНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий рух та розвиток України в першій чверті ХХІ століття, інтегрування національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Стратегічними напрямками державної політики у сфері освіти повинні стати:

- реформування системи освіти, в основу якої покладатиметься принцип пріоритетності людини;
- оновлення згідно з вимогами часу нормативної бази системи освіти;
- модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу;
- створення та забезпечення можливостей для реалізації різноманітних освітніх моделей, створення навчальних закладів різних типів і форм власності;
- побудова ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та молоді;
- забезпечення доступності та безперервності освіти протягом усього життя;
- формування безпечного освітнього середовища, екологізації освіти.

Модернізація і розвиток освіти повинні набути випереджального безперервного характеру, гнучко реагувати на всі процеси, що відбуваються в Україні та світі. Підвищення якісного рівня освіти має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства, даліше навчання і розвиток особистості. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства [1].

Тому, ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Цілеспрямоване набуття молоддю знань, умінь і навичок, їх трансформація в компетентності сприяє особистісному культурному розвитку, розвитку технологій, здатності швидко реагувати на запити часу. Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її

гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення поняття компетентності в суспільстві, що базується на знаннях.

Стратегічними завданнями реформування вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Цей трансформаційний процес має базуватися на таких засадах:

- по-перше, це національна ідея вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні і примноженні національних освітніх традицій. Вища освіта покликана виховувати громадянина держави Україна, гармонійно розвинути особистість, для якої потреба у фундаментальних знаннях та у підвищенні загальноосвітнього і професійного рівня асоціюється зі зміцненням своєї держави;

- по-друге, розвиток вищої освіти повинен підпорядковуватись законам ринкової економіки, тобто закону розподілу праці, закону змінності праці та закону конкуренції, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. Водночас, необхідно враховувати при цьому не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та морально психологічних цінностей. Значна частина проблем, що накопичилася у системі вищої освіти, пов'язані насамперед з розбалансованістю комплексу зазначених чинників суспільних перетворень;

- по-третє, розвиток вищої освіти слід розглядати у контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем, у т.ч. європейських. Зокрема, привести законодавчу і нормативно-правову базу вищої освіти України до світових вимог, відповідно структурувати систему вищої освіти та її складові, упорядкувати перелік спеціальностей, переглянути зміст вищої освіти; забезпечити інформатизацію навчального процесу та доступ до міжнародних інформаційних систем. Вищій школі необхідно орієнтуватись не лише на ринкові спеціальності, але й наповнити зміст освіти новітніми матеріалами, запровадити сучасні технології навчання з високим рівнем інформатизації навчального процесу, вийти на творчі, ділові зв'язки з замовниками фахівця [2].

Висновки. В Україні освіта визнана однією з найголовніших складових загальнолюдських цінностей. Вектор сучасної політики і стратегії держави спрямований на подальший розвиток національної системи освіти, адаптацію її до умов соціально-орієнтованої економіки, трансформацію та інтеграцію в європейське і світове співтовариства. Сьогодні суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль освіти у сучасному інформаційному світі, тому вона вже стала одним з найважливіших чинників політики.

Література:

1. Дзвінчук, Д. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство / Д. Дзвінчук. – К. : Нічлава, 2003. – 240 с.
2. Кобець А. С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки : засади, механізми управління, напрями забезпечення [монографія] / А. С. Кобець. – Донецьк : ТОВ „Юго-Восток”, 2012. – 472 с.

Зарочінцева А. О.

СУТНІСТЬ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК СФЕРИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою та важливим механізмом розвитку України як соціальної держави, формування громадянського суспільства висту-

пає державна молодіжна політика, яка в Україні є пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави, що здійснюється в інтересах молодої людини, суспільства, держави. Це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України. Слід зазначити, що найбільша різноманітність в поглядах на явище державної молодіжної політики спостерігається серед науковців.

Виклад основного матеріалу. Державну молодіжну політику науковці визначають як:

- окремий напрямок діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування та інших соціальних інституцій, що здійснюється в усіх сферах життєдіяльності молоді та реально утворює і забезпечує декларовані й узаконені найвищими законодавчими органами права і свободи молодої людини, створює необхідні умови для її ефективного соціального становлення, розвитку здібностей, реалізації творчого потенціалу;

- комплексне явище, що є результатом практичної, науково-теоретичної, ідеологічної та іншої діяльності соціальних інституцій стосовно молоді;

- специфічний напрям діяльності держави, що здійснюється в інтересах молодих громадян і суспільства з метою збереження та розвитку молодіжного потенціалу і через це – забезпечення соціального відтворення, оновлення та прогресу суспільства;

- діяльність органів влади, спрямована на практичне забезпечення реалізації цілісної системи соціально-економічних, організаційних заходів з метою гарантування соціально-правової захищеності молодого покоління, реалізації його прав на соціальний розвиток, творчу ініціативу відповідно до корінних інтересів, схильностей, фізичних можливостей і з урахуванням динамічних інтересів прогресу суспільства;

- налагодження стійкої регулятивної системи у відносинах молодої людини та суспільства, держави, запобігання дестабілізаційним процесам у молодіжному середовищі і спрямування енергії молоді у русло виконання корисних суспільно-економічних програм.

Все наведене дозволяє з'ясувати такі ознаки та характерні відмінності державної молодіжної політики як соціального явища:

- по-перше – державна молодіжна політика являє собою сукупність дій органів влади;
- по-друге – об'єктом цих дій є молодь як окрема соціальна категорія зі своїми специфічними потребами. При цьому, об'єктом дій органів влади є як окремі молоді люди, так і їх різноманітні об'єднання – молодіжні організації як громадські, так і політичні, як формальні, так і неформальні;

- по-третє – головною метою таких дій органів влади є забезпечення реалізації молоддю свого особливого статусу в суспільстві, окремої ролі в суспільному житті;

- по-четверте – ця діяльність органів влади повинна бути комплексною та забезпечувати участь в цій справі не тільки самих органів влади, але й інших соціальних інституцій – політичних партій, громадських організацій, релігійних установ тощо, а також – активну участь самої молоді. Проте, остання з цих чотирьох позицій є необхідною, але недостатньою умовою для успішної реалізації молодіжної політики та не відображає сутність цього складного соціального феномену.

Висновки. Таким чином, вищезазначене дозволяє дати певне визначення державної молодіжної політики, як комплексу дій органів влади, спрямованих на молодь (як окремих молодих людей, так і їх об'єднання), який має на меті забезпечення реалізації молоддю свого особливого статусу в суспільстві, стимулювати процеси становлення її громадської самосвідомості та громадської активності.

Література:

1. Баглик В. С. Підходи до формулювання поняття державної молодіжної полі-

тики як особливого напрямку діяльності Української держави / В.С. Баглик / Теорія та практика державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2015. – Вип. 1 (48). – С. 105–110.

2. Бородин Є. І. Історія формування державної молодіжної політики в Україні (1991–2004 рр.) : монографія. – Д. : Герда, 2006. – 387 с.

3. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення / М. Ф. Головатий. – К. : Наук. думка, 1993. – 325 с.

4. Метьолкіна Н. Б. Молодіжна політика України як пріоритетний і специфічний напрям діяльності держави / Н. Б. Метьолкіна // Актуальні проблеми державного управління : Зб. наук. пр. – Х. : ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2006. – № 1 (27). – С. 185–192.

Карпенко Н. М.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Постановка проблеми. У соціально-економічній ситуації, що склалася на сьогодні в системі освіти України, проблеми і завдання, пов'язані з діяльністю сільської школи, стають одними з першочергових. Це пов'язано з важливістю зменшення міграції сільського населення у великі міста і забезпечення відродження агропромислового комплексу, яке неможливе без відповідних людських ресурсів – кваліфікованих працівників сільського господарства. Найбільш суттєвим джерелом таких ресурсів є саме село, тому необхідно приділяти особливу увагу підростаючому сільському поколінню. Сільська молодь повинна здобувати необхідну освіту і бути зацікавлена в тому, щоб прийти на роботу в агропромислові підприємства.

Виклад основного матеріалу. Українські вчені дають таке визначення сутності сільської школи, : "...це сукупність різних типів і видів загальноосвітніх установ, розташованих у сільській місцевості, різноманітних по наповнюваності, територіальному розташуванню, соціальному походженню, соціальному оточенню, національному складу, що прагнуть задовольнити освітню потребу дітей і виконати специфічне завдання загальноосвітньої і трудової підготовки школярів" [2; 3]. Встановлено, що серед сільського населення школа відіграє більше значущу роль у житті, зокрема індивідуума, його сім'ї, сільського співтовариства, ніж школа в мегаполісі, великому і малому місті.

Проблеми сільської школи набагато значніші, у порівнянні з ситуацією в цілому в системі освіти країни. Це пов'язано з тим, що, окрім усіх інших чинників, негативний вплив чинить несистемна державна аграрна політика, її недосконалість. Важкий стан економіки сільського господарства ускладнює розвиток сільських освітніх установ. При цьому не просто зруйнована стара система шефських стосунків з сільськогосподарськими підприємствами, а підірвана її економічна база. Стабільно працюючих господарств на селі украй мало з огляду на те, що основні прибутки від реалізації сільськогосподарської продукції кінцевому споживачеві дістаються не сільгоспвиробникам, а численним посередникам.

Нині можна спостерігати тенденцію посилення освітньої нерівності між міськими і та сільськими школярами. Так, у гімназіях і ліцеях навчається 17,1% міських дітей і тільки 2,6% сільських, що складає розрив більш ніж в 5 разів [3].

Одна з помилок розвитку сільської школи в сучасних умовах полягає у відриві її від соціуму, замкнутості для збереження свого світу. Соціум же в нових економічних умовах дуже швидко змінюється, глобалізується і школа не встигає на це реагувати. Та й діти, замикаючись в закритому просторі школи, важче адаптуються за її межами.

За останні роки різко знизилася якість життя більшості сільських сімей.

В умовах загальної кризи українського села сільська школа і сільський вчитель залишаються чи не єдиними вогнищами культури і представниками інтелігенції на селі, здатними підтримати його культурний простір. У той же час, не можна не враховувати аспекти урбанізації і демографічних процесів у сільській місцевості. Кількість дітей зменшується, тому кількість сільських шкіл стає меншою. При цьому слід врахувати результати проведених соціологічних досліджень, які показують, що абсолютна більшість жителів сільської місцевості дотримуються такої думки: "Як тільки зникає школа, зникає й село". Таким чином, сільська школа в наші дні – це механізм збереження села.

При оцінці діяльності сільських малокомплектних шкіл не можна керуватися однією лише економічною ефективністю: при незначній, навіть ефемерній економії у разі закриття (укрупнення) таких шкіл суспільство отримує значний негативний соціальний результат, безповоротні структурні зміни. Тому вирішення всіх питань, пов'язаних із функціонуванням сільських малокомплектних шкіл, необхідно здійснювати на базі інтегрованої оцінки соціально-економічної ефективності їх функціонування з урахуванням значення таких установ в регіональних соціально-економічних системах.

Дослідження показало, що село слід вважати перспективним лише при одночасному виконанні двох умов, а саме:

– у селі має бути школа;

– у селі має бути працююче сільськогосподарське підприємство, тобто забезпечена зайнятість жителів відповідного населеного пункту.

Невиконання однієї з цих двох умов призводить до деградації села, оскільки жителі його вважають за краще переїжджати в населені пункти, що відповідають цим вимогам. У зв'язку з цим інвестиції в сільську школу націлені на стабілізацію її роботи і розвиток, можна розглядати як «інвестиції в майбутнє» – у соціально-економічний розвиток села, а не тільки в освіту. Оскільки сільська школа є системотворчою структурою життєзабезпечення села, важливим чинником розвитку його культури, соціальної підтримки жителів, підготовки трудових ресурсів сільського сектора країни [2].

Висновки. Стратегічний розвиток сільської школи ми бачимо як керовану еволюцію мережі сільських освітніх установ. При цьому ми вважаємо, що школа повинна стати ключовим, інтегруючим елементом в створенні сільських соціокультурних центрів, сполучною ланкою, що об'єднує інші галузі (спорт, культуру, охорону здоров'я).

На нашу думку, сьогодні реструктуризацію мережі загальноосвітніх установ в сільській місцевості слід проводити в двох напрямках, а саме:

– зовнішні структурні зміни – об'єднання шкіл, філіалізація, зміна рівня деяких шкіл, використання шкільних автобусів (у певних межах);

– внутрішні структурні зміни – зміна ролі сільської школи, зокрема створення на її базі соціокультурного центру, що включає і клуб і бібліотеку, і спортивний зал та ін.

Стратегічний розвиток сільської школи у вказаних напрямках вимагає рішення проблем нормативно-правового та фінансового характеру. Необхідно не лише розробити відповідні типові положення, але і здолати відомчу роз'єднаність. Необхідно забезпечити облік особливостей сільської школи при розробці нормативно-правових актів щодо ліцензування, атестації й акредитації освітніх установ, податковому обліку, взаємодії з позабюджетними фондами тощо.

Література:

1. Тихонов А.Н. Управление современным образованием: социальные и экономические аспекты. Х.: Вита пресс, 2008. – 127 с.
2. Ткаченко В. Освітня політика в контексті глобалізаційних процесів / В. Ткаченко // Освіта. – 2006. – 20–27 верес. (№ 36/37). – С. 6–7.
3. Чижевський Б. Освітня політика в Україні : пріоритети, завдання, принципи та шляхи їх упровадження / Б. Чижевський // Освіта України. – 2005. – 30 серп. (№ 64). – С. 6.

**ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ
ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
281 «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»**

Постановка проблеми. Ухвалення Верховною Радою України Закону від 01 липня 2014 року №1556-VII «Про вищу освіту» (набув чинності з 06 вересня 2014 року) [2] та Закону України від 10 грудня 2015 року №889-VIII «Про державну службу» (набув чинності з 01 травня 2016 року) [3] спонукало Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України та Національне агентство України з питань державної служби привести свої нормативно-правові акти відповідно до закону. На виконання цих законів було видановідповідні постанови Кабінету Міністрів України [1; 5], інші нормативно-правові акти названих вище урядових структур.

Водночас при їх застосуванні вищими навчальними закладами, що здійснюють підготовку публічних службовців, виникли певні законодавчі колізії, які потребують негайного врегулювання, оскільки стан справ, що склався на сьогодні, значною мірою ускладнює підготовку майбутніх і чинних публічних службовців. Ці колізії стосуються, зокрема, тривалості підготовки магістрів, стипендійного забезпечення та працевлаштування державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування – випускників магістратур публічного управління та адміністрування денної форми навчання, можливість продовження, починаючи з 2017-2018 навчального року, підготовки бакалаврів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», процедури трансформації спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування» в спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» тощо. У цьому зв'язку спробуємо розставити акценти і запропонувати шляхи вигоду з цієї законодавчої колізії.

Виклад основного матеріалу. 1. *Насамперед з'ясуємо, фахівців якого ступеня вищої освіти (освітньо-кваліфікаційного рівня) нині потребує державна служба.*

Відповідно до статті 19 «Право на державну службу» Закону України «Про державну службу» право на державну службу мають повнолітні громадяни України, які вільно володіють державною (українською) мовою та яким присвоєно ступінь вищої освіти не нижче: 1) магістра – для посад категорій «А» і «Б»; 2) бакалавра, молодшого бакалавра – для посад категорії «В» [3]. Крім того, стаття 20 цього ж Закону закріплює норму про те, щодля посад категорії «В» претенденти повинні мати вищу освіту ступеня молодшого бакалавра або бакалавра та вільно володіти державною (українською) мовою [3].

Отже, як видно з норм Закону, публічні службовці-керівники (категорії «А» і «Б») повинні мати ступінь вищої освіти не нижче магістра, а публічні службовці-спеціалісти – бакалавра або молодшого бакалавра [3].

2. *Хто сьогодні в Україні готує державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування і за якими ступенями вищої освіти (освітньо-кваліфікаційними рівнями).*

Як свідчать результати вступної кампанії 2016 року, підготовку державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за ступенем вищої освіти (освітньо-кваліфікаційним рівнем) «магістр» нині здійснює Національна академія державного управління при Президентові України та її чотири регіональні інститути (Дніпропетровський, Львівський, Одеський та Харківський), національні і державні вищі навчальні заклади, що мають відповідні ліцензії та відібрані на конкурсних засадах Національним агентством України з питань державної служби (2016-2017 н.р. – 31 виш), інші ВНЗ, у тому числі приватні, що мають відповідні ліцензії.

Починаючи з 2016-2017 навчального року, уперше в Україні приблизно 200 вищих навчальних закладів розпочали підготовку бакалаврів за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», що постала в результаті поділу ліцензованого обсягу певного вишу з підготовки бакалаврів за спеціальністю 6.030601 «Менеджмент» галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування».

вання» на дві спеціальності – 073 «Менеджмент» і 074 «Публічне управління та адміністрування». Цей поділ став можливим відповідно до Актів узгодження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенями (освітньо-кваліфікаційними рівнями) молодшого спеціаліста, спеціаліста, бакалавра та магістра, затверджених Міністром освіти і науки України до початку вступної кампанії 2016 року.

Отже, як видно, вищі навчальні заклади України, що здійснюють підготовку чинних чи майбутніх публічних службовців, відповідно до законів України «Про вищу освіту» [2] та «Про державну службу» [3] взяли курс на підготовку магістрів і бакалаврів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». На сьогодні «білою плямою» в Україні залишається лише питання щодо підготовки молодших бакалаврів, потребу в яких закріплено в Законі України «Про державну службу», оскільки жоден виш нині ще не має такої ліцензії.

3. Щодо тривалості підготовки фахівців у магістратурах за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Якщо підготовка бакалаврів на сьогодні тут не викликає сумнівів (3 роки 10 місяців), то з підготовкою магістрів виникли певні законодавчі колізії. Так, зокрема, частиною п'ятою статті 5 Закону України «Про вищу освіту» передбачається, що «магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків [2].

Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 789 [6] визначає, що державні службовці і посадові особи місцевого самоврядування проходять підготовку за освітньо-професійною програмою, тобто в обсязі, що не перевищує 90-120 кредитів (1,5 – 2 навчальні роки).

Як відомо, починаючи з 2004 року, українські ВНЗ розпочали поступовий перехід на нову систему оцінювання. Згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2009 року №943 у вищих навчальних закладах України було запроваджено Європейську кредитно-трансферну систему та її ключові моменти («Аплікаційна форма студента», «Угода про навчання», «Угода про практичну підготовку та зобов'язання про якість», «Академічна довідка» та «Додаток до диплому європейського зразка») [4].

Відповідно до цього Документа [4] загальний обсяг годин із навчальної дисципліни повинен включати час на проведення лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять, консультацій, практик, самостійної та індивідуальної роботи й контрольних заходів. 60 кредитів ЄКТС відповідають навчальному навантаженню повного навчального року. Відповідно, обсяг одного кредиту ЄКТС складає в середньому $1800/60 = 30$ годин, де 1800 – це середня кількість академічних годин, а 60 – кількість кредитів, що відповідає навантаженості навчального року.

Отже, як видно, навчальний рік може мати 60 кредитів, а обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра, у тому числі публічного управління та адміністрування, становить 90-120 кредитів ЄКТС, тобто 1,5 – 2 навчальні роки.

У той же час постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 789 [6] (зі змінами, унесеними постановою КМУ від 27 вересня 2016 року №674 [1]) щодо термінів навчання встановлює, що «строк навчання за денною формою становить 18 місяців, за вечірньою, заочною (дистанційною) – 30 місяців» [6]. Тобто термін навчання за денною формою відповідає Закону України «Про вищу освіту» [2] та нормативно-правовим актам Міністерства освіти і науки України [4], а за заочною – ні, оскільки перевищує встановлений період навчання на 0,5 – 1 навчальний рік, що потребує свого вноормування.

4. Щодо стипендійного забезпечення та працевлаштування випускників магістратур денної форми навчання за спеціальністю 074 (281) «Публічне управління та адміністрування».

Частина перша статті 48 «Підвищення рівня професійної компетентності держав-

них службовців» Закону України «Про державну службу» [3] встановлює, що державним службовцям створюються умови для підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання, яке проводиться постійно. Професійне навчання державних службовців проводиться за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, не заборонених законодавством, через систему підготовки, перепідготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації, зокрема в галузі знань «Публічне управління та адміністрування», у встановленому законодавством порядку в навчальних закладах, установах, організаціях незалежно від форми власності, які мають право надавати освітні послуги, у тому числі за кордоном.

Частина сьома названої статті закріплює, що на строк професійного навчання за державним службовцем зберігаються його посада та заробітна плата. Тобто, за державним службовцем чи посадовою особою місцевого самоврядування має зберігатися посада, яку він обіймав на публічній службі до вступу на навчання за денною формою, як це було передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року № 789 [6] до внесення до неї змін постановою КМУ від 27 вересня 2016 року [1], що в подальшому унеможливило працевлаштування випускників магістратур денної форми навчання за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» на місця своєї попередньої роботи, а змушує їх брати участь у конкурсі на загальних підставах.

Це вже далось взнаки 2016 року, коли значна кількість вишів України, що здійснюють підготовку фахівців за замовленням Національного агентства України з питань державної служби, не змогла виконати державне замовлення щодо прийому державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за денною формою навчання (було набрано 85 осіб на 100 місць державного замовлення).

Крім того, постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 [1] було вилучено із Порядку прийому на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування», затвердженого постановою КМУ від 29 липня 2009 року № 789 [6], положення про направлення на навчання і працевлаштування випускників денної форми навчання, а також обмежено розмір стипендії слухача магістратури денної форми навчання, передбаченого Законом у розмірі заробітної плати [3], до 2700 гривень.

5. Щодо тривалості навчання слухачів магістратур за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування» 2016 року вступу.

2016 року, до набрання чинності постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 [1] вищі навчальні заклади, що здійснюють підготовку державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за спеціальностями галузей знань 1501 «Державне управління» та 074 «Публічне управління та адміністрування» в липні-серпні 2016 року здійснили набір і зарахували слухачів до магістратур за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування», унісши відповідні відомості про терміни навчання до Єдиної державної електронної бази з питань освіти і електронний вступ (ЄДЕБО) – 1,5 року як за денною, так і за вечірньою формами навчання.

Названою вище постановою [1] встановлено, що: «особи, які вступили до вищих навчальних закладів до набрання чинності цією постановою, продовжують навчання відповідно до спеціальностей галузі знань «Державне управління» або спеціальності «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Управління та адміністрування» і працевлаштовуються на умовах, що були визначені до набрання чинності цією постановою».

Тобто, вступники 2016 року повинні вчитися і працевлаштовуватися на тих умовах, на яких вони були зараховані, тобто впродовж 1,5 року, як це передбачено Законом України «Про вищу освіту» [2] та Правилами прийому до вищих навчальних закладів. Крім того, вони мають бути працевлаштовані після закінчення навчання на місця своєї попередньої праці без проходження конкурсу.

У той же час Національне агентство України з питань державної служби затвердило на 2016-2017 навчальний рік для вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку магістрів за державним замовленням за заочною формою навчання, навчальний

план, розрахований на 30 місяців, тобто 2,5 навчального року, що, як видно, протирічить і Закону України «Про вищу освіту» [2], і постанові Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 [1].

6. Щодо процедури переходу від спеціальності 074 «Публічне управління та адміністрування» до спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Відповідно до Актів узгодження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенями (освітньо-кваліфікаційними рівнями) молодшого спеціаліста, спеціаліста, бакалавра та магістра, затверджених Міністром освіти і науки України до початку вступної кампанії 2016 року, вищі навчальні заклади здійснюють підготовку магістрів і бакалаврів відповідно до наявних ліцензій за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування».

Відтак Кабінет Міністрів України своєю постановою від 27 вересня 2016 року № 674 [1] утворив нову галузь знань «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

У цьому зв'язку Міністерству освіти і науки України разом із вишами, що здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» слід терміново розробити процедуру переходу до нової спеціальності: або це буде автоматично через внесення нової спеціальності до Правил прийому вишів 2017 року і відповідно до ЄДЕБО, чи шляхом внесення змін до Актів узгодження переліку спеціальностей.

7. Щодо можливості дальшої підготовки бакалаврів за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року №266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»[5], наказу Міністерства освіти і науки України від 06 листопада 2015 року №1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266» [7], а також Акта узгодження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти за ступенями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра та ліцензованого обсягу ВНЗ, починаючи з 2016-2017 н.р. у великій кількості вишів України здійснюється підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», у тому числі й за державним замовленням МОН України.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 «Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» [1] на виконання статті 48 Закону України «Про державну службу» [3] було утворено нову галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування» та в ній спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування». Цією ж постановою із галузі знань 07 «Управління та адміністрування» вилучено спеціальність 074 «Публічне управління та адміністрування».

Як видно з назви постанови [1], вона стосується лише системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування», тобто випускники середніх шкіл (які априорі не є державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування) за результатами зовнішнього незалежного оцінювання на базі атестата про середню освіту, починаючи з 2017 року, уже не мають права вступу до ВНЗ України на спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування».

У перспективі це призведе до того, що на державну службу та службу в органах місцевого самоврядування приходитимуть бакалаври будь-якого ступеня вищої освіти, тільки не за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Випускники ж бакалаврату за спеціальністю 074 «Публічне управління та адміністрування», які вступили 2016 року, будуть в Україні першими і останніми.

У зв'язку з викладеним вище Міністерство освіти і науки України мало б дати роз'яснення вищим навчальним закладам, чи матимуть вони право і надалі, починаючи з

2017-2018 н.р., здійснювати набір випускників середніх шкіл за результатами зовнішнього незалежного оцінювання за ступенем вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» відповідно до наявних у них ліцензій та сертифікатів про акредитацію.

Висновки. Отже, вищевикладене свідчить про те, що Кабінету Міністрів України, Міністерству освіти і науки України та Національному агентству України з питань державної служби на виконання законів України «Про вищу освіту» [2] та «Про державну службу» [3] слід невідкладно привести свої підзаконні нормативно-правові акти відповідно до норм названих законів, що внесе ясність у процес підготовки фахівців за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Література:

1. Деякі питання реформування системи професійного навчання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування: постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2016 року № 674 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249368547>.

2. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року №1556-VII (набув чинності з 06 вересня 2014 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page6>.

3. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року №889-VIII(набув чинності з 01 травня 2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.

4. Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансфертної системи: наказ Міністерства освіти і науки України від 16 жовтня 2009 року №943 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.abiturient.in.ua/ua/bologna_process_ua/nakaz_943_ua.

5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року №266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>.

6. Про затвердження Порядку прийому на навчання за освітньо- професійною програмою підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»: постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 року №789 (зі змінами, унесеними постановою КМУ від 27 вересня 2016 року №674) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/789-2009-%D0%BF>.

7. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року №266»:наказ Міністерства освіти і науки України від 06 листопада 2015 року №1151 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1460-15>.

Полторак С. Т.

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Питання оборони держави повсякчас і за всіх форм державного правління були й залишаються актуальними, тому функція держави з оборони від зовнішнього нападу є важливим напрямом її діяльності.

Приєднання України до Європейського освітнього простору, зміни в законодавчій базі з питань розвитку вітчизняної освіти, з одного боку, і необхідність приведення параметрів військової освіти у відповідність до сучасних вимог військово-професійної

діяльності офіцерів та ряд інших проблем, з іншого боку, вимагають значних змін у системі військової освіти як однієї з ключових ланок стабільного розвитку військової організації держави.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як визначити особливості системи військової освіти, слід дати характеристику освіті взагалі. Вона становить основу розвитку особистості, суспільства, нації та держави, а також є запорукою майбутнього України. Як зазначає Президент України Петро Порошенко, освіта – визначальний чинник життєдіяльності суспільства, оскільки відтворює та нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства [1].

Результати аналізу економічного зростання Швейцарії, Сінгапуру, Швеції, Нідерландів, Данії, Японії й Англії свідчать про необхідність формування та забезпечення розвитку національної інноваційної системи як безальтернативного шляху реалізації системної та послідовної державної політики, спрямованої на активізацію інноваційних процесів, забезпечення технологічного розвитку та оновлення національної економіки [4]. Важливою складовою такої системи має стати ефективна система вищої освіти, що складається з ВНЗ, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою, а також навчальних закладів, які проводять підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів. Крім того, до неї входить система вироблення знань, до якої входять наукові установи й організації незалежно від форми власності, що здійснюють наукові дослідження та створюють нові наукові знання і технології, а також державні наукові центри, галузеві й академічні інститути, наукові підрозділи університетів, наукові та конструкторські підрозділи підприємств [3]. Бажані зрушення передбачають ефективну спроможність вищої освіти випереджати ті соціальні та економічні зміни, що відбуваються, готувати молодь до праці та життя в суспільстві, формувати демократичне суспільство.

Як твердить О. Куклін, стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти в концепції інноваційного розвитку України є такі:

– забезпечення інноваційної спрямованості системи освіти шляхом активізації науково-технічної та інноваційної діяльності ВНЗ і збільшення обсягу її бюджетного фінансування, утворення новаційних структур у системі освіти, реформування системи вищої освіти з урахуванням вимог європейських стандартів;

– розширене відтворення знань на основі інтеграції діяльності ВНЗ, академічних і галузевих наукових установ шляхом підвищення рівня фондоозброєності державного сектору наукових досліджень та розробок; концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки й інноваційної діяльності, створенні умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні; створення університетів дослідницького типу на базі провідних ВНЗ; стимулювання процесу підвищення кваліфікації, розвитку системи дистанційного навчання [2].

Конкретизації вимагає поняття й особливості військової освіти, яка є складовою частиною державної освіти, і представляє собою аналогічним чином визначений процес становлення особистості. Однак, на відміну від державної, військова освіта формує особливу особистість – військового фахівця, яка повинна та здатна займатися військовою діяльністю. Очевидно, що для військової освіти властиві компоненти як звичайної (невійськової) освіти, так і специфічні, характерні тільки для військової освіти. Не варто, проте, розглядати військову освіту як систему, що формує виключно ті специфічні якості, які властиві особистості тільки як військовому фахівцю.

Висновки. Вища освіта, у т. ч. й військова, завжди розглядалась як історично сформований соціальний інститут, відповідальний за спадкоємність, нагромадження й відтворення наукових знань. Тому збереженню освітнього, наукового потенціалу та зміцненню основних науково-педагогічних шкіл за ключовими напрямками підготовки військових спеціалістів відводиться особлива роль. Серед завдань, що повинні бути

вирішені силами вчених ВВНЗ, – створення нових навчальних технологій, які органічно поєднують глибокі наукові дослідження з навчальним процесом, що забезпечують підготовку висококваліфікованих військових кадрів. Урахування в Україні вищенаведених перспектив розвитку військової освіти за кордоном має забезпечити її інноваційний, динамічний рух, престижність у майбутньому вітчизняному інформаційному суспільстві та вагомий внесок у надійне зміцнення обороноздатності України.

Література:

1. Замисел розвитку системи військової освіти на період до 2016 р. [Електронний ресурс] // Затверджений Міністром оборони України 18.06.2011 р. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua/>.
2. Куклін О. В. Стратегічні пріоритети розвитку вищої освіти України / О. В. Куклін // Вища школа. – 2012. – № 8. – С. 28–36.
3. Каленюк І. С. Розвиток вищої освіти та економіка знань / І. С. Каленюк, О. В. Куклін. – К. : Знання, 2012. – 240 с.
4. Науменко М. І. Методологічні аспекти військової освіти / М. І. Науменко // Вісник Національної академії оборони України. – 2008. – № 3 (7). – С. 45–51.

Руденко С. Ю.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Побудова нового демократичного гуманного суспільства, що орієнтується на високі загальнолюдські цінності, набуває насамперед виховного характеру. Особливо це стосується підростаючого покоління, якому в недалекому майбутньому належить відстоювати та примножувати здобутки й досягнення чи виправляти помилки, яких припустилися на шляху утвердження демократичних цінностей. У цьому контексті вкрай важливо не лише заявляти про спрямованість вітчизняної освіти на побудову демократичної, соціальної та правової держави, гуманного суспільства, а й будувати на практиці таку систему освіти й виховання, яка сповідувала б принципи гуманізму, демократичності, толерантності, пріоритетності загальнолюдських цінностей, гнучкості та прогнозованості. На нашу думку, розраховувати на успішність утілення в життя основних засад демократичного громадянства та прав людини можна лише за умови, якщо на державному рівні (в рамках державної освітньої політики) буде закріплено основні концептуальні засади громадянської освіти.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Конституції України засади регулювання виховання та освіти визначаються виключно законами України. Базовий Закон «Про освіту» (стаття 4) відповідно до Конституції передбачає, що державна політика в галузі освіти визначається вищим законодавчим органом, здійснюється органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на основі затвердженої органами влади та схваленої громадськістю концепції розвитку освіти [1].

Отже, державна політика в галузі освіти в Україні ґрунтується на такому:

- стратегічних документах розвитку освіти (доктрини, програми, концепції) (насамперед Національна доктрина розвитку освіти);
- законодавчих актах про освіту (базовий Закон «Про освіту», закони прямої дії, які регламентують відносини в підсистемах вітчизняної освіти – «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту»);
- міжнародних і міждержавних договорах, ратифікованих вищим законодавчим органом (документи Організації Об'єднаних Націй, Ради Європи);

– указах і розпорядженнях глави держави, постановах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів у галузі освіти, наказах спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі освіти, інших органів центральної виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти; наказах і розпорядженнях регіональних органів виконавчої влади, прийнятих у межах їхньої компетенції.

Освітня система завжди знаходиться на перетині двох цілей: інтересів особи та інтересів суспільства. Нині вона більше змістилася у бік першої мети. Існують декілька варіантів системи освіти. При максимальній орієнтації на мету особи суспільна ефективність системи освіти буде мінімальною. При виборі суспільних цілей досягається максимальна суспільна ефективність і відповідно мінімальне задоволення індивідуальних цілей. Якщо вища школа, усвідомлюючи об'єктивність цієї суперечності, не сформує додаткові механізми узгодження суспільних і індивідуальних цілей, то залишиться мало надій на збереження країною гідного місця в світі [2].

Слід особливо підкреслити, що важливість освіти в сто разів зростає в період зміни суспільного устрою в країні, коли від кваліфікованих рішень залежить ефективність глобальних економічних процесів. Кожен удар по вищій школі, кожний утиск її автономії є ударом по культурі, бо вища школа виконує національну роботу першорядної ваги: у ній зосереджується все майбутнє великого народу, в ній складається молоде покоління – майбутнє країни. Вища школа є суспільним органом, в якому зосереджується робота нації у сфері наукової думки, наукового шукання. За таких умов робота ученого є національним служінням у такому ступені, в якому вона ніколи не була в інших періодах історичного життя людства. Той народ, який зуміє повно, швидко, абсолютно оволодіти тим новим знанням, що відкривається, абсолютно розвинути і докласти його до свого життя, одержить ту потужність, досягнення якої і спрямування якої на загальне благо є основною задачею будь-якої розумної державної політики» [3].

Актуальність сказаного вище в даний час для України збільшилася в багато разів. Не можна сказати, що українське суспільство в умовах перебудови державних і суспільних формацій враховувало це повною мірою. Захоплення в останньому десятилітті минулого століття соціально-економічними перетвореннями на основі зміни форми власності і переходу на ринкові відносини без урахування неминучих витрат у таких сферах, як освіта, вимагаючи державної уваги в організаційному й економічному плані, призвело до помітної втрати завойованих раніше позицій, до різкого зниження рівня освіти.

Державна політика в забезпеченні гарантій прав громадян у галузі вищої освіти має характеризуватися таким:

- загальнодоступністю, забезпеченням передумов і гарантій якісної освіти для всіх;
- різноманіттям, створенням умов якісної освіти для кожного;
- безперервністю, творчим і новаторським характером, подальшим розвитком системи освіти, що оперативного оновлюється, протягом всього життя;
- фундаментальністю і глибиною загальнообов'язкових основ початкової, загальної середньої і професійної освіти;
- практичною спрямованістю освіти, повноцінною підготовкою підростаючих поколінь до життя і праці;
- адекватністю освіти, її відповідністю потребам і задачам розвитку економіки, культури, науки і технологій як у загальнодержавному контексті, так і в регіональному і локальному вимірах;
- міжнародним характером освіти, органічнішим поєднанням в її змісті і організації кращих вітчизняних традицій з підходами і принципами, що утвердилися в світовій практиці.

Висновки. Державна політика у галузі освіти виходить із закріпленого у Конституції України пріоритету прав, свобод і інтересів людини і громадянина. Право на освіту є одним з основних і невід'ємних конституційних прав українських громадян. Освіта в Україні здійснюється відповідно до законодавства України і норм міжнародного права.

Література:

1. Вільчинський Ю. Ідея університету і чергові завдання державної політики у сфері вищої освіти / Ю. Вільчинський // *Практ. психологія та соц. робота.* – 2006. – № 4. – С. 63–66.
2. Ромін А. В. Інноваційні технології державного управління вищим навчальним закладом у системі ДСНС України / А. В. Ромін // *Держава та регіони.* – 2013. – № 3(43). – С. 26–30. – (Серія "Державне управління").
3. Садковий В.П. Розвиток державного управління у сфері професійної підготовки кадрів цивільного захисту: теорія, практика, механізми : монографія / В.П. Садковий. – Миколаїв, 2014. – 343 с.

Хмирова А. О.

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИХОВНОГО ПРОСТОРУ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Розвиток національної системи освіти в Україні відбувається шляхом гуманізації й демократизації, про що свідчать зміст реформ, сутність державних документів, які визначають стан і перспективи освіти: Закон України «Про освіту», Укази Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку освіти в Україні», «Основні напрями реформування вищої освіти», постанови Кабінету Міністрів України, Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Концепція виховання дітей і молоді в національній системі освіти, закони прямої дії «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», Концепція громадянського виховання, Національна програма патріотичного виховання населення, Концепція державної мовної політики, розвитку духовності й зміцнення моральних засад суспільства та ін.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція національної освіти в загальноєвропейську систему освіти здійснюється з урахуванням основних принципів державної освітньої політики в Україні (пріоритетність освіти, її демократизація, гуманізація та гуманітаризація, національна спрямованість, неперервність, багатокультурність і варіативність освіти, відкритість системи освіти та нероздільність навчання і виховання). Як відомо, освіта формує світогляд і впливає на систему цінностей підрастаючих генерацій, відтворює моральні і загальнокультурні пріоритети народу і держави, закладає підвалини розвитку суспільства. Отже, нормальний розвиток багатокультурного суспільства неможливий без урахування цінностей кожної етнічної групи, з яких воно складається, що передбачає принцип полікультурності у всіх його проявах, у тому числі і в галузі освіти. Треба відзначити, що хоча принципи полікультурності не знайшли свого відображення в таких фундаментальних державних документах, як Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») та Законі України «Про освіту», вони закріплені в інших українських державних документах про освіту, знаходять певне відображення і у практиці навчальної та виховної роботи [2].

Виховання у вищій школі соціально активній, професійно компетентній особі, здатній до освоєння і розвитку культури та досвіду життєдіяльності і системи цінностей, накопичених українським і міжнародним співтовариством, вимагає побудови гуманістичного виховного простору, орієнтованого на встановлення продуктивних, психологічно комфортних взаємин між його суб'єктами.

Виховний простір виникає в результаті діяльності його суб'єктів, що творить, і спричиняє за собою виникнення якісно нових ресурсів, що розвиваються на основі конструктивної діяльності його суб'єктів. Отже, будучи частиною виховного середови-

ща, воно спричиняє за собою зміну характеристик цього середовища.

Створення виховного простору через формування гуманістичної виховної системи, одним з показників ефективності якої і являється цей простір, засновано на ідеї показати світ з його доброго, людського боку [3]. Інструментально ця ідея реалізується в категоріях цілісності системи виховних дій, їх узгодженості і керованості, визначеності місця і часу виховання.

Нині склався підхід до визначення виховного простору як до динамічної мережі взаємозв'язаних подій, що створюється в середовищі перебування суб'єктів виховання, здатному виступити інтегрованою умовою особового розвитку людини в суспільстві [1].

В цьому випадку "механізмом" створення виховного простору стає подія (спільне буття) суб'єктів виховного процесу, в якому ключовим технологічним моментом є їх спільна діяльність.

Суб'єктами виховного простору вnz можуть бути студент, викладач, адміністратор, група студентів (група, курс, студентські об'єднання), група викладачів (кафедра, об'єднання кураторів), група адміністраторів, змішана група (факультет, співтовариство вnz).

Відомі найбільш суттєві характеристики виховного простору : чітка структурна організація, цілісність, стабільність, диференціація і інтеграція, самоорганізація, синхронізація.

Висновки. Таким чином, цілісність забезпечує взаємозв'язок елементів простору за наявності єдиної державної концепції для вnz. Гнучкість структури є умовою її стабільності і подальшого розвитку. Диференціація веде до розмежування завдань і функцій кожного елементу простору, а інтеграція – шлях до його цілісності. Синтез структур виховного простору досягається шляхом синхронізації темпів їх розвитку і саморозвитку. При моделюванні виховного простору вnz особливе значення має діагностика простору, її негативного і позитивного потенціалу.

Література:

1. Менделєва Ю. Соціальне партнерство як механізм державного управління соціальною політикою / Ю. Менделєва // Актуальні проблеми державного управління : Зб. наук. пр. – О. : ОРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 1 (29). – С. 130–133.
2. Молодь в Україні. Дослідження молодіжного сектору: проблеми та перспективи / [за ред. О. І. Локшиної]. – К. : Студія "uStudio Design", 2006. – С. 61–169.
3. Ньюман К. Сравнительные исследования и законы по вопросам социального партнерства / К. Ньюман. – Алмати : МЦНП, 2001. – 156 с.

СЕКЦІЯ 2

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

*Биркович Т. І.,
Татаренко М. Г.*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ЩОДО ОТРИМАННЯ СТУПЕНЯ МАГІСТР

Постановка проблеми. Україна активно втілює в систему загальної та вищої освіти Європейські принципи та стандарти. Оскільки саме освіта, що є основою розвитку суспільства, нації та держави, запорукою гідного майбутнього. Вона є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства і водночас – стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу. Статус держав у сучасному світі визначається не стільки військовим і економічним, скільки інтелектуальним потенціалом. Незважаючи на анексію Криму та війну Сході України, Міністерство освіти і науки України, як центральний орган виконавчої влади, розробляє нові вимоги та стандарти для забезпечення пріоритетного розвитку сфер освіти і науки, що зможе претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві, бути конкурентоспроможною. Втілення в життя саме таких стратегічних завдань є вкрай важливими для України в сучасних умовах її розвитку.

Зокрема, відбулися суттєві зміни для осіб, які бажають здобути ступінь магістра за спеціальністю 081 «Право», які є обов'язковими для вищих навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування (п. 2 Розділу I Умов).

А саме, для конкурсного відбору осіб, які на основі ступеня бакалавра (ступеня магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) вступають на навчання для здобуття ступеня магістра, зараховуються:

- результати вступного іспиту з іноземної мови, інших фахових випробувань;
- для вступу за спеціальністю 081 «Право» – бали єдиного фахового вступного випробування з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання, що має такі складові:

- 1) тест з права;
- 2) тест загальної навчальної правничої компетентності;
- 3) тест з іноземної мови (англійська, німецька, французька або іспанська мова).

Порядок вступу на навчання та проведення єдиного фахового вступного випробування для вступу на навчання для здобуття ступеня магістра за спеціальністю 081 «Право» з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання здійснюється відповідно до законодавства.

Вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL або International English Language Testing System або сертифікатом Cambridge English Language Assessment (не нижче рівня B1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти або аналогічного рівня), звільняється від складання вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного іспиту з іноземної мови з найвищим балом [1].

Зокрема, необхідно звернути увагу на те, що при вступі для здобуття ступеня магістра зі спеціальності 081 «Право» особи, у яких є захворювання, зазначені у Переліку захворювань, що можуть бути перешкодою для проходження громадянами зовнішнього незалежного оцінювання, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 25 лютого 2008 року № 124/95, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 07 березня 2008 року за № 189/14880, особи, звільнені з військової служби (у тому числі демобілізовані) після 30 листопада 2016 року, та особи, які проходять військову службу (крім військовослужбовців строкової служби) в порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, мають право на участь у конкурсному відборі за результатами вступного іспиту з іноземної мови та фахових випробувань [2].

Крім того, правилами прийому повинні визначатися порядок та умови зберігання робіт вступників. Роботи вступників, виконані ними на вступних іспитах, творчих конкурсах, фахових випробуваннях, співбесідах, які не прийняті на навчання, зберігаються не менше одного року, потім знищуються, про що складається акт.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши умови та особливості щодо вступу для осіб, які бажають здобути ступінь магістра за спеціальністю 081 «Право», які є обов'язковими для вищих навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, дозволяє дійти висновку, що найближчим часом на таких же умовах буде здійснюватися набір і на інші спеціальності, за якими ступінь уніфікації є й має бути високим, наприклад, так звані регульовані спеціальності: медицина, військові спеціальності тощо. Торік ця технологія була апробована в 9 вишах і здобула досить позитивну оцінку. Загалом же відбір на магістратуру за спеціальністю «Право» із застосуванням ЗНО стане одним із інструментів для вирішення важливого завдання, передбаченого законом «Про вищу освіту»: запровадження Єдиного державного кваліфікаційного іспиту з окремих спеціальностей в 2019-2020 роках [3].

Література:

1. Умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2017 році. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2016 року № 1236. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/vstupna-kampaniya-2017/umovi-prijomu-do-vishnix-navchalnix-zakladiv-v-2017-rocz/>.

2. Деякі питання участі в зовнішньому незалежному оцінюванні та вступних іспитах осіб, які мають певні захворювання та/або патологічні стани, інвалідність. Наказ МОН України, МОЗ України від 13 жовтня 2016 року № 1236. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1707-16>.

3. 2017-го систему вищої освіти очікують чотири ключові зміни, – директор департаменту вищої освіти МОН Олег Шаров. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/01/16/%C2%AB2017-go-sistemu-vishhoyi-osviti-ochikuyut-chotiri-klyuchovi-zmini%C2%BB,-%E2%80%93-direktor-departamentu/>.

Бутник О. О.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ЯКІСТЮ СФЕРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Сучасні зміни у вищій освіті, пов'язані із входженням до європейського освітнього простору, зміною статусу вищого навчального закладу як певного «виробника» освітніх послуг, вимагають вирішення нагальних питань, серед яких – забезпечення якості освіти. Одним з найважливіших стратегічних завдань на сучасному етапі модернізації системи вищої освіти України є забезпечення якості підго-

товки фахівців на рівні міжнародних вимог. Це пов'язано з розширенням освітнього простору, посиленням мобільності як студентів, так і викладачів вищих навчальних закладів, а також з інтернаціоналізацією ринку праці тощо. Все вищезазначене зумовлює необхідність створення так званої «взаємної довіри» до якості освітніх послуг конкретного вищого навчального закладу. [1, с. 337].

Виклад основного матеріалу. Під якістю освіти розуміють сукупність певних світоглядних, поведінкових і професійно значущих властивостей та характеристик особи, що зумовлюють її здатність задовольняти як особисті духовні та матеріальні потреби, так і потреби суспільства [2, с. 3]. Держава здійснює діагностику рівня вищої освіти за допомогою вимірювання значень показників якості освіти, набутої особою, та визначення ступеня їх відповідності значенням, встановленим Державним стандартом вищої освіти.

Діюча система контролю якості дуже складна і передбачає проведення чотирьох різних процедур: ліцензування спеціальностей (напрямів), акредитацію спеціальностей (напрямів), акредитацію закладу в цілому, атестацію. Таким чином, можна стверджувати, що комплексної системи забезпечення якості вищої освіти в Україні не створено. Її тимчасовим заміником виступають системи ліцензування та акредитації, інспектування вищих навчальних закладів ззовні та ректорський контроль всередині інституцій. На жаль, названі компоненти як самостійно, так і сукупно не забезпечують системного впливу на всі процеси організації навчальної діяльності та її змісту, не створюють ефекту постійного поліпшення якості освіти.

Вітчизняна система ліцензування та акредитації досі виконує лише функцію одного з головних інструментів державного управління галуззю, а не виступає базовою технологією стимулювання підвищення якості вищої освіти. Державне інспектування навчальних закладів спрямоване на виявлення відхилення від суто формальних і часто суперечливих вимог до діяльності освітніх інституцій без врахування реального контексту їх діяльності [3]. Найбільш розповсюдженою формою внутрішньо-університетської оцінки якості освіти виступає ректорський контроль, який має на меті підготувати навчальний заклад до зовнішнього контролю та надати імпульс для короткотермінової мобілізації внутрішніх ресурсів академічної спільноти.

Проблеми якості вищої освіти, значною мірою, зумовлені розривом між сферами праці та освіти. Роботодавці вважають вищі навчальні заклади занадто консервативними та громіздкими для швидкого реагування на зміни в умовах та технологіях праці. Університети розраховують на додаткове фінансування від співпраці з роботодавцями, які, у свою чергу, вважають сплату податків виконанням своїх обов'язків з фінансування освіти або розраховують з цього на податкові преференції, які не передбачені законодавством.

Належна система забезпечення якості передбачає створення розвинених інструментів мотивації до неї навчальних закладів, викладачів та студентів. З одного боку, найбільш зацікавленою стороною в отриманні високоякісної освіти є студентство. Сприйняття студентів як об'єкту впливу, а не самостійного учасника освітнього процесу, позбавляє освітню систему шансів на успіх. З іншого боку, повернення наукового дослідження в освітнє поле повинно стати надійним підґрунтям забезпечення якості вищої освіти як основного засобу технологічного прориву України.

Вивчення процесів формування якості державної освітньої політики дозволяє дійти висновку, що в загальному контексті політика може розглядатися як форми, завдання, зміст діяльності держави, втілення нею власних повноважень. Саме тому формування державної освітньої політики проходить такі етапи: 1) визначення принципів завдань; 2) визначення перспективних і найближчих цілей, які повинні бути досягнуті в конкретний термін часу; 3) вироблення методів, засобів, форм діяльності; 4) вибір організацій (інституцій), за допомогою яких буде втілюватися діяльність і можуть бути досягнуті поставлені цілі; 5) підбір та працевлаштування кадрів, які здатні зрозуміти і виконати накреслені завдання [4]. Безумовно, ці позиції передбачають проведення аналізу конкретної ситуації, перегляд (підбір) можливих варіантів рішення поставлених завдань.

Отже, освітня державна політика як сформульована і оголошена програма дій щодо модернізації системи освіти є визначальним інструментом впливу держави на цю галузь.

Висновки. Якість вищої освіти має забезпечити врахування в навчальному процесі динаміки технологічних та структурних змін, стратегії підприємництва, інноваційних процесів, організаційних вдосконалень, насиченості ринку праці, попиту і пропозиції окремих спеціальностей. Підготовка кадрів у вищій школі може вважатися лише тоді ефективною, якщо її технології будуть орієнтуватися на завдання ХХІ ст.

Вища освіта повинна сприяти становленню громадянина інформаційного суспільства, в якому кожен має можливість отримати оперативну та достовірну інформацію будь-якого виду і призначення за допомогою глобальних інформаційних мереж з будь-якої точки географічного простору; наявна можливість реалізації миттєвої комунікації як між окремими членами суспільства, так і з державними та суспільними структурами; трансформується діяльність засобів масової інформації, розвивається та інтегрується з інформаційними мережами цифрове телебачення; зникають географічні та політичні кордони держав в рамках інформаційних мереж.

Відтак, слід відзначити, що в Україні існує ряд не вирішених питань у системі забезпечення якості освіти, які в свою чергу впливають на її стан та якість. Необхідно вжити ряд заходів для модернізації якості вищої освіти, адже існуючі стандарти не відповідають Європейській системі забезпечення якості вищої освіти.

Література:

1. Роговець А. Особливості реформування та розвиток вищої освіти України / А. Роговець // Гуманіт. вісн. Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди: наук.-теорет. зб. – Переяслав-Хмельницький, 2005. – Спец. вип.: Педагогіка. Вища освіта і Болонський процес: Матеріали Всеукр. конф., секція 1. – С. 332–339.

2. Моренець В. Незалежна акредитація вищих навчальних закладів: шляхи реалізації / В. Моренець // Освіта. – 2006. – 14–21 черв. (№ 24/25). – С. 3.

3. Свіжевська С.А. Шлях акредитації в Україні: революція та еволюція [Електронний ресурс] / С.А. Свіжевська // Матеріали VII Міжнар. наук.-прак. конф. «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології, 01-04.10.2013 р., Ялта / Республіканський ВНЗ «Кримський гуманітарний університет» – Режим доступу: http://www.nmu.org.ua/ua/content/infrastructure/structural_divisions/science_met_dep/statti_akr/akred_v_Ukraine.php.

4. Співаковський О. Якою має бути політика у сфері української освіти? [Електронний ресурс] / О. Співаковський, О. Панич // Освітня політика: портал громадських експертів, 20.01.2017 – Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/885-yakouy-mae-buti-politika-u-sferi-ukrajinskoji-osviti>.

Вавренюк С. А.

ВИХОВНІ ФУНКЦІЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку країни в умовах якісного перетворення усіх сторін життя суспільства зростають вимоги до фізичної підготовленості наших співгромадян, необхідної для успішної їх трудовій діяльності.

Перебудова вищої освіти в країні поставила перед вищою школою завдання корінного і усебічного поліпшення професійної підготовки і фізичного виховання майбутніх фахівців. У нових умовах підвищується соціальна значущість фізичного виховання у формуванні усебічно і гармонійно розвиненій особі випускника ВНЗ з високою мірою готовності до соціально-професійної діяльності. Гармонійність розвитку особистості цінувалася усіма народами і у всі часи.

Виклад основного матеріалу. Фізична культура, є однією із складових частин загальної культури, вона виникає і розвивається одночасно і разом з матеріальною і духовною культурою суспільства. Фізична культура має чотири основних форми:

- фізичне виховання і фізичну підготовку до конкретної діяльності (професійно-прикладна фізична підготовка);
- відновлення здоров'я або втрачених сил засобами фізичної культури – реабілітація;
- заняття фізичними вправами в цілях відпочинку, рекреація;
- вище досягнення в області спорту.

Тому молодь повинна регулярно займатися фізичною культурою, спортом, туризмом. Це ставить перед усіма важливе завдання – цілеспрямовано формувати у молодого покоління здорові інтереси, наполегливо боротися з шкідливими звичками і схильностями, послідовно прищеплювати потребу фізичного і морального вдосконалення, виховувати високі волеволі якості, мужність і витривалість. Система фізичного виховання має ряд відмінних рис, а саме:

- народність, яка проявляється в прагненні впроваджувати фізичну культуру в побут народу, в демократичному характері фізкультурних організацій, в широкому використанні народних ігор, як засоби оздоровлення і гартування;
- науковість, системи фізичного виховання полягає, у використанні усіх досягнень громадських і природних наук, які знаходять своє віддзеркалення в усіх ланках системи фізичного виховання, і безперервно розширюються і поглиблюються на всіх напрямках досліджень, у тому числі по вдосконаленню самої системи фізичного виховання [1].

Таким чином, фізична культура – це специфічний вид соціальної діяльності, в процесі якої відбувається задоволення фізичних і духовних потреб людини за допомогою цілеспрямованих занять фізичними вправами, засвоєння і застосування відповідних знань і навичок, а також участі в спортивних заходах і змаганнях.

Показниками стану фізичної культури в суспільстві є такі:

- масовість її розвитку;
- міра використання засобів фізичної культури у сфері освіти і виховання;
- рівень здоров'я і усебічного розвитку фізичних здібностей людей;
- рівень спортивних досягнень;
- наявність і рівень кваліфікації професійних і громадських фізкультурних кадрів;
- пропаганда фізичної культури і спорту;
- міра і характер використання ЗМІ, у сфері завдань, що стоять перед фізичною культурою;
- стан науки і наявність розвиненої системи фізичного виховання.

Мета фізичного виховання конкретизується в його завданнях, перший круг яких полягає в оздоровленні, вихованні і освіті. Оздоровче завдання полягає в гармонійному розвитку форм і функцій організму, спрямованому на зміцнення здоров'я, підвищення стійкості до захворювань організму і його гартування. Виховне завдання полягає в розвитку рухових якостей людини (сила, швидкість, витривалість та ін.), а також волеволі якостей, в умінні протистояти стомленню.

Оздоровче завдання полягає у формуванні життєво важливих рухових умінь, навичок і знань. До другого кругу завдань відносяться завдання зв'язку фізичного виховання з іншими сторонами виховання, а саме: моральним, розумовим, трудовим і естетичним. Третій круг завдань – це завдання суспільно-політичного характеру, що полягають в залученні молоді до суспільно-політичної діяльності, в патріотичному вихованні, в зміцненні дружніх зв'язків між спортсменами нашої країни і інших країн [3].

Для вирішення всіх вищеперерахованих завдань необхідно дотримуватися пев-

них принципів, а саме:

- усебічного розвитку особистості;
- оздоровчої спрямованості фізичного виховання;
- зв'язок фізичного виховання з трудовою і військовою практикою.

Фізичний і духовний розвиток студентської молоді, органічно доповнює один одного і сприяє підвищенню соціальної активності особи. Студентський вік має особливо важливе значення. Це відбивається в активному оволодінні повним комплексом соціальних функцій дорослої людини, включаючи цивільні, суспільно-політичні, професійно-трудова.

Фізична культура – це засіб не лише фізичного, вдосконалення і оздоровлення, але і виховання соціальної, трудової і творчої активності молоді, що істотно впливає на розвиток соціальної структури суспільства. Зокрема, від фізичної підготовленості, стану здоров'я, рівня працездатності майбутніх фахівців народного господарства багато в чому залежить виконання ними соціально-професійних функцій. Постійно зростаючий об'єм інформації, ускладнення навчальних програм, різні громадські доручення роблять навчальну працю студентської молоді усе більш інтенсивною і напруженою. Це призводить до зменшення рухової активності (гіподинамії), а одночасне збільшення навантаження на психіку, негативно впливає на організм, ускладнює навчання і фізичну підготовку до майбутньої виробничої діяльності. Недолік рухів сприяє детренованості організму. Малорухомий спосіб життя є однією з головних причин важких хронічних захворювань внутрішніх органів. При цьому погіршується розумова працездатність, відбуваються негативні зміни в центральній нервовій системі, знижуються функції уваги, мислення, пам'яті, ослабляється емоційна стійкість [2].

Фізичному вихованню належить велика роль у вдосконаленні людських здібностей, фізичної природи. Саме рухи як прояви фізичної активності послужили першоосновою освіти і розвитку систем адаптивної живої поведінки на землі, формування його морфології і функцій. В процесі фізичного виховання здійснюється морфологічне і функціональне вдосконалення організму людини, формування і поліпшення його життєво важливих фізичних якостей, рухових навичок, умінь і знань. Діапазон можливостей у вдосконаленні фізичної природи людини практично безмежний. В процесі навчання у молоді слід постійно виробляти навички здорового способу життя. Дотримання гігієнічних норм, створення в студентських колективах хорошого психологічного клімату, стимулювання занять масовою фізичною культурою, правильної організації робочого часу – необхідні умови здорового способу життя.

Багатофункціональний характер фізичної культури ставить її в число областей суспільно – корисної діяльності, в яких формуються і проявляються соціальна активність і творчість молоді. Дані досліджень дозволяють стверджувати, що навички громадської і професійної діяльності, придбані завдяки заняттям фізичною культурою, успішно переносяться на інші види діяльності. Фізична культура дозволяє представити в специфічних формах і напрямках деякі аспекти суті людини (прояв характеру, волі, рішучості), створює умови громадської діяльності.

Висновки. Комплексне рішення завдань фізичного виховання у ВНЗ забезпечує готовність випускників до активнішої виробничої діяльності, здатність швидше опанувати навички, освоювати нові трудові професії. Фізична культура сприяє прояву кращих властивостей особи студента. При цьому на високому емоційному рівні реалізується одна з найважливіших громадських потреб – спілкування з людьми. Переваги спорту як соціального явища полягають в його привабливості для молоді, його "мова" доступна і зрозуміла кожному, людині, його користь для здоров'я безперечна. По силі дії на людину фізична культура висувається на одне з центральних місць в культурному житті суспільства, як одна із сфер соціальної і державної діяльності, та є важливим засобом збагачення культури.

Виняткова роль у формуванні духовного вигляду студентської молоді належить

перенесенню позитивних якостей з сфери занять фізичною культурою на життєву позицію в цілому. У процесі занять фізичною культурою і спортом виробляються свідоме і активне відношення до громадської роботи, певні уміння і навички до цієї важливої форми діяльності, що ґрунтується на принципах демократії і гласності. Фізична культура розвиває громадську активність студентів.

Література:

1. Гузарь В.М. Процес управління фізичною культурою і спортом / В.М. Гузарь // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – Х., 2009. – № 17. – С. 9–18.
2. Гуськов, С.И. Спортивный маркетинг: учеб. пособ. / С.И. Гуськов. – К. : Олимпийская литература, 2001. – 258 с.
3. Данилко М. Тенденції розвитку вищої освіти у галузі фізичного виховання і спорту / М. Данилко // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2002. – № 2–3. – С. 49–52.

Іванченко Г. В.

КОНЦЕПТ МОДЕРНІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Вже тривалий час в національна економіка демонструє загострення соціальних і політичних реакцій у суспільстві, що є наслідками системних недоліків державного управління, штучного дисбалансу структури державної влади в Україні, інституційної неспроможності закладати вектори суспільного розвитку. В таких умовах забезпечення відповідного рівня професіоналізму та компетентності органів державного влади та органів місцевого самоврядування, удосконалення кадрової політики є важливими завданнями, які стоять на шляху зміцнення тенденцій до стійкого соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні наявний прояв глибокої кризи системи державного управління в Україні, що проявляється в таких деструктивних явищах, як корумпованість чиновників, зловживання службовим становищем, негативні прояви бюрократизму, непрозорість інформації, дистанціювання органів державної влади та місцевого самоврядування від представників громади та від проблем у суспільстві, нестабільність апарату управління, що пов'язано постійними псевдореформами, реорганізаціями та, як слідство, плінністю кадрів.

З метою усунення зазначених гострих недоліків концентрування уваги має відбуватися на підготовці високо-кваліфікованих кадрів та відповідного формування професійного кадрового потенціалу державних службовців, здатних на високому рівні виконувати покладені на них обов'язки та бути відкритим до змін та інновацій у менеджменті.

Базовою метою кадрової політики в Україні у сфері державного управління є забезпечення органів державного управління та місцевого самоврядування високопрофесійними, ефективними, ініціативними, патріотично налаштованими, моральними управлінськими спеціалістами, здатними реалізовувати цілі і функції держави щодо забезпечення високої якості життя громадян, успішно вирішувати загальнодержавні та регіональні проблеми, створювати умови для розвитку людського потенціалу, організувати ефективне управління політичним, економічним і соціальним розвитком держави.

Основою кадрової політики в системі державного управління є націленість на гуманні критерії і норми діяльності. Підбір кадрів, які б представляли систему цивільних інтересів має відбуватися не тільки за діловими, кваліфікаційним критеріям

на основі об'єктивної оцінки професійного рівня державного службовця через механізм атестації й оцінки, а й за моральними якостями на основі всебічної та неупередженої оцінки. Також важливо, щоб забезпечувалась відкритість і гласність у кадрових питаннях з урахуванням громадської думки.

Важливим також є збалансування співвідношення спадкоємності досвіду й оновлення кадрів, що обумовлюється викликами мінливої економіки, тенденціями формування глобалізованого, полікультурного суспільства.

Кадрова політика в що проводиться в системі державного управління повинна виходити з демократичних людиноцентричних пріоритетів: 1) створювати умови для нормальних людських взаємин в колективі; 2) створювати рівні соціальні умови і правові гарантії для прояву кожним працівником своїх здібностей і знань; 3) створювати стимули для підвищення якості й ефективності трудової діяльності; 4) створювати умови для професійного росту і службового просування; 5) створювати умови, в яких співробітники готові ототожнювати свої інтереси з інтересами служби (суспільства, держави) і виконувати службові завдання з оптимальною віддачею; 6) сприяти вирішенню конфліктів і ослабленню емоційно-психологічної напруженості; 7) встановлювати надійні перешкоди на шляху проникнення на керівні й управлінські посади в системі державного управління осіб схильних до кар'єризму, непрофесійних осіб та осіб, які не володіють якостями суспільного служіння.

Висновки. Таким чином, кадрова політика, що проводиться в системі державного управління перебуває в стані пошуку нових підходів до її модернізації. Базисом змін є доміанти створення системи цінностей професійної діяльності на основі врахування крім критеріїв кваліфікаційно-професійного рівня – особистісних цінностей державного службовця – його готовність до інноваційної діяльності, його компетентність і професійну майстерність; освіченість і професійна культура тощо.

*Кришталь Т. М.,
Пасинчук К. М.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі провідним напрямом реформування вищої освіти в Україні є посилення акцентів на підвищення вимог до рівня теоретичних знань, практичних умінь і навичок, що висуваються майбутньому спеціалісту в умовах євроінтеграційних освітніх процесів України. Підготовка кваліфікованих фахівців нового покоління – це стратегічний напрям розвитку сфери вищої професійної освіти, який передбачає створення в навчальних закладах системи управління практичною підготовкою, що задовольнятиме запити споживачів освітніх послуг. Вхідження нашої країни в освітній простір європейської спільноти передбачає подальшу модернізацію освітньої діяльності відповідно до вимог, які знайшли своє відображення у Болонській декларації, та вдосконалення системи ступеневої вищої освіти.

Питання забезпечення якості освіти набуває особливої уваги та актуальності в сучасному світі і стає предметом для аналізу як науковців, так і управлінців-практиків.

Виклад основного матеріалу. У всесвітній декларації, прийнятій у Ліоні на Міжнародній конференції з проблем вищої освіти (1998 р.), якість вищої освіти визначається як багатоаспектне поняття, що охоплює всі сторони діяльності вищого навчального закладу: навчально-методичні програми, навчальну і науково-дослідну роботу, професорсько-викладацький склад і студентів, навчально-матеріальну базу і

ресурси. Забезпечити якість вищої освіти – означає зробити вищий навчальний заклад престижним, адже вища освіта в Україні дедалі гостріше відчуває тиск ринку праці, що ставить жорсткіші вимоги до іміджу вищого навчального закладу, диплом якого представляє випускник потенційному роботодавцю. Випускник престижного закладу вже за визначенням займає більш вигідні позиції на ринку праці.

На Всесвітній конференції ЮНЕСКО з проблем вищої освіти (2009 р.) було зафіксовано, що, попри безумовний вплив рівня наукових досліджень на престиж навчального закладу, основною суспільною функцією університетів нині визнається підготовка фахівців. Відповідно до цього, умовою успішної конкуренції на світовому ринку знань було визнано визначення університетами пріоритетів у викладанні і навчанні студентів.

У сучасних умовах розвитку нашого суспільства вищий навчальний заклад надає різноманітні послуги, замовниками яких є: по-перше, особистість, яка здобуває освіту; по-друге, виробництво, для якого готуються кваліфіковані фахівці; по-третє, держава, яка виступає як гарант освітнього процесу. Постає питання: яким чином кожний з перерахованих замовників може оцінити якість наданих закладом вищої освіти послуг? На наш погляд, необхідно розкрити суть деяких базових понять, таких, наприклад, як якість вищої освіти, якість підготовки фахівця, система якості, підходи до оцінки якості роботи вищого навчального закладу.

Забезпечення якості освіти визнається всіма зацікавленими сторонами (освітні заклади, здобувачі освіти і роботодавці) як центральне завдання всіх інституціональних змін у сфері освіти. Проблема забезпечення якості освіти є наскрізною в Болонському, Копенгагенському та Туринському процесах; відповідні програми заходів реалізуються як на регіональному, національному і галузевому рівнях, так і на рівні окремих навчальних закладів. Домінують тенденцією розвитку взаємодії сфери освіти і ринку праці є визнання провідної ролі оцінки результатів (а не процесу) навчання при визначенні якості підготовки.

Відповідно до п. 23 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту», якість вищої освіти визначається як рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти. П. 24 тієї ж правової норми визначає якість освітньої діяльності, як рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань [1].

У своєму дослідженні П. Канівець розглядає якість фахівця як об'єктивно існуючу сукупність властивостей і характеристик (знання, уміння, навички, особистісні якості, здібності, комунікативні та інші якості), яка визначає його як фахівця певної професії та спеціальності і відрізняє його від інших спеціалістів. Якість підготовки фахівця, на думку дослідника, це сукупність суттєвих властивостей та характеристик фахівця, рівень яких формується в процесі здійснення освітньої діяльності і повинен відповідати вимогам споживачів [2]. Під якістю підготовки майбутнього фахівця з пожежної безпеки ми розуміємо сукупність властивостей, якостей, здібностей та здатностей, характеристик фахівця галузі цивільного захисту, рівень яких формується в процесі здійснення ним навчальної діяльності у вищому навчальному закладі цивільного захисту і повинен відповідати вимогам споживачів (суспільства, ринку праці, роботодавців, самої особистості).

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про вищу освіту», система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

- 1) системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);
- 2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів та якості вищої освіти;
- 3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпе-

чення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [1].

Мінімальний перелік показників, які має відстежувати система забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки, і пороговий рівень вимог до діяльності навчального закладу де здійснюється цей процес, визначаються зовнішніми процедурами гарантування якості:

– процедурами ліцензування та акредитації, визначеними МОН України щодо ВНЗ ЦЗ;

– процедурами акредитації та оціночними критеріями Європейської Асоціації із забезпечення якості вищої освіти, Європейської Асоціації Університетів, Європейської Асоціації вищих навчальних закладів до переліку яких належать ВНЗ ЦЗ;

– загально визнаних рейтингів тощо.

Висновки. Водночас, усі ці процедури «управління якістю» є необхідною, але недостатньою складовою забезпечення якості освіти, оскільки неспроможні гарантувати зростання якості освіти у ВНЗ цивільного захисту, зокрема щодо якості підготовки майбутніх фахівців пожежної безпеки.

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Канивец П. И. Модели и методы оценки качества подготовки и повышения конкурентоспособности специалистов: дис. канд. економ. наук / П.И. Канивец. – Новочеркасск, 2004. – 230 с.

Луценко Т. О.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СФЕРІ НАУКИ Й ОСВІТИ

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти і підвищення ефективності інтеграційних процесів вимагають особливої уваги до проблем в науково-освітньому комплексі.

Виклад основного матеріалу. Залежно від глибини інтеграційних процесів можуть бути виділені:

1. Повна інтеграція науки і освіти (у формі юридичних осіб) – дослідні університети. Це найбільші наукові центри в секторі вищої освіти, які здійснюють як рівноцінні види діяльності - підготовку фахівців з вищою освітою усіх рівнів: бакалаврів, магістрів, аспірантів і докторантів; так і виконання наукових досліджень і розробок світового класу. Відбираються з числа провідних вищих навчальних закладів широкого профілю. Головне завдання, яке повинні вирішити науково-дослідні університети - це відродження науки ВНЗ, яка за останні 20 років відверто просіла. Окрім того що вищі навчальні заклади ведуть дуже мало досліджень, навіть ті результати, яких вони домагаються, дуже рідко доходять безпосередньо до виробництва. Науково-дослідні університети повинні забезпечувати не лише високий рівень освіти, але і відповідний рівень дослідницьких робі. Завдяки новому статусу ВНЗ можуть притягнути додаткові гроші від промисловості і бізнесу і набагато тісніше взаємодіяти з академічними інститутами.

2. Науково-освітні центри. До них відносяться структури, що ведуть підготовку фахівців вищої кваліфікації (магістрів, кандидатів і докторів наук) в нерозривному зв'язку з процесом наукових досліджень. Такі центри створюються НДІ і вищі навчальні заклади, згідно Закону України «Про вищу освіту». Такі центри створюються також не тільки для освітньої діяльності, а й з метою проведення науково-дослідної,

дослідно-конструкторської роботи координації та розробки оптимальної стратегії удосконалення наукових робіт шляхом об'єднання фахівців споріднених факультетів та кафедр вищих навчальних закладів.

3. Найбільш розвиненою формою інтеграції науки і освіти є гнучкі мережеві структури (інноваційні кластери), що створюються на основі багатосторонніх угод і об'єднуючі ВНЗ, наукові організації, підприємства, інноваційні фірми.

В Україні інноваційні кластери поки впроваджуються повільними темпами, хоча певний позитивний досвід вже є. Так, достатньо відомим і показовим прикладом успішної діяльності інноваційного кластера на мезорівні є університетський кластер створений у Харківському регіоні. Створення зазначеного кластеру дало можливість насамперед скоординувати та спрямувати зусилля регіональних рад ректорів і рад проректорів на вирішення нагальних проблемних питань. У межах діяльності університетського кластера, зокрема з метою активізації науково-дослідної діяльності в Харківському регіоні, було відроджено регіональний конкурс для молодих науковців із наданням десяти регіональних грантів та нагородженням переможців за відповідними номінаціями. Також проводилися круглі столи для молодих науковців, предметом обговорення стали питання щодо підготовки та атестації фахівців вищої кваліфікації з урахуванням сучасних реалій. Аналізуючи діяльність університетського кластера, слід також відмітити, що за сприяння ради проректорів з наукової роботи була проведена спільна нарада з державним концерном «Укроборонпром» та провідними підприємствами оборонного комплексу Харківщини, де обговорювалися питання підвищення обороноздатності України. Як наслідок, було підписано меморандуми про співпрацю державного концерну «Укроборонпром» з вищими навчальними закладами Харківщини. Окрім цього, за ініціативою проректора Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського Гайдачука Олександра Віталійовича на базі Харківського авіаційного інституту проведено нараду за участі голови Державного космічного агентства України Л.Ю. Сабадоша, генерального конструктора – генерального директора ДП «КБ «Південне» О.В. Дегтярьова, генерального директора ВО «Південмаш» С.М. Войта, науковців Дніпропетровського національного університету ім. Олесья Гончара і дослідників Харківського авіаційного інституту, де розглядалися питання перспектив космічної діяльності України в контексті розроблення Концепції Загальнодержавної науково-технічної космічної програми України на 2018–2022 роки.

Іншим прикладом, вже у західному регіоні може служити співпраця Національного університету водного господарства та природокористування з Комітетом міського господарства Національної економічної палати Польщі у Варшаві. У рамках цієї співпраці в університеті проводились семінари із запрошенням представників місцевих органів влади та науковців, де обговорювалися питання: управління розвитком міст і регіонів: польський досвід; польсько-українська співпраця на рівні «державна влада та органи місцевого самоврядування – бізнес – наука» в рамках реалізації проекту «Smart City» в Україні; набуття кваліфікації в галузі нової регіональної політики ЄС молодими науковцями та зацікавленими особами з подальшим отриманням ними відповідного польського сертифіката.

Висновки. Інтеграційні процеси у сфері науки і освіти можуть приймати різні форми і носити інституціональний, програмний або кластерний характер. В той же час початкова вимога до усіх форм інтеграційних структур - високий рівень наукових досліджень і освітньої діяльності.

Література:

1. Кобець А. С. Державна політика інтеграції освіти і науки України в системі інноваційної економіки: засади, механізми управління, напрями забезпечення: монографія / А. С. Кобець. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток”, 2012. – 472 с.

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МОЛОДІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Виховна робота у вищих навчальних закладах складається з багатьох напрямів. Одним із них є екологічне виховання молоді. Питання екологічної освіти та виховання – одне з найважливіших питань на сучасному етапі ліквідації екологічної кризи, від вирішення якого залежить значною мірою оздоровлення соціально – економічного стану держави, відтворення природно-ресурсного потенціалу України.

Глибокі економічні, політичні, соціокультурні зміни в Україні в кінці ХХ століття обумовили необхідність реформування системи освіти, що призвело до значних змін в умовах функціонування вищого навчального закладу. Держава, залишивши за собою право визначати політику у сфері освіти, передала внутрішнім управлінським підсистемам вищого навчального закладу право вирішувати ряд питань, зокрема, пов'язаних з визначенням мети, змісту, форм і методів організації виховного процесу.

Виклад основного матеріалу. У найважливіших міжнародних документах останнього десятиріччя, присвячених проблемам навколишнього середовища і гармонійного розвитку людства велика увага приділяється екологічній культурі і свідомості, інформованості людей про екологічну ситуацію у світі, регіоні, на місці проживання, їх обізнаності з можливими шляхами вирішення різних екологічних проблем, з концептуальними підходами до збереження біосфери і цивілізації [1].

Шлях до високої екологічної культури лежить через ефективну екологічну освіту. Екологічна освіта на порозі III-го тисячоліття стала необхідною складовою гармонійного, екологічно безпечного розвитку. Екологічне виховання та інформування населення, підготовка висококваліфікованих фахівців названі у програмних документах найвизначнішого міжнародного форуму в Ріо-де-Жанейро, присвяченого навколишньому середовищу і сталому розвитку, одним із найважливіших і необхідних засобів здійснення переходу до гармонійного розвитку всіх країн світу. Це положення підкреслюється і в останніх міжнародних документах (міжнародний звіт "Ріо+5", "Керівництво з підготовки національних доповідей про виконання країнами "Порядку денного на 21 сторіччя" та ін.). Концепція екологічної освіти України як елемент концепції гармонійного розвитку держави набуває сьогодні ваги актуального і важливого державного документа [3].

Як показав аналіз вищезгаданих документів, державна політика в галузі екологічної освіти повинна базуватися на таких принципах: 1) розповсюдження системи екологічної освіти і виховання на всі верстви населення з урахуванням індивідуальних інтересів, стимулів та особливостей соціальних, територіальних груп та професійних категорій; 2) комплексності екологічної освіти і виховання; 3) неперервності процесу екологічного навчання в системі освіти, в тому числі; 4) підвищення кваліфікації та перепідготовки. Тому основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності. Екологічна освіта, з одного боку, повинна бути самостійним елементом загальної системи освіти, а з іншого боку, виконує інтегративну роль у всій системі освіти [2]. Ця мета досягається поетапно шляхом вирішення освітніх і виховних завдань та вдосконалення практичної діяльності.

Висновки. Отже, найголовнішими завданнями екологічної освіти мають бути формування екологічної культури всіх верств населення, що передбачає таке:

– виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави й світу, усвідомлення їх важливості, актуальності й універсальності (зв'язку локальних із

регіональними і глобальними);

– відродження кращих традицій українського народу у взаємовідносинах із довкіллям, виховання любові до рідної природи;

– формування усвідомлення безперспективності технократичної ідеї розвитку й необхідності заміни її на екологічну, яка базується на розумінні єдності всього живого й неживого у складно-організованій глобальній системі гармонійного співіснування й розвитку;

– формування розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини на основі ідеї універсальності природних зв'язків та самообмеженості, подолання споживацького ставлення до природи;

– розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях, вміння прогнозувати особисту діяльність і діяльність інших людей та колективів;

– розвиток умінь приймати відповідальні рішення щодо проблем навколишнього середовища, оволодіння нормами екологічно грамотної поведінки; виховання глибокої поваги до власного здоров'я та вироблення навичок його збереження.

Література:

1. Кисельов М. М. Екологічні виміри глобалізації : монографія / М. М. Кисельов, Т. В. Гардашук, К. Є. Зарубицький. – К. : ПАРАПАН, 2006. – 260 с.

2. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки : монографія / Л. І. Юрченко. – К. : Вид. ПАРПАН, 2008. – С. 158.

3. Яницкий О. Н. Экологическая культура: очерки взаимодействия науки и практики / О. Н. Яницкий. – М. : Наука, 2007. – С. 46.

Мороз В. М.

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПІДґРУНТЯ ДЛЯ ФОРМУЛЮВАННЯ ЗМІСТУ ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ОСВІТЯНСЬКІЙ СФЕРІ

Постановка проблеми. Проблематика функціонування та розвитку системи вищої освіти постійно перебуває у межах уваги профільних органів державної влади та їх посадових осіб. Середньостроковий план пріоритетних дій уряду до 2020 року, презентація проекту якого відбулась у межах роботи комунікативного заходу Міністерства освіти і науки України «Забезпечення якості вищої освіти», анонсує цілком конкретну за своїм змістом мету діяльності Кабінету Міністрів України, а саме – забезпечення зростання рівня життя громадян і підвищення його якості в результаті сталого економічного розвитку [3]. Серед завдань, виконання яких забезпечує досягнення встановленої мети, автори проекту визначають у тому числі і ті, зміст яких пов'язано з розвитком людського капіталу. Передбачається, що розвиток людського капіталу може бути забезпечений за рахунок реформи системи освіти, охорони здоров'я, поліпшення надання державної соціальної підтримки, розвиток культури і спорту. Фокусування уваги експертів саме на цих напрямках цілком виправдано, адже за методологію розрахунку індексу людського розвитку ПРООН використовуються виміри довголіття (можливість людини прожити довге та здорове життя), освіченості (можливість людини набувати, розширювати і оновлювати знання) та рівня матеріальної забезпеченості (можливість людини забезпечити собі гідний рівень життя). Цілком очевидно, що кожен з цих напрямків за своїм змістом корелюється з відповідним напрямом діяльності Уряду. В контексті забезпечення виконання завдання Уряду щодо розвитку людського капіталу, учасники комунікативного заходу «Забезпечення якості вищої освіти» звернули увагу на наявність гіпотетичної можливості

системи вищої освіти забезпечити формування умов для технологічного прориву. Отже, саме система вищої освіти, за умови достатньої якості (рівня розвитку) кожного з її елементів, може бути розглянута на рівні основного механізму перетворення нових знань в конкретні прикладні розробки та технології, які у свою чергу сприятимуть економічному зростанню. Неабияка увага держави до проблематики розвитку системи вищої освіти обумовлена у тому числі і тим, що комерціалізація знань, вже у короткостроковій перспективі, здатна забезпечити підвищення динаміки зростання макроекономічних показників держави, а відповідно і рівня життя її громадян.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання стану розвитку системи вищої освіти, як об'єкту державного управління, з боку органів державного управління є обов'язковим етапом у формуванні державно-управлінського рішення. На переконання А.О. Дегтяра, отримання інформації щодо поточного стану об'єкту управління є не лише умовою для формування змісту державно-управлінського рішення, а і основою для визначення мети управлінського впливу органів державного управління [2, с. 27–28]. Нажаль, існуючи у межах вітчизняної системи оцінювання якості окремих елементів вищої освіти методики, не передбачають можливості проведення моніторингу рівня розвитку системи вищої освіти, що певним чином ускладнює процес опрацювання державно-управлінського рішення щодо напрямів та змісту впливу суб'єктів державного управління на відповідний до уваги моніторингу об'єкт. Виникає питання щодо джерела отримання інформації, різновиду її подання та об'єктивності. На переконання фахівців, порівняно простим, а відповідно і «прозорим» вимірюванням рівня розвитку будь-якого об'єкту (системи) є рейтингове оцінювання. В основу використання механізму рейтингового оцінювання, як правило, покладають отриману експертами відповідно встановлених критеріїв інформацію. У самому спрощеному вигляді під рейтингом слід розуміти «показники оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням та ін. і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних» [1].

З огляду на відсутність вітчизняних традицій у моніторингу якості системи вищої освіти та з огляду на необхідність порівняння рівня її розвитку з іншими моделями розбудови відповідних систем, вважаємо за необхідне розглянути можливість використання суб'єктами державного управління результатів роботи міжнародних рейтингових агентств. У межах цієї публікації ми звернемо увагу на результати дослідження авторитетної британської компанії QS (Quacquarelli Symonds Ltd), а саме на ті з них, які пов'язані з оцінюванням рівня розвитку систем вищої освіти. Результати роботи британських експертів щодо відповідного напрямку оцінювання подані у щорічному звіті QS «Higher Education System Strength Rankings» [4]. У рейтингу 2016 року було оцінено системи вищої освіти у найбільш розвинутих, відповідно до обраних експертами критеріїв оцінювання, 50 країнах світу. Слід звернути увагу, що рейтинг «Higher Education System Strength Rankings» у 2016 році було складено вперше, а отже ми не матимемо можливості провести порівняльний аналіз об'єкту нашої уваги через призму темпоральних характеристик. Результати ранжування країн, відповідно рівня розвитку їх систем вищої освіти подано у таблиці 1.

Для розрахунку рейтингу фахівці QS використовують чотири основні показники, кожний з яких, відповідно до методики розрахунку, має однакову питому вагу:

1) система (цей показник для кожної конкретної країни характеризується відношенням кількості її ВНЗ, які за методикою розрахунку QS входять до 700 кращих університетів світу до середнього рейтингу цих навчальних закладів. На переконання фахівців QS цей показник відображає загальний рівень розвитку системи вищої освіти);

2) доступ (цей показник характеризує рівень доступу зацікавлених осіб до вищої освіти та характеризується для кожної окремої країни відношенням кількості місць у тих ВНЗ, які за версією QS входять до 500 кращих університетів світу, до показника чисельності населення відповідної країни);

3) провідний ВНЗ (цей показник відображає успішність провідного університету відповідної країни на міжнародній арені);

4) економічна складова (цей показник характеризується рівнем бюджетних витрат на фінансування вищої освіти та ефективністю їх використання).

Таблиця 1

Рейтинг країн (вибірково) відповідно до рівня розвитку національної системи вищої освіти – 2016

Рейтинг	Країна	Підсумковий індекс	Рейтинг	Країна	Підсумковий індекс
1	США	100	40	Казахстан	25,1
2	Великобританія	98,5	43	Польща	20
3	Німеччина	94	45	Україна	16,6
8	Китай	83,5	49	Естонія	10,5
26	РФ	59,8	50	Пакистан	9,2

Висновки. Цілковито очевидно, що наведена вище методика оцінювання якості системи вищої освіти не є бездоганною, але прийняття отриманих за її допомогою результатів може бути розглянуто на рівні одного з джерел аналітичної інформації при формуванні та реалізації державної політики у сфері вищої освіти.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Електронний ресурс] / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусол] – К.: Ірпінь, 2005. – 1728 с. – Режим доступу: <http://slovnyk.net/?swrd=%F0%E5%E9%F2%E8%ED%E3>.

2. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : монографія / А. О. Дегтяр, В. Ю. Степанов, С. В. Тарабан ; [за заг. ред. А.О. Дегтяра]. – Х. : С. А. М., 2010. – 276 с.

3. Обговорення Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 щодо забезпечення якості вищої освіти [електронний ресурс] / Повідомлення від 11.01.2017 р. // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/povidomlennya/2017/01/11/13-sichnya-2017-roku-vidbudetsya-zustrich-z-ekspertami-shhodo-zabezpechennya-yakosti-vishhoji-osviti/>.

4. Higher Education System Strength [Electronic resource] / Rankings 2016 // Quacquarelli Symonds. – Access mode: <http://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016>.

Переверзін Ю. П.

**ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ОФЦЕРСЬКИХ КАДРІВ
У ПРОВІДНИХ КРАЇНАХ СВІТУ**

Постановка проблеми. Обравши Європейський шлях розвитку Україна прагне вийти на якісно новий рівень державного управління, суспільних відносин, технічного, економічного розвитку та безпеки.

Указами Президента України [1, 2] визначено, що:

– одним із основних завдань воєнної політики України у найближчий час є «створення цілісного сектору безпеки і оборони держави як головного елемента системи забезпечення воєнної безпеки, інтеграція спроможностей його складових для своєчасного і ефективного реагування на наявні та потенційні загрози»;

– до складу сектору безпеки і оборони України, разом із Збройними Силами України, Службою безпеки України, Службою зовнішньої розвідки України, Державною прикордонною службою України та іншими складовими, входить і ДСНС України.

Ключові посади в Апараті ДСНС України, органах управління та підрозділах цивільного захисту комплектуються особами з числа середнього, старшого та вищого начальницького складу.

Виклад основного матеріалу. Запобігати, оперативно, ефективно і адекватно реагувати на комплекс різноманітних загроз, сектор національної безпеки держави може тільки за умови комплектування його складових кваліфікованими керівними кадрами, підготовленими в єдиній системі, які мають єдине розуміння причин та наслідків проблем, шляхів їх подолання та здатні спільно взаємодіяти.

При цьому, необхідно зважати на те, що на часі також постало питання забезпечення такої підготовки керівних ланок і підрозділів складових сектору безпеки, яка забезпечить їх сумісність та можливість у недалекому майбутньому виконувати завдання спільно з підрозділами збройних сил та відомств європейських та інших провідних країн світу.

Ключову роль при цьому, безперечно, відіграє якість підготовки офіцерських кадрів та організація, на певних рівнях управління, спільної підготовки фахівців всіх складових сектору безпеки і оборони.

На нашу думку, досвід провідних країн світу, і у першу чергу таких розвинених як США, може бути використаний для удосконалення системи підготовки кадрів в Україні. Заслуговують уваги такі питання:

1. *Поєднання структури підготовки і проходження служби.* Чітке розмежування в системі підготовки офіцерських кадрів понять «підготовка» і «освіта», що прив'язані до військових звань та кар'єрного росту офіцерів. Вищу освіту, диплом «бакалавра» і військове звання лейтенант офіцери можуть отримати після закінчення базової школи певного виду збройних сил (термін навчання 4 роки) або закінчення цивільного навчального закладу, після чого проходять службу на посадах сержантського (рядового) складу (не менше 6 місяців) і в подальшому закінчують школу кандидатів у офіцери. Ніякої військової кваліфікації при цьому, за рівнем підготовки, офіцери не отримують.

Тактичний рівень підготовки офіцер може отримати у військовому званні капітан, після навчання на відповідному курсі військового коледжу (термін навчання 10 місяців). Без такого навчання кар'єрне зростання припиняється.

Оперативний рівень підготовки офіцер може отримати у військовому званні майор – підполковник після закінчення військового коледжу за відповідною програмою підготовки з терміном навчання 1 рік. При цьому, офіцери не обов'язково, але можуть отримати ступінь «магістр військової справи» (отримують ступінь «магістр» приблизно 75% випускників). Крім цього, після отримання оперативного рівня підготовки, кращі випускники коледжів додатково навчаються на курсі поглибленого вивчення питань планування операцій з отриманням диплому «магістра оперативного планування».

Стратегічний рівень підготовки і звання «магістра стратегічних досліджень» можуть отримати офіцери у військовому званні підполковник – полковник після закінчення коледжу за відповідними програмами (диплом «магістра», як правило, отримують всі випускники, за виключенням слухачів іноземних держав). Термін навчання за даним курсом складає 11 місяців. Старші офіцери (полковники), щодо яких прийнято рішення на присвоєння військового звання генерал та генерали, перед призначенням на

вищі посади, направляються на додаткові курси (навчання до 6 тижнів за окремими програмами).

Таким чином, після отримання військового звання лейтенант, вищої освіти і ступеня «бакалавр» протягом служби офіцери, в залежності від кар'єрного зростання по посадах, проходять навчання у вищих військових закладах на 2 - 3-х курсах підготовки з терміном навчання на кожному до одного року. Офіцери отримують відповідний рівень підготовки і військової кваліфікації (тактичний-оперативний-стратегічний). Отримання ступеня «магістр» є можливим і заохочується, але не є обов'язковою умовою у їхній підготовці. Навчання за певним рівнем і практична підготовка офіцера є основними умовами для прийняття рішення щодо кар'єрного зростання по службі. При цьому, ротация офіцерів на інші посади проходить з інтервалом у 2-3 роки.

2. *Забезпечення якості навчання.* У питаннях організації навчального процесу ВВНЗ США та України є багато спільного, але є і відмінності, які обумовлюються національними особливостями у сфері освіти. Наприклад, коефіцієнт співвідношення викладачів до слухачів законодавством США у сфері освіти не встановлено. Співвідношення 3,5 – 4 : 1 (залежно від рівня підготовки слухачів) неформально дотримуються у Міністерстві оборони США. Акцент при цьому робиться на те, що зменшення співвідношення є економічно обтяжливим і не є виправданим. Але це співвідношення не може бути більшим тому, що призведе до зниження якості виконання програм підготовки.

Кожний курс навчання прорахований з позиції реальних можливостей, а саме кількості аркушів, які слухач повинен (здатен) прочитати і написати. Вивчення додаткового матеріалу заохочується, але не є обов'язковим. Особлива увага приділяється якості підготовки слухачів до занять під керівництвом викладача і методиці проведення занять. На заняття виноситься такий обов'язковий обсяг матеріалу, який може опанувати (прочитати) слухач середньої підготовленості за час, що йому на це відведено.

Значна увага відводиться мовній підготовці офіцерів на всіх рівнях. Вивчаються мови регіонів, що мають геополітичне значення. При цьому, навчання проводиться у комплексі з дисциплінами для вивчення даних регіонів (культурологією).

Аудиторне навантаження на викладача в типовому тижні складає 7-8 годин, що дає можливість якісно підготувати і провести заняття.

Велика увага приділяється проведенню внутрішньої і зовнішньої оцінки діяльності закладів і це забезпечується у кадровому відношенні. Для оцінки якості навчального процесу і підготовки військових фахівців розробляється близько 150 тестів різної направленості і займається цими питаннями окремий відділ внутрішніх досліджень в складі навчальної частини коледжу. Постійне проведення такої роботи є обов'язковим при підтвердженні ліцензування і акредитації навчального закладу і дає можливість самостійно оцінювати реальний стан справ в організації навчального процесу, якості підготовки офіцерів у комплексі з якістю функціонування служб, що забезпечують діяльність закладу.

Висновки. Досвід провідних країн свідчить про те, що питання підготовки кадрів для збройних сил та інших силових структур, а також держаних органів управління і військової промисловості вважається ключовим для забезпечення їхньої безпеки.

Література:

1. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України».

2. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України».

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. Основою будь-якого суспільного прогресу у світі є освіта. Цей висновок узгоджується із загальносвітовими та європейськими тенденціями розвитку сучасного суспільства, в якому освіта стає однією із пріоритетних галузей економіки.

Відповідно до зростаючих потреб розвитку суспільства, особливо в забезпеченні національної безпеки та сталого економічного розвитку, країни стали більше приділяти уваги ефективності й якості освіти. Це, насамперед, викликало проблеми неперервності (упродовж життя), наступності, сумісності, масовості й оптимальності в освіті. Власне кажучи, це дало початок науковому обґрунтуванню поняття державного рівня – неперервна освіта.

Виклад основного матеріалу. Неперервна освіта об'єднує весь освітянський простір держави. Завдяки цьому їй притаманні такі стратегічні ознаки та характеристики:

- відповідальність за рівень національного інтелекту;
- відповідність неперервної освіти європейським і світовим тенденціям економічного та соціального розвитку;
- випереджальний розвиток порівняно з динамікою розвитку суспільства;
- велика фондозабезпеченість;
- системність, неперервність, проблемність і сумісність на світовому, державному та регіональному рівнях.

У підвищенні якості значну роль відіграють національні та міжнародні стандарти якості, які є нормативно-правовою базою її організації та управління. Загальновищаними на сьогодні є концепції TQM та міжнародні стандарти ISO серії 9000:2000, в яких сконцентровано позитивний досвід управління якістю, накопичений у різних країнах світу. Ці стандарти діють у багатьох країнах світу. В Україні вони чинні з 1 жовтня 2001 року.

Під стандартизацією розуміється приведення об'єктів деякої сфери людської діяльності до єдиного для них комплексу критеріїв із дотриманням вимог якості, точності та взаємозамінності [3]. Керуючись цим визначенням, маємо стверджувати, що в умовах сучасної цивілізації, яка побудована на технічному підґрунті, все, що належить до поняття стандартизації у сфері матеріального виробництва, прийнятне й до поняття освіти (навчання), якому потрібні свої стандарти. Якість результатів праці є наслідком виховання, навчання та неперервної освіти кадрів. Тому, крім якості продуктивної праці, якими є концепції TQM та серія стандартів ISO 9000, має існувати система стандартів якості навчання, що визначить загальні критерії якості навчального процесу, зокрема, критерії його інструментального забезпечення, роль якого в сучасну інформаційну епоху людства переважно виконує інформаційно-технічне забезпечення.

У цьому контексті реформування якості неперервної освіти України необхідно й доцільно проводити з урахуванням вимог концепції TQM, Міжнародних стандартів якості серії (ISO 9000), а точніше серії ДСТУ 3230-95 і ДСТУ ISO 9000-2001 – їх українських варіантів, а також вимог Міжнародної стандартної класифікації занять (ISCO-88 (МСКЗ)), Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED-97 (МСКО)) та вимог, що базуються на стандартах FEANI (Європейська федерація національних технічних асоціацій) [2].

Основними завданнями вищого навчального закладу є якість освітніх послуг, які він надає, та якість випускника конкретного освітньо-кваліфікаційного рівня. Для досягнення поставлених цілей вищій навчальний заклад повинен організувати свою діяльність так, щоб тримати під контролем усі адміністративні та людські фактори, які впливають на якість. Тобто, з одного боку, якісна вища освіта як вершина підготовки масових професій висунула вимоги якості до базової загальної освіти (школи),

яка, у свою чергу сформулювала вимоги якості відносно дошкільної освіти (рух вимог якості вниз), а з другого – змінилися вимоги якості до післядипломної освіти та системи підвищення кваліфікації (рух вимог якості вгору) [4]. Власне кажучи, діалектично стала утворюватися та динамічно почала функціонувати і розвиватися система державного рівня – “Неперервна освіта”, яка почала висувати на перший план вимоги неперервності та масовості (впродовж життя), якості, наступності, сумісності та оптимальності в освіті. Що, у свою чергу, порушило проблеми впровадження нормативного-правового регулювання та актуалізації всієї системи стандартів неперервної освіти України.

Ретельний аналіз законів і стандартів з урахуванням вимог, які висуває неперервна освіта, особливо щодо її якості, дає можливість сформулювати проблеми та зробити такі узагальнювальні висновки:

- зазначені закони й стандарти не створюють єдину цільну систему регулювання неперервної освіти в державі;
- не розроблені всі необхідні закони та стандарти;
- вони мають різний рівень глибини та структури розробки;
- недостатньо простежуються їх наступність та сумісність;
- у них практично відсутні механізми оцінки якості освіти (у деяких документах слово “якість” не вживається взагалі);
- у законах і стандартах взагалі відсутні механізми їх актуалізації;
- відсутня методологія розроблення державних стандартів неперервної освіти;
- відсутній незалежний контроль якості навчання тих, хто навчається, при переході на новий рівень неперервної освіти.

Під стандартизацією розуміють приведення об’єктів будь-якої сфери людської діяльності до єдиного для них комплексу критеріїв з дотриманням вимог якості, точності та взаємозамінності. Керуючись цим визначенням, стверджуємо, що в умовах сучасної цивілізації, яка побудована на технічному підґрунті, все, що належить до поняття стандартизації у сфері матеріального виробництва, застосовне і до поняття “навчання”, якому потрібен свій стандарт.

Приведення законів щодо освіти в межі єдиної методології та структури, розроблення інтегрованої системи державних стандартів неперервної нового покоління, ліцензування складових якості, інспектування та незалежний контроль якості освітніх послуг для всіх рівнів неперервної освіти – ось елементи стратегії державного регулювання освітою України.

Висновки. Таким чином, основними завданнями системи забезпечення якості освіти є розроблення національної системи оцінювання якості освіти; створення незалежних кваліфікаційних центрів, у т. ч. для підтвердження кваліфікації в європейській системі стандартів; стимулювання створення незалежних національних рейтингів вищих начальних закладів; узгодження галузевих стандартів вищої освіти з кваліфікаційними характеристиками професій.

Література:

1. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту : статті, нариси, інтерв’ю / В. П. Андрущенко. – К. : Знання України, 2005. – 804 с.
2. Андрущенко В. П. Політика і практика реалізації безперервної освіти в Україні / В. П. Андрущенко // Нові технології навчання : наук.-метод. зб. ; ред. кол. : В. О. Зайчук (голов. ред.), О. Я. Савченко, М. Ф. Дмитриченко та ін. – К. : ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2003 (спец. випуск). – С. 13–16.
3. Бондар В. Технологізація підготовки фахівців в умовах запровадження державних стандартів освіти / В. Бондар // Освіта і упр. – 2005. – Т. 8, № 2. – С. 86–90.
4. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / [І. А. Зязюн, С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – 636 с.

*Тимченко Г. М.,
Ляшенко О. В.,
Пенов В. В.*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЗДОРОВ'Ю В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ «ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ»

Постановка проблеми. Здоров'я людини залежить від багатьох факторів, визначальними з яких є природні, суспільні і генетичні. Воно є невід'ємною умовою гармонійного розвитку людей та показником рівня соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Адже чим розвинутіше й багатше суспільство та держава, тим більше коштів вони вкладають в охорону здоров'я своїх громадян, у їх медико-санітарне обслуговування, в розвиток медичної, біологічної та фармацевтичної науки, практики й новітніх оздоровчих і лікувальних технологій. Сьогодні важливим і перспективним є завдання профілактики, збереження, зміцнення здоров'я населення як за допомогою організації і здійснення особистісно орієнтованого освітнього процесу з урахуванням основних валеологічних принципів, так і виховання відповідального ставлення до власного здоров'я як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності.

Виклад основного матеріалу. Практика роботи сучасних центрів естетичної медицини свідчить про те, що успіх у формуванні свідомого ставлення населення до збереження здоров'я залежить не лише від опанування спеціалістами навчального матеріалу під час навчальних курсів, оволодіння правилами та виробленням умінь і навичок ведення здорового способу життя, а й від організації оздоровчо-профілактичної роботи. Останнім часом великим попитом користується впровадження інновацій в навчальний процес центрів естетичної медицини [2, 3].

Регулятивний вплив інноваційних технологій при реалізації змісту збереження здоров'я населення можна використати у таких напрямках: пошук підстави результативності діяльності в системі естетичної медицини, зокрема а галузі підготовки фахівців зі «Здоров'я людини»; мобілізація прогресивних досягнень науки й практичного досвіду для гарантії одержання необхідного результату в подології; побудова діяльності на інтенсивній, а не екстенсивній основі; приділення більшої уваги прогнозуванню діяльності з метою запобігання її проєкції у ході виконання; використання у всезростаючій мірі найсучасніших інформаційних засобів, зокрема інформаційно-комунікаційних ресурсів (web-сайтів, сторінок у соціальних мережах).

При цьому структурний зв'язок технологій та діяльності має такий вигляд: діяльність – потреба – мета – мотив – мотивація – задача – прийом – дія – операція – результат [1]. Технологія виступає як сукупність способів, спрямованих на оволодіння системою знань, досвіду, умінь і практики роботи суб'єктів процесу збереження здоров'я населення, яке безпосередньо стикається з проблемами подологічного характеру.

При виборі технологій, форм, методів збереження здоров'я населення в системі естетичної медицини важливо використання психолого-педагогічних ресурсів у площині розвитку пізнавальних інтересів слухачів курсів центрів естетичної медицини. Мова в даному випадку йде про просвітницьку діяльність. При цьому значну роль відіграє насиченість змісту навчальної програми для слухачів курсів вправами, які сприяють активізації таких вищих психічних функцій, як мислення, уява на основі відчуття та сприймання. Лекції та семінари на навчальних курсах в системі естетичної медицини допомагають здійснювати в основному комунікативну та перцептивну функції в роботі зі слухачами та клієнтами, тоді як у процесі практичних занять та тренінгів пріоритетну роль відіграє інтерактивна функція. Пізнавальні резерви таких занять, які у діагностичній літературі визначені як «активні форми і методи», пов'язані з тим, що на основі певних змістових і цільових установок переконання формуються через відповідні вправи. Так, найбільш

ефективними і комплексними інноваційними технологіями є інформаційно-комунікаційні технології.

Важливим чинником у пропагуванні здорового способу життя є соціальні норми. Вплив інформаційних технологій проявляється як у сприйнятті особистістю, так і в нормативній поведінці у соціальній системі. Індивідуальне сприйняття соціальних норм під впливом інформаційних технологій може бути настільки сильним, наскільки вдало подаються одні нормативні стосунки і поведінка та виключає інші. За таких умов на поведінку людини впливають лише узагальнені і вивірені соціальні норми. На суспільному рівні нормативна поведінка впливає принаймні частково з тих норм поведінки, які постійно висвітлюються засобами масової інформації, зокрема на сторінках та групах у соціальних мережах, а також на власних web-сайтах.

Врахування інноваційних технологій, що мають місце в системі підготовки фахівців зі «Здоров'я людини» допомагає помітно посилити можливості вирішення різних проблем, у тому числі й у процесі формування здорового способу життя (рис. 1).

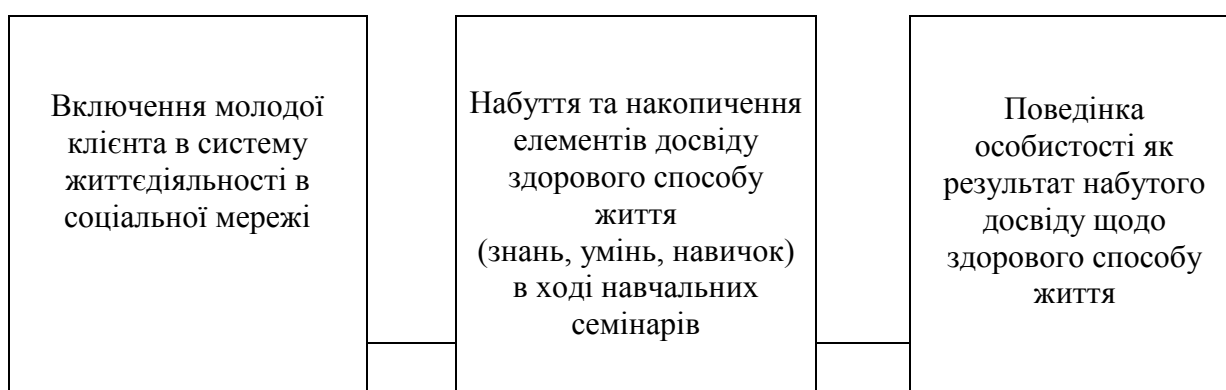

Рис. 1. Хід процесу формування здорового способу життя з використанням інноваційних технологій

Висновки. Таким чином, метою впливу інформаційних технологій (web-сайтів та сторінок у соціальній мережі) на індивідуальному рівні щодо формування здорового способу життя є усвідомлення, знання, самодієвість, вміння – все це загалом змінює поведінку людини. Відокремлені сучасні інформаційні технології навчання здоров'я, які можна застосовувати в роботі системи естетичної медицини та валеології, до яких належать модерування сторінок у соціальних мережі з питань поширення знань про основні проблеми здорового способу життя сучасної людини та безпосередні звіти та інформацію про реалізацію освіти та виховання серед представників здоров'язбережувальної діяльності.

Література:

1. Тациян А.П. Эффективность профессионального обучения как ключевого элемента системы развития человеческих ресурсов организации [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://www.ref.by/refs/62/13526/1.html>.
2. Тимченко Г. М., Левчук В. Г., Бережна Н. І., Закревський А.М. Впровадження електронних діагностичних систем в практику дистанційного навчання // Дискурс здоров'я в освіті: філософія, педагогіка, антропологія, психологія: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (16–17 вересня 2016 р., Вінниця). – Вінниця: ТОВ "Планер", 2016. в 3 т.; Т. 3. – С. 121–125.
3. Футорний С.М. Про використання мережевих електронних порт фоліо для мотивації студентської молоді до ведення здорового способу життя // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Л. Українки. – Луцьк, 2014. – Вип. 16. – С. 74–79.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У нових соціально-економічних умовах освіта одержує високий статус, оскільки саме вона буде сприяти переходу до інформаційного суспільства й формування пріоритетів розвитку держави. В Україні необхідна модернізація системи механізмів державного управління освітою. Вона (модернізація) повинна передбачати впровадження інституту вимірювання й оцінювання результатів діяльності освітньої галузі, створюючи національну систему моніторингу якості освіти й забезпечуючи ефективність управлінських рішень та їх впливу на якість освіти. Усе це зумовлює актуальність теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. У сфері міжнародного освітньо-наукового співробітництва державне управління здійснюється за такими напрямки: 1) кооперування держав щодо здійснення спільних досліджень у сфері науки та освіти; 2) реалізація окремих науково-технічних проектів, які представляють взаємний інтерес; 3) реалізація обміну технологіями; 4) передача технологій від розвинених країн державам, що розвиваються; 5) узгодження заходів у процесі підготовки і підвищення кваліфікації наукових кадрів; 6) визнання іноземних документів у сфері міжнародного освітньо-наукового співробітництва; 7) співпраця щодо захисту прав інтелектуальної власності, що містить аутентичні результати наукових досліджень [1, с. 62–63].

Підґрунтя правового забезпечення, яке визначає особливості та напрямки міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти та освітньо-наукової співпраці є міжнародні договори. Вони здебільшого є рамковими, оскільки містять не вичерпний перелік зобов'язань держав-учасниць кооперації у цій сфері. Отже, освітньо-наукова діяльність є різновидом професійної творчості та прогнозованою сферою. Зважаючи на це й ураховуючи тенденції у науці «Публічне управління та адміністрування», стверджуємо, що цей вид співпраці передбачає застосування методів правового адміністрування. У сфері міжнародного освітньо-наукового співробітництва діючими є такі міжнародно-правові норми: 1) положення, що встановлюють тематику (напрямок) кооперації; 2) рівноправність держав під час користування досягненнями науково-технічного прогресу; 3) співпрацю з метою передачі освітніх і наукових технологій тощо.

Держава, у т. ч. й Україна, повинна забезпечувати доступність вищої освіти в державних і комунальних (муніципальних) навчальних закладах на конкурентній основі, а також розвиток цієї освіти. Оскільки кожен має право на освіту, а також вільно брати участь у науковому прогресі і користуватися його благами. Угода про ввезення матеріалів, що відносяться до освіти, науки і культури 1950 року (Флорентійська угода) передбачає відмову держав-учасниць від справляння мита та інших зборів при ввезенні та вивезенні відповідних предметів (друковані книги, географічні та астрономічні карти, наукові прилади й апаратуру, моделі і макети для викладання). Держави повинні надавати ліцензії та засоби для ввезення на свою територію зазначених предметів, а саме: 1) матеріалів, що призначені для публічних бібліотек та громадських установ, які розглядають питання освіти, наукових досліджень або культури; 2) офіційних публікацій; 3) книг і публікацій ООН та її спеціалізованих установ; 4) публікацій у сфері розвитку туризму за межами країни ввезення; 5) предметів для сліпих [1, с. 63].

Входження національної вищої школи в європейський освітній простір в умовах стрімкої інформатизації та глобалізації міжнародного середовища спонукає до підготовки фахівців з вищою освітою нової генерації, здатних ефективно працювати в різних сферах господарчого комплексу країни. Це вимагає істотного підйому рівня підготовки студентів на інноваційній основі шляхом проведення глибинних змін у системі їх навчання.

Приєднання України до європейського руху уніфікації освітньої системи ЄС по-

винно розглядатись не як прояв політичної волі, а як об'єктивний процес удосконалення національної системи освіти на основі узагальнення досвіду високоорганізованих і високорозвинутих країн, що складають ядро цього альянсу [2]. Особливість цього етапу полягає у трансформації інституту освіти у відповідності з ринковими перетвореннями всієї системи соціально-економічних відносин, а також із об'єктивними змінами, що відбуваються у світовому масштабі через необхідність приведення освіти у відповідність до вимог постіндустріального суспільства.

Ефективний освітній менеджмент дозволяє своєчасно реагувати на попит ринку, зокрема праці на окремі категорії працівників, а, відтак, і затребуваності освітніх послуг і формування вхідних грошових потоків, а також забезпечення таких важливих операцій (регламентованих державою), як ліцензування спеціальностей, квотування обсягу підготовки спеціалістів, атестації спеціальностей і вузу в цілому.

В умовах, коли держава не може гарантувати зайнятість усього працездатного населення (в тому числі й такої його соціальної групи, як молоді спеціалісти), актуалізується проблема посилення взаємозв'язку і відповідальності держави щодо фахівця з точки зору забезпечення його ефективної зайнятості. Це висуває проблему посилення ролі держави в забезпеченні взаємозв'язку збалансованості між потребою на ринку праці в фахівцях з вищою освітою до обсягів підготовки цих фахівців в системі вищої освіти як пропозиції з орієнтацією на по вікове відтворення на цих сегментах ринкової економіки.

Висновки. Отже, система державного регулювання освітньої діяльності має досить складну структуру та повинна ґрунтуватися на принципах партнерства. Вона охоплює не тільки заходи регулювання конкретних процесів, а й інструменти регулювання, що використовуються окремими напрямами (складовими) економічної політики. Уся система регулювання спрямовується на реалізацію функцій життєдіяльності суспільства, які держава бере на себе. Тому вона (система) у сфері вищої освіти повинна будуватися за ієрархічним принципом, коли спочатку встановлюються функції системи, далі визначаються напрями проведення економічної політики, що спрямовуються на реалізацію цих функцій, потім здійснюється підбір інструментів втілення в життя цієї політики і, нарешті, розроблюються заходи регулювання конкретних процесів.

Література:

1. Алієва П. І. Механізми управління розвитком міжнародного наукового співробітництва України / П. І. Алієва // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління, 2016. – Вип. 2 (5). – С. 62–66.
2. Збірник нормативних документів щодо організації навчального процесу у вищих навчальних закладах : проект/ М-во освіти і науки України ; [за заг. ред. В. Д. Шинкарука ; уклад. : Л. О. Омеленович та ін.]. – К., 2008. – 199 с.

*Ченцов В. В.,
Разумей Г. Ю.*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З МИТНОЇ СПРАВИ

Постановка проблеми. У швидкозмінних умовах для багатьох митних адміністрацій і багатьох фахівців з митної справи у приватному секторі актуальна потреба в інвестиціях у людський капітал. У XXI ст. митниці належить розв'язання складних завдань, поставлених глобалізацією та ініціативами у сфері сприяння торгівлі, що потребують оновлення професійних підходів до проблем управління та функціонування митних служб у всьому світі. «Митниця у XXI столітті» [1] як стратегічний документ Всесвітньої митної організації (далі – ВМО) визначає необхідність професійної підго-

товки, що ґрунтується на знаннях і клієнтоорієнтованій культурі митників, де навчання й організаційна культура слугує підтримкою ефективних та активних професійних навичок співробітників.

Виклад основного матеріалу. Реалізація процесу навчання передбачає перепідготовку й розвиток персоналу як безперервну і довгострокову освіту на кожному управлінському рівні в ієрархії митних органів для здійснення подальших кроків кар'єрними шаблями.

У 2005 р. ВМО приступила до систематизації численних напрацювань у цій галузі з метою створення системи загальних, світових стандартів для професійного розвитку митних менеджерів.

Визнаючи важливість знань і освіти у сфері митної справи та брак інформації про митні події на міжнародному рівні, ВМО ініціювала ряд зустрічей з навчальними й академічними закладами, результатом яких стало створення Міжнародної мережі митних університетів (INCUI) для координації діяльності ВМО та інших митних інституцій з університетами і науково-дослідними інститутами, що діють у сфері митних досліджень, освіти й підготовки кадрів.

ВМО займається розробкою пропозицій щодо навчання митників, керуючись трьома принципами [2, с. 222]:

1. «Управління сучасним станом митних знань». ВМО розробила модулі електронного навчання й комплекти навчальних матеріалів для тренерів за більшістю конвенцій, а також прилади та інструменти для їх використання. Вони поширюються, постійно оновлюються і виступають в якості потужної системи управління знаннями всередині організації. Ці стандартні інструменти можуть бути переглянуто й адаптовано будь-якими членами ВМО для того, щоб завершити доповнення національної політики щодо навчання матеріалами з митної справи.

2. «Розширення прав і можливостей регіонів». Мережі різних регіональних структур та координатори регіональних навчальних центрів, які створюються та здійснюють свою діяльність від ВМО – пропонують навчання по всьому світу. Мережа акредитованих тренерів і фахівців ВМО постійно розширюється, їм доручається представляти ВМО у певному, виділеному для їх діяльності регіоні й упроваджувати стандарти відповідно до регіональних особливостей.

3. «Пропозиції широкого набору навчальних програм». ВМО розробляє навчальні програми на прохання митних адміністрацій. Серед найпотужніших програм – PICARD – програма партнерства в галузі митних досліджень та академічного розвитку, головне завдання якої – розробка та імплементація Стандартів професійного навчання, перепідготовки митників.

Професійні стандарти PICARD [3] прийнято на 2-й конференції PICARD 2007 р. На сесії у червні 2009 р. Рада ВМО схвалила критерії визнання навчальних програм, щоб полегшити оцінку навчальних планів для забезпечення їх відповідності стандартам PICARD Professional. У співпраці з INCUI ВМО завершила роботу за групами стандартів, призначених для стратегічних та оперативних митних менеджерів. Навчальні заклади можуть вносити в свої навчальні плани погоджені міжнародними організаціями стандарти, одночасно задовольняючи національні критерії акредитації.

Регіональні навчальні центри (РНЦ) ВМО займаються питаннями уніфікації та імплементації навчальних планів і професійних програм підготовки митників разом з INCUI та митними адміністраціями [4, с. 22]. З метою контролю за розбудовою Стандартів розроблено механізм акредитації митних навчальних закладів при ВМО, що дозволяє мобільним і активним ВНЗ бути ключовими академічними гравцями з освітньої політики в галузі митної справи на національному і міжнародному рівнях.

У рамках програми PICARD щорічно проводяться конференції, учасникам яких надається можливість взаємодії з державними, комерційними і академічними колегами з усього світу з питань митної справи. Ще одним інструментом програми PICARD став

меморандум про взаєморозуміння між ВМО та ВНЗ. Меморандум покликаний сприяти співробітництву в галузі розробки й надання світового досвіду навчання співробітників митних служб, побудови освітнього потенціалу і досліджень між ВМО та університетами в галузі митної справи.

Університет митної справи та фінансів як правонаступник Академії митної служби України плідно співпрацює з ВМО в рамках програми PICARD над розробкою, пілотуванням та апробацією Професійних стандартів ВМО.

Зазначені стандарти використовуються на світовому рівні з метою професійного розвитку стратегічних та операційних менеджерів у галузі митної справи. Вони охоплюють 42 стандартні кваліфікаційні вимоги до знань, умінь та професійної поведінки, а також 180 невід'ємних (базових) умов для менеджерів з митної справи всіх рівнів [5].

Висновки. Підготовка митних фахівців для ефективного виконання своїх обов'язків потребує набуття й розвитку широкого спектра навичок, знань, відносин і моделі поведінки співробітників, створення операційної моделі для національної політики підготовки кадрів та інфраструктури, з урахуванням регіональних особливостей митних адміністрацій, що має ґрунтуватися на міжнародних професійних стандартах.

Література:

1. Customs in the 21st century. Enhancing Growth and Development through Trade Facilitation and Border Security. – Access mode: [http://www.wcoomd.org/files/1. Public files/PDFandDocuments/Annex II-Customs in the 21st Century.pdf](http://www.wcoomd.org/files/1_Public_files/PDFandDocuments/Annex%20II-Customs%20in%20the%2021st%20Century.pdf).

2. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою : монографія / В. В. Ченцов . – Д. : АМСУ, 2012. – 473 с.

3. Professional Standards PICARD. – World Customs Organization, 2008. – 48 p. – Access mode: http://incu.org/docs/WCO_PICARD_Professional_Standards.pdf.

4. Capacity Building: the road ahead // WCO news. – 2011. – № 66 (October). – P. 22–23.

5. Chentsov V. Improvement of foreign economic activity through implementation of the WCO Professional Standards in curriculum of the Ukrainian Academy of customs / V. Chentsov, O. Pavlenko, E. Kozlovski // Вісник Академії митної служби України. Серія «Економіка». – 2009. – № 1 (41). – С. 38–51.

Юзькова О. І.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ КЕРІВНИКІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Нестача кваліфікованих керівних кадрів – одне з найбільш важливих питань в процесі реформування системи державного управління в Україні. Будь-яке міністерство чи інша державна установа стикається з неспроможністю якісно працювати в нових умовах старих керівних кадрів та нестачею управлінського досвіду та відповідної освіти новопризначених керівників. Тому одним з найважливіших завдань сучасного етапу розвитку країни є якісне покращення системи державного управління.

Виклад основного матеріалу. Хорошим стартовим пунктом для такого дослідження може стати GovernanceMatters (якість державного управління). Це глобальне дослідження та рейтинг країн світу щодо показників якості та ефективності державного управління. Розраховується за методикою Світового Банку (TheWorldBank) на базі декілька сотень показників, які отримують з різних

джерел (статистичні дані національних інститутів та міжнародних організацій, результати досліджень, що проводяться на регулярній основі міжнародними та неурядовими організаціями). Дослідження проводиться з 1996 року та наразі представляє найбільш повний комплекс показників якості державного управління в різних країнах світу. Авторами дослідження є експерти Світового Банку Даніель Кауфманн (Daniel Kaufmann), Аарт Краай (Aart Kraay) та Массімо Мاستруцці (Massimo Mastruzzi).

Спираючись на об'єктивні дані дослідження, пропоную прийняти до уваги досвід країн, які очолюють список: Сінгапур та Нова Зеландія.

Досить цікавим є досвід Сінгапуру, країни, яка з слабкої авторитарної держави перетворилась на сильну ефективну компанію.

В основі кадрової політики Сінгапуру є три основні принципи:

1. Розуміння стратегічної значущості та ключової ролі талантів та лідерства для держави.

2. Меритократія – система набору та просування службовців на основі їх професійних та ділових якостей.

3. Фундаментальна вимога до лідерів – чесність та щирість.

Нова Зеландія є однією з країн-лідерів з питань застосування системи оцінки результативності, планування, бюджетування та результативної оплати праці. Країна використовує один з найрадикальніших варіантів управління за результатами. В Новій Зеландії використовується компетентісний підхід на державній службі.

Цікавим також є досвід Голандії, де був заснований «Відділ з розвитку вищих управлінців» з метою допомоги їм у кар'єрному зростанні та управління якісним складом в короткостроковий та довгостроковий термін.

З метою гнучкого управління та досягнення високої ефективності в багатьох країнах заходу також з'явилися окремі підрозділи, які забезпечують відбір кандидатів, їх професійний розвиток та оцінку результатів діяльності. Мова йде про створення спеціальної інституції – Служба вищих державних службовців. При створенні такої служби вирішуються такі завдання:

– досягнення більшої відкритості держслужби за рахунок конкурентного відбору на найвищі посади;

– розвиток управлінських навичок у керівників;

– забезпечення загального концептуального підходу до оцінки роботи керівників, вдосконалення системи їх мотивації;

– покращення відбору та професійного просування, забезпечення більшої мобільності керівників;

– вдосконалення планування та управління людськими ресурсами, розробка нових навчальних програм.

У відповідності до цих завдань результати діяльності по створенню системи навчання найвищих чиновників можуть оцінюватись за такими показниками як рівень та якість виконання ними своєї роботи, мобільність персоналу, відкритість та конкурентність системи в цілому.

Висновки. Таким чином, спираючись на досвід найбільш прогресивних країн світу, є необхідність та можливість застосовувати інноваційні технології при створенні системи підготовки кваліфікованих керівників в сфері державного управління в Україні.

Література:

1. The World wide Governance Indicators (WGI) 2013 / TheWorld bank [Online resurc].

2. Talent Equity News letter "Управление талантами: опытбизнеса и государства".

THE FORMING OF THE CORE COMPETENCY MODEL IN MANAGEMENT

Problem setting. The concept of competency has achieved prominence because it is related to performance, both individual and organizational. Competencies are factors contributing to high levels of individual performance, and therefore, organizational effectiveness [1]. Given the rapid and constant changes in the work environment, organizational effectiveness is linked to the ability to develop and apply new knowledge and behaviour. This requires staff to be able to be goal-directed, adaptable and flexible. It requires staff to continually up-date their professional, technical and personal skills [5]. For example, a number of civil servants in Ukraine have adopted core competencies in performance management systems last years.

Paper main body. The term “competencies” has multiple definitions that reflect the varied history of the concept. For instance, competency is used in clinical psychology and law to denote legal standards of mental capacity, the ability to care for oneself, or the ability to function in the activities of daily living. In vocational counseling, the term describes the broad areas of knowledge, skills and abilities associated with specific occupations. The current use of the term can be traced back to McClelland [7] who saw competencies as components of performance associated with important life outcomes and as an alternative to the traditional trait and intelligence approaches to predicting human performance. Competencies used in this way refer to broad psychological or behavioural attributes that are related to successful outcomes, be they on the job or in life in general. Building on this body of work, Boyatzis [2] defined competency as “an underlying characteristic of a person which results in superior and/or effective performance in a job” [2, p. 21]. This definition is widely cited in the literature, although a group of 37 human resource professionals and industrial and organizational psychologists could not agree on a common definition.

Competencies, then, have some or all of these characteristics:

- a) cluster of knowledge, skills, abilities, motivation, beliefs, values and interests;
- b) relate to a major part of the job;
- c) associated with effective and/or superior performance;
- d) observable and measurable against well-accepted standards;
- e) linked to future strategic directions;
- f) can be improved via training and development [3, 8].

Another major stimulus to the development of competency models came from Prahalad and Hamel’s [9] concept of “core competence” of a business. For an organization, its core competence refers to the organizational attributes that allow it to rapidly change and innovate in response to new and changing markets. Individual competencies that promote learning, flexibility and adaptability are seen as contributing to the success of the entire organization. It followed that all individual employees could also exhibit a set of competencies that were “core” or specific to the organization.

Core competencies for employees represent a “one-size-fits-all” approach to competency modeling [6]. In this approach, one set of competencies is identified for all employees, or class of employees (e.g., managers). The model is usually based on existing models or taken from books and articles or developed from consultations with staff. The advantage of this approach is that the competency model applies to the staff of the entire organization. There is only one framework so that applications of the model are more easily implemented. All employees are assessed against the same competencies, allowing comparisons with each other. The framework can be aligned with the organization’s mission, values and key strategies, such as clientcentred focus. Only when strategies change

do these core competencies need to change. On the other hand, the core competency model does not describe the competencies for specific jobs and thus may have limited application in wider human resource functions, such as selection, evaluation and training.

Specific jobs have, traditionally, been described using job analysis to determine the tasks, duties and responsibilities of each job. Job analysis is characterized by established, rigorous and reliable methods of gathering and analyzing data about jobs. The product of a job analysis is usually a job description, a list of duties, responsibilities, reporting relationships and working conditions of a job, and a job specification, a list of the requisite knowledge, skills and abilities needed to perform the job [4]. The job descriptions and job specifications are then used in recruiting, selecting, developing and appraising employees. Competencies associated with individual jobs are specific to the position and therefore, a set of competency models are required for each job, or type of job, such as activity of civil servants. Building such models is time consuming and expensive. The advantage is that the specific job competency framework describes key job requirements, alerting staff to what is necessary to achieve superior performance. However, each competency model may not be linked to the other competency models so that comparisons between jobs or incumbents are not possible.

Conclusions of the research. Competency models are more likely to be used for training and development applications than for human resource decision-making applications, such as selection and performance appraisal [3]. The use of competency models for performance management is not advised in the literature. One argument is that the level of rigour and documentation underlying most competency models would not stand up under a legal challenge. A second argument is that although competency underpins superior performance, measuring performance is not the same as measuring competency [3].

Conclusions of the research. In measuring performance against the competency model, the degree to which the employee demonstrates the competency on the job is assessed. Employees must possess the competency in order to perform the job well, but simply having the competency does not necessarily translate into superior performance. Many factors affect performance, not only competency.

Reference:

1. Armstrong M. A handbook of human resource management practice / M. Armstrong. – London : Kogan Page., 1999.
2. Boyatzis R. E. The competent manager: a model for effective performance / R. E. Boyatzis New York : John Wiley, 1982.
3. Cooper K. C. Effective Competency Modeling and Reporting / K. C. Cooper. – New York : AMACOM, 2000.
4. Dessler G., Cole N. D., Sutherland V. L. Human Resources Management in Canada / Dessler, G., N. D. Cole, and V. L. Sutherland. – Canadian 9th ed. Toronto : Pearson Education Canada, 2005.
5. Mansfield R. S. 1996. Building competency models: approaches for HR professionals / R. S. Mansfield // Human Resource Management. – № 35 (1). – P. 7–18.
6. McClelland D. C. 1973. Testing for competence rather than for intelligence / D. C. McClelland // American Psychologist. – № 28 (1). – P. 1–14.
7. Parry S. B. 1996. The quest for competencies / S. B. Parry // Training. – № 33 (7). – P. 48–54.
8. Prahalad C. K., Hamel G. The core competencies of the corporation / C. K. Prahalad, G Hamel // Harvard Business Review. – P. 79–91.
9. Shippmann J. S. The practice of competency modeling / J. S. Shippmann, R. A. Ash, M. Battista, L. Carr, L. D. Eyde, B. Hesketh, J. Kehoe, K. Pearlman, E. P. Prien, J. I. Sanchez // Personnel Psychology. – 2000. – № 53 (3). – P. 703–740.

СЕКЦІЯ 3

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ ФАХІВЦІВ

Калюжний В. С.

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На рубежі ХХ–ХХІ віків стало очевидним, що майбутнє людства тісно пов'язане з розвитком цивілізації інформаційного типу, що спирається на "економіку знань". Епоха постіндустріалізму актуалізувала розуміння ролі людського чинника в розвитку суспільства.

Науково-технічна революція, розвиток інформаційного суспільства в другій половині ХХ століття зумовили уявлення про інформацію як громадську цінність, а саме громадський розвиток став розумітися як перехід від енергетичних до інформаційних технологій. Якщо знання завжди зв'язується з конкретною особою, то інформація – "безособова"[1]. Не дивлячись на те, що вона доступна усім, саме особистий, суб'єктивний досвід визначає можливість перетворити її на знання. При цьому інформаційно-когнітивний процес включає два взаємозв'язані етапи: перетворення особового знання на інформацію і наступне витягання, відтворення цього знання з інформації.

Виклад основного матеріалу. Вищою метою створення і розвитку системи дистанційної освіти, згідно з Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, являється надання школярам, студентам, цивільним і військовим фахівцям, безробітним, найширшим кругам населення в будь-яких районах країни і за її межами рівних освітніх можливостей, а також підвищення рівня освіти за рахунок активнішого використання наукового і освітнього потенціалу провідних університетів, академій, інститутів, лідируючих галузевих центрів підготовки і перепідготовки кадрів, центрів підвищення кваліфікації, інших освітніх установ.

Найважливішими пріоритетами розвитку системи дистанційної освіти в період реформування освіти є такі напрями [2]:

– першочергове забезпечення широкомасштабної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для конверсійних, освітніх, регіональних і інших державних і громадських програм, що забезпечують розвиток пріоритетних галузей економіки і соціальної сфери;

– швидке надання населенню освітніх послуг вищої школи за дисциплінами, які мають максимальний попит, не задоволений традиційними системами навчання;

– безумовне забезпечення високих стандартів і якості освіти за рахунок реалізації комплексних освітніх програм, заснованих на кращих традиціях вітчизняної освіти, міжнародному досвіді, а також на використанні передових психолого-педагогічних, інформаційних, комунікаційних та інших технологій;

– послідовне проведення принципу організації освіти, що полягає в тісній і безперервній взаємодії освіти, науки і виробництва, і використання переваг, що створюються такою організацією;

– реалізація принципу конкретної адресності курсів і програм дистанційної освіти залежно від соціальних і освітніх завдань і специфіки контингенту студентів та слухачів;

– формування сприятливої громадської думки про дистанційну освіту і створення умов для соціально психологічної комфортності користувачів системи дистанційної освіти;

– забезпечення повноцінної оперативності (педагогічної) і відстроченої (освітньої і соціально-психологічної) зворотного зв'язку із споживачами послуг системи дистанційної освіти для визначення її дієвості в різних регіонах і ефективності дистанційного навчання різних категорій користувачів;

– прискорений розвиток інфраструктури системи дистанційної освіти, що надає можливість здобуття освіти за місцем проживання широкими верствами населення і рішення тим самим соціальних проблем, пов'язаних з існуючою диспропорцією в розміщенні вищих і інших навчальних закладів на території України і СНД, з міграцією молоді у великі міста з метою здобуття освіти в провідних ВНЗ країни і викликану цим додатковою соціальною напруженістю у великих містах, з відставанням рівня вченості в малих містах;

– переважний розвиток форм дистанційної освіти, що створюють умови для якісно нової академічної мобільності студентів, надання ним можливості для переходу з однієї освітньої програми на іншу, з одного навчального закладу в інший для продовження освіти, одночасного навчання в різних навчальних закладах, у тому числі зарубіжних;

– переважна орієнтація державних замовлень для системи дистанційної освіти на вітчизняних виробників технічних засобів з метою розширення зайнятості в українській економіці;

– прискорений розвиток експорту освітніх послуг української вищої школи з метою зміцнення її економічної бази і впливу України на міжнародній арені.

Висновки. На основі зроблених досліджень можна виділити такі висновки, що призводять до необхідності і можливості використання дистанційної освіти в умовах реформування всієї системи освіти:

– з'являються нові вимоги до освіти (зокрема, диференціація і індивідуалізація освітнього процесу, доступність, невисока вартість навчання, обмеження за часом навчання, практична орієнтація і інструментальна спрямованість та ін.) і, як наслідок, необхідність реформування системи сучасної освіти;

– знімаються обмеження з пропускнуої можливості ВНЗ, факультетів підвищення кваліфікації і освітніх установ інших типів;

– з'являються і розвиваються якісно нові засоби інформаційних технологій в період глобальної інформатизації, розширюються різного роду практиками, інтерактивні і колективні форми роботи;

– йде реорганізація економічних стосунків в системі загальної освіти;

– проводиться структурна перебудова у сфері загальної і середньої освіти, у тому числі, реструктурування міської і сільської систем освіти;

– йде посилення міжнародного чинника інтеграції освіти.

Література:

1. Луговой Н.Н., Любчак В.А., Собаева Е.В. Модуль интерактивной познавательной деятельности в системе дистанционного обучения // Образование и виртуальность – 2003. Сборник научных трудов. – Вып. 7. – Х. : УАДО, ХНУРЭ, 2003. – С. 296–299.

2. Освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/>.

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Однією з концептуальних проблем освітньої діяльності, що розвивається в умовах цивілізаційного дискурсу є необхідність створення та запровадження в системі освіти мультимедійних технологій навчання. Характерною особливістю таких технологій є необмеженість можливостей для творчої взаємодії системи «викладач-студент», завдяки якій з авторитарного носія істини викладач трансформується в учасника продуктивної діяльності, де за допомогою інформаційних технологій створюється сприятливе середовище для розвитку й реалізації інтелектуальних здібностей. Перспективним шляхом удосконалення та оптимізації навчального процесу є використання засобів мультимедійних технологій. Саме мультимедіа, маючи особливий вплив на сфери навчання і виховання, дає змогу інтенсифікувати процес навчання, водночас надаючи йому мобільності, динамізму, що посилює його реалістичну спрямованість, адже є інструментом для вдосконалення й оптимізації навчального процесу, самоорганізовує освітню діяльність.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньо-філософському дискурсі мультимедіа розуміється як інноваційно-інформаційна опція, що дозволяє об'єднати в комп'ютерній системі текст, звук, відеозображення, графічні зображення й анімацію. Імітування віртуального буття у педагогічному процесі породжує ефект присутності, а це уніфікує зміни в системі навчання й виховання [4]. Віртуальне буття, на відміну від реального, надає можливість моделювати простір, навчально-виховні, професійні ситуації. Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання зростають синхронно в процесі розвитку їх техніко-технологічного та програмно-методичного рівня. Унікальність специфіки мультимедійних технологій полягає в можливості інтенсифікувати та моніторити навчально-виховний процес, стимулювати та керувати процесом розвитку професійного мислення, збільшувати обсяг навчального матеріалу для творчого засвоєння і використання у практичній діяльності, формувати дослідницькі навички, викликати зацікавленість та позитивне ставлення до навчання. За таких обставин, природно, що наявність, якість та ексклюзивність мультимедійних засобів навчання є запорукою успішності будь-якої сучасної методичної системи. Використання мультимедіа сприяє індивідуалізації навчально-виховного процесу з урахуванням рівня здібностей, інтелектуального рівня, компетентностей студентів, зміні освітньої політики щодо збільшення її автономності, посиленню міждисциплінарних зв'язків у навчанні, комплексному вивченню явищ і подій, підвищенню гнучкості, мобільності навчального процесу, його постійному й динамічному відновленню [2].

У сучасному процесі організації навчання особливо актуальним постає питання стосовно засобів контролю та самоконтролю. Дані технології надають можливість автоматизувати процеси перевірки ступенів засвоєння інформації, що забезпечує оперативність у персоніфікованому виявленні рівня сприймання матеріалу та одночасному його коригуванні. Важливим фактором успішного оволодіння матеріалом є використання засобів самоорганізації, які забезпечують сприймання навчальної інформації, тактовний контроль й оперативний самоконтроль за її коректним опануванням, а також виступають важливим фактором опосередкованого керування пізнавальною діяльністю. Аудіо-комунікативні засоби дозволяють розширити навчальні та практично-тренувальні можливості освітнього середовища, шляхом залучення особи до духовних цінностей інших культур через безпосереднє спілкування й аудіювання.

Для досягнення ефективності навчання, використання візуально-спостережних засобів повинно супроводжуватися коментарями викладача, який має запропонувати детальні розробки, уточнення та обговорення наочного матеріалу. Різні види мультимедійних технологій

медійних засобів навчання дозволяють моделювати умови навчальної діяльності, реалізовувати їх у різноманітних тренувальних вправах ситуативного характеру. Інтегральна диференціація форм подання інформації надає широкі можливості діалогізації навчального процесу, робить персоніфікованим процес навчання, розширює поля самостійності, а відтак мотивації навчання.

Процес впровадження комп'ютерних технологій до навчального процесу традиційно інтегрують за допомогою спеціальних допоміжних структур навчального закладу. Враховуючи мета-географічність комп'ютерних мереж, можна організувати навчальний процес через комп'ютерні мережі, що дістав назву «Дистанційне навчання» (Distance Learning). Дистанційна форма навчання переважно базується на використанні комп'ютерної системи для взаємодії студента з викладачем та роботі з навчальними матеріалами. У класичному навчальному процесі виділяють три основні складові: лекції, практичні заняття, контроль. Природно, що ці три складові є базовою структурою і в електронному форматі навчання. Таким чином, лекції призначаються для ґрунтовного подання теоретичного матеріалу відповідно до навчальної програми, практичні заняття дозволяють набути навичок використання теоретичних знань, а контроль необхідний для встановлення ступеню засвоєння вивченого матеріалу й планування подальшої роботи, коригуючи недоліки й прогалини [1].

На сучасному ринку освітніх програмних продуктів пропонується різноманітний спектр електронних навчальних матеріалів (ЕНМ), що спеціалізуються на розробці освітнього контенту. Усе більше популярними стають електронні підручники, насичені мультимедійними засобами подання інформації, такими як анімація, комп'ютерна графіка, звуковий супровід тощо. До складних електронних навчальних курсів, які створюють професійні контент-розробники, належать також віртуальні лабораторні практикуми та комп'ютерні тренажери. Уніфікованість цього програмного забезпечення в навчальному процесі дозволяє використовувати засоби різного призначення. Найбільш популярними є електронні підручники, посібники та матеріали на основі конспектів лекцій для вивчення теоретичних положень предмету, електронний методичний супровід підготовки до семінарських, практичних і лабораторних занять, віртуальні лабораторні роботи для формування дослідницьких умінь і підтвердження теоретичного матеріалу на практиці, комп'ютерні тренажери для відпрацювання навичок, які необхідні в обраному напрямі діяльності, електронні довідники, словники, перекладачі та бази даних, що використовуються у процесі навчання [3]. Інтернет та цифрова епоха повністю змінили спосіб, швидкість та рівень сприйняття інформації, а процес читання став подекуди квазі-оперативним, поверхневим та фрагментарним, але це не означає, що непотрібно залучити до освітньої діяльності візуальні образи.

Висновки. Логічним є висновок, що інтеграція мультимедійних технологій в освітню діяльність є важливою умовою формування особистісних якостей. За професійного використання, це дозволяє викладачеві отримати ефективний інструмент освітньої діяльності, що формує у студентів високі професійні якості, шляхом активізації інтересу до інтерактивного навчання.

Література:

1. Антипина О. Н. Дистанционное обучение на основе Интернет-технологий / О. Н. Антипина // Высш. образование сегодня. – 2003. – № 4. – С. 50–53.
2. Григорьев С. Г. Мультимедиа в образовании / С. Г. Григорьев, В. В. Гриншкун. – М. : Педагогика, 2002. – 151 с.
3. Карпец Л.А. Освітня реальність інформаційного суспільства / Л. А. Карпец. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2015. – 328 с.
4. Осин А. В. Мультимедиа в образовании: контекст информатизации / А. В. Осин. – М. : ООО «РИТМ», 2005. – 320 с.

РОЗВИТОК СУЧАСНОГО E-LEARNING: МІСЦЕ У СИСТЕМІ НАВЧАННЯ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Постановка проблеми. Сучасний стан e-learning у світі, багатовекторність його розвитку, з одного боку, вимагають визначення перспективних тенденцій, що сформувалися як форми навчання високої ефективності та якості. З іншого боку, вимагають ретельного аналізу реальності освітнього простору, який у наявності у вищому навчальному закладі. Врахування цих двох аспектів дозволяє здійснити ефективне проектування системи дистанційного навчання в університеті.

Виклад основного матеріалу. У тезах визначені основні напрями розвитку електронного (дистанційного) навчання у класичному університеті на прикладі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з урахуванням базових трендів сучасної освіти. При цьому університетська система електронного навчання визначається як складна структурована система, рівні якої взаємодіють і обумовлюють одне одного.

Аналіз порушених аспектів проблеми удосконалення освітнього процесу в світі на основі сучасних інформаційних технологій демонструє широкий пласт позицій і підходів, які відображаються у роботах українських і зарубіжних авторів: О. Бризгаліної, Ю. Зубаня, В. Каука, В. Кухаренка, Н. Кіреєва, М. Левіна, М. Мазура, А. Урсула, А. Грабарника, Н. Сиротенко, К. Бугайчука, М. Карпенко, Е. Полата, Р. Бела, Д. Кігана, Дж. Коумлі, Д. Тапскотта, Д. Облінжер, К. Лонка. Певне узагальнення розглянутих матеріалів, дає змогу відзначити основні тенденції розвитку сучасної освіти, що мають пряме відношення до предмету, безпосередньо переплітаються з електронним дистанційним навчанням.

Перший напрямок розгляду. E-learning як сучасне явище, у своєму сучасному стані характеризується суттєвою складністю, багатовекторністю розвитку. Розмаїття його прояву на прикладі програм «OpenCourseWare», змішаних форм, класичного дистанційного навчання, WOOC, тощо підкреслюють багатогранність системи «e-learning» у сучасному світі. Відійшли у минуле спроби абсолютизації однієї з форм навчання, що склалися у процесі розвитку електронно-освітніх середовищ. Слід згадати, скільки було зламано списів щодо втрати у дистанційному навчанні особистості викладача, вчителя. При цьому, роль автора, логіка його викладання матеріалу, відбір автором базових принципів розгляду проблем, визначене їм коло джерел, авторів, ігнорувалось. Але ще з часу, коли основною базою навчання були підручники, а не відеоролики, авторське викладання матеріалу було головним аспектом логіки навчання. Підкреслюю – логіки навчання, а не способу самовираження автора. Тому, на наш погляд, розглядаючи тенденції та напрями розвитку сучасного e-learning, слід говорити про створення та супровід інформаційно-освітніх середовищ, які включають до себе розвиток і поширення сучасних методик, засобів і технологій освіти, відкрите, дистанційне, змішане навчання. Формування інформаційно-освітнього середовища пов'язане з ведучими трендами у світовому освітньому просторі.

Перша тенденція – це застосування інформаційних технологій, що забезпечує поступовий перехід до інформаційного суспільства. Друга тенденція включає підвищення культурного і професійного рівня переважної частини населення на основі розвитку і поширення сучасних методик, засобів і технологій освіти. Основні на дії покладаються на створення і супровід відкритого і дистанційного навчання, на розвиток нових об'єктних технологій створення баз навчальних матеріалів поряд з розвитком традиційних технологій розробки електронних підручників і мульти агентних технологій освітніх порталів. Ще однією

тенденцією є інтеграція та інтернаціоналізація процесу освіти. Аналіз освітнього простору, всесвітнього освітнього середовища чітко фіксує наявність феномену «e-learning». Поєднання різних форм навчання, виходячи як з реальних рівнів інформаційно-освітнього середовища в вищому навчальному закладі, так і з основних трендів світового освітнього середовища, досить чітко видно на прикладі змішаного навчання.

Механізмом проведених перетворень стає реалізація концепції змішаного навчання (blended learning) як процесу, який передбачає створення комфортного освітнього інформаційного середовища, системи комунікацій, що представляють всю необхідну навчальну інформацію. В данному контексті інформаційне середовище сучасного вузу розуміється як поєднання традиційних та інноваційних (електронних) форм навчання з постійним нарощуванням інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) і електронних ресурсів, а також безперервним вдосконаленням методів навчання, професійних знань самих викладачів. У дослідженні університету Британської Колумбії (Канада), спирається на досвід реалізації електронного навчання в країнах Європи, США, Канади, виділяються 6 моделей змішаного навчання [5]:

1) модель, в якій мережеве навчання є додатковим до очного і забезпечує доступ до електронних матеріалів в комп'ютерному класі, лабораторії, з дому (Model 1: face-to-faceDriver);

2) модель, в якій відповідно до графіка чергуються традиційне і он-лайн-навчання, курируване викладачами (Model 2: Rotation);

3) модель, в якій велика частина навчання здійснюється в електронному освітньому середовищі, при цьому учнем забезпечена необхідна очна підтримка викладача (Model 3: Flex);

4) модель, в якій навчання проводиться в он-лайн-лабораторії, доступною студентам в спеціальному класі, підтримку учнів здійснюють технічний персонал за місцем знаходження обладнання і викладач в режимі онлайн (Model 4: Onlinelab);

5) модель, в якій студенти обирають он-лайн-курси в якості доповнення до вивчення навчальних дисциплін в очному режимі (Model 5: Self-blend);

6) модель, в якій віддалені студенти навчаються в електронному середовищі в режимі онлайн, а атестацію проходять очно (Model 6: Onlinedriver).

Змішана модель навчання у класичному університеті надає студентам нові можливості по вивченню дисциплін – можна не тільки в будь-який час переглянути необхідний матеріал в режимі он-лайн, але і пройти тестування, перевірити свої знання з предмету, ознайомитися з додатковими джерелами, які точно відповідають вивченим темам. Система дистанційного навчання в змішаній моделі дозволяє також використовувати різні додаткові елементи при вивченні дисциплін – аудіо і відео записи, анімації та симуляції. Дана система має форум і вбудований e-mail, що дозволяє спілкуватися з одногрупниками з дому, а також спілкуватися з викладачем і задавати всі необхідні питання, не чекаючи лекцій.

Висновки. Навчання в класній кімнаті налічує понад одну тисячу років, вік же онлайн навчання вимірюється десятком років. Проте зараз час змішаних моделей навчання – коли ми з'єднуємо все найкраще, що є у сфері навчання й освіти. І якщо всі елементи навчання в класі давно знайомі і не вимагають особливого пояснення, елементи он-лайн курсу зовсім нові і поки не мають широкого поширення.

Література:

1. Грабарник А. Открытые образовательные ресурсы в мире: степень к доступному и качественному образованию // e-learningWorkd. – № 1 (31). – 2013. – С. 58–61.
2. Кухаренко В. Н. Навчальний процес у масовому відкритому дистанційному курсі / В. Н. Кухаренко // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 1. – 2012. – С. 40–50.
3. Рафальська О. О. Технологія змішаного навчання як інновація

дистанційної освіти / О. О. Рафальська // Комп'ютерні-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2013. – № 11. – С. 128–133.

4. Kirsti Lonka. Schools and Education in the Digital Era. EU overview and the Finnish Case| режим доступа 20.11.2015.

5. Mijares Iliana 2014 року, Blended learning: Are we getting the best from both worlds? Literature Review for EDST 561, retrieved 03 August 2014 року.

*Левчук В. Г.,
Тимченко Г. М.*

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Постановка проблеми. XXI століття вимагає переходу до нової стратегії розвитку суспільства на основі знань і високоефективних освітніх технологій. У цих умовах реформування системи освіти, відповідно до сучасних вимог, є однією з найважливіших проблем розвитку світової спільноти. За визначенням експертів, особливістю системи освіти початку XXI століття повинна стати велика доступність освіти, що забезпечується широким використанням нових освітніх технологій, в тому числі дистанційної освіти та самоосвіти із застосуванням інтелектуальних, інформаційних і телекомунікаційних технологій, створенням якісного інформаційно-освітнього середовища [2, 3].

Необхідність безперервної освіти також не викликає сумнівів. Одна з причин – це технологічний виклик століття. Технологічні знання на сьогодні старіють кожні 2-3 роки, однак цей процес поступово прискорюється. Засвоєння знань студентами за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій по самим нижнім оцінками на 40-60% швидше, або більше, в одиницю часу, ніж зі звичайними технологіями. Підручники або дистанційні курси, електронні підручники прискорюють процес засвоєння знань у 2-3 рази.

Виклад основного матеріалу. Основні тенденції розвитку сучасної освіти, що мають пряме відношення до предмету, безпосередньо переплітаються з електронним дистанційним навчанням. Перша тенденція – це застосування інформаційних технологій, що забезпечує поступовий перехід до інформаційного суспільства. Друга тенденція включає підвищення культурного і професійного рівня переважної частини населення на основі розвитку і поширення сучасних методик, засобів і технологій освіти. Основні надії покладаються на створення і супровід інформаційно-освітніх середовищ, відкритого і дистанційного навчання, на розвиток нових об'єктних технологій створення баз навчальних матеріалів поряд з розвитком традиційних технологій розробки електронних підручників і мультиагентних технологій освітніх порталів [1, 4]. Ще однією тенденцією є інтеграція та інтернаціоналізація процесу освіти.

Стан інформатизації освітнього простору можливо оцінити за рівнем системи управління навчанням (LMS–LearningManagementSystem). У сучасному інформаційно-освітньому середовищі LMS у дидактичній проекції в системі освіти в класичному університеті може бути описане як:

- доставка інформації – електронний підручник, презентації, тематики форумів, контрольних та курсових робіт, календарний план вивчення дисципліни, критерії оцінок виконаних завдань, список літератури, оголошення, посилання, в тому числі і на відкриті освітні ресурси;

- комунікації – через форум, електронну пошту, чат;

- організація групової (форум, вікі-сторінки) і індивідуальної (обмін файла-

ми) роботи студентів;

– контроль знань за допомогою тестування (тест-самоперевірка, тест-іспит).

З точки зору організації навчального процесу в класичному університеті LMS дає можливість відстежувати результати навчання: контроль успішності в балах, виставлених викладачем відповідно до існуючої системи оцінки знань і перенесених в електронний журнал; генерація звітів; збір статистичних даних. Якщо сюди додати різноманітність сервісів, що використовують сучасні LMS (обмін файлами, форуми, система тестування, чат, вікі-сторінки), що дозволяють організувати в режимі онлайн наступні види робіт: виконання студентами контрольних, самостійних, курсових робіт, індивідуальних завдань, рефератів, презентацій; обговорення в тематичних і консультування в консультаційних форумах; тестування (проміжне, підсумкове), що включає різні види тестових завдань (відкриті, закриті, на відповідність і вибудовування послідовності) і проводиться в режимах самоперевірки і іспиту; колективну роботу на вікі-сторінках, де ми маємо змогу отримати уяву про складність та насиченість LMS як складової сучасного інформаційно-освітнього середовища.

Не випадково, розглядаючи проблему спілкування з інформаційним простором у процесі навчання, В.Кухаренко [2] акцентує увагу на таких його характеристиках як переваження інформації, яку необхідно організувати, зростаюча кількість відкритих ресурсів, динамічний характер змін у світі інформації.

Відповідно до змін у інформаційно-освітньому просторі, здійснюються і зміни в особливостях процесу навчання як з боку викладачів, так і з боку студентів, учнів. А. Минбаєва [3], аналізуючи погляди закордонних фахівців, звертає увагу на те, що цифрові технології змінюють спосіб життя, засоби спілкування, спосіб мислення, канали впливу на інших людей, соціальну поведінку. Посилаючись на Г. Смолла приводяться як плюси, так і мінуси інформаційної революції у навчальному просторі. Плюси інформаційної революції:

1. Швидкість реакції: електронна пошта, відеоігри, пошук в Google навчають швидше реагувати на зорові сигнали і підвищують увагу.

2. Обробка даних: мозок пристосовується до швидкої обробки щоденних потоків інформації, формуючи особливі нейронні мережі для того, щоб схоплювати потрібне на льоту.

3. Інтелект: нові технології розвивають розум так само, як його розвиває вивчення нових мов і рішення головоломок, є профілактикою старечих деменцій та засобом стрімкого зростання IQ середньої людини.

4. Прийняття рішень: щоденні пошуки потрібної інформації в Мережі тренують мозкові центри, пов'язані з прийняттям рішень і логікою, тому вихід з будь-якої складної ситуації в повсякденному житті знаходиться швидше.

Проте інформатизація обертається і негативними аспектами, а саме:

1. Мислення стає уривчастим, читання – поверхневим, зменшується здатність концентруватися і споглядати, люди стають «розшифрувальниками інформації», втрачається здатність до абстрактного мислення.

2. Втрачаються базові механізми, що керують контактами з іншими людьми, все важче вгадувати емоцію і зчитувати чужу міміку під час бесіди.

3. Увага стає розсіяною, відстеження всього відразу не дає можливості зосередитися на чомусь певному.

4. Дружба реальна витісняється сурогатом, дружба онлайн створює ілюзію тісному зв'язку, а самотність відвідує в живому спілкуванні з людьми один на один, коли все гаджети вимкнені.

5. Багатозначність свідчить про можливість обробляти кілька завдань одночасно: слухати музику, писати в блог, читати пошту. Але надмірне виконання кількох завдань робить роботу менш ефективною, посилюючи стрес та дефіцит уваги.

6. Пам'ять стає поверхневою і короткочасною, комп'ютер та Інтернет перетворилися на своєрідний «протез» пам'яті, пам'ять практично не використовується, людина запам'ятовує не саму інформацію, а місце її розташування на комп'ютері (папку, де вона лежить).

7. Стрес: перевтома від тривалого занурення в цифровий світ породжує нову форму стресу – «цифровий туман» – техногенний виснаження мозку.

Висновки. Все це вимагає враховувати особливості інформаційної революції у плануванні та організації навчального процесу з використанням дистанційних курсів у інформаційно-навчальному середовищі університету.

Література:

1. Левчук В. Г., Тимченко Г.М. Основные перспективные направления развития дистанционного обучения в Харьковском национальном университете имени В.Н.Каразина // Проблемисучасної науки та освіти. Вип. 7. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. – С. 42–46.

2. Кухаренко В.М., Рибалко О.В. Підготовка кураторів змісту– [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/articles/show/pidgotovka-kuratoriv-zmistu//>.

3. Мынбаева А.К. Социально – цифровое поколение: поиск новых стратегий обучения.– [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://dist.karazin.ua/articles/show/socialno-cifrovoe-pokolenie-poisk-novyh-strategij-obucheniya>.

4. Смолл Г., Ворган Г. (2014). Мозг онлайн. Человек в эпоху интернета. – М. – 352 с.

*Павленко О. О.,
Чой Кванг Сун*

ЧИ МОЖЕ STEM-ОСВІТА СТАТИ АКТУАЛЬНИМ ІНСТРУМЕНТОМ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО ФАХІВЦЯ?

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інноваційних технологій в освітньому просторі був каталізований як суспільними процесами глобалізації та інтеграції, так і комп'ютеризацією інформатизацією освіти. При цьому суттєвих специфічних рис набули основні складові освітніх систем: зміст освіти, методи, засоби і технології навчання, організація освіти, головні навчальні ресурси систем. Визнано, що розроблення інноваційних глобальних механізмів та навчальних інструментів, програмно-методичних навчальних комплексів та інструментів інформаційно-комунікаційних технологій навчання, що базуються на застосуванні інтерактивних методів навчання, мультимедійних засобів і віртуальних та інтегрованих педагогічних технологій, відкриває нові можливості для підвищення якості освіти [1] в аспекті формування й удосконалення компетентностей майбутніх фахівців. Одним із таких інноваційних інструментів може стати також STEM-освіта. Тому *мета* даної статті полягає у визначенні STEM-освіти у якості актуального інструменту формування компетентностей сучасного конкурентоспроможного фахівця в епоху глобалізації.

Виклад основного матеріалу. У різних сферах ведеться постійний пошук інноваційних і актуальних механізмів та інструментів формування компетентностей сучасного конкурентоспроможного фахівця. Так, зокрема в галузі митної справи слід визнати значний досвід Всесвітньої митної організації (ВМО) щодо створення глобальних механізмів і навчальних інструментів. Слід відзначити такі механізми, як-от: Спільнота навчаючої мережі ВМО (Community Learning Network) (<http://www.cln.org/index.html>),

Віртуальна митна академія (Virtual Customs Orientation Academy), Нова митна навчальна та освітня платформа 21 століття (A new Customs learning and education platform for the 21st century) [2], а серед глобальних інструментів – Професійні стандарти ВМО [3] та програма електронного навчання ВМО CLICS (www.wcoomd.org) тощо.

Гостру потребу в науково-інженерних кадрах визнають як держави, які орієнтовані на технологічний прогрес і ріст інноваційної економіки, так і компанії, передусім, IT-компанії. Ми вважаємо, що саме STEM (STEAM/STREAM)-освіта має стати дієвим інструментом у країнах, де розвивають високотехнологічне виробництво. Така система освіти вчить адаптуватися й жити в реальному швидкозмінливому світі, вміти реагувати на зміни, критично й аналітично мислити, бути розвиненою й творчою особистістю.

Зазначимо, що науковцями (О. Годунова, І. Радунська, Л. Рождественська) достатньо широко описано розвиток поняття STEM-STEAM-STREAM-освіта. Ці абревіатури є акронімами англійською мовою слів природничі науки (Science), технологія (Technology), читання й письмо (Reading+Writing), інжиніринг (Engineering), мистецтво (Arts) і математика (Mathematics).

STEAM-освіта, яка створює освітнє середовище для формування готовності майбутніх фахівців до інновацій, розвитку їх творчого потенціалу, креативного й аналітичного мислення, визнається у багатьох країнах, зокрема у США, Великобританії, Ізраїлі, Кореї, Сінгапурі, Німеччині, Австралії, Китаї одним із результативних інструментів підготовки конкурентоспроможного фахівця. У цих країнах впроваджуються державні програми в галузі STEAM-освіти з метою цілеспрямованого удосконалення компетенцій тих, хто навчається, у науково-технічному напрямі, що є запорукою подальшого розвитку сучасних технологій.

А втім, дієві результати впровадження STEM-освіти в Україні характерні, передусім, для ланки початкової та середньої освіти. Широке розповсюдження має позашкільна STEM-освіта (олімпіади, діяльність Малої академії наук, інших закладів позашкільля, різноманітні конкурси і заходи, а саме:

- Intel Techno Ukraine;
- Intel Eco Ukraine;
- фестиваль науки Sikorsky Challenge;
- хакатони, наукові пікніки тощо) [4].

Зроблено перші кроки щодо імплементації STEM-освіти у вищих навчальних закладах України (Київський університет імені Бориса Грінченка, Університет митної справи та фінансів тощо). Обґрунтовано й презентовано ідею STREAM-навчального плану Університету митної справи та фінансів, побудованого на компетентнісному, міждисциплінарному й прикладному підходах.

Висновки. Отже, в епоху глобалізації і стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних та інших інноваційних технологій STEM-STEAM-STREAM-освіта визнається інноваційною науково-технічною системою навчання, актуальним інструментом формування компетентностей сучасного конкурентоспроможного фахівця, здатного жити в швидкозмінному світі, вміти реагувати на зміни, критично і водночас творчо мислити.

Література:

1. Біла книга національної освіти України. Проект. / Гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Академія педагогічних наук України. – 2009. – 185 с.
2. A new Customs learning and education platform for the 21st century (2011) // WCO News. – February 2011. – № 64. – 25 p.
3. PICARD. Professional Standards (2008). – World Customs Organization, Brussels. – 2008. – 46 p.
4. Шулікін Д. STEM-освіта // Освіта України. – [Електронний ресурс], скачано 17.07.2015. – Режим доступу: <http://iteach.com.ua/news/mass-media/?pid=2621>.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Вимоги сьогодення потребують удосконалення системи навчання, підвищення якості організації навчального процесу через пошук новітніх науково-методичних підходів до впровадження інформаційних технологій, необхідності підвищення рівня особистої професійної підготовки та майстерності.

Застосування інформаційних технологій в освітньому просторі сфери цивільного захисту дозволяє не тільки оптимізувати процес збору, обробки та обміну інформацією, а також удосконалити рівень знань та забезпечити накопичення передового досвіду. Зокрема у системі підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях є можливість швидкого прийняття рішення, від якого залежить життя людини.

Виклад основного матеріалу. Практичне застосування технологій потребує додаткових розробок та визначається багатьма чинниками, а саме: впровадження їх у сучасну освіту суттєво прискорить передавання знань і досвіду людства не тільки від однієї людини до іншої, а й від покоління до покоління; сучасні інформаційні технології, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до викликів навколишнього середовища, до соціальних змін.

Актуальність теми визначається важливістю використання та впровадження інформаційних технологій у навчальних установах сфери цивільного захисту з підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях.

Останнім часом помітно зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців як Гуменюка В. В., Драгуна В. П., Маслова В. І., Іванова В. В., Захарова І. Г., Апатової Н. В., Брескіної Л. В., Верланя А. Ф., Ганєєвої А. Р., Голованя М. С., Горошка Ю. В., Гуревича Р. С., Гуржія А. М., Дорошенка Ю. О., Жука Ю. О. та ін. [1, 2, 3].

Зазначені дослідження визначають, що зростання ролі інформаційних технологій ініціює постійне вдосконалення методик навчання. До того ж, сьогодні є багато різноманітних інформаційних напрацювань, які потребують узагальнення та поглибленої систематизації.

Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях визначена нормативно-правовими актами, що забезпечують формування культури безпеки життєдіяльності, обізнаності щодо прав і обов'язків у сфері цивільного захисту та готовності до свідомих практичних дій у сфері цивільного захисту [4, 5].

Ефективність реалізації цих питань залежить, зокрема, від: професійної підготовки педагогічних працівників; якості підготовки лекційних матеріалів, у тому числі, від використання інформаційних технологій та актуальних інформаційних джерел; майстерності подання навчального матеріалу; наявності упорядкованої тематичної інформаційної бази з питань цивільного захисту тощо.

У цьому контексті перш за все використовуються інформаційні технології. За їх допомогою ми можемо створити: документальну стрічку або анімаційну вставку; записати власну відео-лекцію; показати тематичний ролик при проведенні практичних чи лекційних занять.

Використання інформаційних технологій в управлінні системою підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях є складовою розвитку єдиного інформаційного середовища. Без чіткої організації роботи неможливо організувати управління всією системою. Для цього необхідно узагальнити та класифікувати всю інформацію, створити доступні бази даних, забезпечити обмін інформацією.

Для вирішення зазначених проблем в Інституті державного управління у сфері

цивільного захисту виконується дослідно-конструкторська робота за темою “Створення бази даних інформаційних ресурсів системи підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях”, яка направлена на застосування інформаційних технологій. Робота спрямована на упорядкування наявних та відокремлених інформаційних матеріалів для підвищення якості занять, вирішує питання створення та впровадження автоматизованої інформаційної бази даних. Використання автоматизованих програм щодо демонстрації матеріалів та стаціонарних інтерактивних інформаційних стендів-куточків цивільного захисту для суб’єктів господарювання; розробки сценаріїв відео програм та методичного супроводження щодо їх використання.

Дослідно-конструкторська робота розподілена на окремі етапи. Під час яких реалізації теоретичного етапу здійснено аналіз проблем, що стосуються інформаційних технологій; нормативно-правової бази та наукової літератури; сьогоdnішнього стану інформаційного забезпечення у сфері цивільного захисту; організовано збір інформації; світового досвіду; наявних фото-відео матеріалів стосовно аварій, пожеж, катастроф тощо.

На етапі практичного впровадження узагальнено фото-відео матеріали стосовно аварій, пожеж, катастроф, інших надзвичайних ситуацій, проведення навчань та іншими напрямками; створено базу даних інформаційних ресурсів та розроблено відповідні методичних рекомендацій щодо використання створеної бази даних.

Експериментальний етап передбачає в себе створення автоматизованого інформаційного стенду та сценаріїв щоденних інформаційних програм. Інформаційними матеріалами користуються, як працівники Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, так і слухачі та відвідувачі. Програма несе пізнавальні і навчальну мету.

Це інформаційне середовище відповідає сучасним потребам та включає всю необхідну інформацію, надає доступ до якісно нового рівня інформатизації та дозволяє підвищити ефективність роботи.

Висновки. Отже, інформаційні технології позитивно впливають на освітній простір сфери цивільного захисту насамперед тому, що змінюють схему передачі знань і методи навчання.

Водночас впровадження таких технологій ґрунтується на застосуванні спеціального устаткування, телекомунікацій, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, потребує відповідних знань та постійного удосконалення і подальшого дослідження з даного напрямку.

Література:

1. Биков В.Ю. Підвищення значущості інформаційно-комунікативних технологій в освіті України // Педагогіка і психологія. – К. : Шкільний світ, 2009.
2. Калініна Л.М. Система інформаційного забезпечення управління загальноосвітнім навчальним закладом : монографія / Л.М. Калініна. – К. : Айлант, 2005. – 275 с.
3. Луначок В.Е. Використання нових інформаційних технологій в організаційному механізмі управління загальноосвітніми навчальними закладами м. Харкова // Вісник Харківського університету № 506. Сер.: Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених міста Харкова: В 2 ч. – 2001. – Ч. 2. – С. 7–10.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 "Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях" (Урядовий кур'єр від 10.07.2013р. № 121).
5. Наказ ДСНС України від 19.02.2016р. №83 "Про затвердження Організаційно-методичних вказівок з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях".

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Швидка зміна сучасного життя вимагає і змін сучасної освіти. В умовах коли викладач перестав бути єдиним джерелом знань, виникає проблема пошуку новітніх методів навчання. Головним питанням щодення є не як передати інформацію про той або інший предмет діяльності, а як створити умови для усвідомлення набуття слухачем необхідних знань, умінь та головне вміти застосовувати їх в певній предметній галузі. Від пасивної форми навчання треба переходити до активної, застосовувати інтерактивні методи навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови навчання слухачів повинні створювати такі обставини, коли слухачі із пасивних приймачів інформації стають активними суб'єктами навчально-пізнавальної діяльності. Вони приймають участь у обговоренні теми, висловлюють свої думки, своє бачення даної проблеми. Навчальний матеріал обговорюється між слухачами та педагогом та слухачами між собою. Така форма навчання і є інтерактивною.

На теперішній час у системі підготовки керівних кадрів у сфері цивільного захисту використовуються такі методи інтерактивного навчання [1]:

Круглий стіл – використовується з метою обговорення складних теоретичних проблем і обміну досвідом. Формулюється тема, яка має неоднозначне тлумачення, і тому виникає необхідність її аналізу і обґрунтування в різних аспектах. Викладач заздалегідь готує доповіді, реферати та виступи. В процесі проведення “круглого столу” вони заслуховуються, після чого починається їх обговорення, аналіз, коментування, обмін думками. Щоб створити сприятливі умови для активної участі всіх членів у процесі, слід дотримуватись рекомендацій, які стосуються проведення дискусій. Застосовуються технічні засоби, матеріали з періодичної преси. Викладач спрямовує дискусію в необхідне русло, вміло поєднуючи різні погляди щодо предмета дискусії, звертаючи особливу увагу на суттєві аспекти проблеми, що вивчається. В заключному виступі він узагальнює колективну думку і визначає основні напрями самостійної роботи над проблемою, що аналізується.

Дискусія – це обговорення з конкретної проблеми (теми), спрямована на досягнення знання або згоди. У загальному випадку дискусія не обмежена тимчасовими або просторовими рамками, колом учасників, регламентом. Постійною складовою для неї є лише проблема. Основним змістом дискусії є те, що вона має більше дослідження, ніж суперечка. Тому, для неї не принципово, хто з її учасників виявиться правим. Важливо, щоб вона сама досягла результату, наміченої мети. А знайдена істина стає доступною для всіх. Дискусія базується на правилах логіки, доказовості, роздумах, аргументованості, роздумах.

Метод мозкової атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за короткий час. Сутність методу полягає в тому, що необхідно висловити як можна найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити їх та класифікувати. Цей метод використовується для вирішення складних проблем.

Ситуаційний аналіз – слухачі, ознайомившись з описом проблем, самостійно аналізують ситуацію, діагностують проблему й надають свої ідеї й рішення в дискусії з іншими слухачами.

Залежно від характеру висвітлення матеріалу використовуються ситуаційно-ілюстрації, ситуації оцінки й ситуації вправи.

Ситуація-ілюстрація містить у собі приклад з управлінської практики (як позитивний так і негативний) і спосіб рішення ситуації.

Ситуація-оцінка являє собою опис ситуації й можливе вирішення в готовому виді: потрібно тільки оцінити, наскільки воно правомірно й ефективно.

Ситуація-вправа полягає в тому, що конкретний епізод управлінської діяльності підготовлений так, щоб його рішення вимагало яких-небудь стандартних дій, наприклад розрахунку нормативів, заповнення таблиць, використання юридичних документів.

Аналіз конкретних ситуацій – найбільш прийнятий в умовах курсового навчання метод ситуаційного аналізу – традиційний аналіз конкретних ситуацій, що включає глибоке й детальне дослідження реальної або імітованої ситуації.

Використання методу аналізу конкретних ситуацій дозволяє вирішити наступні навчальні цілі: розвиток аналітичного мислення, оволодіння навичками роботи з інформацією, вироблення управлінських рішень, формування здатності вибору оптимальних варіантів взаємодії з іншими людьми.

При проведенні навчальних занять педагоги можуть використовувати різні методи навчання та в різних комбінаціях.

Досвід навчально-методичної діяльності Інституту державного управління у сфері цивільного захисту (далі – ІДУЦЗ) та навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – НМЦ ЦЗ та БЖД) свідчить що в умовах навчання слухачів ефективним методом є ділова гра, яка дає змогу практично програти будь-яку конкретну ситуацію відповідно до мети, дозволяє глибше проникнути у психологію стосунків між педагогом та слухачами, зрозуміти, що визначає ці взаємини, простежити процедуру створеної ситуації в динаміці, побачити її зсередини. Для проведення ділової гри штучно створюється ситуація, метою яких є вирішення навчального (методичного, управлінського) завдання. Для проведення ділової гри розробляється ситуація, метою якої є вирішення конкретних завдань цивільного захисту (запобігання, реагування).

У структурі ділової гри обов'язки мають бути п'ять основних етапів: чітке визначення мети, завдань ділової гри, конструювання її структури, розробка сценарію, технології проведення, правил гри, інструкції; розподіл ролей; організація самостійної пошукової роботи над розв'язанням визначеної проблеми чи окремих її аспектів; дискусія, захист ідей, проєктів, пошук оптимальних варіантів, тренінгу, “мозгового штурму”; підбиття підсумків, узагальнення результатів, прийняття рішення.

Ділова гра розвиває пізнавальну активність педагогів і слухачів, стимулює самоосвіту, розвиває творчі ініціативи, дає можливість кожному в повній мірі реалізувати свій творчий потенціал. В ході навчання слухачі вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на підставі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення.

На заняттях програють такі теми, як алгоритм дій керівників та фахівців органів місцевого самоврядування з введенням режиму підвищеної готовності; організація та порядок забезпечення населення засобами індивідуального та колективного захисту; підготовка та прийняття управлінських рішень з мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій.

Викладач старається створити в аудиторії атмосферу, яка сприяє слухачів задавати питання та шукати відповіді. Використовувати такі види навчання, які б сприяли розвитку критичного мислення та самостійного набуття знань. Визначати проблеми та створювати нові алгоритми дій для їх розв'язання. Викладач лише регулює навчальний процес, готує завдання, питання для обговорення в групах, контролює час і порядок виконання наміченого завдання, дає консультації.

Висновки. Сучасні умови розвитку ІДУЦЗ та НМЦ ЦЗ та БЖД вимагають застосування інтерактивних методів навчання в системі підготовки керівних кадрів в сфері цивільного захисту. Найбільш ефективними інтерактивними методами є ділова гра та метод аналізу конкретних ситуацій.

Література:

1. Інтерактивні методи навчання – актуальність, суть та мета інтерактивного навчання / С.М. Христос // Безпека життєдіяльності. – 2013. – № 12. – С. 26–28.

ВИКОРИСТАННЯ МЕДІА-СЕРВІСІВ ДЛЯ ПРОПАГАНДИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Постановка проблеми. З раннього дитинства людина опиняється в інформаційному полі, вона не може жити без інформації, що сприймає через безліч каналів, а на основі її обробки формує свою поведінку. Засоби масової інформації створюють своєрідний інформаційний світ, в якому людина, зокрема молода людина, виробляє певний світогляд, здобуває уявлення щодо життя, способу життя, стилю життя, типи поведінки тощо, хоча, як зазначається в літературі [1, 2], інформація засобів масової інформації має здебільшого несистематизований, а часом і суперечливий характер.

Виклад основного матеріалу. Соціальні сервіси та діяльність серед мережевих спільнот відкривають перед педагогічною наукою та практикою наступні можливості:

1. Використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів.
2. Самостійне створення мережевого навчального змісту.
3. Освоєння інформаційних концепцій, знань і навичок.
4. Спостереження за діяльністю учасників спільноти практики.
5. Створення навчальних ситуацій, в яких ми можемо спостерігати і вивчати недоступні нам раніше феномени.

Так, серед сучасних мережевих сервісів дозволяє створювати навчальні ситуації, в яких учні можуть природним чином набувати необхідних в нашому столітті компетентностей [3, 4].

Не становить виключення в прагненні широкого використання мережевих сервісів і Українська асоціація валеологів – громадська організація, що з 2000 року об'єднує громадян зі спільно корисною метою пропаганди знань про здоров'я та здоровий спосіб життя. Застосування таких сервісів громадською організацією має певні особливості.

Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація валеологів» активно використовує засоби масової інформації з 2009 року, зокрема такі інформаційні ресурси: власний web-сайт <http://valeolog.net> та сайти організацій, що є членами Української асоціації валеологів, а також сторінки у соціальних мережах https://vk.com/valeolog_net, <https://www.facebook.com/groups/VALICIJA> з метою пропаганди знань про здоров'я та здоровий спосіб життя, а також валеоосвіти та валеопросвіти населення України.

Діяльність валеологів щодо формування здорового способу життя засобами масової інформації виконує ряд функцій:

– соціально-педагогічну – надає допомогу в педагогічній та соціальній реабілітації підліткам і молоді, які її потребують, виявляє інтереси і потреби людей в різних видах діяльності (культурно-дозвіллева, спортивно-оздоровча та ін.), залучає до роботи відповідні установи, товариства, громадські організації тощо;

– організаційну – проводить організаційну роботу щодо формування здорової життєдіяльності та здорового способу життя, залучає до такої роботи громадськість, державні структури, спрямовує їхні зусилля на надання різних видів соціальної допомоги, проводить різні заходи у цьому напрямі;

– профілактичну – приводить в дію різні механізми (педагогічні, психологічні, медичні, валеологічні) з метою попередження та подолання негативних явищ, організує надання допомоги тим, хто її потребує;

– комунікативну – встановлює контакт з особами, які потребують допомоги, обмін інформацією, визначає єдину стратегію взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини як особистості;

– діагностичну – здійснює діагностику рівня здоров'я сучасними засобами валео-

логічної діагностики, що є у представників з осередків Асоціації у 19 регіонах України, та здійснює консультації щодо формування здоров'я та здорового способу життя;

– консультаційну – організує роботу консультаційних пунктів та контактних осіб із представників Асоціації на базі осередків у відповідних регіонах України щодо профілактики здоров'я, сприяє оволодінню основами першої допомоги та адаптації особистості до сучасних умов суспільства.

Висновки. Використання медіасервісів та реалізація шляхів подання інформації про заходи валеологічного спрямування, розміщені на інформаційних та медійних сервісах Української асоціації валеологів, є перспективним напрямком пропаганди здоров'я та здорового способу життя. Активне залучення молоді, педагогів та фахівців валеологічних товариств до здійснення волонтерської діяльності, співпраці з громадськими організаціями, участі в проведенні валеологічних акцій, що сприяють позитивній мотивації на здоровий спосіб життя та становленню активної життєвої позиції та виробленню позитивної життєвої стратегії, є ключовим аспектом використання медійних сервісів ХХІ ст.

Література:

1. Квалификационная характеристика преподавателя дистанционного обучения как один из аспектов качества всей системы дистанционного обучения [Электронный ресурс] / МЭСИ. – Режим доступа: <http://www.elw.ru/reviews/detail/1047/>.

2. Стець В.І., Копко І.Є. Вплив ЗМІ на формування ціннісно-змістовних понять валеологічної культури підлітків // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки: методологія і теорія педагогіки. – 2011. – №. 10. – С. 92–97.

3. Темченко В.О., Тимченко Г.М. Информационно-коммуникационные технологии в спортивно-ориентированном физическом воспитании студентов // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (28–29 квітня 2016 р.). – С. 38–40.

4. Тимченко Г. М., Іваненко Л. О., Левчук В. Г., Бережна Н. І. формування здорового способу життя студентів класичного університету шляхом створення тематичних курсів у LMS MOODLE / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (3 грудня 2015 р. Суми). Ч. 3. – С. 164–167.

Тогобицька В. Д.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ЗАКУПІВЕЛЬ

Постановка проблеми. Складний період, в якому зараз перебуває національна економіка та державна політика України, вимагає від сфери державного регулювання дій, націлених на формування принципово нового типу управлінських рішень, щодо управління сферою бюджетної політики.

У площині питань забезпечення єдності економічного простору на території України, створення ефективного механізму використання коштів бюджету і позабюджетних джерел фінансування, система державного управління має особливо важливе значення як регулятор стабілізації економічних та соціальних процесів країни.

Виклад основного матеріалу. Професійно організована система державного регулювання сфери здійснення державних закупівель здатна стимулювати економічний розвиток країни, дозволяє раціонально використовувати бюджетні кошти, що значно підвищує рівень розвитку національного бізнесу, включаючи суб'єкти малого підприємництва, надає поштовх для розвитку добросовісної конкуренції.

Крім того, в умовах коли у сучасній економіці система державних закупівель є обов'язковим елементом управління державними фінансами та іншими ресурсами громад-

ського сектора національного господарства, її механізми здатні виконувати не лише функції забезпечення суспільних потреб, а й функції державного регулювання економіки, що робить можливим прискорення виходу України із кризової ситуації, в якій вона опинилась.

Для України сфера державних закупівель є вагомим компонентом національної економіки. У 2014 році обсяг державних закупівель склав 150 млрд гривень, одночасно недосконалість існуючої національної системи держзакупівель стає причиною низького ступеня ефективності використання бюджетних коштів, та зниження рівня ефективності заходів у галузі державного управління [2].

Застосування інформаційних і комунікаційних технологій у сфері державного регулювання дозволяє усувати існуючі недоліки шляхом впровадження автоматизованих інформаційних систем електронних закупівель для державних потреб, що забезпечить вдосконалення процедури закупівель за рахунок автоматизації всіх етапів і робочих стадій процесів планування, формування та здійснення закупівель, а також за допомогою застосування функцій аналізу та контролю їх реалізації. Прозорість електронно-забезпеченого механізму закупівель на всіх стадіях і рівнях дозволить запобігти скороченню бюджетних витрат при закупівлях продукції для державних потреб, та буде сприяти підвищенню функціональної ефективності роботи органів державної влади на всіх рівнях.

Досвід розвинутих країн доводить, що реалізація державного замовлення за допомогою електронно забезпечених технологій дає економію бюджетних коштів лише за рахунок збільшення кількості постачальників та підвищення рівня конкуренції, приблизно на 8-10%, та до 14% економії бюджетних коштів дає електронне забезпечення процесу планування, організації та проведення процедури закупівель. Необхідність ефективного витрачання державних коштів зумовлює пошук подальшого напрямку інституційної трансформації системи державних закупівель.

Україна не повинна стояти осторонь від міжнародних тенденцій, тому що в країні склалися не лише передумови для початку системного переходу до електронного забезпечення сфери державного регулювання, а й нагальна потреба ревізії функцій державних органів. В якості одного із стратегічних завдань цього напрямку є послідовний розвиток державної та комерційної інфраструктури електронно забезпеченого ведення бізнесу, як основи формування нової економіки країни, з використанням інформаційних технологій. Процес електронного забезпечення державного управління як складової частини державної стратегії розвитку суспільства та новий етап розвитку інституційних засад системи державного регулювання отримав у світовій науці назву «electronic government» (електронний уряд) [1]. Перехід бізнес-процесів у мережу Інтернету отримав в наукових колах назву «electronic commerce» (електронний бізнес, або електронна комерція) [2, с. 67].

Запозичення та впровадження у сферу діяльності урядових та державних організацій ідеї електронного бізнесу, коли уряд виступає як різновид корпоративного користувача інформаційними технологіями, та взаємодоповнення цих систем у світовій науці отримав назву «електронної держави» або «інформаційної країни».

Висновки. Отже, в Україні процес електронного забезпечення сфери державного управління перебуває на стадії формування взаємодії систем електронного документообігу між окремими ланками державних інститутів та організацій, що робить логічно обґрунтованим і доцільним використання світового досвіду впровадження інформаційних технологій у бізнеспроцеси та процеси державного регулювання, з метою прискорення розвитку вітчизняного державного економічного та адміністративного сектору.

Література:

1. Кулак Н.В. Електронні аукціони як механізм контролю в сфері державних закупівель / Н.В. Кулак // Могилянські читання – 2014. Всеукр. наук.-метод. конф. «Досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та регіональний аспекти»: тези. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2014. – С. 80–83.

2. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком : навч. посіб. / Д.М. Стеченко. – К. : Вища шк., 2000. – 223 с.

СЕКЦІЯ 4

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Александрович А. Р.

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Постановка проблеми. Системний підхід до наукового дослідження державно-правових аспектів регулювання підприємницької діяльності обумовлює не лише визначення об'єкту державного управління, але й установлення таких його якісних ознак, що дозволяють на практиці обирати відповідні форми і методи державно-управлінського впливу у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Теорія і практика державного управління у сфері економіки визнають наявність прямого взаємозв'язку методів державного управління з формою власності [1]. Відповідно до пункту 7 ч. 1 ст. 92 Конституції України, правовий режим власності визначається виключно законами України. Основним законодавчим актом, що присвячений комплексному врегулюванню відносин власності в Україні, є Конституція України [4]. Так, передбачено, що власність в Україні виступає в таких формах: приватна, комунальна та державна. До державної власності в Україні відносяться: загальнодержавна (республіканська) власність; власність адміністративно-територіальних одиниць – це комунальна власність. У Цивільному кодексі України 2003р. законодавець виділяє: право власності Українського народу (ст. 324), право приватної власності (ст. 325), право державної власності (ст. 326), право комунальної власності (ст. 327) [3], анулюючи при цьому право колективної власності. Іншим законодавчим актом, в якому згадуються форми власності стосовно видів підприємств (приватна, комунальна, державна, змішана) виступає Господарський кодекс України [2].

Отже, через неузгодженість у правовому регулюванні форм власності у Конституції України, Цивільному кодексі України та Господарському кодексі України питання про подальше вдосконалення правового регулювання в Україні відносин власності (включаючи встановлення її форм) залишається актуальною науковою проблемою.

Найбільш обґрунтованими виглядають пропозиції щодо диференціації права власності на публічне (право власності держави і право комунальної власності, яке належить територіальним громадам) та приватне (право власності фізичних і юридичних осіб). Підтвердженням цього може виступити ч. 2 ст. 93 ГКУ України [2]. Такий підхід дає можливість максимально чітко класифікувати форми власності за суб'єктами, що фактично і є метою законодавчого закріплення різних форм власності та першопричиною встановлення відмінностей у їх правовому режиму, а отже, і визначення особливостей підприємницької діяльності як об'єкта державного управління і державного регулювання.

Для характеристики підприємницької діяльності як об'єкта державного регулювання важливим є визначення також питання організаційно-правових форм, у яких здійснюється дана діяльність. Відповідно до ст. 63 ГКУ України залежно від форм власності в Україні можуть діяти підприємства таких видів: а) приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи); б) підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності); в) комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади; г) державне підприємство, що діє на основі державної власності; д) підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна

різних форм власності) [там само]. Також можуть діяти інші види підприємств, передбачені законом. Кожен із цих об'єктів має свої особливості, які безпосередньо або опосередковано впливають на характер і зміст, форми і методи державного управління і державного регулювання у сфері підприємницької діяльності.

Висновки. Отже, підприємницька діяльність як об'єкт державного регулювання являє собою складну систему суспільних відносин, що виникають у зв'язку з реалізацією компетентними органами держави функцій і повноважень щодо забезпечення можливості здійснення суб'єктами господарювання самостійної, ініціативної, систематичної, на власний ризик діяльності, пов'язаної з володінням, користуванням і розпорядженням власністю, з метою виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг для одержання прибутку.

Література:

1. Державне регулювання економіки : підруч. / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
2. Закон України «Господарський кодекс України» від 16.01.2003 № 436-IV, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page5>.
3. Закон України «Цивільний кодекс України» від 16.01.2003 № 435-IV, із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – К., 1996. – № 30. – Ст. 141.

Бейлін М. В.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У НОВІЙ ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Постановка проблеми. Науково-технічний прогрес в новій технологічній парадигмі неможливий без системно здійснюваних фундаментальних досліджень і прикладних розробок, активізації інноваційних процесів, швидкого оновлення виробничого сектору, поширення сучасних технологій за межі суто виробничої діяльності. Використання наукових інновацій сьогодні є каталізатором економічного розвитку. Серед основних інноваційних тенденцій слід виділити декілька аспектів, зокрема, це – підтримка інвестиційного розвитку виробництва для створення нових продуктів з метою використання у провідних галузях та стимулювання інноваційної діяльності на різних етапах інноваційного циклу; створення ефективних та об'єктивно працюючих механізмів впровадження інновацій та продуктивна інтернаціоналізація інноваційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Ознаками нової технологічної парадигми у соціокультурній реальності є глобальна конкуренція, стрімкий розвиток машинерії, активізація діяльності мережевих структур, охоплення інформаційним впливом практично усіх сфер життєдіяльності соціуму, динамічне розповсюдження інформації та обмін знаннями у глобальних комунікаційних мережах, що неможливе без стимулювання та творчого застосування різноманітних інновацій та новітніх технологій. Забезпечення конкурентоспроможності окремих галузей та економіки в цілому в контексті глобалізації та посилення конкуренції можливі тільки за умови інтенсифікації та стимулювання інноваційної діяльності. Впровадження інновацій сприяє підвищенню якості та конкурентоспроможності продукції, тим самим закладаючи об'єктивні передумови для економічного і соціального розвитку. Особливості процесів, що впливають на розробку і реалізацію інноваційної політики у сучасних умовах, безпосередньо пов'язані з інноваційною політикою, яка має формуватися з урахуванням стану науково-технічного потенціалу і конкретних проблем,

актуальних для конкретного суспільства. У сучасному світі інновації є основою для формування конкурентоспроможності на мікро- і макрорівні. Істотне значення при формуванні інноваційної політики мають проривні інновації та інновації, що забезпечують випуск продукції з високою доданою вартістю у наукомістких галузях виробництва. За рахунок інновацій відбувається зниження матеріало- і енергоємності виробництва та інтенсифікується досягнення технологічної конкурентоспроможності [4, с. 52]. Всі ці тенденції вимагають належної державної політики для регулювання суспільних відносин в процесі здійснення організаційних, фінансових, інвестиційних, матеріально-технічних та інших заходів, спрямованих на створення принципово нових технологій, нових форм організації праці та управління, розробки та виробництва нових продуктів. Інноваційне законодавство покликане стимулювати науково-технічний прогрес, модернізацію усієї промисловості та інфраструктури, інтеграцію науки, техніки і виробництва, координацію фундаментальних і прикладних досліджень, науково-дослідних, конструкторських, технологічних та організаційних заходів для створення високих технологій. Інноваційний розвиток регулює законодавство, яке встановлює методи економічного управління і регулювання процесів проектування, реалізації у виробництві нових видів науково-технічної продукції та передових технологій, сприяє винаходам і широкому використанню наукових і технологічних розробок. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається та який є сукупністю повсякденних і наукових знань, наявних у свідомості людей і матеріалізованих у технологічних способах виробництва [2, с. 32].

Йозеф Шумпетер, який вперше ввів поняття інноваційної наукової революції, вважав, що інновації пов'язані з: 1) виробництвом нового продукту з новими властивостями; 2) застосуванням нового методу, який не обов'язково є новим науковим відкриттям; 3) розробкою нового ринкового сектора промисловості країни; 4) отриманням нових джерел сировини і напівфабрикатів; 5) впровадженням нових організаційних та інституційних форм [3, с. 113]. У загальному значенні інноваційні заходи – це послідовна система дій, які в кінцевому підсумку дозволяють «дозрівати» інноваціям від ідеї до конкретних продуктів, технологій, послуг та забезпечують розповсюдження їх у діловій практиці і суспільній діяльності. Інноваційний процес характеризується: – високим ризиком і невизначеністю способів досягнення цілей; – неможливістю детального планування і прогнозування дій; необхідністю подолання опору в галузі економічних відносин, а також інтересів учасників інноваційного процесу; залежністю від соціально-економічного середовища, в якому інновація виникає, працює і дає ефект [3, с. 114].

Наука у сучасному високотехнологізованому світі стала одним з найважливіших факторів, що забезпечують продуктивний інноваційний розвиток. Здатність генерувати нові знання та швидко впроваджувати їх у практичну діяльність є однією з найважливіших умов підвищення конкурентоспроможності національної економіки в глобальному конкурентному середовищі. Наука перетворилася в реальну область товарного виробництва, яка виробляє специфічний і дуже дорогий продукт – інтелектуальний, і розвиток науки є одним з найбільш потужних двигунів інновацій. На цих підставах, починаючи з 70-80 років ХХ ст., у розвинених країнах активізувались нові тенденції інтенсифікації інновацій.

Новий вид фінансового капіталу – венчурний капітал, започаткував новий вид бізнесу, для якого характерною є потенційна висока доходність, діалектично пов'язана з високим рівнем ризиків. Згодом широка мережа технопарків стала організаційною формою інноваційної діяльності. В розвинених країнах, поряд із здійсненням державної науково-технічної політики, була на законних підставах відкрита можливість для приватного капіталу увійти до системи економічних стимулів і підтримки венчурного бізнесу [1, с. 7].

Висновки. Процес розвитку інновацій чутливий до середовища і є надзвичайно складною справою, яка стикається з проблемами наукового, культурного, морального та етичного характеру. Для того щоб суспільна свідомість сприймала інновації як істотний фактор конкурентності держави, необхідно постійно вдосконалювати інноваційну куль-

туру суспільства. Процес запровадження інноваційного способу господарювання потребує формування адаптивних до вимог інноваційного розвитку працівників та створення необхідних умов щодо максимального використання творчих здібностей кожної людини. Високий рівень розвитку інноваційної культури забезпечує індивідуальне і соціальне життя новими структурно-конструюючими елементами, заснованими не тільки і не стільки на матеріальній вигоді, але й моральних, духовних, особистісно-творчих, вольових орієнтирах, потребах, імперативах, цінностях. Інноваційне суспільство ставить перед особистістю нові завдання, формує нові виклики, актуалізує потребу безальтернативного осмислення постіндустріальних пріоритетів щодо підвищення ролі інформації та знань у підвищенні рівня конкурентоспроможності країни, в захисті національних інтересів. Пріоритетною є роль інноваційної культури у визначенні та синтезі елементів традицій та інновацій, їх продуктивному та творчому використанні, забезпеченні високої динаміки інноваційного процесу.

Література:

1. Будянский В. Инновационная деятельность и проблемы совершенствования ее правового регулирования / В. Будянский // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 2. – С. 7–9.
2. Геєц В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєц, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.
3. Рудь Н. Т. Економіка і організація інноваційної діяльності : Навчальний посібник / Н. Т. Рудь. – Луцьк : РВВ ЛДТУ, 2007. – 476 с.
4. Федулова Л. І. Концептуальні засади економіки знань / Л. І. Федулова // Економічна теорія. – 2008. – № 2. – С. 37–59.

***Бондарчук Н. В.,
Плотка Л. В.***

ЗМІСТ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Соціальна політика є складовою частиною політики будь-якої держави і займає особливе місце в державному управлінні. У вітчизняній практиці державного управління проблема вибору державної соціальної політики, адекватної потребам суспільства, актуалізується у зв'язку з тим, що в сучасному світі здійснюється загально цивілізаційний перехід до моделі соціальної держави. Слід зазначити, що нині в соціальній сфері суспільства зберігається складне становище. Рівень життя більшості населення України, як і раніше, вкрай низький. Існує і продовжує поглиблюватися майнова нерівність, посилюється розшарування суспільства на багатих і бідних.

Можна визначити ряд проблем в соціальній сфері, а саме: відсутність можливості для багатьох громадян реалізувати свої професійні знання, знайти таку роботу, яка дозволяла б їм мати гідну зарплату і розвиватися, будувати кар'єру; неприпустима диференціація доходів; відставання соціальної сфери від зміни уявлень про нормальні потреби і можливості сучасної середньої сім'ї; незадоволеність більшості населення рівнем соціальних послуг; низька якість освіти і охорони здоров'я; не вирішено завдань створення комфортного середовища проживання; необхідність кардинального підвищення ефективності соціальних витрат.

Підвищення рівня та якості життя населення, створення умов формування середнього класу та подолання бідності, протистояння різкому розшаруванню суспільства за майновим і соціальним становищем, формування солідарної соціальної структури суспільства потребують розробки низки заходів як правового, економічного, так й інституцій-

ного характеру. У цих умовах зростає роль соціальної політики на всіх рівнях управління, в тому числі: на державному, регіональному та місцевому.

Виклад основного матеріалу. Під державною соціальною політикою ми розуміємо узгоджену діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, політичних організацій, державних установ з метою задоволення соціальних потреб людей і, перш за все, підвищення рівня життя населення, надання їм відповідних соціальних послуг, яка регламентується відповідними законодавчими та нормативними актами.

Пріоритетним завданням державної діяльності в соціальній сфері є забезпечення конституційних соціальних гарантій для громадян [1].

Основними завданнями державної соціальної політики є:

- соціальний захист людини та її основних соціально-економічних прав;
- надання умов для підвищення рівня добробуту окремої людини і суспільства в цілому;
- збереження певного статусу різних соціальних груп, а також відносин між цими групами, формування відповідної соціальної структури суспільства;
- розвиток системи соціальної інфраструктури (система транспорту і зв'язку, житлово-комунальне господарство тощо);
- створення економічних стимулів участі в суспільному виробництві;
- надання всіх умов для розвитку і процвітання особистості, а також задоволення її потреб і можливість для самореалізації та самовираження в трудових відносинах.

Соціальна політика держави повинна враховувати не лише матеріальні, політичні, але й духовні інтереси суспільства. Вона є однією з пріоритетних і стратегічно важливих напрямів розвитку країни.

При формуванні та реалізації державної соціальної політики слід дотримуватися визначених принципів. Під принципами формування державної соціальної політики слід розуміти основні засади, ідеї, положення, які орієнтують напрями її реалізації є орієнтирами, вимогами її реалізації і відображають сутність соціальної держави [2].

Висновки. Отже, враховуючи основні завдання, які має виконувати державна соціальна політика, можна виокремити основні принципи її формування: верховенства права; справедливості; солідарності; рівноправності; самозабезпечення та самозахисту; субсидіарності; об'єктивності; демократизму; соціального партнерства; директивності; трипаризму; взаємозв'язку; зіставності та порівнянності; історичності; гнучкості; наукової обґрунтованості; пріоритетності; своєчасності; ефективності; відкритості та прозорості; модернізації освіти; забезпечення основних соціальних стандартів та захищеності вразливих верств населення.

Формування сучасної соціальної політики має формуватися з урахуванням значених принципів, які є критеріями вибору шляхів для досягнення її цілей, а саме: підвищення якості життя населення та забезпечення соціально-економічного розвитку держави.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Лопушняк Г.С. Принципи формування та реалізації державної соціальної політики / Г.С. Лопушняк // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. – № 1. – С. 75–84.
3. Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія/ О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – К., 2015. – 244 с.

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ДЕЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ІНДУСТРІЄЮ

Постановка проблеми. Фактично провідною метою державного управління туристичною індустрією можна вважати формування сприятливих умов для функціонування та розвитку туристичної сфери та суміжних з нею сфер та галузей, що відносяться до матеріального виробництва та сфери послуг народного господарства.

Виклад основного матеріалу. В загальному випадку слід зазначити, що державне управління в туристичній індустрії здійснюється шляхом нормативно-правового та фінансово-економічного коригування державної політики у сфері туризму та курортів, виходячи з того, що вітчизняний ринок туризму здебільшого підлягає впливу політико-правового та економічного факторів, що, відповідно, сприятиме активному розвитку національного туризму, а також його інтеграції в світовий туризм. Тобто державне управління туристичною індустрією реалізується через політику у сфері туризму та курортів.

Державна політика у сфері туризму та курортів, в свою чергу, являє собою цілеспрямовану діяльність державних, суспільних і приватних структур, орієнтовану на формування та реалізацію методів, механізмів й інструментів дії правового, економічного, соціального й іншого характеру з метою сприяння ефективному розвитку туристичної індустрії, задоволення внутрішнього та зовнішнього попиту на товари і послуги туристичного призначення завдяки раціональному використанню існуючого туристичного потенціалу [1, 3].

Відповідно, зміст державної політики у сфері туризму та курортів полягає в стимулюванні споживчих потреб в товарах і послугах туристичного призначення, в створенні нормативно-правових основ та фінансово-економічного механізму, сприятливих для розвитку туристичної індустрії, а також в підготовці кваліфікованих кадрів, що, відповідно, стимулюватиме розвиток вітчизняного туристичного бізнесу [2].

При цьому в якості каналів впливу пропонується розглядати законодавчо-нормативний, податковий, валютно-фінансовий, інформаційний, управлінський. Як критерій ефективності державної у сфері туризму та курортів рекомендується використовувати рівень прибутковості туристичної сфери й її вклад в розвиток національної економіки. Ще один критерій ефективності державної політики у сфері туризму та курортів автор пов'язує з місцем вітчизняного туристичного ринку в загальному світовому туристичному процесі [2, 3]. Проте, сутність цього критерію не є цілком зрозумілою.

Однак в будь-якому випадку, здійснюючи державне управління туристичною індустрією, необхідно однозначно визначитися з місцем туризму в загальній структурі економіки національного чи регіонального рівня з метою усунення надмірної залежності від цієї сфери, якій притаманний високий ступінь мінливості внаслідок впливу зовнішніх факторів [1].

Висновки. Таким чином, державне управління туристичною індустрією повинне бути орієнтованим не тільки на отримання країною позитивних результатів від реалізації туристичних функцій, а також на нейтралізацію й уникнення можливих негативних наслідків, зумовлених впливом сфери туризму. Крім того, необхідною є оцінка ступеню впливу факторів зовнішнього середовища, які суттєво впливають на розвиток туристичної індустрії на визначеній території.

Література:

1. Білотіл О. Роль дієвого механізму державного управління в активізації процесів розвитку туристичної індустрії / О. Білотіл // Вісник Національного університету цивільного захисту України. – 2015. – Вип. 2 (3). – С. 68–73. – (Серія «Державне управління»).
2. Черчик Л. М. Напрями удосконалення державного управління у сфері рекреаційного природокористування / Л. М. Черчик // Наук.-інформ. вісн. Акад. наук вищ. освіти України. – 2012. – № 2 (79). – С. 105–112.
3. Чорненька Н. Організація туристичної індустрії : навч. посіб. / Н. Чорненька. – К., 2006.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Складність визначення цілей державного управління розвитком соціальної сфери в сучасній правовій, побудованій на демократичних принципах державі обумовлена тим, що ці цілі потрібно базувати на загальнонаціональних інтересах. Однак в силу того, що суспільство складається з різних соціальних верств і політичних груп, в тому числі з правлячої еліти, яка намагається нав'язати суспільству свої вузько корпоративні інтереси як національні, часто буває зовсім непросто диференціювати їх між собою. І ще більш складно такому поділу піддаються державні інтереси.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення внутрішньополітичної, економічної та соціальної стабільності, головних передумов подальшого існування і розвитку, будь-яке суспільство змушене постійно регулювати свої соціальні проблеми. Засіб такого врегулювання – комплекс механізмів державного управління, спрямованих на розвиток соціальної сфери.

Аналізуючи процес визначення проблем і цілей державного управління розвитком соціальної сфери через призму діяльності різних соціальних верств і усталених інститутів громадянського суспільства, згідно принципу делегування владних повноважень «знизу-вгору», можна виділити кілька основних етапів даного процесу, а саме:

1. Винесення в площину громадського обговорення проблем, які з зовнішніх переходять в статус внутрішніх, особистих для різних соціальних верств, професійних груп, громадських інститутів.

2. Мобілізація соціальних верств, професійних груп, інших функціональних спільнот, які прийшли до усвідомлення проблем і необхідності їх вирішення, на формування своїх організаційних структур, націлених на вирішення цих проблем і відповідний вплив на державу.

3. Делегування представників соціальних верств і професійних груп для здійснення представницьких функцій і активної участі в розробці та реалізації державної політики з тих чи інших злободенних питань.

Виважене і адекватне визначення проблеми державного управління розвитком соціальної сфери лягає в основу подальшого аналізу і прийняття на його основі конструктивних рішень. Безумовно, будь-яка проблема - це продукт певного збігу обставин, результат конкретних тенденцій і подій, безпосередньо пов'язаних з соціально-економічним контекстом і його проявами [1].

Причини і рушійні сили будь-якого явища різноманітні. В першу чергу це : природні процеси і явища; соціальні протиріччя і конфлікти; економічна і політична стагнація, кризи; недоліки у функціонуванні системи державного управління; досягнення науково-технічного прогресу; інновації та новітні засоби комунікації; глобалізація.

Головні проблеми в суспільстві виникають внаслідок такої діяльності органів державної влади, яка вочевидь суперечить основним інтересам суспільства і домінуючим тенденціям соціально-економічного розвитку. У цьому випадку у міру накопичення протиріч загострюється основна громадська колізія – між актуальними інтересами і потребами різних соціальних груп і можливістю їх задовольнити в поточній ситуації [2].

Тому при розгляді проблеми цілком логічно розкладання її на різні складові, виявлення взаємозв'язків між ними, декомпозиція. Це передбачає здійснення низки послідовних дій:

- з'ясування компонентів проблеми, визначення їх змісту та сутнісних показників;
- виявлення взаємозв'язків між складовими проблеми і їх подальше ранжування;
- аналіз характеру та структури центральної проблеми, визначальною для проблеми в цілому;

- вивчення факторів і причин появи ключової проблеми;
- постановка ключового завдання, що вирішує центральну проблему.

Висновки. Таким чином, під час розв'язання проблеми аналізуються: 1) об'єкт докладання зусиль; 2) причини і умови, в яких проблему слід вирішувати; 3) завдання і цілі, які ставляться для її вирішення.

Такий підхід перш за все дозволяє масштабувати проблему, визначити глибину дослідження, яка необхідна для її успішного вирішення, розкласти проблему на складові, отримати уявлення про її структуру, стійкі і нестійкі елементи.

Подібний аналіз соціальних проблем з повним правом може вважатися соціальним моделюванням і навіть політичною доктриною для побудови альтернативних реальностей.

Література:

1. Кінаш І. П. Соціальна сфера як ресурс сталого розвитку / І. П. Кінаш // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2012. – Вип. 8 (1). – С. 202–206.
2. Куценко В. І. Трансформації соціальної сфери України: регіональний аспект : монографія / В. І. Куценко, Я. В. Остафійчук. – К. : Оріони, 2005. – 400 с.

Голуб М. В.

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. В сучасних умовах державне регулювання рекламної діяльності відіграє важливу роль в процесах розвитку національної економіки. Виходячи з цього, актуальність обраної теми дослідження не викликає сумнівів.

Виклад основного матеріалу. Серед функцій державного регулювання рекламної діяльності необхідно виділити наступні. Так, функція прогнозування в рекламній діяльності полягає у визначенні фахівцями та ученими майбутніх тенденцій, перспектив, темпів розвитку рекламного ринку на основі аналізу й оцінки його ретроспективного та поточного стану. Відповідно, зазначена функція дає можливість зі значним ступенем вірогідності оцінити ситуацію перспективного державного регулювання рекламної діяльності.

Функція планування реалізується в сфері рекламної діяльності з різних точок зору. Ця функція повинна: враховувати стратегічні пріоритети стосовно реалізації державної політики рекламної діяльності; забезпечувати досягнення конкретного кінцевого результату по закінченні визначеного терміну; узгоджувати матеріальні, трудові та фінансові ресурси; погоджувати рішення різноманітних завдань щодо рекламної діяльності. При цьому необхідним є здійснення поточного та перспективного планування державного регулювання рекламної діяльності. На центральному рівні необхідним є залучення провідних науковців та аналітиків до розробки стратегічних державних програм, а також нормативно-правових актів стосовно рекламної діяльності [2].

Реалізація функції організації державного регулювання рекламної діяльності передбачає формування державної політики стосовно рекламної діяльності; розробку механізмів, які визначають види, форми і порядок здійснення рекламної діяльності; створення нормативно-правової бази та організаційного забезпечення державного регулювання рекламної діяльності.

Функція регулювання проявляється через державне регулювання фінансового, податкового правового характеру. Також ця функція проявляється як регулювання міністерствами, комітетами, органами місцевого самоврядування рекламних відносин. Крім того, до регулювання рекламної діяльності залучаються суспільні об'єднання та організації.

Функція контролю рекламної діяльності проявляється через функціонування уповноважених на це державних органів управління в межах норм права матеріального

та процедурного характеру в сфері рекламної діяльності, спрямоване на нагляд і перевірку дотримання всіма учасниками (суб'єктами) рекламної діяльності встановлених у законодавстві нормативних положень і вимог стосовно реклами. При цьому, залежно від системи органів, які контролюють рекламну діяльність, а також враховуючи відомчо-галузеве підпорядкування, є можливість виокремити такі види контролю: державний, відомчий, галузевий, міжгалузевий і суспільний.

Мотиваційна функція державного регулювання рекламної діяльності більше стосується стимулювання рекламної діяльності вітчизняних виробників, що повинно бути закріплено в діючому законодавстві.

Функція координації державного регулювання спрямована на узгодження функціонування державних органів і суб'єктів рекламного ринку.

Функція кадрового забезпечення державного регулювання рекламної діяльності стосується забезпечення підготовки фахівців високої кваліфікації. Рекламні відносини викликають необхідність обґрунтованого підбору, організації навчання, підвищення кваліфікації, правильної оцінки та виховання кадрів. Завданнями кадрового забезпечення державного регулювання рекламної діяльності є формування стабільного колективу і його зміцнення, а також зниження плінності кадрів. Для підвищення кваліфікації кадрів потрібно впроваджувати систематичне удосконалення освітніх технологій підготовки державних службовців з урахуванням доцільності використання дистанційної форми навчання з метою економії робочого часу [1, 3].

Інформаційна функція державного регулювання рекламної діяльності є однією з найважливіших. Вона являє собою збір, обробку, аналіз, передачу даних, які відображають проміжні та заключні результати управлінської діяльності в сфері реклами. Ця функція передбачає використання інформаційних технологій в процесі державного регулювання рекламної діяльності, зокрема – дозволяє удосконалити рівень забезпечення суб'єктів рекламної діяльності та органів державної влади необхідною інформацією [3].

Висновки. Таким чином, зазначені функції державного регулювання рекламної діяльності є основою для формування ефективних механізмів державного регулювання в сфері рекламної діяльності.

Література:

1. Черниш О. І. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці : монографія / О. І. Черниш. – Донецьк : РВК ПРОМО, 2005. – 410 с.
2. Христиановский В. В. Моделирование влияния рекламных инвестиций на принятие решений в рыночных ситуациях / В. В. Христиановский // Модели управления в рыночной экономике: сб. науч. тр. – Донецк : ДонГУ, 1998. – Вып. 2. – С. 18–27.
3. Шведун В. О. Інноваційні перетворення нормативно-правових засад державного управління рекламною діяльністю в Україні / В. О. Шведун // Вісник Національного технічного університету «ХПІ»: зб. наук. пр. Тематичний випуск: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – 2014. – № 66 (1108). – С. 172–179.

Гордієнко М. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Система електронного уряду в самому загальному уявленні – це сукупність описів основних аспектів і компонентів e-government як політичної, управлінської і технологічної системи, описів їх узасмозв'язків і взаємозалежностей, включаючи як сукупність формальних моделей і стандартів, так і набір принципів і

правил застосування цих описів, моделей, стандартів у процесах побудови та вдосконалення електронного уряду [1].

Аналізуючи наукові джерела, ми встановили, що розвиток е-урядування як системи містить у собі такі соціально-гуманітарні й технологічні елементи. Говорячи про системні складові електронного врядування, необхідно більш докладно зупинитися на одному з його базових організаційних елементів – електронних адміністративних регламентах [3].

Виклад основного матеріалу. Останнім часом поняття «адміністративний регламент» та «електронний адміністративний регламент» (далі – ЕАР) усе частіше зустрічаються в ЗМІ. Навколо цих термінів постійно точиться дискусія, пов'язана з їхнім визначенням, можливостями реалізації й дієвості.

Поняття «регламент» відбиває погляд на процес «зсередини» з погляду відповідного виконавця й описує обов'язкову для виконання послідовність дій. Адміністративний регламент – офіційний документ, що регулює питання надання державними органами послуг громадянам і організаціям. Електронний регламент адміністративної й службової діяльності реалізується із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Адміністративний регламент, як правовий документ, має в паперовій формі свій електронний аналог – електронний документ.

Електронна форма регламентів, на відміну від їхніх паперових аналогів, дозволяє, з одного боку, гнучко реагувати на зміни економічних відносин і правового середовища, з іншої, закріпити повноваження й обов'язки, технології окремих робочих місць, підрозділів, виконання функцій. Упровадження ЕАР це більше, ніж переклад паперового документообігу в електронну форму, це технологічна можливість ліквідувати невідповідність між установленими правилами й реальними діями чиновника. Переклад адміністративних регламентів в електронний вигляд суттєво підвищує цінність самих регламентів як таких, а також забезпечує підвищення ефективності роботи органів державної влади в системі державного управління [2].

Разом із тим, на законодавчому рівні поки не надані правові визначення адміністративно-процесуальним термінам: «державна соціально орієнтована послуга», «адміністративна процедура», «адміністративний регламент», «електронний адміністративний регламент». Однак зазначені терміни вже досить широко використовуються на науковому рівні, а також методичних документів. Через відсутність єдиних правових визначень ці терміни можуть неоднозначно розумітися учасниками адміністративних процесів. В якості робочого визначення можна прийняти таке: адміністративний регламент – це правовий документ, що встановлює порядок дій виконавчого органу державної влади й посадових осіб, спрямованих на здійснення їх повноважень і обов'язків. Наприклад, за кордоном у правових документах дається дещо інше визначення, зокрема «електронний адміністративний регламент – це реалізація адміністративного регламенту з використанням інформаційно-комунікаційних технологій за умови обов'язкового забезпечення юридичної значимості автоматичних і автоматизованих адміністративних процедур, у тому числі у випадку відсутності безпосередньої взаємодії учасників адміністративного регламенту» [3].

Висновки. Таким чином, ЕАР відкривають нові можливості розвитку обліку й контролю. Вони повинні стати основою взаємодії органів державного управління між собою на всіх рівнях влади. При їхньому використанні досягається сполучення змісту й форматів звітності, засобів підтримки стратегічного й оперативного управління, керування персоналом, технологій бюджетування, взаєморозрахунків. Електронні регламенти повинні створити основу наскрізного обліку грошових, ресурсних і результативних показників діяльності органів державного управління, що дозволяє оцінити витрати по окремих функціях і видах діяльності, організаціям і їх підрозділам. З метою забезпечення розвитку системи державного управління необхідно, зокрема оновити законодавчу базу шляхом закріплення в ній визначень таких термінів «державна соціально орієнтована послуга», «адміністративна процедура», «адміністративний регламент», «електронний адміністративний регламент».

Література:

1. Внедрение концепции «электронного правительства». Стратегия по автоматизации государственных служб [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.microsoft.com/rus/government/whitepapers/eGov_Strategy.asp.
2. Данилин А. Электронные государственные услуги и административные регламенты: от политической задачи к архитектуре «электронного правительства» / Данилин А. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 336 с.
3. Електронне урядування. Опорний конспект лекцій [Електрон. ресурс] / Дзюба С.В., Жиляєв І.Б., Полумієнко С.К, Рубан І.А. та ін. ; За ред. А.І. Семенченка. – К., 2012. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/infpol/pages/dop/2/files/25b2e244-abac-4811-a0e5-4e420559b51d.pdf>.
4. Клименко А. В. Электронные административные регламенты / А. В. Клименко // Институт проблем государственного и муниципального управления. Государственный университет – Высшая школа Экономики. Теория и практика государственного управления. Состояние и механизмы модернизации российского государственного управления – М. : Эпифания, 2004.

Дацій Н. В.

УПРАВЛІНСЬКЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СПЕЦИФІКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Для досягнення стабільної, прибуткової торговельної діяльності необхідно проводити регулярний контроль та управлінське консультування за змінами споживчого попиту, а також впроваджувати заходи щодо утримання існуючих та залучення потенційних споживачів. Отже, основною умовою товарно-грошового обміну на ринку – є наявність суб'єкта акту купівлі-продажу товарів, без присутності якого реалізація товару неможлива. За інших рівних умов, саме особливості управлінського консультування споживачів торговельного підприємства визначають різні обсяги реалізації товарів.

Виклад основного матеріалу. Наявний стан більшості підприємств роздрібної торгівлі України свідчить, що за період розвитку трансформаційних економічних процесів більшість із них так і не пристосувалися до нового економічного середовища, його вимог і законів. У той же час, в умовах ринку, саме перманентні зміни у процесі функціонування підприємства стають невід'ємною ознакою сучасного управління, своєрідним інструментом для досягнення вищого рівня ефективності діяльності, забезпечення конкурентних переваг, кращого способу задоволення вимог споживачів тощо [1, с. 142].

Стабільність і збалансоване економічне зростання, конкурентоспроможність торговельного підприємства залежить від комплексу факторів, ефективне поєднання яких дає оптимальний, за даних умов, результат. Умовою формування ефективної управлінської стратегії є аналіз місця локалізації підприємства та встановлення основного споживчого сегмента [2, с. 292].

Процес дослідження управлінського консультування торговельного підприємства є одним із найбільш відповідальних і трудомістких. Під час його проведення необхідно сформулювати головні вихідні критерії, на які потрібно орієнтуватися у подальшому дослідженні.

Форму індивідуального обслуговування та самообслуговування використовують у власній торговельній діяльності спеціалізовані та універсальні магазини, що дає змогу споживачеві самостійно ознайомитися із асортиментом товарів, за необхідності отримати консультаційні послуги стосовно функціональних характеристик, якості, терміну придатності товару та місця розташування його у торговому залі.

Аналіз запропонованих форм та методів продажу свідчать про необхідність зосередження зусиль на посиленні ролі управлінського консультування на підприємствах роздрібною торгівлі на сучасному етапі, що обумовлено наступними причинами:

Необхідність збуту. У період товарної насиченості неможливо обійтись без спеціальних збутових мереж і роздрібних точок, наближених до споживачів.

Боротьба за споживача. Споживач впевнений, що зручність придбання товару – невід’ємний атрибут нормального способу життя. Отже споживач потребує ретельного ознайомлення з товарним асортиментом, мінімум часу на придбання товару і максимум зручностей перед, у період та після здійснення покупки. Усі ці умови можна здійснити якщо постійно вдосконалювати збутову діяльність та збільшувати її ефективність.

Проблеми ефективності ринкової поведінки і розвитку підприємства. Конкурен-тоспроможність підприємства в значній мірі зумовлена організацією його збутової діяльності, за ефективного управління якою воно розвивається, отримує прибуток, зростає його соціальна роль на ринку.

У результаті, основною метою налагодження збутового процесу на підприємствах роздрібною торгівлі є формування власної збутової мережі, усунення посередників, робота із виробниками канцелярських товарів, що значно знижує собівартість товарів і надає додаткові можливості для розширення його асортименту, зниження ціни реалізації, зміцнення конкурентних позицій за рахунок отримання конкурентних переваг, а також покращення загальних умов торговельної діяльності.

Останнім елементом управлінського консультування є просування товарів до споживачів. Однакового рівня збуту можна досягти з допомогою поєднань різних засобів просування товарів на ринку, а саме: реклами, особистого продажу, стимулювання збуту, пропаганди та паблікрілейшинз. Підприємства постійно шукають шляхи і засоби підвищення ефективності своєї діяльності, змінюючи один засіб просування іншим, як тільки виявиться, що останній забезпечує більш високі економічні результати.

Дослідження тенденцій розвитку роздрібних мережевих підприємств дозволяє прогнозувати появу нових торговельних закладів з високим рівнем спеціалізації, які зможуть пропонувати покупцям вигіднішу ціну порівняно з супермаркетами, але у випадку, коли власник спеціалізованого магазину є виробником свого товару. Крім того, такі заклади зможуть конкурувати з вже існуючими цивілізованими форматами торгівлі за рахунок глибини представленого асортименту в обраній вузькій групі товарів, присутності професійних консультантів та відповідного оформлення інтер’єру торговельних закладів. У зв’язку з новими умовами ринку – зниження купівельної спроможності населення і падіння орендних ставок на комерційну нерухомість – поширюватимуться надвеликі (гіпермаркети, «Кеш енд Керрі») або малі формати роздрібних мереж («дискаунтер», «магазин біля дому»), що зможуть переорієнтувати на себе 10-15 % клієнтів у супермаркетів.

При виході на міжнародний ринок структура підприємства змінюється – з’являються нові представницькі відділи за кордоном, рекламна агенція, логістичні підприємства, консультаційні та аутсорсингові підприємства тощо. Так, торговельна мережа «Метро», працюючи на російському ринку, відмовилась від послуг окремих мерчендайзерів, що представляють інтереси виробників косметики і безалкогольних виробів, і передала функції стеження за викладенням товарів сторонній організації. Основними завданнями для маркетологів при діяльності роздрібно мережевого підприємства на зарубіжних ринках можуть виявитись розроблення і підтримування іміджу, соціальної відповідальності, вивчення середовища зарубіжного ринку, отримання провідних компетенцій. Так, підприємство може акцентувати увагу на чистих екологічних продуктах, турботі про дітей, малозабезпечених громадян тощо.

Розвиток мережевого підходу і маркетингу взаємовідносин відбувається одночасно і взаємопов’язано. Маркетингова мережа об’єднує компанії і групи (споживачів, найманих працівників, постачальників, дистриб’юторів, рекламні агенції, консультантів, радників тощо), що підтримують її, і формує взаємовигідні бізнес-відносини.

Висновки. Отже, клієнтоорієнтованість торговельного підприємства варто розуміти як пріоритет його маркетингової стратегії, що дозволяє досягти лояльності ключових клієнтів шляхом формування унікальних стосунків з ними. Ключовим у цьому аспекті визначено управлінське консультування. Проведено аналіз форм та методів продажу. Визначено необхідність зосередження зусиль на посиленні ролі управлінського консультування на підприємствах роздрібної торгівлі та певні причини цього, а саме: необхідність збуту, боротьба за споживача, проблеми ефективності ринкової поведінки і розвитку підприємства.

Література:

1. Усик С. П. Вибір стратегії розвитку з урахуванням ступеня готовності підприємства до стратегічних змін / С. П. Усик // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 142–150.

2. Корженко К. А. Ефективність розміщення складів підприємств оптово-роздрібною торгівлі канцелярськими товарами на основі використання логістичних методів / К. А. Корженко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць / ХДУХТ. – Х., 2008. – Вип. 2 (8). – С. 292–300.

Дацій О. І.

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНО-ГРОМАДСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Постановка проблеми. Процеси переходу від індустріального до інформатизованого суспільства обумовлюють необхідність трансформації соціально-економічної системи України в напрямку підвищення залучення територіальних громад до економічного та соціального розвитку. Практика більшості розвинутих країн, які розпочали подібний шлях трансформування ще на початку 80-х років, показала високу ефективність такого підходу для вирішення проблем бідності, нерівності, зайнятості та підвищення добробуту і якості життя населення даних країн.

Виклад основного матеріалу. Комплексна система забезпечення та підтримки розвитку територіальних громад дозволяє розробити механізм, який допоможе досягти найбільш ефективних результатів функціонування даної системи. Одним з таких механізмів може бути механізм державно-приватно-громадського партнерства (ДПП). Введення великої кількості елементів в партнерську мережу має дискусійний характер. З одного боку, ускладнюється процес управління мережею в зв'язку зі зростанням кількості і різноманітності організацій та індивідів, які беруть участь у функціонуванні мережі, та збільшенням різноманітних потреб та діяльності, що повинні бути задоволені та скоординовані. З іншого боку, саме різноманітність та багатоманітність учасників дозволяє досягти більшої ефективності та результативності функціонування мережі за рахунок більшої кількості та різноманітності інформації, знань та досвіду, а також, можливості виявити та оцінити дійсні проблеми і потреби громади, прийняти рішення за участі громади та проконтролювати його виконання. Це, в свою чергу, дозволить забезпечити виконання одного з основних принципів розвитку громади – рівнозначне покращення економічної, соціально-культурної, політичної сфери територіальної громади, а, отже, буде застосовано комплексний підхід до розвитку.

Створення партнерських відносин лише між двома чи трьома акторами не дозволить досягти максимального ефекту, як для залучення ресурсів, так і для досягнення суспільних та індивідуальних цілей. Поєднання інтересів в ДПП призводить до ширшого охоплення всіх потреб і проблем територіальної громади, а поєднання ресурсів, знань

та навичок, з іншого боку, дозволяє залучити різні типи ресурсів до процесів розвитку.

Очевидним є те, що побудова партнерських відносин можлива лише за умови сильної мотивації всіх зацікавлених осіб у співпраці.

Якщо ми побудуємо схему взаємозв'язків досягнення основних цілей окремими зацікавленими особами, то побачимо, що досягнення окремої мети неможливе без досягнення цілей іншими партнерами [1].

Для прикладу проаналізуємо декілька причини виникнення визначених взаємозв'язків в наведеній схемі. Генерування нових робочих місць бізнесовими підприємствами призводять до підвищення рівня зайнятості, а отже, добробуту, якості та безпеки життя місцевого населення. Підвищення рівня добробуту населення, відповідно, призводить до покращення купівельної спроможності, що, в свою чергу, впливає на підвищення обсяг продаж продукції та надання послуг підприємствами і отримання достатнього рівня прибутку. Прибуткові підприємства мають можливість наповнювати місцевий бюджет, з якого в свою чергу, відбувається фінансування вдосконалення фізичного середовища територіальної громади (інфраструктури, медичних та освітніх закладів, закладів охорони та безпеки тощо). Покращення фізичного середовища впливає на якість та безпеку членів громади та функціонування бізнесу. Підвищення індивідуального добробуту та прибутковості бізнесу сприяє розвитку благодійності в громаді, що дозволяє неурядовим організаціям покращувати надання послуг незахищеним та маргіналізованим верствам населення тощо [2].

Розглянутий взаємозв'язок допоможе не тільки досягти основних цілей зацікавлених осіб в ДПП, але й значно подовжити свій життєвий цикл.

Можемо зробити висновок, що залучення держави, бізнесу та громадського сектору до вирішення проблем територіальної громади та створення партнерської мережі для їх взаємодії призводить до значного синергетичного ефекту.

Отже, переваги мережевого підходу є досить значними включаючи поширення інформації та знань, більш ефективного використання ресурсів, вивчення досвіду та розбудову довіри. Але таке співробітництво стає можливим, коли потенціальні вигоди від нього є значними, а транзакційні витрати на переговори, моніторинг та впровадження угод є низькими.

Фундаментальною проблемою в управлінні будь-якою мережею є те, що потреби та діяльність різноманітних організацій повинні бути задоволені та скоординовані. Зрозуміло, що складність в управлінні мережею збільшується із зростанням кількості та різноплановості організацій, які беруть участь у формуванні мережі, із збільшенням різноманітних потреб та перспектив. Все це може призвести до підвищення вартості та тривалості досягнення певних рішень і угод. З іншого боку, саме різноманітність та багатоманітність дозволяє досягти більшої ефективності у функціонуванні мережі та її результативності за рахунок більшої кількості та різноплановості інформації, знань та досвіду.

Отже, виникає потреба у виявленні такої форми мережі, щоб, з одного боку, залучити якомога більше зацікавлених сторін, а, з іншого, забезпечити ефективний процес прийняття рішень з огляду на тривалість, вартість та конфлікт інтересів.

З метою побудови найбільш прийнятної структури мережевого ДПП виявимо засоби, за допомогою яких можна вирішити зазначену дилему.

По-перше, складність у координуванні діяльності організацій, які можуть входити до мережевого партнерства, з огляду на їх різноманітність та кількість, можна усунути шляхом створення коаліцій, асоціацій чи «парасолькових» організацій або груп (англ. *umbrella organization, umbrella group*), які будуть представляти інтереси громадських груп чи бізнесових організацій з однаковими цілями розвитку. Наприклад, в громаді можуть формуватися ініціативні або кореневі групи з метою вирішення певних завдань. Дані групи, як правило, носять неформальний характер, а отже, мають обмежену можливість для впровадження проектів з розвитку. Зазначені групи з метою посилення свого впливу на рішення щодо розвитку громади та контроль за їх виконанням

можуть об'єднатися за допомогою, так званої, «парасолькові» організації, яка зможе координувати і представляти інтереси груп громадян. В роль «парасолькової» організації можуть виступати центри громади (англ. communitycentre) та різноманітні організації, пов'язані з розвитком громади, або громадські організації, що працюють в визначеній сфері (екологія, діти, жінки тощо), в разі, якщо ініціативні групи виступають за вирішення певної проблеми в цій галузі.

Дрібному бізнесу або підприємцям та невеликим НДО також доцільно об'єднуватися подібним чином в асоціації або коаліції.

Представники крупного бізнесу, або впливових громадських організацій можуть представлять свою участь в партнерських відносинах одноосібно.

Для підвищення ефективності функціонування партнерської мережі вважаємо за доцільне надати органу місцевого самоврядування повноважень по координуванню та фасилітації подібних партнерських відносин.

Хочемо підкреслити саме необхідність для органу місцевого самоврядування виступати фасилітатором, а не ініціатором процесу створення та функціонування партнерських відносин з питань розвитку громади. Як показує практика, з метою ефективності діяльності таких партнерських мереж ініціатива повинна виходити від членів територіальної громади, а не від місцевої влади. Одним з ключових умов формування партнерств подібного типу є саме добровільність та повне включення у процес розвитку територіальної громади.

Висновки. Взагалі, запропоновані ДППГП відносини значно розширюють та посилюють роль органів місцевого самоврядування на відміну від традиційних відносин влади в Україні, та від державно-приватного партнерства (ДПП), яке почало набувати розвитку в країні останнім часом. Якщо при традиційному підході управління «згори», до основних функцій органів місцевої влади можна віднести: територіальне планування, фінансування, управління та впровадження, то при запропонованому підході їх роль розшириться до: стратегічного планування, розбудова потенціалу громади, соціального гаранту, координування, менеджменту та моніторингу, консультування, фасилітації, фінансового гаранту.

Література:

1. Формування громадянського суспільства в Україні : стан, проблеми, перспективи : Зб. наук. пр. УАДУ / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 252 с.

2. Шаров Ю. П. Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти : [монографія]. / Ю. П. Шаров. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 302 с.

Дегтяр А. О.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Організація ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення не може обмежуватися лише запитами перших осіб на одержання інформації, оскільки інформаційні інтереси осіб, що приймають рішення в органах державного управління, визначаються лише, як правило, колом питань їх компетенції. Необхідність інтеграції інформаційної, аналітичної, експертної, прогнозної складових роботи всіх служб і регіональних органів державної влади і координація їхньої діяльності очевидні з погляду управління і ресурсної забезпеченості. Така інтеграція, на наш погляд, вимагає системного підходу до формування інформаційної інфраструктури, що до-

зволяє підвищити конкурентоспроможність підприємств, використовуючи сучасні інформаційні технології.

Виклад основного матеріалу. Теперішній стан інформаційно-аналітичної діяльності в Україні потребує, у першу чергу розробки й обґрунтування пропозицій з формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління розвитком регіону на основі використання сучасних засобів обчислювальної і комунікаційної техніки.

Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення органів публічного управління значною мірою залежать від таких важливих складових:

1) особливості інформаційних процесів, що визначають характер обміну інформаційними ресурсами;

2) стан національного інформаційного простору (національний інформаційний простір – вся «сукупність інформаційних потоків як національного, так і іноземного походження, які доступні на території держави») [1].

Нагальною є необхідність в єдиній структурі для реалізації інформаційно-аналітичної взаємодії, координації діяльності регіональних органів влади, що організаційно утворюють інформаційно-аналітичну мережу в системі органів влади й управління. Вона формується на базі двох основних сегментів – внутрішнього, який включає мережі або комунікаційні вузли місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування, і зовнішнього, який включає мережі і комунікаційні вузли інформаційних центрів різної підлеглості й різного профілю, наукових установ і навчальних закладів, господарських суб'єктів різних організаційно-правових форм, банків, аудиторських і консалтингових фірм, інвестиційних компаній і фондів та ін. Нинішні звіти про роботу державних органів складаються переважно з цифр – скільки саме коштів витрачено на ті чи інші цілі, скільки коштів недоотримано. Електронний уряд оцінку за затратами замінює оцінкою за результатами. Зараз публічне управління здійснюється за допомогою правил і директив. Для електронного уряду характерне управління з наголосом на організаційну культуру і цінності. Як один з компонентів Інформаційного (або ж заснованого на знаннях, на дожиттєвому навчанні) суспільства, електронний уряд переносить акцент з фінансових і матеріальних ресурсів на людські ресурси. І ще одна характеристика елемента відкритої соціальної системи – електронний уряд ліквідує традиційне орієнтування на внутрішні процеси. В нових умовах головним є врахування зовнішніх факторів і орієнтація на споживачів. Урядова мережева інфраструктура має й може вирішувати актуальні політичні, економічні та соціальні завдання держави.

Специфіка інформаційно-аналітичної діяльності в органах влади управління полягає в тому, що вона є елементом системи і процесу управління. Тому тут переважають внутрішні обмеження системи щодо часу підготовки матеріалів, їхньої повноти, вірогідності, обґрунтованості, відповідальності виконавця. Відповідно, основна увага приділяється не стільки глибині й оригінальності опрацювання проблем, скільки їхній оперативності й ефективності. По суті, це робота експертних колективів, які постійно виникають і розпадаються залежно від поточного завдання.

З огляду на широкий спектр проблем і обмежені ресурси, неможливо утримати в штаті високопрофесійних фахівців з усіх напрямків. Тому органам влади й управління дуже важливо мати перелік сторонніх експертів у різних предметних галузях, можливості і ресурси для оперативного залучення їх до обговорення проблем, що виникли, разових консультацій. Така постановка питання припускає наявність в органах влади й управління людей або структур, до обов'язків яких входить професійне формулювання завдань, організація аналітичних досліджень, добір і координація діяльності експертів, реалізація експертних процедур і технологій, узагальнення матеріалів, представлення результатів особам, що приймають рішення [1].

Висновки. Отже, «E-Government» стосується передусім інформатизації управлінських процесів у державних структурах усіх рівнів, інформатизації міжвідомчих відносин, створення комп'ютерних систем, спроможних забезпечувати взаємодію цих

органів з населенням та структурами бізнесу.

Головною метою електронного уряду є підвищення ефективності діяльності державних органів влади на основі широкого використання інформаційно-комунікативних технологій, досягнення якісно нового рівня взаємовідносин держави і суспільства.

Література:

1. Дегтяр А.О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та державних установне забезпечення : монографія / А.О. Дегтяр– Х. : Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2004. – 224 с.
2. Таланова Ж. Глобалізація і стандартизація державного управління / Ж. Таланова // Збірн. наук. праць Української Академії державного управління при Президенті України. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Вип.1. – С. 4–11.
3. Дегтяр А.О. Прийняття державно-управлінських рішень у соціальній сфері : монографія / А.О. Дегтяр // А. О. Дегтяр, О. А. Дегтяр. – Х. : Вид-во «С.А.М.», 2014. – 252 с.

*Демчук Н. І.,
Коваль А. М.*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Банківський сектор є одним із головних у структурі національного господарства України, основним джерелом інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Його завданням є забезпечення внутрішньогалузевого, міжгалузевого, внутрішньорегіонального та міжрегіонального перерозподілу тимчасово вільних коштів суб'єктів ринку. За рахунок цього підвищується конкурентоспроможність національної економіки, забезпечення її довгострокового зростання.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання можна визначити як економічний метод державного управління, який є системою типових заходів законодавчого й контрольного характеру, що здійснюються відповідними державними органами та громадськими організаціями з метою стабілізації й пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що постійно змінюються [3].

Еволюція банківського сектора свідчить про існування двох можливих векторів ролі держави в процесі його регулювання:

- прагнення забезпечення стабільності за рахунок створення центрального органу та закріплення за ним регуляторних функцій;

- схильність основних суб'єктів банківського сектора (фінансових посередників) до вільної економічної діяльності, максимізації власної прибутковості та ефективності.

Загалом для українського банківського сектора характерними є такі специфічні ознаки [4]:

- дворівнева структура (центральный банк на першому рівні та інші банки);

- централізоване регулювання діяльності кожного банку окремо, а банківського сектора в цілому;

- гнучке поєднання централізованої керованості банківського сектора із збереженням повної економічної незалежності;

- існування загальносистемної розрахункової інфраструктури;

- постійний розвиток, адаптування до зміни економічної ситуації країни, вдосконалення в міру нових вимог ринкової економіки.

Аналізуючи положення нормативно-правових актів у сфері державного регулювання банківського сектора, можна визначити основні напрями його здійснення (табл. 1). У 2016 р. досить гостро у сфері державного регулювання банківського сектора

постало питання щодо збереження та подальшого забезпечення його стабільності та стійкості. Відтік депозитів фізичних та юридичних осіб за шість місяців 2016 р. становив 21,1% без урахування ефекту девальвації[5]. Разом з тим, окремі банки були змушені підвищувати ставки, намагаючись досягнути нетто-припливу депозитів, що не сприяло нормальному відновленню кредитування. Однак питання залучення депозитів тісно пов'язане з гарантуванням вкладів фізичних осіб, яке потребує реформування.

Таблиця 1

Напрями державного регулювання банківського сектора*

Напрями регулювання	Функції
Банківське регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – розробка й затвердження регулятивних норм щодо забезпечення стабільного, прозорого та безпечного функціонування та розвитку банківського сектора; – проведення ефективної грошово-кредитної політики; – забезпечення конкурентоспроможності окремих банків та банківського сектору в цілому; – регламентація банківської діяльності
Банківський нагляд	<ul style="list-style-type: none"> – нагляд за дотриманням положень нормативно-правових актів усіх учасників банківського сектора; – організація захисту кредиторів та вкладників; – виявлення банківських ризиків та здійснення превентивних заходів щодо недопущення банківських криз; – підтримання стабільності на грошово-кредитному ринку
Банківський контроль	<ul style="list-style-type: none"> – проведення контролю за дотримання положень законодавства; – ревізія використання державних коштів, що спрямовані на рекапіталізацію та рефінансування проблемних банків; – отримання компенсацій за завдання шкоди вкладникам, банкам, державі.

*Згруповано автором за [4].

Через зазначені причини важливого значення набуло застосування такого важеля державного регулювання банківського сектора, як рефінансування, метою якого є регулювання ліквідності банків. Незважаючи на проведення комплексу заходів щодо забезпечення ліквідності вітчизняних банків чимало банків України за останні роки було ліквідовано, тільки у 2016 році було ліквідовано 5 банків[5].

Зважаючи на викладене вище, стає зрозумілим, що наразі вітчизняний банківський сектор опинився на порозі кризи. Саме тому державне регулювання має бути більшою мірою орієнтоване на вихід з існуючого становища, недопущення поглиблення кризи, тобто на реалізацію не стільки контролюючих та наглядових функцій, скільки на реалізацію сукупності антикризових заходів.

Одночасно із цим представникам державних органів слід звернути увагу на такі аспекти: досягнення фінансової стабільності банківському секторі з метою відновлення довіри та впевненості в українських банках; підтримка кредитування банками, що дало б новий імпульс усе ще нестійкому відновленню економіки. Суттєве значення має також активізація взаємодії з міжнародними фінансовими інститутами.

Висновки. Отже, відповідно до позиції державного регулювання банківський сектор України є динамічною, цілеспрямованою системою, яка характеризується наявністю значної кількості елементів, що виконують різні функції та мають багаторівневу ієрархічну структуру. Провідною метою державного регулювання є сприяння макроекономічній стабільності та забезпечення високого рівня життя

населення. З метою підвищення конкурентоспроможності банківської системи необхідним є поєднання сприятливих екзогенних та ендогенних факторів, які б разом створили певне позитивне середовище для функціонування й успішної діяльності банківського сектора України.

Література:

1. Демків М. Невирішені питання банківського сектору [Електронний ресурс] / Михайло Демків // Forbes Україна. – Режим доступу: <http://forbes.ua/ua/opinions/-nevirisheni-pitannymbankivskogosektoru>.
2. Івченко К. А. Шляхи вдосконалення банківського законодавства України / К. А. Івченко // Актуальні проблеми політики. – 2014. – Вип. 49. – С. 237–245.
3. Коваленко М. М. Сутність і складові механізму державного регулювання банківського сектора економіки [Електронний ресурс] / М. М. Коваленко // Теорія та практика державного управління. – 2015. – № 2(33). – Режим доступу: http://kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011_2/doc/2/05.pdf.
4. Плотнікова М. В. Підходи до визначення поняття державне регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс] / М. В. Плотнікова // Правовий вісник Української академії банківської справи. Науково-практичний журнал. – 2015. – № 1 (30). – Режим доступу: http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_CPD/Plotnikova_s_011.pdf.
5. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

Денисюк О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Державне регулювання ринку фінансових послуг здійснювалося на усіх етапах його розвитку, причому, незважаючи на зміну домінуючих економічних теорій, методи цього регулювання залишалися постійними. Зростання трансграничних переміщень капіталу, розширення асортименту фінансових послуг, збільшення інвестицій в глобальні громадські блага, бурхливе зростання транснаціональних фінансових компаній створили нові форми суспільно-державного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання ринку фінансових послуг має деякі особливості. Головна з них полягає в тому, що суб'єкти, діючі на цьому ринку, на відміну від виробників інших послуг оперують в основному, не власними ресурсами, а грошима, отриманими в довірче управління, як пай, позика і так далі. Тому управління ризиками на цьому ринку має значення не лише для виробника фінансових послуг, але і для макроекономіки, оскільки криза може викликати банкрутство не лише самого фінансового інституту, але і розвал усього ланцюжка економічних зв'язків і стосунків. Асиметрія інформації, характерна для сучасного ринку в цілому, особливо велика і небезпечна на ринку фінансових послуг, де споживач, тим більше рядовий, не може заздалегідь оцінити надійність і якість послуги, що надається йому.

Державне регулювання ринку фінансових послуг набуває особливого значення в умовах його інформатизації і глобалізації, збільшення асортименту фінансових послуг і різноманіття їх виробників. Це особливо важливо в українських умовах, де клієнтами цього ринку досі були в основному юридичні, а не фізичні особи [3].

У економічній літературі останніх років з'явилося велике число робіт, присвячених маркетингу і менеджменту підприємств, їх конкурентній стратегії, сегментації, позиціонуванню і поведінці. У роботах по теорії індустріальної організації досліджуються методи державного регулювання і вплив різних ринкових структур –

монополії, олігополії, конкуренція - на діяльність фірм.

На відміну від норм в інших країнах, останні зміни в регулюванні фінансового сектора України не стільки носять обмежувальний характер, скільки спрямовані на підтримку фінансового сектора і спрощення деяких процедур: 1) удосконалення процедур реорганізації комерційних організацій, у тому числі кредитових; 2) удосконалення процедур звернення стягнення на закладене майно і його реалізації без рішення суду; 3) створення механізму підвищення капіталізації банків з використанням державних цінних паперів; 4) нові вимоги до структури власних засобів, в розрахунок яких дозволено включати тільки найбільш ліквідні активи; 5) нові обмеження для здійснення незабезпечених продажів : брокер не має права здійснювати маржинальну і незабезпечену угоду продажу цінних паперів на 3% нижче за ціну закриття по них за попередній робочий день (раніше – 5%), проте обмеження не поширюється на угоди, які приведуть до зростання цін на фондовому ринку [1].

З метою мінімізації інфляційних наслідків механізми довгострокового рефінансування повинні доповнюватися обмеженнями на використання наданих засобів.

Серед можливих механізмів – рефінансування валютних кредитів, виданих українськими банками українським компаніям на купівлю зарубіжних компаній або технологій; рефінансування кредитів у гривні, що заміщає зовнішнє фондування; рефінансування кредитів у гривні, виданих підприємствам секторів, що генерують немонетарну інфляцію.

На зміну стерилізації як основному антиінфляційному інструменту повинна прийти "гнучка стерилізація", що не завдає збитку ліквідності банківського сектора і лише доповнює інші інструменти монетарної, бюджетної, митної і конкурентної політики [3].

Найважливіші причини неефективності існуючої антиінфляційної політики – специфіка використовуваних інструментів і недооцінка впливу немонетарних чинників. По-перше, стерилізація грошової маси, яка продовжує використовуватися як основний інструмент антиінфляційної політики, практично не чинить впливу на немонетарну складову інфляції. По-друге, в 2011-2013 роках механізм стерилізації незадовільно справлявся із заборонаю джерела монетарної інфляції - швидким зростанням грошової маси [2].

Нарешті, вилучення грошей з економіки породжує ряд негативних ефектів. Негнучкість механізму стерилізації, прив'язаного до цін на нафту, створює штучні перепади ліквідності; періодично виникає надмірна стерилізація, коли приріст попиту на гроші з боку економіки не покривається грошовою пропозицією. Відставання динаміки грошової пропозиції (грошової бази) від розширення попиту на гроші з боку економіки (грошової маси) – одне з найважливіших джерел системних ризиків банківського сектора.

Висновки. Представлені інструменти і механізми державного регулювання фінансового сектора економіки України повинні організовуватися у рамках системи забезпечення національної безпеки держави. На чолі усієї системи національної безпеки стоїть Рада Безпеки, керована Президентом та здійснює координацію діяльності усіх органів й інститутів, що входять у цю систему.

Література:

1. Тоцький С.В. Чинники впливу на рівень економічної безпеки держави // Тенденція розвитку національного та міжнародного бізнесу в ХХІ столітті: матеріали науково-практичної конференції за міжнародної участі (Київ-Євпаторія, 25–26 квітня 2013 року). – Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2013. – С. 149–151.
2. Тумакова М. С. Экономическая безопасность государства в разрезе привлечения иностранных инвестиций / М. С. Тумакова // Економіка та фінанси в умовах глобалізації: досвід, тенденції та перспективи розвитку: зб. тез II Міжнародної наук.-практ. конф. – Макіївка, 2010. – Том III. – 164 с.
3. Яременко О. Ф. Проблеми використання сучасних методик діагностики стану економічної безпеки підприємства / О. Ф. Яременко // Вісник Хмельницького національного університету. - 2008. - №5 т.2. - С. 13–17.

ГРОМАДСЬКИЙ І ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ЗАХИСТУ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ

Постановка проблеми. Взаємодія державного та громадського контролю є необхідною умовою подальшого становлення та розвитку відкритої держави та відкритого суспільства в Україні. Тому продовжуючи тему вдосконалення системи державного регулювання у сфері захисту суспільної моралі маємо розглянути співвідношення компетенції між творчими спілками, які діють у сфері культури та мистецтв, журналістики, та такими державними органами як Міністерство культури, Державне агентство з питань кіно, Міністерство внутрішніх справ України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України та Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.

Такі зміни в законодавстві відбулися після того як Верховна Рада ліквідувала Національну експертну комісію з питань захисту суспільної моралі. Свого часу проти ініціативи ліквідації цієї комісії виступили Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій та низка просімейних громадських організацій, вважаючи її ефективним механізмом громадського контролю у цій сфері. До того ж, Головне науково-експертне управління Верховної Ради зауважило, що внесені до Закону зміни містять “ризик надмірної лібералізації сфери обігу і розповсюдження в українському суспільстві продукції сексуального чи еротичного характеру, а також продукції, що містить пропаганду культури насильства, жорстокості, порнографії тощо” [1].

Виклад основного матеріалу. Міністерство культури розглядає необхідність розробити порядок фінансування діяльності творчих спілок, на які покладено здійснення цього контролю. Ст. 15 Закону України «Про захист суспільної моралі» наголошує на державному забезпеченні фінансової підтримки здійснення громадського контролю за додержанням вимог законодавства у сфері захисту суспільної моралі в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [2].

Проте, на жаль, з державного бюджету фінансуються лише національні спілки, дискримінуючи інших учасників процесу контролю. Одразу постає питання спроможності творчих спілок виконувати функцію контролю за суспільною мораллю та наявності механізмів для здійснення цієї функції. Також потребують тлумачення положення Закону України «Про захист суспільної моралі» в частині забезпечення громадського контролю за додержанням вимог законодавства у сфері захисту суспільної моралі творчими спілками, що діють у сфері культури та мистецтва, журналістики, оскільки творчим спілкам непритаманна контрольна функція.

До того ж, питання впровадження експертної оцінки відео-, аудіо-, друкованої інформації та інформації на електронних носіях, заборона демонстрації неліцензійної аудіо-, відеопродукції на всіх національних телерадіокомпаніях на сьогоднішній день не врегульовано.

Однією зі спроб є наказ Міністерства культури України від 03.11.2016 р. № 986, який затвердив Положення про Експертну раду Міністерства культури України з питань захисту суспільної моралі. Відповідно до прийнятого рішення Міністерство культури України також має розробити та затвердити персональний склад Експертної ради з питань захисту суспільної моралі [3].

Висновки. Основною метою Експертної ради є напрацювання критеріїв віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер, які обговорення мають бути затверджені. Хоча в переліку завдань маємо ще аналіз процесів і тенденцій, що відбуваються у сфері захисту суспільної моралі; сприяння науково-методичному та інформаційному забезпеченню роботи, спрямованої на розвиток духовності та моральності громадян, використання можливостей засобів масової інформації у пропаганді національ-

них, загальнолюдських духовних і моральних цінностей; попередній розгляд, громадська експертиза проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань захисту суспільної моралі [3]. Тому ставитися до заяв про припинення існування Експертної ради після напрацювання таких критеріїв потрібно з великою обережністю, оскільки творчі спільки мають достатній експертний потенціал для здійснення громадського контролю.

Література:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист суспільної моралі» (реєстр. № 1647 від 26.12.2014 [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53205.
2. Закон України «Про захист суспільної моралі» [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>.
3. Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Положення про Експертну раду Міністерства культури України з питань захисту суспільної моралі» від 03.11.2016 р. № 986 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1522-16>.

Ковальчук В. Г.

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СИСТЕМНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Постановка проблеми. Сучасне державне управління потребує зміцнення за допомогою використання різних механізмів аналогічних ринковим, ролі політики, орієнтованої на кінцеві результати управління. Важливо виявляти кінцеві продукти управлінської діяльності, встановити групи споживачів, проаналізувати виробничі та фінансові взаємозв'язки між адміністративними органами і всередині них щоб повною мірою оцінити попит на послуги і забезпечити їх пропозицію.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення регіональної моделі, що відбиває соціально-економічну систему регіону, дозволяє детально підійти до аналізу різноманітних процесів, здійснення яких формує найважливіші показники результативності функціонування того чи іншого суб'єкта. У процесі такого аналізу з'являється можливість визначити найбільш значимі елементи системи за рівнем впливу на основні результати діяльності, а також ефективність взаємодії регіональних складових. Отримана інформація допоможе зосередитися на розвитку найбільш впливових факторах регіону, а значить, найбільш ефективно використовувати наявні ресурси з метою вдосконалення реальної регіональної системи.

Формування моделей регіонального соціально-економічного розвитку є надзвичайно складним процесом, що складається з різних етапів, які охоплюють множину аспектів і описуються безліччю параметрів і змінних, які повинні ретельно узгоджуватися [1]. Складність процесу моделювання визначається складністю модельованої схеми. Під час прийняття та реалізації державноуправлінських рішень потрібним є обґрунтування регіональних моделей соціально-економічного розвитку, розроблення основних параметрів на перспективу, узгодження галузевих і територіальних, внутрішньо регіональних і міжрегіональних народногосподарських аспектів, що необхідно здійснювати з використанням економіко-математичних методів і моделей. Разом з тим, неоднорідність самої проблеми, безліч змінних, обумовлюють необхідність наявності в розробників не одної моделі, а їх комплексу, що описує в сукупності всі елементи і взаємозв'язки, які визначають регіональний розвиток.

Перехід до модельної технології регіонального розвитку має певні переваги, оскільки формалізація управлінських задач і використання економіко-математичних

методів, підвищують їх точність і скорочують терміни і трудомісткість ухвалення ефективних рішень у галузі управління регіональними системами.

Регіональне моделювання представляє собою уявне або штучне конструювання існуючої чи перспективної соціально-економічної структури та середовища регіону з метою їх більш повного пізнання і вдосконалення. Для цього можуть бути застосовані абстрактні, описові та оптимізаційні моделі. Абстрактні моделі поділяються на вербальні, схематичні і математичні. Для опису еколого-економічних і соціальних проблем регіону використовуються вербальні моделі великих підприємств, що відображають фактичний стан геосистеми [2].

Методологічною основою моделювання соціально-економічного розвитку регіону є системний аналіз, центральною процедурою якого є побудова загальної (єдиної) моделі регіону, що відображає всі фактори і взаємозв'язки реальної системи.

Досліджувана соціально-економічна система має складну внутрішню структуру, у складі якої можуть бути декомпозовані підсистеми: населення, виробництво, невиробнича сфера, екологія, простір, фінанси, зовнішня економічна сфера. Вона характеризується ієрархічністю управління та активністю окремих її підсистем, взаємодія елементів у рамках якої розглядається з урахуванням характеру впливів зовнішнього середовища на внутрішню структуру. Регіон представляється як цілеспрямована і багатоцільова система, що має неоднорідні внутрішні та зовнішні цілі, самостійні підцілі окремих підсистем, систему показників виміру цілей, різноманітні стратегії їх досягнення тощо.

Загальна мета системи може бути формалізована у вигляді ряду слабо формалізованих взаємопов'язаних підцілей. При виборі того чи іншого варіанту розвитку доводиться формувати узгоджене рішення, що дозволяє знаходити компроміс між регіональними і загальнодержавними цілями, з одного боку, і цілями окремих підприємств і господарських суб'єктів – з іншого.

Соціально-економічна складова рівня розвитку регіону виконує двояку роль: всебічного розвитку особистості, з одного боку, певного способу задоволення потреб населення в послугах соціальної інфраструктури – з іншого.

Якщо виходити із всебічного розвитку особистості, то неодмінними умовами виступають досягнення певного рівня життя (матеріальний аспект), сукупність форм і видів життєдіяльності людей. Нормальні умови життєдіяльності у чималому ступені забезпечуються шляхом задоволення суми матеріальних, соціальних і культурних потреб у процесі користування благами і послугами підприємств соціальної інфраструктури регіону. Ступінь задоволення цих потреб повинен відбиватися відповідною системою показників.

Узагальнений підхід до оцінки рівня розвитку дозволяє сформувати ієрархічну структуру показників, усі соціально-економічні показники якої знаходяться між собою у складному взаємозв'язку, і виконати побудову агрегованих показників, що характеризує соціально-економічний рівень розвитку регіону. Система показників соціально-економічного розвитку регіону представляє собою складну ієрархічну структуру з безліччю приватних показників, в яку залежно від завдання управління можуть включатися критерії, що відображають соціальний, економічний, містобудівний та інші ефекти варіанту розвитку.

У загальному випадку система показників включає інтегрований критерій, що відображає рівень життя населення в регіоні (наприклад, національний дохід на душу населення). На верхньому рівні цієї ієрархічної структури виділяють три групи агрегованих критеріїв, які включають таке:

- узагальнюючу оцінку соціальних параметрів регіону;
- показники, що характеризують об'єктивні економічні (виробничі) умови регіону,
- змінні, що відображають соціальні характеристики поза виробничої сфери, залежні від розвитку виробництва.

У свою чергу, агреговані показники дають загальну оцінку стану соціально-економічної структури і включають демографічні, соціально-професійні, трудові та суспільно-політичні параметри, а також параметри, що відбивають умови життя, праці і по-

буту населення регіону. У моделі закладені основні види регуляторів для територіальних систем: адміністративні; нормативні; земельні; бюджетно-податкові; організаційно-правові; договірні.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє виділити у загальній проблематиці імітаційного моделювання методологічний аспект, пов'язаний зі створенням нових концепцій формалізації і структуризації модельованих систем, розвитком методологічних основ системного моделювання, орієнтованих на математичну та інформаційну підтримку всього циклу системного моделювання: від постановки проблеми і формування концептуальної моделі – до аналізу результатів обчислювального експерименту і прийняття рішення; відпрацюванням підходів до створення стратифікованих описів модельованих систем, розробкою методології побудови систем підтримки прийняття рішень у сфері комплексних проектів з моделювання.

Література:

1. Геєць В. Секторальні макромоделі прогнозування економіки України / В. Геєць, М. Скрипніченко, М. Соколик // Економіст. – 1998 – №3. – С. 14–18.
2. Благун І.С. Модель економічного розвитку регіону із використанням спланованих виробничих функцій / І. С. Благун, О. О. Солтисік // Моделювання регіональної економіки : зб. наук. пр. – Івано-Франківськ. – 2004. – № 1–2. – С. 54–58.

Коленко В. В.,

Помаза-Пономаренко А. Л.

ГРОМАДСЬКА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Ключову управлінську функцію в соціально-гуманітарній сфері виконує держава, яка через свій державний апарат та правове підґрунтя забезпечує її (функції) реалізацію. Держава включена в структуру суспільства та соціальне життя [1, с. 4; 2, с. 46–47], тому так чи інакше зобов'язана забезпечувати власну систему безпеки й соціальну за допомогою застосування відповідного інструментарію, зокрема соціального, організаційно-аналітичного, комунікативного й інформаційного.

Виклад основного матеріалу. Сутнісно державне управління відзначається тим, що воно детерміноване суспільством, тобто є його особливим інститутом, який виникає, ураховуючи потреби й інтереси окремих громадян, їх груп і суспільства як складної саморегульовальної соціально-економічної системи. Їй притаманні специфічні процеси, форми і методи управління, важливу роль у якому відіграють інформаційно-комунікативні засоби та процеси.

Державне управління передбачає здійснення цілеспрямованих організуючих впливів на об'єкт і підтримку зворотного зв'язку із ним. Останнє включає в себе комунікацію (контакти) людей, які обмінюються інформацією, виступаючи при цьому її споживачами та виробниками. Відтак, можемо говорити, що засоби створення суспільних благ і якість методів управління залежить від інформаційно-комунікативних зв'язків.

Слід відзначити, що впровадження новітніх інформаційно-комунікативних технологій – мотиватор зменшення фінансово-економічних і часових витрат, які так чи інакше супроводжують функціонування системи державного управління в регулюванні суспільних відносин. Крім того, зазначені технології сприяють наближенню держави як надавача відповідних послуг до їх отримувачів – людей, шляхом значного розширення спектру таких послуг, забезпечення безперешкодності й оперативності їх надання, а також автономності регіональних і місцевих державноуправлінських інституцій, підвищення динамізму їх взаємодії і, головне, активізації демократизації суспільства, його участь у формуванні та

реалізації державної політики та легітимізованих організаційно-структурних й адміністративних перетворень. Зважаючи на це, зазначимо, що інформаційно-комунікативна складова (представлена зв'язками, технологіями, засобами тощо) – одна з важливих детермінант і ресурс функціонування та розвитку системи державного управління.

Принагідно відзначимо, що найважливішим чинником адміністративних новацій, з одного боку, і їх метою, з другого боку, виступає електронне врядування. Його впровадження в системі державного регіонального управління України повинно відбуватися поетапно, з урахуванням загальної схеми та позитивного досвіду провідних країн світу.

У сучасній Україні ситуація з електронним врядуванням та організаційно-правовим забезпеченням соціально-економічного розвитку держави є суперечливою, зокрема бракує не тільки узгодженої наукової позиції стосовно моделі е-урядування, а й існує лише набір загальних вимог до надання послуг з її використанням. Проведені реформи, пов'язані з впровадженням електронного врядування, не вирішують в повній мірі проблеми державного управління й участь громадян у його формуванні та контролюванні. Очевидно, що це є наслідком недосконалості відповідної загальнодержавної стратегії та неналежного впровадження е-урядування з метою забезпечення громадянської комунікації як основи ефективного функціонування системи державного управління.

Висновки. Без істотної зміни самого підходу до організації та реалізації процесу забезпечення громадянської комунікації як основи ефективного функціонування системи державного управління, серйозного прогресу чекати не доводиться. У цьому контексті зауважимо, що Україні необхідно розробити свою модель електронного уряду, зокрема на основі адаптування однієї з існуючих, і тільки після цього підійти до плано-мірної її реалізації в межах чіткої політичної стратегії, зрозумілої як регіональній еліті, так і широким верствам населення.

Література:

1. Помаза-Пономаренко А. Л. Теорія та історія державного управління : конспект лекцій / Укладачі А. Л. Помаза-Пономаренко, О. І. Крюков. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 40 с.
2. Рашковська О. В. Громадська комунікація як стратегічний ресурс демократизації державного управління в Україні : дис. на здобуття наук. ступеня к. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 / Рашковська Ольга Володимирівна ; НАДУ. – К., 2016. – 255 с.

Константинов О. О.

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Постановка проблеми. Сьогодні як ніколи раніше, зростає функціональна роль соціально-гуманітарної сфери і у сучасному суспільстві стають затребуваними дослідження, орієнтовані на вирішення проблем розвитку суспільства з позиції дотримання соціальних пріоритетів, дотримання балансу інтересів влади, громадянського суспільства, бізнес-спільноти, збереження екологічного балансу. Сьогодні потрібні такі державні регулятори, які дозволять організувати процес державного управління соціально-економічним розвитком регіону беручи до уваги додаткові ризики, які з'явилися з початку 2014 року та пов'язані з зовнішніми чинниками, які пов'язані з діями Російської Федерації відносно Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, а також східних регіонів України, а також і з внутрішніми чинниками, що викликані недосконалою реалізацією державної політики.

Виклад основного матеріалу. Визначено, що головною метою державного управління соціально-економічним розвитком регіону є підвищення рівня задоволення

соціально-економічних потреб населення, яке проживає на території конкретного регіону, на основі його комплексного розвитку. Обґрунтований, з точки зору здатності органів регіональної влади здійснювати свої функції, рівень господарсько-економічної самостійності регіону впливає на ефективність регіонального управління. У міру набуття регіонами реальної самостійності (відокремлення господарських і фінансових структур, децентралізації управління) формується нова, власне, регіональна сфера інтересів та відповідальності. Будь-який регіон України має свій набір загальних та специфічних проблем. Як правило, єдині для всіх типів регіонів законодавчі та нормативні акти, не завжди враховують територіальні особливості.

Для системи державного управління соціально-економічним розвитком регіону основним завданням є дослідження умов і особливостей розвитку регіональних виробничих відносин в умовах обмеження їх територій. Державне управління соціально-економічним розвитком регіону має передбачати реалізацію державної регіональної політики як стратегії її подальшого, постійного, динамічного соціально-економічного розвитку. Державна регіональна політика це одна зі сфер діяльності держави щодо управління політичним, соціальним, економічним, науково-технічним, природоохоронним і культурним розвитком держави в регіональному аспекті. Проблеми належного соціально-економічного розвитку регіонів знаходяться в центрі уваги фахівців у сфері державного управління. Одне з головних місць серед цих проблем займають питання ефективної реалізації механізмів державного управління соціально-економічного розвитку регіону. Під механізмом державного управління соціально-економічного розвитку регіону запропоновано розуміти сукупність цілей, функцій, принципів, інструментів, методів та способів їх застосування державною владою з метою найбільш ефективного використання існуючого внутрішнього потенціалу всіх регіонів, а також забезпечення їх одночасної соціальної та економічної єдності.

Для забезпечення стійкого і збалансованого розвитку регіону необхідною є розробка системи інструментів державного управління соціально-економічним розвитком регіону. Запропоновано удосконалити концептуальні підходи до реалізації механізму державного управління соціально-економічним розвитком регіону за допомогою реалізації наступних заходів: формування інституціональних засад стимулювання міжрегіональної інтеграції на основі реалізації міжрегіональних проектів та програм зі створенням центрів стратегічних послуг та інноваційних кластерів; фінансова підтримка депресивних регіонів з боку держави з метою запобігання в них економічного спаду і недопущення серйозних національних, соціальних та економічних конфліктів; формування засад реалізації стратегічних напрямів планування та прогнозування соціально-економічного розвитку всіх територіальних рівнів на основі виявлення стратегічних зон господарювання регіонального значення.

Зазначено, що вирішення проблем практичного досягнення поставлених стратегічних цілей і пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів багато в чому залежить від здатності органів державної влади вибудувати ефективний механізм прийняття і реалізації рішень, спрямованих на реалізацію поставлених цілей. Неможливо привернути більше ресурсів в соціальну сферу, ніж здатна забезпечити економіка регіону. Розвиненість, структура і зміни, що відбуваються в соціальній сфері, перебувають у прямій залежності від стану економіки території. Питання взаємозв'язку і взаємовизначення економічної та соціальної сфер розвитку регіонів є актуальними протягом багатьох років.

Головною умовою організації ефективної роботи державної влади регіону є достатній ступінь координації всіх її рівнів і ланок. Це є основою для забезпечення умов своєчасного прийняття рішень та їх зваженості і результативності. Від узгодженої взаємодії структур органів влади регіону залежать ті рішення, які в підсумку і визначають рівень соціально-економічного розвитку регіону та ступінь реалізації намічених програм його розвитку. Основною інформаційною базою для проведення оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів є: річна статистична звітність Державного

комітету статистики України; матеріали, отримані в ході здійснення моніторингу та розробки прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів.

В Україні розроблено Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 р., яка була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385, з урахуванням змін, які відбулися в розвитку регіонів держави за останні роки, що характеризуються: поступовим підвищенням рівня концентрації економічної активності як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні тривалий час спостерігається одночасне зниження рівня економічної активності та зменшення чисельності населення.

Зазначено, що аналіз сучасного стану механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіону необхідно реалізовувати на основі реалізації моніторингу стану існуючого соціально-економічного розвитку регіонів України. Об'єктами моніторингу є соціально-економічні явища та процеси, які відбуваються у всіх регіонах України, які потребують періодичного спостереження і виміру. Суб'єкти моніторингу на всіх рівнях управління, залишаючись відносно відокремленими, вступають у взаємодію, обмінюючись інформацією. За рівень соціально-економічного розвитку певного регіону відповідають місцеві органи управління, на регіональному рівні за соціально-економічний розвиток регіонів несуть відповідальність органи виконавчої влади, а за рівень соціально-економічного розвитку регіонів України відповідає Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

Визначено, що система розвитку соціально-економічного моніторингу допомагає постійно відслідковувати мінливий з часом рівень як економічного, так і соціального розвитку, потреби населення, визначати точки найбільшої соціальної напруги, а також впроваджувати програму дій, а також найбільш м'яко долати наявні негативні явища. Обґрунтовано, що для комплексної оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів України, крім загальноприйнятих показників, необхідно розраховувати показники, що дозволяють визначити рівні розвитку промисловості регіонів за видами діяльності (видобуток корисних копалин, обробні виробництва, виробництво і розподіл газу і води), сільського господарства, наукового та інноваційного потенціалу, а також рівні впливу господарської діяльності регіонів на навколишнє середовище і природні ресурси і стану злочинності.

Висновки. Принципам, цілям, завданням, етапам стратегічного партнерства найбільш відповідає така форма взаємодії влади і бізнесу як державно-приватне партнерство. Досвід державно-приватного партнерства, напрацьований в Україні за останні роки при тиску постійно мінливого нормативного середовища, а також використання наявної міжнародної практики дозволяють виділити три основні моделі державно-приватного партнерства, застосовні в комунальній галузі: орендна модель; приватизаційно-інвестиційна схема; концесійна угода. Крім них можуть існувати (і існують) гібридні форми та різні їх різновиди. Запропоновано механізми державного управління соціально-економічним розвитком регіону на основі реалізації державно-приватного партнерства, що на відміну від існуючих, включають: створення організаційної державної структури при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України; визначення пріоритетних напрямів вкладання інвестицій на основі обміну інформацією з населенням регіону, що дозволить більш оперативно та вірогідно отримувати необхідну інформацію про терміни, етапи та якість виконання всіх етапів реалізації проектів з обов'язковою умовою їх соціальної значущості.

Література:

1. Щетинська Я. В. Пріоритетні напрями регулювання розвитку соціальної економіки на рівні регіонів [Електронний ресурс] / Я. В. Щетинська. // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – С. 9–16.
2. Янчев А. В. Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів / А. В. Янчев, Н. І. Кропівцова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2013. – Вип. 2 (2). – С. 84–91.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Питання ролі державного втручання та підтримки сфери культури набуває актуального значення в період формування національної свідомості та побудови ефективної соціально-економічної системи суспільства. Залишаючись одним з провідних чинників формування стратегії розвитку закладів культурного напрямку, держава контролює цей процес, залучаючи фінансові, технічні та нематеріальні ресурси для регулювання тактики та стратегії розвитку подібних закладів. Подібну функцію держави не можна недооцінювати, бо занепад культурної сфери неминуче призведе до духовної деградації людини, що негативно вплине на розвиток трудового потенціалу України, стане причиною погіршення якості ділової етики та культури спілкування.

Виклад основного матеріалу. Перебування сучасної соціально-культурної сфери у кризовому стані потребує розробки та формування такої моделі управління всіма задіяними ресурсами, яка б ґрунтувалася на взаємній співпраці між органами державної законодавчої та виконавчої влади, громадськістю та, безпосередньо, сферою культури. Подібна співпраця має базуватися на повній та безперервній взаємодії у вирішенні питань культурного розвитку, що відповідає специфіці культурної сфери та є важливою в умовах становлення громадянського суспільства в Україні. Кардинальні зміни в культурній сфері, які зумовлені ринковими, політичними, економічними та соціальними перетвореннями вплинули на розвиток старих, та сприяли виникненню нових різноманітних суб'єктів культурної діяльності, заснованих як на державній (комунальній), так і на приватній формі власності. Виникла нагальна потреба в пошуку нових підходів до формування відповідних організаційно-економічних відносин у царині культурно-мистецького життя країни.

Слід відзначити значну розбіжність у поглядах фахівців щодо напрямків державної політики у сфері культури. Дослідники виокремлюють такі підходи до її реалізації:

– гіперболізаційний (представники – Дж. Дональд, Р. Ашер, М. Едвардс). Його прихильники стверджують, що внаслідок поширення глобального капіталізму та винайдення нових форм глобальної культури та управління, поняття «національна культура» вже не відповідає сучасним соціокультурним реаліям та потребам суспільства. Культури взаємозбагачуються у глобальному діалозі, а ті культурні форми та елементи, що стають неспроможними виконувати свої функції, відмирають і змінюються новими, більш придатними та корисними. Характерними є акцент на необхідності зменшення втручання держави в культурну сферу, наголошення на неефективності державного фінансування культурної діяльності;

– скептичний (представники – А. Аппадурі, Е. Грін, С. Томпсон). Його прихильники стверджують, що в сучасних умовах роль держави у підтримці та стимулюванні розвитку культури не зменшується й не нівелюється, що необхідною є протекціоністська політика держави у сфері культури та істотне збільшення державного фінансування сфери культури;

– трансформаційний (представники – Е. Гідденс, П. Джонс). Прихильники цього підходу відзначають падіння ролі держави та зростання ролі міжнародних внутрішньо-державних громадських організацій. На їхню думку, лише міжнародні організації здатні підтримати та стимулювати розвиток національних культур [Докладно див. 1].

Основи державної політики у сфері культури в Україні проголошено в Конституції України, де розвиток культури визначено як першорядне, різноманітне за своїм спрямуванням і характером завдання, а пріоритетні напрямки розвитку культури визначаються цільовими загальнодержавними програмами, які затверджуються Верховною

Радою України [2]. Державна політика у сфері культури залежить від історичних, суспільно-політичних, економічних аспектів розвитку країни. Основні завдання цієї політики полягають у забезпеченні організаційно-економічних, фінансових та правових умов для створення, збереження та поширення культурних цінностей у суспільстві. Досягнення цих завдань не може здійснюватись без існування відповідного нормативно-правового поля, та потребує залучення до сфери культури широкого фінансового та організаційного ресурсу. Існує велика кількість законодавчих актів конкретного спрямування, що регулюють різні сфери культури.

Для України цікавим є досвід країн, які пройшли або проходять шлях розвитку, аналогічний нашому (Угорщина, Польща, Чехія, Словаччина та інші). Він свідчить про те, що держава, яка не в змозі належною мірою фінансувати соціальну сферу, повинна рішуче реформувати соціальну політику за трьома головними напрямками [Докладно див. 5]: по-перше, це роздержавлення соціальної сфери та максимальне звільнення держави від функцій безпосереднього надання громадянам соціальних послуг з перекладенням цих обов'язків на некомерційні структури; по-друге, формування ринку соціальних послуг з реальною конкуренцією їх надавачів, внаслідок чого підвищується якість і знижуються витрати на виробництво цих послуг; по-третє, впровадження комплексної системи соціального замовлення, основою якого є принцип переважного використання бюджетних та позабюджетних коштів, призначених для соціальних потреб, на фінансування не відомств і відповідних бюджетних установ, а цільових соціальних програм і соціальних проектів.

Висновки. Державна політика у сфері культури багато в чому залишається інерційною, а бюджетна підтримка культури – недостатньою за обсягами, нечіткою за пріоритетами та недосконалою за механізмами. В бюджетних видатках на культуру надто низькою є частка видатків розвитку. Слабко стимулюється діяльність меценатів та інвесторів у сфері культури. Не набули значного розвитку інструменти державно-приватного партнерства у підтримці культурних ініціатив [3]. Державна політика у сфері культури має бути спрямована на збереження національної мистецької спадщини, підтримку академічних напрямків мистецтва, сприяння підвищенню мистецького професіоналізму, підтримку та відродження масової мистецької освіти, заохочення молодих митців, матеріально-технічне переоснащення мистецької сфери, популяризацію українського мистецтва у світі [4], а основними завданнями розвитку сфери культурних послуг в Україні мають стати реальне збереження та примноження культурних надбань, гарантування свободи творчої діяльності, доступність культурних цінностей, усіх видів культурних послуг та культурної діяльності для кожного громадянина, забезпечення дієвих умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня та рівня естетичного виховання громадян.

Література:

1. Батіщева О. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації: дис. ... к. держ. упр.: спец. 25.00.01 / О. Батіщева. – Львів, 2007. – 227 с.
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Проект «Концепції державної цільової національно-культурної програми розвитку культури і мистецтва на період до 2017 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua>.
4. Українська культура та реалізація державної політики в культурній сфері: Аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2005 рік. – К., 2006. – 57 с.
5. Швайко М. Зарубіжний досвід бюджетного фінансування соціальної сфери та можливості його використання в Україні / М. Швайко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи НБУ». – Суми, 2003. – Т. 7. – С. 154–158.

*Ладна О. Б.,
Ель-Шаманді С. Х.,
Мельниченко О. А.*

МЕХАНІЗМИ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. В умовах, коли замало налагодити виробництво якісної продукції з порівняно низькою собівартістю, а потрібно також забезпечити її збут за прийнятною ціною. Однак прагнення окремих суб'єктів господарювання максимізувати власну вигоду (тим більше, в умовах наявної асиметрії доступу до ресурсів і ринків збуту) доволі часто ускладнює забезпечення їхньої конкурентоспроможності. До того ж мають місце непоодинокі випадки порушення прав споживачів, бізнес-партнерів і держави. Жодний з учасників цього процесу самотужки неспроможний вирішити наявні проблеми, але провідна роль все ж належить державі, яка використовує для цього всі доступні засоби регуляторного впливу. Усе це й обумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Передусім слід відзначити, що донині відсутня єдність поглядів вітчизняних науковців щодо специфіки механізмів реалізації державної торговельної політики.

Проведені узагальнення змісту авторефератів дисертацій [1; 3–8] та публікацій у фахових виданнях [2; 9; 10] за даною проблематикою дозволяє дійти таких проміжних висновків:

1. Механізми реалізації державної торговельної політики можна класифікувати за такими ознаками:

– за способом впливу: економічний, фінансовий [1, с. 4]; організаційно-економічний [7, с. 7]; інституційно-правовий [8, с. 11]; інституційний, організаційно-функціональний [5, с. 6]; міжнародно-правовий [4, с. 7];

– за об'єктом впливу: роздрібна торгівля [1, с. 4; 6, с. 8; 7, с. 6]; внутрішня торгівля [8, с. 11]; підприємства торгівлі [2, с. 22]; міжнародні торговельні відносини [4, с. 7];

– за метою впливу: підтримка [1, с. 4]; регулювання [1, с. 6; 5, с. 6; 6, с. 8]; врегулювання торговельних спорів [4, с. 7]; торговельна інтеграція [5, с. 6]; конкурентна політика [6, с. 8]; розвиток [7, с. 7].

2. Засоби (у межах традиційних методів державного регулювання) реалізації державної торговельної політики:

– **адміністративні**: "стандартизація товарів і послуг; встановлення технічних вимог до основних видів технічного устаткування та обладнання, що застосовується в торгово-технологічному процесі; регулярний огляд і перевірка технічного стану метричного, ваговимірального, іншого обладнання та інвентарю роздрібних торговельних підприємств; здійснюється контроль за правильністю використання і відсутністю несанкціонованих модифікацій торговельно-технологічного обладнання та інвентарю" [9, с. 343]; "ліцензування торгівлі окремими видами товарів" [3, с. 4; 8, с. 16]; "державна реєстрація суб'єктів торговельної діяльності; патентування певних видів торгівлі; підтвердження відповідності, стандартизація товарів; застосування заходів державно-примусового впливу; встановлення правил торгівлі та правил торговельного обслуговування населення" [8, с. 16]; "перевірка суб'єктів торговельної діяльності; встановлення обов'язкового медичного огляду для працівників підприємств торгівлі, а також відсторонення від проведення торговельної діяльності суб'єктів, які страждають на інфекційні хвороби, які є носіями збудників інфекційних захворювань; відбирання зразків товарів, сировини, напівфабрикатів для перевірки їх якості; перевірка правильності розрахунків із споживачами; опломбовування виробничих, складських, торговельних та інших приміщень суб'єктів торговельної діяльності, а також несправні, з неправильним повірочним тавром або без нього, чи з таким, строк дії якого закінчився, засоби виміральної техніки, за допомогою яких здійснюється обслуговування споживачів; призупинення дії, а також анулювання ліцензії на здійснення торговельної діяльності, визначеної у ліцензії; обмеження, тимчасова заборона, заборона,

припинення, а також зупинення, що стосуються як діяльності підприємства, так і можливості провадити окремі дії; анулювання торгового патенту; припинення державної реєстрації та ліквідація суб'єкта торговельної діяльності" [8, с. 18]; "квотування; добровільне обмеження імпорту; технічні бар'єри" [3, с. 4]; "контроль за цінами на товари першої необхідності; встановлення розмірів граничних надбавок на товарні групи першої необхідності" [6, с. 14]; "регламентація форм здійснення торгівлі та вимог до створення підприємств торгівлі" [2, с. 17]; "регламентація умов угод між продавцем і покупцем" [2, с. 18];

– економічні: "податкові ставки; митні тарифи; державні закупівлі; експортні субсидії; пільгове експортне кредитування; встановлення індикативних цін; зміна валютних курсів; валютні обмеження" [3, с. 4];

– організаційні: "спільні торгові палати, спільні комітети та асоціації ділового співробітництва України та країн Західної Європи; торгові дома України в провідних країнах світу, які займалися б просуванням на відповідні ринки українських товарів і послуг" [10]; "методичне, організаційне та регуляторно-контрольне забезпечення відповідності діяльності роздрібних торговельних підприємств вимогам державної системи стандартів" [9, с. 343];

– соціально-психологічні: "соціальні стандарти якості життя населення" [6, с. 14].

Висновки. Серед вітчизняних науковців донині відсутня єдність щодо видів механізмів реалізації державної торговельної політики, а також переліку засобів регуляторного впливу, які держава використовує для упорядкування цієї діяльності. Подальші наукові розвідки мають бути присвячені розробці рекомендацій щодо вдосконалення механізмів реалізації державної торговельної політики.

Література:

1. Беляєва М. В. Економічний механізм регулювання підприємницької діяльності в торгівлі: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)". Харків, 2010. 19 с.

2. Височин І. Державне регулювання торговельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2010. № 3. С. 11–23.

3. Ганначенко С. Л. Економічна роль держави у формуванні українсько-російських торговельних відносин в агропродовольчій сфері: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.02.03 "Організація управління, планування та регулювання економікою". Київ, 2004. 20 с.

4. Лініченко Д. В. Міжнародно-правовий механізм врегулювання торговельних спорів у рамках діяльності Світової організації торгівлі: автореф. дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.11 "Міжнародне право". Київ, 2011. 20 с.

5. Пойченко О. А. Державне регулювання торговельної інтеграції України у світовий економічний простір: автореф. дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Одеса, 2008. 20 с.

6. Покатаєва О. В. Державне регулювання інституціональних трансформацій торговельно-економічних відносин: автореф. дис. ... д.е.н.: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством". Донецьк, 2010. 32 с.

7. Соболев В. О. Організаційно-економічний механізм розвитку роздрібною торгівлі: автореф. дис. ... д.е.н.: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством". Донецьк, 2010. 40 с.

8. Хасанова В. В. Державне регулювання внутрішньої торгівлі в Україні (організаційно-правовий аспект): автореф. дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право". Київ, 2009. 20 с.

9. Хомів О. В. Державне регулювання економічної безпеки роздрібних торговельних підприємств // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. (Серія "Економічна"). 2011. Вип. 2. С. 338–346.

10. Шевченко Л. В. Напрями розвитку державного управління торговельним та інвестиційним співробітництвом України з ФРН // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_9_6.

СОЦІАЛЬНІ СЛУЖБИ ДЛЯ МОЛОДІ

Постановка проблеми. З огляду на глибинні зміни, які відбуваються в Українському суспільстві, питання щодо соціальної роботи з молоддю набувають особливого значення та актуальності, оскільки молодь – це майбутнє України. Важливе місце в дослідженні соціальної роботи з молоддю належить питанню соціальних служб для молоді.

Виклад основного матеріалу. Соціальні служби для молоді – це спеціальні заклади, уповноважені державою брати участь у реалізації державної молодіжної політики шляхом здійснення соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Соціальні служби для молоді об'єднують центри, які здійснюють комплексне соціальне обслуговування молоді, та спеціалізовані соціальні заклади, а саме: притулки для тимчасового перебування неповнолітніх, агентства й бюро сприяння зайнятості молоді, яка навчається, та інші.

Соціальні служби для молоді надають послуги та допомогу молоді у найважливіших сферах її життєдіяльності незалежно від національності, походження, соціального статусу, місця проживання, роботи, навчання, політичних поглядів і релігійних переконань.

Систему соціальних служб для молоді варто розглядати як цілісну систему установ соціальної роботи і взаємозв'язку між ними у всій розманітності виконуваних ними функцій.

Показник результату діяльності соціальних служб для молоді повинен мати комплексний характер, що включає сумарний показник адаптації молоді в основних сферах життєдіяльності, співвідношення напрямків і обсягу соціальних послуг у службах структурі соціалізованих потреб молоді, рівень задоволеності молоді якістю та обсягами соціальних послуг, результати соціологічної експертизи про роль молоді в динаміку соціальної напруженості в регіоні.

Територіальний принцип організації соціальної роботи з молоддю дозволить одержати економічний і соціальний ефект. Економічний ефект повинен полягати у наближенні до рішення питань адаптації молоді в нових економічних умовах. А соціальний ефект полягатиме в тому, що різні категорії молоді, притягнуті в систему соціальної роботи, зможуть взяти участь у становленні цивільного суспільства.

Основним параметром ефективності діяльності соціальних служб для молоді є перехід від екстенсивних форм діяльності до конкретної соціально-економічної допомоги кожній молодій людині, диференційований і індивідуальний підхід до роботи з особистістю.

Критеріями ефективності діяльності соціальних служб для молоді є:

- забезпечення розвитку їхньої мережі (наявність спеціалізованих соціальних служб, матеріально-технічної бази);
- реалізація програм соціальної роботи з дітьми, жінками, молоддю і різними категоріями родин (кількість зробленої допомоги молоді, загальне число реалізованих програм, кількість молоді, охопленою діяльністю центрів, співвідношення кількості клієнтів, що самостійно звернулися до фахівців центру і кількості, охопленої тими видами соціальної роботи, ініціаторами якої виступила соціальна служба для молоді);
- науково-методичне забезпечення (наявність і професійний рівень застосований фахівцями служб методик соціальної роботи, проведення науково-методичних семінарів);
- підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів служб (участь у заходах щодо підвищення кваліфікації, якісний склад працівників служби, плінність кадрів);
- взаємодія з державними і громадськими організаціями, установами, фондами (участь у реалізації спільних програм, підтримка суспільних соціальних ініціатив, кількість постійна діючих формувань, фондів і організацій, що працюють при службі і якість, соціальна значимість проведених спільних акцій);

– рекламно-видавнича діяльність (випуск бюлетенів, пам'яток і тематичних листівок, наявність публікацій у пресі, виступів на телебаченні і радіо про діяльність служби, проведення прес-конференцій, ознайомленість населення з діяльністю центра.

Висновки. Наприкінці зазначимо, що зважаючи на соціально-економічні проблеми України, з'являються все нові форми надання допомоги молоді, але такі форми не можуть охопити весь спектр проблем, які стосуються даної категорії населення.

Література:

1. Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю».
2. Макковій О. Молодіжна політика сьогодення / О. Макковій // Аспекти самоврядування. – К. : фундація Україна – США. – 2009. – № 4. – С. 39–44.
3. Россохатський П.М. Основні напрями державного управління у сфері соціального захисту молоді/ П.М. Россохатський // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентіві України. – Х. : Магістр, 2014. – № 1(45). – С. 186–190.
4. Соціальна робота : [навч. посіб.]. – К. : ДЦССМ, 2008. – Кн. 2. – 434 с.
5. Толстоухова С. В. Соціальна робота в Україні з молоддю як невідемна складова соціальної політики держави / С. В. Толстоухова // Особливості соціальної молодіжної політики в Україні та ФРН на сучасному етапі : наук. зб. – К. : МАУП, 2004. – С. 94–109.

Ляшевська О. І.

ВДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМКІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. За часи незалежності Україна пройшла складний шлях від планово-адміністративної до ринкової економіки, але непослідовність і суперечливість дій, а також безсистемність у формуванні та реалізації механізмів державного регулювання призвели до негативних соціально - економічних зрушень в країні, спричинили суттєві диспропорції у розвитку регіонів. Для подолання негативних тенденцій у розвитку регіонів України необхідно визначити основні засади державного регулювання та напрями їх удосконалення з точки зору забезпечення необхідних темпів розвитку регіону та підвищення рівня життя населення.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке наукове дослідження, в тому числі дослідження в галузі науки «державне управління» потребує уточнення, вдосконалення і впорядкування понятійного апарату. Не є винятком і проблеми, пов'язані з державним регулюванням розвитку регіону. Перш за все потребує детального і комплексного вивчення питання про те, що слід розуміти під дефініціями «регіон», адже від цього в значній мірі залежить який зміст набуває державне регулювання розвитку регіону, що є предметом цього дослідження. Термін «регіон» з'явився пізніше, ніж термін «район». Державне регулювання розвитку регіону представляє собою систему, що характеризується рядом аспектів, серед яких:

- методологічний, що представляє державне регулювання регіонального розвитку як сукупність принципів, форм, методів і інструментів, використовуваних у процесі регіонального управління. Саме методологічна обґрунтованість державного регулювання економічної й соціальної сфери регіонів забезпечує дієвість заходів регулювання, спрямованих на досягнення поставлених цілей. Варто також відмітити, що методологічну основу системи державного регулювання регіонального розвитку становить регіональна політика;
- організаційний, що забезпечує єдність розгляду техніко-економічних, соціальних і екологічних відносин у процесі розвитку регіону через функції органів управління;
- соціально-економічний, що забезпечує аналіз регіональної системи на основі

існуючих форм власності й перспективного економічного потенціалу території [3, с. 112].

Для дієвого державного регулювання розвитку регіону необхідно чітко розуміти, що мається на увазі під значенням терміну «розвиток».

Тому в питаннях дослідження особливостей державного регулювання розвитку регіону сутності потрібно використовувати міждисциплінарний методологічний підхід. Отже, державне регулювання розвитку регіону доцільно розглядати як вплив держави, спрямований на створення політичних, економічних, соціальних, екологічно-безпекових, культурних, освітніх, релігійних та інших умов для переходу регіону від існуючого стану функціонування до кращого порівняно з попереднім та забезпечення підвищення рівня життя населення.

Сучасна система державного регулювання розвитку регіону повинна включати комплекс показників, які характеризують сутність та результативність державної політики в усіх її сферах. Досліджуючи рівень ефективності та результативності державного регулювання регіонального розвитку, доцільно не тільки брати до уваги обсяги виробленого валового регіонального продукту, а й визначити потенційні можливості регіону в збільшенні його виробництва, у тому числі на експорт, виявити соціально-економічні чинники, котрі безпосередньо впливають на господарську діяльність, а також надати оцінку історико-культурного потенціалу, наявних природно-кліматичних, земельних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, якими володіє регіон та перспективи його розвитку у довгостроковій перспективі. У структурному відношенні система показників, яка характеризує ефективність та результативність державного регулювання розвитку регіону може бути згрупована за такими напрямками: історико-культурний Ефективність державного регулювання в цьому напрямку оцінюється за такими основними показниками: зовнішньоторговельний обіг прикордонних регіонів; обсяги реалізації спільних програм; обсяги експорту (імпорту); зовнішньоторговельне сальдо; товарна й географічна структура експорту (імпорту); рівень диверсифікованості зовнішньої торгівлі; питома вага високотехнологічної продукції та продукції високого ступеня перероблення і сировини в структурі експорту та імпорту. Для покращення здоров'я населення, підвищення якості надання медичної допомоги у сфері охорони здоров'я та освітніх послуг вбачається за необхідне використовувати такі показники ефективності державного регулювання: кількість фельдшерсько-акушерських пунктів та лікарень, медичних закладів, закладів освіти та науки; рівень кваліфікації, соціальний статус і оплата праці медичного та педагогічного персоналу; обсяги державного фінансування щодо зміцнення матеріально-технічного стану закладів охорони здоров'я та впровадження сучасних технологій діагностики, лікування і профілактики; рівень та темпи зміни народжуваності та смертності населення, у тому числі від хвороб; коефіцієнт природного приросту населення на 1 тис. осіб; показник охоплення освітою дітей у дошкільних навчальних закладах та закладах початкової й повної загальної середньої освіти; рівень міграції населення тощо. Важливим напрямком державної політики розвитку регіону повинно бути створення культурно-оздоровчого середовища, критеріями ефективності функціонування якого повинні стати такі показники, як обсяги бюджетного фінансування заходів з обліку, збереження та охорони пам'яток культурної спадщини; обсяги фінансування закладів культури в обсягах, достатніх для виконання функціональних завдань. Екологічна ситуація в Україні характеризується значними регіональними відмінностями за рівнем техногенного навантаження на довкілля. Важливим напрямом розвитку суспільства є забезпечення безпеки життєдіяльності людини. Тому необхідно запровадити дієву систему належного контролю з боку держави, узгоджену із завданнями сталого розвитку і спрямовану на суттєве поліпшення стану довкілля, безпеки продукції та технологій виробництва.

Висновки. Таким чином, забезпечення сталого розвитку регіону вимагає формування та забезпечення функціонування відповідного механізму державного регулювання, важливим інструментом якого є стратегічне планування розвитку територій на

регіональному й місцевому рівнях. Здійснюючи державну регіональну політику, уряд країни зобов'язаний чітко й обґрунтовано сформулювати цілі розвитку, розподілити їх на галузеві та регіональні рівні, поставити завдання перед суб'єктами підвідомчих територій, інвестувати державні програми і проекти, забезпечити контроль за виконанням законодавчих актів, правових норм. Стабілізація та розвиток вітчизняної економіки значною мірою залежить від забезпечення позитивної динаміки показників розвитку регіонів. Вирішення цього завдання вимагає забезпечення ефективного функціонування усіх структурних елементів механізму державного регулювання розвитку регіону, що й буде предметом подальших наукових досліджень.

Література:

1. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В.Є. Воротіна, Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
2. Малий І. Й. Держава і ринок: філософія взаємодії : монографія / І. Й. Малий, М. І. Дибя, М. К. Галабурда ; за заг. та наук. ред. д-ра екон. наук, проф. І. Й. Малого. – К. : Вид-во КНЕУ, 2005. – 358 с.
3. Некрасов Н. Н. Региональная экономика: теория, проблемы, методы / Н. Н. Некрасов. – М. : Экономика, 1978. – 372 с.
4. План заходів на 2015-2017 роки з реалізації стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.kharkivoda.gov.ua/documents/16933/1119.pdf>.
5. Щодо напрямів удосконалення стратегічного управління соціально- економічним розвитком регіону. Регіональний філіал НІСД у м. Львів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/Monitor/Monitor_33/02.htm.

*Майстро С. В.,
Майстро Р. Г.*

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. В умовах сучасної економічної кризи в Україні першочергове значення набуває можливість пошуку нових потенційних партнерів для спільної економічної діяльності, вивчення нових моделей, форм, методів функціонування економіки в інших країнах, поглиблення взаємодії між державними та недержавними підприємствами і організаціями. Важливим також є співпраця з партнерами, що працюють в суміжних галузях та сферах економіки. З цією метою доцільно спрямувати державний регуляторний вплив на запровадження кластерної моделі розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Значна кількість наукових досліджень, в т.ч. за кордоном, свідчить, що географічна близькість різних видів економічної діяльності дає можливість для більш високого рівня продуктивності та впровадження інновацій, а також є важливими рушійними факторами розвитку економіки. Хоча концепція кластерів існує вже досить давно, «кластер» законодавчо має різні тлумачення в різних країнах. Кластери варіюють від малих мереж в обмежених географічних зонах до «мега-кластерів» (в Фінляндії), що представляють велику частку економіки.

Концепція «кластеру» використовується у різноманітних бізнес-структурах: національній, регіональній; кластери, що виходять за межі кордонів, промислові або виробничі системи та інноваційні системи. Кластери також використовується у різноманітних цілях: підвищують конкурентоздатність підприємств, проводять допоміжні колективні наукові дослідження, впроваджують системи управління

навколишнім середовищем. Хоча існує багато визначень кластеру, більшість з них поділяють ідею близькості, мережі та спеціалізації [3].

Концепція кластерного підходу до економічного розвитку розроблялася протягом минулого століття А. Маршаллом, М. Портером, Р. Нельсоном та іншими. На думку М. Портера, в умовах глобалізації, традиційний розподіл економіки на сектори або галузі втрачає свою актуальність і на перше місце виходять кластери – системи взаємозв'язку фірм і організацій, значимість яких як цілого перевищує просту суму складових частин. За визначенням М. Портера: «Кластери - це географічно близькі групи взаємопов'язаних компаній (виробники, постачальники, ін.) та асоційованих установ (освітні заклади, органи державного управління, інфраструктурні компанії), що пов'язані спільними технологіями та навичками. Вони звичайно існують в географічній зоні, де комунікації, логістика та людські ресурси є легкодоступними [4].

Більшість науковців, економістів, експертів визначають кластер як географічну концентрацію подібних, суміжних або додаткових підприємств з активними каналами для бізнес-транзакцій, комунікацій та діалогу, що поділяють спеціалізовану інфраструктуру, робочі ринки та послуги, та мають спільні можливості або загрози [2, 5].

В Україні кластерний розвиток тільки починає своє існування, тоді як в Європейському Союзі він давно успішно діє. Так, одна з чотирьох компаній в ЄС (тобто 25%) працює в середовищі, схожому на кластерне. Вони є серед найбільш інновативних в Європі. При цьому, більше, ніж половина з 3500 опитаних компаній підтверджують, що належність до кластеру допомагає розширенню бізнесу. А більше, ніж дві третини менеджерів цих компаній погоджуються, що державні органи влади відіграють ключову роль у підтримці кластерів. Респонденти також підкреслили важливість фінансування особливих проектів та допомоги у розробці мереж, із залученням наукових та учбових закладів та державних органів влади [3].

Європейська комісія наголошує, що «бути частиною кластеру є важливою конкурентною перевагою бізнесу». Впровадження кластерної стратегії в ЄС виконується на національному, регіональному та місцевому рівнях. Домінуючою тенденцією є посилення співробітництва між національними міністерствами або агенціями, що надають всебічну підтримку кластерній стратегії розвитку, в той час як регіональні агенції впроваджують кластерні ініціативи.

Кластерні стратегії широко застосовуються у Великобританії, Німеччині, Данії, Нідерландах, Фінляндії й інших країнах. «Аграрні кластери» (компанії, що працюють у певній місцевості й координують свої діяльності заради підвищення своєї конкурентноздатності на динамічних ринках) продемонстрували свою ефективність у виробництві молочної продукції в Перу й Еквадорі [1]. Тому є всі підстави для їх розвитку в Україні, в тому числі як перспективний шлях розвитку національної економіки.

Наприклад, однією з складових підвищення рівня енергетичної безпеки України повинен стати розвиток біопаливної галузі на основі кластерного підходу. „Біопаливні” кластери – представлять собою географічну концентрації взаємозалежних підприємств та організацій, які формують суміжні етапи виробничо-збутового процесу, утворюючи ядро кластера (виробник (постачальник) сировини – переробник сировини - виробник біопалива – збутовик (експортер) - споживач) та мереж, що формуються навколо ядра кластера (спеціалізовані постачальники, сервісні компанії, асоційовані інституції: науково-дослідні організації, організації по стандартизації, торговельні асоціації, органи державної влади та місцевого самоврядування тощо). Держава при цьому не тільки сприяє формуванню кластерів, але й сама стає їх активним учасником.

Крім того, на основі аграрних підприємств, які займаються органічним землеробством (ядро кластеру) доцільно створювати „органіко-екологічні” кластери, як комплексний механізм піднесення аграрного виробництва на екологічній основі (виробництво та реалізація органічної сільськогосподарської сировини та натуральних продуктів харчування) та інтенсивного соціально-економічного розвитку сільських

територій в Україні (розвиток сільського «зеленого» туризму, культурно-історичного туризму).

Учасниками органіко-екологічних кластерів є сільськогосподарське підприємство, яке веде органічне землеробство (ядро кластера), переробні підприємства (виробництво натуральних продовольчих товарів), підприємства торгівлі (оптовий ринок органічної сільгосппродукції, біосупермаркети), а також інші підприємства, які надають непрофільні послуги: туристичні фірми, готельно-ресторані та транспортні підприємства, наукові та учбові заклади, фінансові інститути, місцеві органи влади, музеї, рекламні фірми, сільські подвір'я – суб'єкти підприємництва (організація дозвілля, місцеві промисли тощо).

Доцільність створення і розвитку органіко-екологічних кластерів полягає також в створенні конкурентних переваг регіону шляхом активізації розвитку культурно-історичного та екологічного туризму і на цій основі розвитку сільських територій. Пріоритетами є: створення реєстру туристичних маршрутів; створення історично-туристичного екологіко-туристичного іміджу сільських територій; проведення заходів по збереженню і реконструкції пам'яток архітектури; підготовка та підвищення кваліфікації суб'єктів малого підприємництва; розвиток індустрії розваг з врахуванням місцевих особливостей.

Висновки. Таким чином, стратегічним напрямком державного регулювання розвитку національної економіки в сучасних умовах має стати створення кластерів. Для того, щоб покращити концептуальні економічні та методологічні знання про кластери, їх створення, розвиток та управління, потрібно докласти багато зусиль щодо популяризації кластерної концепції розвитку економіки. Визначальна роль у цьому повинна належати органам державної влади всіх рівнів, в том числі шляхом розробки та запровадження комплексної багаторівневої державної програми розвитку економіки України на основі кластерної моделі.

Література:

1. Доклад о мировом развитии 2008: сельское хозяйство на службе развития // Международный банк реконструкции и развития / Всемирный банк. – 2007. – С. 30.
2. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : монографія / М.А. Латинін. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ „Магістр”, 2006. – 320 с.
3. Модель кластерного розвитку туризму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://tour-industry.com.ua/content/view/42/65/>.
4. Портер М. Конкуренція: учеб. пособ. / [М. Портер]; – М.: Вільямс, 2001. – 495 с.
5. Цихан Т.В. Кластерна теорія економічного розвитку / Т.В. Цихан // Теорія і практика управління. – 2003. – №5. – С.15–22.

Марчук С. О.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ЯК СИСТЕМИ

Постановка проблеми. Важливою умовою досягнення мети та завдань державного фінансового контролю, побудови його цілісної та ефективної системи є дотримання принципів, тобто основних правил, що охоплюють контрольні процедури в цілому. Однак, проведені дослідження показали, що відсутня розгорнута характеристика основних принципів фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних принципів діяльності всіх державних органів є принцип законності. Принцип законності повинен забезпечити перевірку дотримання законів та інших нормативно-правових актів фінансового характе-

ру, дати змогу підтримувати стійкість бюджетних процесів і стабільність державного фінансового устрою, вчасно розкривати відхилення від заданих нормотворчими органами правил і процедур, а також вносити до них необхідне коригування. Державний фінансовий контроль сприяє дотриманню принципу законності у сфері фінансової діяльності, оскільки, по-перше, для нього самого є характерним даний принцип; по-друге, за його допомогою і викриваються різного роду порушення фінансової дисципліни. Тобто державний фінансовий контроль є важливим засобом забезпечення законності фінансової діяльності.

Важливим принципом фінансової діяльності є принцип гласності. Гласність – один із принципів здійснення демократії, ефективного функціонування всіх її інститутів, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, також реалізації права на інформацію. Принцип гласності полягає в тому, що результати фінансового контролю повинні бути доступні. Доступність, якщо мова йде про державні кошти, забезпечується двома способами: надання річних і поточних звітів контрольних органів органам державної влади, а також публікацією результатів ревізій і перевірок у відкритій пресі.

Принципами організації фінансового контролю є принцип незалежності. Фінансова незалежність є основною умовою самостійності вищих органів фінансового контролю, оскільки фінансові обмеження матеріального забезпечення зменшують ефективність його практично функціональної діяльності. Принцип незалежності означає, що органи фінансового контролю можуть виконувати свої завдання ефективно лише в тому випадку, коли вони незалежні від підконтрольних суб'єктів і захищені від стороннього впливу. Звичайно, абсолютної незалежності від інших державних органів бути не може, але цим органам повинен бути гарантований юридичний захист від будь-яких втручань ззовні. Можна говорити про існування двох понять «абсолютна незалежність» і «відносна незалежність». Тобто державні органи фінансового контролю повинні бути відносно незалежними від інших державних органів, абсолютно незалежними від установ, що контролюються.

Принцип плановості є ще одним принципом фінансової діяльності держави. Сутність цього принципу в тому, що вся фінансова діяльність держави, тобто діяльність із створення, розподілу і використання фінансових ресурсів базується на основі цілісної системи фінансово-планових актів, структуру, порядок складання, затвердження і виконання яких визначають відповідні нормативні акти. Планування фінансової діяльності сприяє і належному здійсненню фінансового контролю, який, в основному, також носить планомірний характер. Принцип планування властивий усім органам фінансового контролю, оскільки від належного планування їх роботи залежить повне і своєчасне виконання відповідних завдань і функцій.

Принцип доцільності передбачає перевірку цільового витрачання державних коштів і використання набутого за рахунок цих коштів майна, а також відповідності діяльності накресленим цілям, програмам і пріоритетам.

Принцип ефективності забезпечує перевірку на економність та оптимальність управління і використання державних фінансових коштів, а також на можливість виконання державних програм, проведення різних державних заходів із найменшими витратами і найбільшим результатом.

Принцип об'єктивності є специфічним принципом фінансового контролю. Об'єктивність є визначальною умовою ефективної роботи будь-яких органів фінансового контролю, оскільки без неї взагалі втрачається сенс контролю. Крім цього, для прийняття об'єктивних висновків органами фінансового контролю вони повинні бути незалежними від підконтрольних суб'єктів. У той же час основним критерієм об'єктивності висновків є законність. Об'єктивність висновків посадових осіб органів фінансового контролю забезпечується встановленням певних кваліфікаційних вимог до осіб, що претендують на відповідні посади, та заборонаю займатися певною діяльністю тощо.

Принцип системності передбачає наявність саме системи органів державного фінансового контролю. Однак, системоутворюючий елемент може бути і не один, тобто система як така зовсім не означає якусь єдину ієрархічну конструкцію підлеглості як цементуючого її початку. Припускається відносна самостійність органів контролю, утворених по лінії гілок влади.

Висновки. Звичайно, ці принципи будуть загальними для здійснення контрольних повноважень будь-якими органами фінансового контролю. А специфічні принципи здійснення фінансового контролю кожного окремого органу, які характерні для здійснення саме ним фінансового контролю, можуть бути відображені в нормативних актах, що визначають їх статус та правові основи діяльності.

Література:

1. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Базась. – К. : МАУП, 2004. – 440 с.
2. Овсянников Л. Н. Государственный финансовый контроль: история и современность / Л. Н. Овсянников // Учет и контроль. – 2009. – № 2. С. 43–50.

Новікова Є. С.

РОЛЬ І МІСЦЕ ФУНКЦІЙ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. Термін «менеджмент» став до нашого словникового ужиток з англійської мови і позначає «управління», зокрема державного та соціального. З розвитком транзитивної, перехідної економіки в країнах колишнього СРСР та східної Європи, слово «менеджмент» стало швидко витіснятися такими поняттями як «управління», «керівництво» і «адміністрування». Це було обумовлено тим, що принципи державного управління в нових умовах господарювання докорінно відрізняються від принципів управління в умовах командно-адміністративної економіки.

Виклад основного матеріалу. Державне управління як сукупність принципів, методів управління, спрямоване на досягнення поставлених цілей системи на основі використання її внутрішнього потенціалу в умовах ринкової економіки. Воно тісно пов'язаний з оптимізацією використання таких ресурсів як персонал, час, інформація, обладнання, методи діяльності, матеріальні ресурси, грошові кошти. Під терміном «державне управління» слід розуміти спосіб, манеру поведінки з людьми; владу і мистецтво управління; особливого роду вмільість і адміністративні навички; орган управління, адміністративна одиниця. Власне, його можна розглядати як сукупність принципів, методів, засобів і форм управління різних сфер життєдіяльності, розроблених і застосовуваних з метою підвищення ефективності та досягнення поставлених цілей.

Державне управління тісно пов'язано з такими науками як економіка, право, етика, соціологія, психологія, інформатика. Характерна риса такого управління – тісний зв'язок з конкретними практичними дослідженнями. Управління ставить своїм безпосереднім завданням внести певну впорядкованість у процес, організувати спільні дії людей, досягти узгодженості, координації дій. Таким чином, державне управління – це наука про взаємний вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Процес управління характерний для будь-якої інституційної одиниці національної економіки незважаючи на те, які цілі діяльності переслідує та чи інша організаційна одиниця. Процес управління – це сукупність безперервних, послідовних, взаємозв'язаних дій по формуванню і використанню ресурсів організації для досягнення нею своїх цілей. Процес управління є загальною сумою всіх функцій менеджменту.

Функції державного управління – це відносно відокремлені напрямки управлінської діяльності, які дозволяють здійснювати вплив на управлінський об'єкт в цілях досягнення

поставленої задачі. Такі функції визначають специфіку управлінської праці, вони повинні мати чітко визначений зміст, опрацьований механізм здійснення і визначену структуру.

Загальні функції державного управління – планування, організація, мотивація, контроль є обов'язковими для всіх підприємств (табл. 1). Кожна з цих функцій для організації життєво важлива. Разом з тим, планування, як функція управління забезпечує основу для інших функцій, а функції організації, мотивації, контролю орієнтовані на виконання планів.

Таблиця 1

Функції державного управління

Функція	Зміст функції
Планування	Передбачає прогнозування, визначення цілей, стратегії, політики і завдань
Організація	Направлена на формування управляючих та управляємих систем, а також зв'язків і відносин між ними, забезпечуючи упорядкованість діяльності кожного суб'єкта господарювання
Мотивація	Спонування працівників до високопродуктивної діяльності для задоволення своїх потреб і досягнення цілей організації
Контроль	Спостереження і перевірки відповідності функціонування підприємства встановленим стандартам та іншим нормативам, виявлення допущених відхилень від прийнятих рішень, визначення причин їх невиконання

Висновки. Отже, функція організації не невід'ємною складовою будь-якого ефективного управлінського процесу. Державне управління необхідно для ефективного поєднання факторів, функцій, ресурсів, тобто наявних в кадрів, речових та фінансових коштів.

Література:

1. Кадзума Т. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнесмена / Т. Кадзума. – М.: Московский бизнес, 1990. – 222 с.
2. Красняков Є. Формування державної політики в галузі освіти України на загальнодержавному рівні / Є. Красняков // Вісник державної служби України. – 2010. – № 3. – С. 19–24.
3. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем / М. Армстронг. – Ростов-на-Дону, 1998. – 512 с.
4. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, Н. Альберт, Ф. Хедоури. – К., 2015. – 605 с.

*Огородник М. В.,
Майстро С. В.*

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України, маючи значний потенціал для розвитку, враховуючи наявність достатньої кількості найродючіших ґрунтів, кваліфіковану робочу силу, розвинуту переробну галузь, і який повинен бути потужним і конкурентоспроможним постачальником агропромислової продукції та продовольства не тільки на вітчизняному, а й світових ринках, потребує в сучасних умовах переходу на інвестиційно-інноваційну модель розвитку.

Виклад основного матеріалу. За розрахунками ННЦ "ІАЕ" УААН, загальна щорічна потреба аграрного сектору України в інвестиціях становить 15 млрд. дол., в тому числі потреба в іноземних інвестиціях становить 2,5-3,0 млрд. дол. щорічно. За оцінками іноземних експертів, обсяг інвестицій, який необхідний для підвищення продуктивності

аграрного сектора України до рівня середньої продуктивності, досягнутої аграрним сектором розвинутих країн Європи, становить біля 150 млрд. дол. США [2].

Крім того, інтенсифікація агропромислового виробництва повинна відбуватися не тільки шляхом збільшення обсягу капітальних вкладень, а й на основі досягнень науково-технічного прогресу. Інтенсивний розвиток галузі повинен відбуватися тільки на інноваційній основі, тобто на досягненнях НТП [1, 3]. Існуючі в галузі техніка, технології, методи виробництва значно обмежують можливості поліпшення фінансово-виробничих показників аграрних підприємств. Тому виникає необхідність залучення значних інвестицій для впровадження принципово нових вітчизняних та закордонних технологій та придбання високотехнологічного обладнання, що дозволить агропромислому комплексу розвиватись на інтенсивній основі й перетворитись на високоприбуткову галузь. Інтенсифікація аграрного виробництва повинна базуватись переважно на нових рішеннях в сфері технологій, техніки, організаційних форм і методів господарювання. Розробка, прийняття і реалізація таких рішень і складають зміст державної політики інвестиційно-інноваційного розвитку національного АПК.

Тому основним напрямком подолання кризових явищ в аграрному секторі України є перехід від екстенсивного типу розвитку галузі до інтенсивного, мета якого – збільшення виробництва продукції, а матеріальна основа – збільшення вкладень ресурсів на основі залучення необхідних обсягів інвестицій. Інтенсивний тип розвитку АПК повинен базуватись на подальшому розвитку великотоварних господарств, які здатні йти по шляху розширеного відтворення, зможуть залучити необхідні обсяги інвестицій та найбільш ефективно їх використати в умовах ефективного ведення виробництва на основі запровадження новітніх високоінтенсивних технологій з урахуванням досвіду розвинутих зарубіжних країн і передових вітчизняних господарств.

Рациональне використання інвестиційних ресурсів, оптимізація джерел інвестування та підвищення конкурентоздатності аграрних підприємств повинно базуватись на основі розробки обґрунтованої інвестиційно-інноваційної стратегії, яка передбачає визначення пріоритетних напрямків діяльності, пошук та аналіз альтернативних варіантів інвестування, впровадження інновацій у виробництво.

При цьому активна державна інвестиційно-інноваційна політика розвитку національного АПК повинна бути спрямована на вирішення наступних завдань:

- зменшення податкового тиску на підприємства з метою розширення фінансових можливостей підприємств для саморозвитку шляхом регулярної індексації амортизаційного фонду з урахуванням зростання цін на устаткування, активного проведення політики прискореної амортизації у пріоритетних сферах аграрного виробництва;
- застосування пільг при оподаткуванні прибутків, які спрямовані на інвестиційні цілі, на впровадження досягнень НТП;
- розширення довгострокового кредитування у розвиток виробничо-технічної бази шляхом зниження процентних ставок за кредитами;
- розширення товарного кредитування у формі лізингу машин і обладнання, вексельного обігу, сприяння розвитку банківського і товарного кредитування;
- залучення до виробничого інвестування коштів бюджетів всіх рівнів і спеціальних інвестиційних та венчурних фондів;
- підвищення конкурентоспроможності агропромислового сектора шляхом удосконалення механізмів його технічного та технологічного оновлення переважно на інноваційній основі;
- сприяння розробці та впровадженню новітніх та ресурсощадних технологій;
- активізація селекційної роботи в рослинництві і тваринництві та заходів щодо боротьби з хворобами тварин і рослин на основі новітнього досвіду.

Висновки. Отже, інтенсифікація розвитку аграрного сектору України можлива на основі залучення достатнього обсягу інвестицій та впровадження в виробництво новітніх результатів науково-технічного прогресу для збільшення виробництва продукції,

підвищення продуктивності праці, підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Необхідно на державному рівні прийняти термінові заходи, спрямовані на поліпшення інвестиційного клімату та створенню привабливого інвестиційного середовища для залучення капіталу, що сприятиме збільшенню виробництва аграрної продукції та продовольства на інноваційній основі.

Література:

1. Інноваційна стратегія українських реформ / Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. –К. : Знання України, 2002. – 336 с.
2. Письмак В.П. Проблеми стійкого функціонування соціально-економічної моделі України. – Донецьк : Вид-во "Донеччина", 2003. – 544 с.
3. Саблук П.Т. Основні напрями розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні // Економіка АПК. – 2004.– № 12. С. 3–15.

Орленко Я. Ю.

ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. На сьогодні туризм займає лідерські позиції в багатьох країнах світу, а також в перспективі і в Україні. Отже ми маємо значний нереалізований людський, природно-ресурсний, історико-культурний, туристично-рекреаційний та науково-технічний потенціал, вдале географічне розміщення, сприятливий клімат. Зазначемо, що особливість існуючої у дійсний час ситуації в країні, економічна та політична нестабільність, умови військового конфлікту, наполягають на подальшу розбудову нашої держави, яка обов'язково повинна включати створення умов для розвитку туристичної галузі.

Виклад основного матеріалу. Туризм, як соціально-економічне явище, проблеми та питання його становлення, формування та розвиток туризму в цілому, являються завжди актуальними для наукового дослідження. Стосовно України, важливим є розробка та обґрунтування ефективного використання потенціалу туристичної галузі на місцевому, регіональному та державному рівнях, забезпечення розвитку індустрії туристичних послуг, аналіз перспектив подальшої інтеграції вітчизняної туристичної галузі до міжнародного ринку туристичних послуг.

Отже, слово «туризм» – франкомовного походження від «tour» – подорож (поїздка, поход) у вільний від роботи час, один з видів активного відпочинку. Згідно Закону України «Про туризм», від 15 січня 1995 р. він розглядається як: «тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових цілях без заняття оплачуваною діяльністю» [4].

Туризм – це галузь, на функціонування якої впливають багато чинників: політична та економічна ситуації, погодні умови, зміни тарифів та цінова політика. Однією з головних причин існування туризму є мотивація. У світі розроблено багато класифікацій цілей туристичних подорожей і як висновок і видів туризму. Наприклад, О.П. Дурович [3, с.14] розробив і сформував наступну: відпочинок і рекреація, відвідування близьких друзів та родичів, ділові або професійні бізнес-поїздки, лікування і відновлення, релігія та паломництво, також автор виділяє окрему групу «Інші цілі», куди входить, наприклад, транзит. До речі, за оцінками експертів, Україна має найвищий у Європі коефіцієнт транзитності.

Становлення туризму, розвиток ринку туристичних послуг, його роль у системі світової торгівлі, визначають форми, види та напрямки туризму.

Головними є насамперед міжнародний (в'їзний і виїзний) і внутрішній туризм. Також, зауважимо, існують дві організаційні форми туристичного бізнесу - туристичні оператори та агенти. Отже, завдяки сучасному бурхливому розвитку в туристичній

сфері виникли нові напрями, різновиди туризму, які займають окремі місця в ієрархії туристичних послуг. Наприклад такі: агротуризм, спортивний туризм, науковий туризм, програмний туризм (хоббі туризм), тощо.

Зауважимо, що за результатами 2014 року у системі туризму створюється близько 9% світового ВВП та 6% загального експорту (1,5 трлн. доларів), кількість туристських прибутків у 2004 році досягла позначки 1133 млн осіб, умовно кажучи, кожна сьома людина на землі була туристом [3].

Стосовно України, розумієм, наша країна має об'єктивно потужний туристичний потенціал, який, на жаль, використовується не дуже ефективно. Отже, Україна за 25 років незалежності так і не змінила радянську модель розвитку туризму.

За підрахунками спеціалістів, частка туризму у ВВП України є меншою за 2% [2; 5; 6]. Для порівняння: у розвинених країнах цей показник коливається від 5 до 8%, а у деяких державах сягає 50% [2]. Частка доходів від туристичної галузі, наприклад, у Швеції, вже перевищує частку у ВВП автомобільної промисловості.

В українській туристичній сфері є лише два шляхи до подальшого перебігу подій. Саме у дійсний час відбувається той вирішальний момент, від якого залежить майбутнє українського туризму: чи стане туризм вагомим джерелом надходжень до державного бюджету, чи залишиться на тому самому рівні, на якому він існував до сьогодні. Таким чином, виникає альтернатива: робити акцент на іноземного споживача чи більш розвивати внутрішній туристичний процес. У будь-якому разі в обох випадках потребує своєї негайної зміни до міжнародних вимог вітчизняний ринок туристичних послуг. Адже розвиток вітчизняної туристичної сфери неможливий без її зовнішньої інтеграції у світовий туристичний простір.

Аналіз поточного стану туристичної сфери в Україні дозволяє не тільки оцінити в реальному часі її конкурентоспроможність на міжнародному рівні, але й виявити ключові проблеми, що заважають реалізації наявного туристичного потенціалу у повній мірі. Адже, для прискорення розвитку туристичної галузі, необхідно впровадити наступні заходи: залучення коштів до туристичного ринку, створювати актуальний туристичний бренд держави і покращувати міжнародний імідж України, сприяти проведенню в Україні культурних та спортивних заходів світового масштабу, впроваджувати подальшу сегментацію ринку туризму, поширювати інформацію за кордон для суб'єктів попиту з різними рівнями доходів, також туризм для України повинен стати майданчиком для переходу на європейські стандарти.

Висновки. Таким чином, туризм, може і має стати важливим економічним інструментом у розвитку держави Україна.

Література:

1. Биржаков М.Б. Введение в туризм : учеб. [для студ. ВУЗов] / М.Б. Биржаков. – Москва – Санкт-Петербург: Издательский дом “Герда”, 2006. – 510 с., С. 39.
2. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М.П. Бондаренко // Економіка і прогнозування: [науково-аналітичний журнал]. – К., 2011. – № 1. – С. 104–119.
3. Вуйцик О. Вплив рекреаційно-туристичного комплексу на розвиток економіки держави / О. Вуйцик // Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». – Львів, 2008. – № 24. – С. 35–42.
4. Закон України «Про туризм» від 18.11.2003 № 1282-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Мальська М.П. Основи туристичного бізнесу: Навч. посібник. / М.П. Мальська, В.В. Худо, В.І. Цибух. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с., С. 21.
6. Мельник А.О. Перспективи розвитку вітчизняного туризму в умовах євроатлантичної інтеграції / А.О. Мельник, І.А. Чапліч // Вісник Хмельницького національного університету: [науковий журнал]. – Хмельницький, 2009. – № 1. – С. 76–80.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Підвищення ефективності системи державного управління, спроможність зробити її для служіння народу є головними чинниками, що визначають майбутнє нашої держави. Це особливо актуалізується сьогодні, коли фінансово-політична криза змушує країну впроваджувати стратегію розвитку, яка спирається переважно на внутрішні ресурси. І далі відтягувати кроки реформування неможливо, адже наявні деструктивні явища, які загострюють складне соціально-економічне становище та поглиблюють системну внутрішню кризу, а саме:

- деградація апарату державного управління дістало пікового рівня, тож суспільство усвідомило необхідність змін;
- ослаблення і пасивність державного апарату істотно знижують можливості опору його деструктивних елементів;
- нестабільність податкового законодавства; високий податковий тиск і нерівномірність податкового навантаження на суб'єктів господарювання, низький рівень податкової дисципліни;
- надмірне регулювання підприємницької діяльності;
- низький рівень заробітної плати в державному секторі економіки;
- правова незахищеність суб'єктів господарювання від зловживань з боку посадових осіб;
- недостатня прозорість більшості державно-управлінських рішень, високий рівень бюрократії;
- високий рівень тіньової економіки та корупції, дисфункції ринку;
- низька якість послуг публічного (державного) секторів економіки;
- неправовий характер реформ;
- диспропорції доходів і витрат.

Виклад основного матеріалу. З метою подальшого вдосконалення системи державного управління доцільно забезпечити досягнення показників, які характеризують якість функціонування системи та її відповідність сучасним інноваційним тенденціям, а саме: а) підвищити рівень задоволеності громадян якістю надання державних послуг; б) збільшити частку громадян, які мають доступ до отримання державних послуг за принципом «одного вікна» за місцем перебування, в тому числі в багатофункціональних центрах надання державних послуг; в) збільшити частку громадян, які використовують механізм отримання державних і муніципальних послуг в електронній формі.

Забезпечення нової якості функціонування системи державного управління на базі активного впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, дозволить інтегрувати інформаційні ресурси, створити єдину систему аналізу і можливості моделювання управлінських рішень.

Проте пусковий механізм змін при впровадженні реформ у системі державного управління передбачає забезпеченні відповідного рівня компетентності та професіоналізму державних службовців, орієнтованих на впровадження сучасних менеджмент-технологій, персонал-технологій та управлінських інструментів, які б дозволяли формувати прозору картину діяльності органів державної влади. І без якісного законодавчого масив забезпечити продуктивні зміни неможливо.

Висновки. Отже, рішення проблеми підвищення ефективності державного управління в Україні лежить в площині системних змін, що базуються на реалізації принципу верховенства та законності. Властивостями таких змін повинні стати системність, стратегічне планування, організаційне проектування, прозорість функціонування, інноваційність, інформативність, оперативність надання державних послуг населенню.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність є ключовим фактором соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Особливо це є актуальним за сучасних умов, коли спостерігається активізація процесів інтенсифікації розвитку транснаціоналізації та економічної інтеграції на міжнародному рівні, а також міжнародного поділу праці на фоні глобалізації світового господарства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно, розвиток зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання України сприяє інтеграції вітчизняної економіки до ринкових процесів на міжнародному рівні, підвищенню рівня її конкурентоспроможності у світовому масштабі, модернізації виробничих процесів, оптимізації використання ресурсів усіх видів, усунення дефіциту, підвищенню загального рівня життя населення країни, вирішенню численних проблем соціально-економічного та екологічного характеру.

Проте, слід прийняти до уваги, що в нинішніх умовах на основі ключових господарських підходів до ведення зовнішньоекономічної діяльності присутні дві відповідні економічні категорії: “зовнішньоекономічні зв'язки” та “зовнішньоекономічна діяльність”.

Узагальнену класифікацію зовнішньоекономічних зв'язків наведено в табл. 1 [2].

Виходячи з цього, під зовнішньоекономічними зв'язками слід розуміти сукупність форм, методів і засобів стосовно відносин між країнами зовнішньоекономічного характеру.

Таблиця 1

Узагальнена класифікація зовнішньоекономічних зв'язків

Найменування класифікаційної групи	Різновиди зовнішньоекономічних зв'язків
Відповідно до напрямку товарного потоку	Експортного типу Імпортного типу
Відповідно до структурної ознаки	Виробничого типу Зовнішньоторговельного типу Фінансового типу Інвестиційного типу

Зовнішньоекономічні зв'язки відображають систему відносин економічного характеру, що виникають як результат ресурсного обміну між державами та суб'єктами економічної діяльності, які є представниками різних держав. Подібні відносини стосуються всіх напрямків економічних відносин, зокрема, виробничих, торговельних, фінансових, інвестиційних тощо. Зовнішньоекономічні зв'язки сприяють перенесенню попиту на товари та послуги з рівня світового ринку на внутрішньодержавний ринок, що, в свою чергу, сприяє розвитку як сфери матеріального виробництва, так і сфери послуг [1].

Щодо зовнішньоекономічної діяльності, то, виходячи з результатів узагальнення наукових точок зору стосовно зовнішньоекономічної діяльності, доцільно зазначити, що, здебільшого, вони ґрунтуються на відповідних функціях різнохарактерних виробничих структур, що реалізуються в цьому контексті [3].

Висновки. Отже, державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності повинно бути орієнтованим на розвиток вітчизняної економіки, насамперед забезпечувати досягнення її збалансованості на рівні внутрішнього ринку, формувати сприятливі умови для структурних змін у виробництві, сприяти процесу інтеграції країни до міжнародного поділу праці.

Література:

1. Одягайло Б. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Б. Одягайло. – К. : Знання, 397 с.
2. Омелянович Л. О. Економічна безпека торговельного підприємства : монографія / Л. О. Омелянович, Г. Є. Долматова. – Донецьк : До-нДУЕТ, 2005. – 195 с.

З. Улида В. Зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт державного регулювання / В. Улида, В. Андронов // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. – Х. : НУЦЗУ. – С. 186–187.

Покотило О. О.,

Покотило О. В.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. У контексті євроінтеграційної стратегії нашої держави варто приділити увагу узагальненню досвіду організації системи соціального партнерства в окремих країнах Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. У Франції держава приймає значну участь в регулюванні соціально-трудових стосунків. Так, в кодексі про працю, що затверджується вищим законодавчим органом, визначені мінімальні соціальні стандарти та гарантії для працівників: порядок надання допомоги з безробіття, заробітна плата та її мінімальний розмір, величина пенсії та потрібного трудового стажу для її отримання, процедура прийому на роботу, термін гарантованої відпустки, та інші питання пов'язані з соціальним захистом.

У Франції в організаціях та підприємствах корпоративний договір вимагає від адміністрації відшкодовувати по підвищеним тарифам не тільки понаднормову працю, роботу у вихідні дні і у нічний час, але й в разі тимчасової зміни постійного особистого графіка роботи, тому що змінюється біоритм робітника і це відбивається на продуктивності його праці [1]. Слід відмітити високий рівень соціальних гарантій для працівників із сім'єю і робітників передпенсійного віку, що зазначені в колективному договорі. Наприклад, сплачуються лікарняні працівнику на період хвороби його дітей, чи пристарілих батьків. Робітники організацій та підприємств мають можливість використовувати неоплачувану відпустку у випадку власного одруження чи урочистої події своїх родичів терміном до одного тижня, та у випадку їх загибелі. Робітники можуть перейти на скорочений графік роботи із збереженням розміру посадового окладу за чотири роки до досягнення пенсійного віку, а в момент виходу на пенсійне забезпечення протяжність робочої неділі зменшується до трьох с половиною днів. Корпоративний договір забезпечує щомісячну допомогу для дітей до 3 років та доплати матерям-одиначкам. Визначена матеріальна допомога сплачується робітникам організацій та підприємств у зв'язку з весіллям чи народженням дитини [2].

Французький досвід для нашої держави є актуальним, оскільки на даному етапі розвитку соціального партнерства в Україні потрібні саме держана ініціатива в переговорному процесі та чітка регламентація законодавством прав і обов'язків сторін соціального партнерства, а також мінімальних гарантій, які вони повинні забезпечити. Щодо складу і структури колективного договору, то українським соціальним партнерам є ще над чим попрацювати, щоб досягти такого високого рівня соціального забезпечення, яке гарантує французький колективний договір. Це нам вдасться тоді, коли підніметься статок та культурний рівень наших роботодавців і вони зрозуміють що основним їхнім капіталом є працівники і, інвестуючи в них, вони роблять великий внесок в розвиток своїх компаній, можливо це відбудеться швидше під впливом глобалізації та транснаціональної кооперації.

Соціальне партнерство у Польщі є загальним принципом державного устрою, що передбачено в Конституції. З 1994 року функціонує тристороння комісія із соціально-економічних питань. Діяльність Комісії фінансується з державного бюджету

з розділу витрат на покриття діяльності міністра, відповідального за питання праці. Урядова сторона в Комісії – це представники Ради Міністрів, призначені прем'єр-міністром як за персональним, так і кількісним складом.

Сторона працівників – це особи, які діють від імені представницьких профспілкових організацій. Польський законодавець визнав такими і зазначив назви двох профспілок, тобто Незалежної профспілки “Солідарність” (НСЗЗ) і Загальнопольського порозуміння професійних спілок (ОПЗЗ). Статус представницької профспілкової організації не дається раз назавжди. Кожна з профспілкових організацій – також і ті, чий назви згадані в Законі, повинні щорічно звертатися за підтвердженням свого представницького статусу [3].

Відповідно до Закону про Тристоронню Комісію із соціально-економічних питань і воєводські комісії соціального партнерства, представницькою профспілковою організацією визнається загальнодержавна профспілка або загальнодержавне об'єднання (федерація) профспілок або загальнодержавна міжпрофспілкова організація (конфедерація) за умов, що чисельність цієї організації перевищує п'ятсот тисяч працівників.

Зі сторони роботодавців у Комісії є особи від представницьких організацій роботодавців, якими в силу Закону є Польська конфедерація приватних роботодавців, Конфедерація польських роботодавців і Союз польських ремесел. Статус представницької організації для роботодавців також не є вічним. Як і сторона працівників, організації роботодавців повинні кожні 4 роки його підтверджувати [4, с. 13].

Крім членів Комісії Законом передбачена також участь в її роботі – на правах дорадчого голосу – інших категорій суб'єктів, їхня участь може бути обов'язковою або факультативною. Обов'язковою участь є тих осіб, яких до участі в роботі Тристоронньої Комісії призначив прем'єр-міністр. Це представники територіального самоврядування (нині в кількості чотирьох осіб), які мають дорадчий голос у справах, пов'язаних з виконанням покладених на ці органи державних завдань, а також по одному представнику від Голови Національного банку і Голови Державного комітету статистики.

При Комісії із соціально-економічних питань та воєводських комісіях соціального партнерства функціонують тематичні групи з вивчення проблематики: державної економічної політики; з питань трудового законодавства і колективних договорів; з питань розвитку соціального партнерства та страхування; з питань державних послуг; з питань бюджету, оплати праці і соціальних виплат; з питань співпраці з Міжнародною організацією праці; з питань структурних фондів Євросоюзу; з питань Переглянутої Європейської соціальної хартії [3, с. 11].

Висновки. Польський досвід соціального партнерства є вагомим, оскільки держави схожі за устроєм та проблемами, мають спільні інтереси. Суттєвим досягненням польських соціальних партнерів є право профспілок та роботодавців на законодавчу ініціативу, таке нововведення в Україні дало б поштовх для законодавчого закріплення розвитку соціального партнерства та навело би лад в спірних питаннях щодо прав та обов'язків сторін соціального партнерства. Також заслуговує на увагу досвід включення в склад комісії органів місцевого самоврядування, що дозволило б вітчизняним соціально-економічним радам дієво пройтися проблемами місцевих громад.

Література:

1. Барышев В. Социальное партнерство как фактор стабилизации / В. Барышев // Человек и труд – 2003. – № 7. – С. 77-80.
2. Соціальне партнерство на ринку праці України : навч. посіб. / Ю. М. Маршавін, С. В. Бакуменко, В. М. Данюк та ін. – К. : 1998. – 152 с.
3. Соціальний діалог у державному управлінні : навч. посіб. / [К. О. Ващенко та ін.] ; за ред. О. В. Мірошніченка ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Федер. роботодавців України. – К. : НАДУ, 2012. – 294 с.
4. Берлінський В. Європейському соціальному законодавству – українську прописку / В. Берлінський // Людина і праця. – 2004. – № 10. – С. 13–14.

ЛОГІКО-МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Питання соціальної політики, управління соціальним розвитком, а також проблематика державноуправлінського впливу на соціальні процеси регіональних систем знайшли відображення в наукових розробках Е. Афоніна, В. Бакуменка, С. Білої, О. Бобровської, І. Дегтярьової, М. Долішнього, С. Домбровської, К. Дубич, Я. Жаліло, О. Іляш, М. Кравченко, Е. Лібанової, П. Ситник, В. Скуратівського, А. Халецької та ін. Сьогодні, проте, для України ключовим і досить складним у практичному вирішенні є питання регіональної безпеки, модернізації механізмів державного управління соціальною сферою. Тому пошук моделі такої модернізації потребує подальшого науково-методологічного та практичного опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Незаперечним є той факт, що вихідні параметри регіонального розвитку визначаються «центром» у вигляді законодавчих і нормативних актів, вироблення єдиної науково-технічної політики, як фактору стабілізації економіки в регіонах, формування інтелектуального та кадрового потенціалу, особливо це стосується фундаментальної науки. Зважаючи на предмет дослідження, зазначимо, що основними напрямками розвитку України на майбутній період [3] визначена головна мета регіональної політики – раціональне використання соціально-економічного й екологічного потенціалу регіонів для створення сприятливих умов життя населення. Для її досягнення необхідно максимально задіяти внутрішній потенціал кожного регіону, скоротити невиправданий розрив у рівнях соціального й економічного розвитку регіонів, утримати в соціально безпечних рамках безробіття у великих містах. У цьому контексті відзначимо, що одними з найважливіших напрямів політики є формування регіональних систем соціальної та виробничої інфраструктури, забезпечення системи безпеки проживання населення, соціально-економічна реабілітація територій, постраждалих від Чорнобильської катастрофи, військово-політичних конфліктів тощо.

Сучасна стратегія державної соціальної політики України та її регіонів визначена в програмі реформ. Однак аналіз правової бази дозволяє стверджувати, що така стратегія не відзначається системністю [3]. Тому її концепт не в повній мірі може сприяти реалізації пріоритетів сервісно-орієнтованої державної політики, що є загальносвіттовою тенденцією. На нашу думку, допомогти вирішити проблему розроблення й обґрунтування стратегії модернізації державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів може цілісне визначення логіко-методологічної моделі (1):

$$\begin{aligned}
 C_{MДУСРiБР} = & [C_{MДУСРiБРIT} \cap (P_{M_8} \vee \{P_{M_{П(3)}} \cup P_{M_{O-I(3)}} \cup P_{M_{Ф-E(3)}} \cup \\
 & D_{П_{УСФДiOCC(c)}} \cup D_{П_{УСФСД(c)}} \cup D_{П_{УСФВHPCЗ(c)}} \cup D_{П_{ПCГ(c)}} \cup D_{П_{PГCIC(c)}}) \cup \\
 & f: C_{ДУСРiБР}^D \quad [(P_{PДУСРiБР} \rightarrow C_{ЗEOП}) \cap \{R \in U_{ПP}\} \cap dfr^{ппп, пцп}] \cup \\
 & \{C|O(C_{ДУСРiБР})\} \rightarrow [K_{HДУСРiБР} \cup K_{З^2ДУСРiБР}] \quad (1),
 \end{aligned}$$

де $C_{MДУСРiБР}$ – стратегія модернізації державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів; $C_{MДУСРiБРIT}$ – стратегічний механізм державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів інтеграційного типу; P_{M_8} – підмеханізми стратегічного механізму $ДУСРiБР$ інтеграційного типу, що поділяються на загальні та

спеціальні; $ПМ_{П(э)}$ – правовий підмеханізм стратегічного механізму ДУСРiБР (загальний); $ПМ_{О-І(э)}$ – організаційно-інституційний підмеханізм стратегічного механізму ДУСРiБР інтеграційного типу (загальний); $ПМ_{Ф-Е(э)}$ – фінансово-економічний підмеханізм стратегічного механізму ДУСРiБР інтеграційного типу (загальний); $ДП_{уфДiоСС(с)}$ – державна політика у сфері доходів і особистого споживання сімей (спеціальний підмеханізм); $ДП_{уфСД(с)}$ – державна політика у сфері суспільного добробуту (спеціальний підмеханізм); $ДП_{уфВНРСiЗ(с)}$ – державна політика у сфері відтворення населення робочої сили і зайнятості (спеціальний підмеханізм); $ДП_{ПСГ(с)}$ – державна політика щодо підтримки «слабких груп» в суспільстві (спеціальний підмеханізм); $ДП_{РГСi(с)}$ – державна політика щодо розвитку галузей соціальної інфраструктури (спеціальний підмеханізм); $f:С^D_{ДУСРiБР}$ – множинна функція від структурно-динамічної конструкції державної політики, заснованої на різних за природою домінантах державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів. Зокрема, на чіткій визначеності багатовимірної системи економічних, організаційних та правових заходів задля досягнення такого розвитку ($СЗ_{ЕОП}$) і об'єктивізації принципів формування та реалізації державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів ($Пр_{ДУСРiБР}$); $R \in УпP$ – замкнений зворотній зв'язок, що виникає при виконанні управлінських рішень після ідентифікації основних системно-універсальних проблем соціального розвитку і безпеки регіонів; $dfr^{ппп, пцп}$ – похідна функціональна компонента державної політики соціального розвитку окремо взятого регіону, що забезпечує її дієвість за рахунок використання публічно-приватного партнерства, програмно-цільового підходу тощо; $С|O(Щ_{ДУСРiБР})|$ – інкорпоровані стратегічні й операційні цілі ДУСРiБР, що забезпечують побудову і добір комплексу новаційного державноуправлінського інструментарію ($КНI_{ДУСРiБР}$) і, відповідно, розробку комплексу заходів за кожним із двох етапів реалізації стратегії ($КЗ^2_{ДУСРiБР}$) [2].

Реалізація стратегії державної соціальної політики повинна мати певну тактику, тобто визначення стратегічних установок на окремі етапи. Серед них можна виокремити етап, головні завдання якого мають першочерговий і досить локальний характер. Це стабілізація рівня життя населення, поступове скорочення масштабів бідності, зменшення розриву в рівні життя між різними категоріями населення, недопущення масового безробіття, посилення захисту трудових і соціальних прав громадян. Логічно, що після реалізації означених завдань розпочинається другий етап, який повинен протікати в більш сприятливих економічних умовах.

Висновки. Усі перераховані вище аспекти соціальної політики держави можуть бути втілені за допомогою особливого механізму вирішення соціальних проблем, важливим структурним елементом якого є стратегічне планування. Полегшити цей процес може запропонована в роботі логіко-методологічна модель стратегії формування та реалізації державного управління соціальним розвитком і безпекою регіонів.

Література:

1. Іляш О. І. Засади державного регулювання у сфері соціально-економічної безпеки України : автореф. дис... д-ра економ. н. : спец.: 08.00.03 / О. І. Іляш ; Львів. комер. акад. Центр. спілки спожив. тов. Укр. – Л., 2013. – 40 с.
2. Помаза-Пономаренко А. Л. Стратегія як засіб стабільного розвитку України [Електронний ресурс] / А. Л. Помаза-Пономаренко // International Scientific Journal: електр. журн., 2015. – № 7. – С. 12–15. – Режим доступу: <http://www.inter-nauka.com/issues/2015/7/>.
3. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

КРИТЕРІАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЗА ФАКТОРНИМ ПІДХОДОМ

Постановка проблеми. Державно-приватне партнерство (далі – ДПП) сьогодні є одним з найбільш перспективних інструментів вирішення проблемних питань між державним та приватним секторами у різних галузях економіки. Розвиток державно-приватного партнерства є поширеною практикою в сучасних умовах, разом з тим, механізми його організації та функціонування є надзвичайно різноманітними, що ставить перед економічною наукою завдання глибокого і всебічного теоретико-методологічного осмислення та побудови ефективних відносин держави та бізнесу [4, с. 26].

На особливу увагу потребує методологічне забезпечення оцінки ефективності проектів ДПП, оскільки до тепер проблема вибору підходів до оцінки рівня ефективності партнерської взаємодії та формування арсеналу об'єктивних критеріїв оцінки ефективності проектів ДПП залишається недостатньо дослідженою [2, с. 315].

Складність та багатогранність методичних підходів оцінки ефективності проектів ДПП, як і будь-якої наукової проблеми, призводить до необхідності її вивчення у системі координат, яка має здійснюватись з використанням певного набору підходів і методів, визначенням критеріїв оцінки та відповідних показників.

Виклад основного матеріалу. Вирішення проблеми оцінки ефективності проектів ДПП потребує формування такого методичного забезпечення оцінки, яке б упродовж усього періоду державно-приватного партнерства дозволяло проводити регулярні розрахунки ефективності з урахуванням варіації різних параметрів (умов реалізації проекту, зміни учасників проекту, відхилення від очікуваних значень, впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, форсмажорних обставин) та альтернатив досягнення визначених цілей [2, с. 316].

Методичне забезпечення оцінки ефективності проектів ДПП в першу чергу повинно містити основні критерії ухвалення інвестиційних рішень за проектом, рекомендації щодо встановлення граничних значень для певних показників, їх диференціації залежно від рівня соціальної значущості проекту, умов його фінансування та інших факторів, а також з урахуванням інтересів усіх його учасників [3].

Критерій (грец. *criterion*) – ознака, на базі якої формується оцінювання якості об'єкта процесу. Звідси, під критеріальністю оцінювання ефективності проектів ДПП слід розуміти сукупність фундаментальних критеріїв оцінки, які мають стати підґрунтям визначення часткових та інтегральних показників ефективності проектів ДПП.

В теорії та практиці державного управління склались три найбільш поширені підходи до оцінки ефективності проектів ДПП: інтегральний, рівневий та часовий.

Зокрема, інтегральний підхід до оцінки ефективності проектів ДПП ґрунтується на побудові синтетичного (інтегрального) показника, який охоплює декілька часткових показників ефективності.

Рівневий підхід до оцінки ефективності проектів ДПП передбачає визначення інтегрального показника, який поєднує результат індивідуальної, групової та організаційної ефективності з урахуванням синергетичного ефекту.

Часовий підхід до оцінки ефективності проектів ДПП виокремлює в процесі оцінки коротко-, середньо- та довгострокові періоди, для кожного з яких передбачається визначення специфічних критеріїв оцінки ефективності, а отже і специфічних показників [1].

Проте практика свідчить, що застосування перелічених підходів не дає можливості отримати реальної оцінки ефективності проектів ДПП, оскільки державно-приватні відносини мають специфічний характер і характеризуються тривалістю у часі, масштабністю обсягів виконуваних робіт, ієрархічністю цілей і критеріїв управління.

Враховуючи специфіку державно-приватних відносин, вважаємо, що при визначенні ефективності проектів ДПП найбільш доцільно керуватись факторним

підходом, що пояснюється в першу чергу багатогранністю поняття «ефективність». Саме багатогранність даного поняття обумовлює залежність ефективності від численних факторів, які до того ж при державно-приватних партнерських відносинах відрізняються від традиційних факторів впливу на реалізацію інвестиційних проектів тим, що вони визначають не тільки умови реалізації проектів, а й певні обмеження, зокрема, щодо фінансуванні, прав користування тощо.

Враховуючи фактори впливу на ефективність проектів ДПП вважаємо, що однорідні за ознаками критерії оцінки ефективності проектів мають бути згруповані у наступні групи: економічної, бюджетної, фіскальної, інноваційної, мобільної, соціальної та екологічної ефективності.

Групування критеріїв оцінювання ефективності проектів державно-приватного партнерства дозволить шляхом синтезування за кожною групою часткових показників визначити інтегральні показники, які і мають стати фундаментом визначення інтегрального індикатора ефективності проектів ДПП, необхідного для проведення рейтингової оцінки альтернативних проектів і прийняття управлінських рішень щодо забезпечення ефективної реалізації проектів та досягнення учасниками поставленої мети.

Висновки. За результатами дослідження доведено необхідність здійснення оцінки ефективності проектів ДПП за факторним підходом, що дозволить мати реальну оцінку ефективності проектів ДПП на будь-якому з етапів партнерських відносин держави та бізнесу, і таким чином забезпечить формування належного інформаційного забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень.

Література:

1. Алфімов В.М. Оцінка ефективності управління розвитком педагогічного коледжу на основі факторно-критеріальної моделі [Електронний ресурс] / В.М. Алфімов, Д.В. Горобець. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/.../17584-ocinka-efektivnosti-upravl>.
2. Гриценко Л.Л. Концептуальні засади державно-приватного партнерства / Л.Л. Гриценко // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2012. – № 3. – С. 52–59.
3. Кондрашова М.В. Розробка механізму залучення інвестицій в економіку регіону на основі державно-приватного партнерства / М.В. Кондрашова // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=derzhavne...ta>.
4. Філіпова Н.В. Регулювання державно-приватного партнерства в Україні / Н.В. Філіпова // Науковий вісник ЧДІЕУ, 2014. – № 4 (24). – С. 26–33.
5. Шевченко Б.С. Проблема теоретико-методичного забезпечення оцінки ефективності проектів державно-приватного партнерства / Б.С. Шевченко // Проблеми економіки. – 2015. – №1. – С. 313–318.

*Роміна А. О.,
Помаза-Пономаренко А. Л.*

ГЕНДЕРНА СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Президент України зазначив, що для досягнення Цілей Сталого Розвитку (далі – ЦСР) на національному рівні Україна здійснюватиме нові програми і проекти, які на практиці забезпечать макроекономічну стабільність, екологічний баланс та соціальну згуртованість [1]. ЦСР служитимуть в якості загальної основи для подальших перетворень в Україні. На сучасному етапі вітчизняних реформ необхідне формування дієвих моделей регіонального розвитку. Це стратегічне завдання всіх інститутів влади. Його виконання має відповідати основним принципам Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Вона є укрупненою моделлю втілення загальнона-

ціональної мети, що передбачає 4 вектори – розвиток, безпеку, відповідальність і гордість. Звісно, реалізація зазначеного завдання вимагає застосування гендерноузгодженого підходу в Україні. Оскільки сучасною тенденцією та парадигмою реформування державного управління в напрямку соціальної орієнтованості в розвинутих країнах світу є «гендер». Усе це свідчить на користь важливості дослідження гендерної складової державного регіонального управління в Україні.

Виклад основного матеріалу. Серед вітчизняних і зарубіжних учених відсутня єдина точка зору на моделі регіонального розвитку. Причиною цього є те, що кожна держава реалізує свою політику, яка відзначається, з одного боку, спільними ознаками, а з другого – специфічними.

Регіональний розвиток відображає структурно-функціональний взаємозв'язок між об'єднаними (агрегованими) факторами, які впливають на «регіон» як складну територіальну соціально-економічну систему. Її формують три види ресурсів, ті, що непереміщуються, по-друге, мобільні, а по-третє, людські. Останні займають визначальне місце, оскільки головне багатство суспільства – це люди, які є генераторами «енергії». Для забезпечення ефективного розвитку регіонів потрібен баланс їх усіх.

Слід констатувати, що від розробки і використання моделей розвитку регіонів залежить здійснення соціально-економічних перетворень у державі. Ці моделі формуються на основі взаємозв'язків між територіальною, історичною, економічною, соціальною, інфраструктурною, екологічною складовими та стратегії стабільного регіонального розвитку. Така Стратегія загальнодержавного значення прийнята у 2015 році. Аналіз її положень, зокрема Розділу 2 дозволяє наполягати, що вона не персоніфікує стать особистості, для якої слід створити кращі умови для життєдіяльності, незабезпечуючи тим самим упровадження гендерноузгодженого підходу. Стратегія має забезпечувати таке: посилення внутрішньої мотивації на регіональному рівні до соціальної активності, згуртування й економічного зростання, розбудову публічно-приватного партнерства, повноцінну реалізацію людського потенціалу тощо. Це можливо оцінити за допомогою ІЛР – індексу людського розвитку. Зважаючи на останні законодавчі нововведення (див. ЗУ «Про засади державної регіональної політики»), ІЛР становить підґрунтя для здійснення моніторингу регіонального розвитку. Проте до його складу входять ще 5 показників, два з яких розраховуються з урахуванням гендерного фактора, представленого індексом гендерного розвитку й індексом розширення можливостей жінок.

Відповідно до ч. 2 ст. 23 цього Закону перелік індикаторів визначається відповідною Методикою, затвердженою Урядом України. Аналіз положень Додатку 1 і 2 цієї Методики дозволяє наполягати на такому: ні показники щоквартальної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів, ні щорічної оцінки не містять указівки на необхідність визначення показника гендерного розвитку в контексті ІЛР.

Висновки. Отже, субстратом будь-якого суспільства є особистість – жінки і чоловіки, розвиток якої має бути забезпечено на макро-, мезо- і мікрорегіоні. Уважаємо, що забезпечити це можливо у разі доопрацювання Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020” (Розділ 2), ЗУ «Про засади державної регіональної політики» і Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики (Додаток 1 і 2) шляхом доповнення показників соціально-економічного розвитку регіонів Індексом гендерного розвитку. Усі складові ІЛР однаковою мірою важливі для здійснення оцінювання соціально-економічного регіонального розвитку.

Література:

1. Цілі сталого розвитку 2016–2030 [Електронний ресурс] // United Nations Ukraine. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>.
2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>.

ПРИНЦИПИ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. Поряд із загальною метою розвитку соціально-економічних відносин – отримання прибутку, можливі й інші цілі, що залежать від особливостей вироблених товарів і послуг та ситуації на ринку (наприклад, досягнення певної частки на ринку даного товару). Крім того, ключове значення для розвитку цих відносин є досягнення позитивного соціального ефекту. У цьому контексті зазначимо, що важливим є адекватне та чітке формулювання цілей державного управління.

Виклад основного матеріалу. Цілі державного управління повинні відповідати деяким вимогам – вимірність, сумісність, порівнянність. Їх рекомендується фіксувати на загальнодержавному, регіональному рівнях, тобто у відповідних стратегічних документах. Цілі державного управління, здебільшого, класифікують за термінами досягнення: довгострокові (стратегічні); середньострокові; короткострокові (оперативні).

Довгострокові цілі державного управління є, природно, вихідним пунктом стратегічного менеджменту і знаходять відображення в основних напрямках державноуправлінської діяльності. Якщо дві мети взаємопов'язані, а досягнення однієї з них полегшує досягнення іншої, говорять про взаємодоповнюваності цілей. Якщо ж цілі незалежні, а досягнення однієї з них не впливає на іншу, то цілі вважаються нейтральними.

Серед функцій цілей державного управління можна виділити такі:

- цілі, що виправдовують існування, законність системи державного управління;
- цілі, що регулюють поведінку суб'єктів та об'єктів державного управління;
- цілі як головний мотиватор, покликані задовольняти публічні та приватні інтереси;
- цілі, що зменшують невизначеність;
- цілі, що допомагають пізнавати і пристосовуватися до навколишньої дійсності.

Розрізняють такі типи організаційних цілей державного управління:

■ офіційні цілі, які визначають загальне призначення системи державного управління. Вони виправдовують її існування перед суспільством, мають зовнішню спрямованість і виконують важливу захисну функцію, створюючи сприятливий імідж «держави». Однак за цими цілям важко визначити роль усієї системи державного управління;

■ оперативні цілі виходять з дійсної політики держави. Дані цілі мають внутрішню спрямованість;

■ вимірювані цілі. Виступають орієнтиром під час оцінювання результативності й ефективності функціонування системи державного управління Вони виступають у формі конкретних завдань окремих виконавців, інституцій.

Якість цілей державного управління визначає долю її системи, її успіх чи невдачу у розвитку та функціонуванні, тому до цього процесу пред'являються певні вимоги, а саме:

■ важливою характеристикою цілей є їх досяжність і реалістичність;

■ цілі мають бути зрозумілі для виконавця і недвозначно сформульовані;

■ цілі повинна бути вимірювані (якісно та/або кількісно). Щоб управляти, потрібно вміти вимірювати. Неможливість виміряти цілі державного управління не дозволяє визначити ступінь прогресу в їх досягненні;

■ цілі повинні мати терміни виконання;

■ ефективні цілі повинні бути можливими для перевірки і коректування. Цього вимагають постійно мінливі зовнішні чинники і обставини;

■ цілі необхідно пов'язувати з системою винагороди тощо.

Висновки. Система державного управління повинна чітко формулювати свою стратегію зростання, при якій рівень короткострокових і довгострокових цілей кожного року значно збільшується по відношенню до показників попереднього року. Зворотною

стратегії зростання є стратегія скорочення – стратегічна альтернатива, яка характеризується встановленням цілей нижче досягнутого в минулому. Фактично для системи державного управління стратегія скорочення може означати шлях раціоналізації і переорієнтації операцій. При цьому в межах стратегії скорочення може бути кілька варіантів розвитку подій.

Література:

1. Кадзума Т. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнеса / Т. Кадзума. – М.: Московский бизнес, 1990. – 222 с.
2. Красняков Є. Формування державної політики в галузі освіти України на загальнодержавному рівні / Є. Красняков // Вісник державної служби України. – 2010. – №3. – С. 19-24.
3. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем / М. Армстронг. – Ростов-на-Дону, 1998. – 512 с.
4. Буко С.Л. Ціннісні орієнтири сучасного менеджменту: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: спец. 22.00.04 / С.Л. Буко / Інститут соціології НАН України. – К., 2009. – 17 с.
5. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, Н. Альберт, Ф. Хедоури. – К., 2015. – 605 с.

Стельмащук Ю. І.

КОМПЛЕКСНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕНІСТЬ ДІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОЇ СФЕРИ

Постановка проблеми. Сьогодні як ніколи раніше, зростає функціональна роль соціально-гуманітарної сфери і усіх її складових у забезпеченні життєдіяльності нації та держави. При цьому, державне регулювання соціально-гуманітарного розвитку нашої країни ускладнюється глибокою економічною кризою, політичною невизначеністю, обмеженістю бюджетних ресурсів при фінансуванні багатьох програм соціально-економічної і гуманітарної сфери, що негативно позначається на розробці та реалізації стратегічних пріоритетів її розвитку. В таких умовах все більшої актуальності набуває дослідження основних тенденцій розвитку вітчизняної соціально-гуманітарної сфери з метою удосконалення механізмів її державного регулювання.

Виклад основного матеріалу. Доведено пріоритетність впровадження нормативно-правової бази стосовно: стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності; благодійності та благодійних організацій; розвитку світогляду, моралі та політичної свідомості; політики соціального партнерства; удосконалення організації медичної допомоги новонародженим та догляду за здоровою дитиною; права на інтелектуальну власність, авторське право.

Зазначено, що серед основних особливостей здійснення державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери у європейських державах є: децентралізації заasad управління соціально-гуманітарною сферою; висока частка державних видатків на соціально-гуманітарні програми; розгалужена мережа професійно-галузевих схем соціального страхування; розвинена система сімейних виплат; велика роль додаткових структур соціального захисту; розмаїття страхових фондів, котрі доповнюють існуючі обов'язкові фонди з соціального захисту населення; метод фінансування освітньої галузі «за видатками»; багатоваріантність методів й форм, а також багатоканальність державної підтримки соціально-гуманітарної сфери; забезпечення рівності та доступності медичного обслуговування; поступове впровадження накопичувальних елементів і зростання ролі недержавних пенсій у забезпеченні доходів пенсіонерів; надання першості

стратегічним пріоритетам розвитку людського капіталу – творчого, професійного, освітнього, трудового, фізичного потенціалу громадян.

Зазначено, що ідею стосовно застосування ваучерної схеми оплати навчання, яка складається із індивідуальних грантів (безповоротної) і позикової (поворотної) частини та надання податкових пільг споживачам освітніх послуг доцільно було б запровадити в Україні з урахуванням набутих досягнень, традицій та національних особливостей.

Доведено перспективність імплементації у вітчизняну практику зарубіжного досвіду стосовно: змішаного державно-приватного розв'язання соціально-гуманітарних проблем, де відповідальність окремого підприємця замінена системою «обов'язкової» колективної відповідальності під контролем держави; активної державної політики повної зайнятості; розгалуженої системи пенсійного страхування, у тому числі використання виду недержавного пенсійного забезпечення – виробничої пенсії; укладання угод про вищу освіту (рамкових контрактів) між навчальними закладами і регіональними урядами; системи відкриття персоніфікованих накопичувальних медичних рахунків; розподілу відповідальності за пенсійне забезпечення між державою, роботодавцями та працівниками; реалізації соціально-гуманітарних програм на основі застосування їх належного наукового забезпечення, соціальної експертизи й моніторингу.

Зазначено, що міжгалузевість та багатосуб'єктність інститутів реалізації соціально-гуманітарної політики диктує необхідність забезпечення існування відповідного постійно-діючого координаційного та консультативно-дорадчого органу при Уряді України.

З метою розбудови інституційної структури соціально-гуманітарного розвитку на засадах соціальної справедливості, рівності, соціальної відповідальності держави, бізнесу та громадян, поваги до загальнолюдських цінностей та верховенства права обґрунтовано пріоритетність здійснення поступового реформування системи управління соціально-гуманітарним розвитком, наголошено на розмежуванні повноважень між центром та регіонами в соціально-гуманітарній сфері, розподілу конкретних функцій між органами управління. При цьому, запропоновано значну частину функцій у сфері соціально-гуманітарної політики перекласти на рівень місцевого самоврядування, що забезпечить реалізацію принципу субсидіарності.

З метою підвищення ефективності розвитку соціально-гуманітарної сфери, а також посилення участі громадськості у державному управлінні та прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень аргументовано всебічну співпрацю державних структур з громадськими структурами та науковими інституціями.

Наголошено, що реорганізація діяльності державних органів, відповідальних за соціально-гуманітарну сферу, повинна забезпечуватися такими заходами: урахування світових методик і стандартів створення програм соціально-гуманітарного розвитку; посилення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів, виділених для соціально-гуманітарної сфери, за їх нецільове використання; обов'язкова наукова експертиза проектів державних рішень у соціально-гуманітарній сфері; забезпечення системи управління соціально-гуманітарній сфері висококваліфікованими кадрами; формування більш дієвих механізмів міжгалузевої координації на всіх рівнях державної влади.

Рекомендовано створити та забезпечити належне функціонування: При Міністерстві соціальної політики – Сектору стратегічного управління соціально-гуманітарним розвитком та виконання стратегії, Державної агенції соціальної інспекції; єдиного міжвідомчого органу для координації створення та удосконалення соціальних стандартів і встановлення умов ліцензування надання соціальних послуг; у складі органів місцевої влади – спеціалізованих міжвідомчих органів, котрі мають забезпечувати складання, фінансування та інформаційно-контрольний супровід реалізації довгострокових проектів соціальної сфери, відділів (управлінь) охорони здоров'я; Національної комісії з проблем гуманітарного розвитку України; національних центрів, які відповідатимуть за розроблення та супроводження національних програм соціально-гуманітарного спрямування; Центру реформ в системі охорони здоров'я; системи санаторно-

реабілітаційних закладів; Міжвідомчої ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку і протидії торгівлі людьми; Національного гендерного ресурсного центру та розширення мережі гендерних ресурсних центрів у регіонах.

З метою забезпечення належного розвитку соціально-гуманітарної інфраструктури, досягнення більш ефективної її діяльності доведено доцільність концентрації інфраструктурних компонентів на невеликій території; автономності соціально-гуманітарної інфраструктури кожного регіону та забезпечення їх міжрегіональної координації.

При цьому, аргументовано перспективність створення нової організаційно-правової форми, яка б мала характеристики громадсько-контролюючої некомерційної організації для забезпечення ефективного функціонування основної частини державних організацій соціально-гуманітарної сфери.

Аргументовано пріоритетність затвердження таких стратегій: духовно-інтелектуального розвитку нації; функціонування ринку праці в державі на короткострокову перспективу; реалізації державної політики щодо сімей котрі мають дітей; стратегії політики держави щодо соціального захисту; довгострокову соціальну стратегію; цільова стратегія забезпечення підтримки демографічного розвитку; політики держави щодо сприяння гармонійного розвитку громадянського суспільства в нашій країні.

Висновки. Наголошено, що для вирішення проблем, що існують в соціально-гуманітарній сфері, необхідно є розробка, впровадження та прийняття науково обґрунтованої стратегічної загальнонаціональної програми, метою котрої має бути забезпечення системності, комплексності та узгодженості дій виконавчих органів влади стосовно реалізації механізмів державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери сучасного українського суспільства.

Література:

1. Ситнік П. Проблеми формування національної самосвідомості в Україні : монографія / П. Ситнік. – К. : НІС, 2004. – 226 с.
2. Скрипник О. Принципи соціальної та правової держави: єдність чи конфронтація? / О. Скрипник // Людина і політика. – 2004. – № 1. – С. 36–39.

Степанов В. Ю.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА СУЧАСНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Суттєвий прогрес і поширення інформаційних технологій, глобальний характер систем масової комунікації призвели до утворення глобального інформаційного простору, який змушує світову спільноту, кожну державу швидко орієнтуватися та адаптуватися у сучасному інформаційному середовищі. Світове співтовариство в цих умовах усвідомило, що міжнародна інформаційна безпека є проблемою, розв'язання якої суттєво впливає на існування людства. Тобто з розвитком і поширенням інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності надзвичайної значимості набувають питання забезпечення інформаційної безпеки, визнаної в нашій країні однією з найважливіших складових національної безпеки, як багаторівневої проблеми державної інформаційної політики. Відзначимо, що у загальних засадах Конституції України, а саме статті 17, наголошено, що інформаційна безпека є найважливішою функцією держави, справою всього Українського народу.

Постановка питання про інформаційну безпеку публічного управління має особливе значення, що потребує замислитися над потребою цього поняття. На думку В. Д. Бакуменка, публічне управління є складним явищем, притаманним державі з її розвиненою системою органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Воно спрямоване як на управління суспільними сферами, галузями та різновидами відносин, так і на самоуправління, власний саморозвиток відповідно до потреб суспільства. Суттєвими загальними особливостями публічного управління як соціальної системи є те, що воно відрізняється від інших таких систем більшою масштабністю, різноманіттям управлінських впливів, монополією на нормативно-правову діяльність, певними унормованими структурами органів влади та управління, специфікою роботи відповідних служб.

Разом з тим, необхідно враховувати, що саме інтенсивний розвиток інформаційних технологій, привели до нових погроз потенційного використання інформаційно-технічних досягнень в цілях, несумісних з підтримкою безпеки інформаційної сфери і стабільності функціонування сучасного публічного управління. На цій підставі, в умовах глобалізації інформаційного суспільства, проблема інформаційної безпеки публічного управління є актуальною і набуває все більш соціально значущого характеру.

Виклад основного матеріалу. Відзначимо, що здатність інституцій суспільства збирати, обробляти, аналізувати, систематизувати та накопичувати інформацію, забезпечувати свободу інформаційного обміну є важливою передумовою технологічного прогресу, однією з основ успішної внутрішньої та зовнішньої політики держави, чинником національної безпеки. Але бурхливий розвиток інформаційної сфери супроводжується появою принципово нових та зростанням небезпечності вже відомих інформаційних загроз інтересам особистості, суспільства, держави та її інформаційній безпеці.

Сучасна увага до інформаційної безпеки публічного управління викликана тим, що інтенсивний розвиток інформаційної інфраструктури, процеси глобалізації, що особливо яскраво виявляються в інформаційній сфері, інформатизація практично всіх сторін громадського життя, діяльності органів державної влади й державного управління істотно підсилили залежність ефективності функціонування суспільства та держави від стану інформаційної сфери. Інформаційна інфраструктура й інформаційні ресурси стають ареною міждержавної боротьби за світове лідерство. Тому цілеспрямований рух України до створення інформаційної інфраструктури й інтеграції її в європейську й світову інфраструктуру приводить до посилення небезпеки несанкціонованого втручання в роботу інформаційних, телекомунікаційних систем та публічного управління держави.

Отже, інформаційна безпека публічного управління як інтегруючого чинника забезпечення національної безпеки держави залежить від вирішення проблем формування й керування процесами суспільної свідомості, виробництва та репродукції інформаційних ресурсів і доступу до них, створення цивілізованого ринку інформаційних продуктів та послуг, реалізації прав громадян на інформацію. Усе це говорить про те, що забезпечення національних інтересів в інформаційній сфері стає важливим фактором національної безпеки України.

При розгляді поняття «інформаційна безпека» необхідно усвідомлювати той факт, що інформаційна безпека за своєю природою являє собою дуалістичну систему, представлену державною та недержавною системами забезпечення інформаційної безпеки. Внаслідок цього, у пануючому термінологічному вакуумі, трактування цього поняття іноді вражає своєю багатолікістю, а місцями й неадекватністю суті того явища, яке він відображає. У той же час і поняття «інформаційна безпека публічного управління» поки не набуло адекватних наукових розробок.

Підходи до дослідження інформаційної безпеки в складі публічного управління дають змогу розглядати це питання комплексно та системно. До цієї точки зору, найприйнятнішим є інтегральний підхід, який дає можливість зробити висновок, що інформаційна безпека не може розглядатися лише в якості окремого стану. Безперечно, вона є і властивістю, і атрибутом публічного управління, і діяльністю, і результатом діяльності людини, спрямованої на забезпечення певного рівня безпеки в

інформаційній сфері.

Висновки. Враховуючи, що інформаційні системи та інформаційні ресурси створюються і використовуються усіма органами держави, в системі забезпечення інформаційної безпеки особливу роль грають ті органи влади держави, які виконують керівні та координуючі ролі, від оптимального визначення компетенції яких істотною мірою залежить інформаційна безпека країни. Держава має створювати умови для реалізації конституційного права своїх громадян вільно отримувати й використовувати інформацію, для вирішення таких важливих завдань, як формування національної інформаційної сфери, включення її до світового інформаційного простору на засадах забезпечення інформаційного суверенітету, формування демократично орієнтованої свідомості та інформаційної безпеки сучасного публічного управління.

Література:

1. Конституція України : від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації»: від 4 лют. 1998 р. № 75 (із змінами, внесеними згідно з Законом України від 9 лют. 2006 р. № 3421) // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27/28. – Ст. 182.
3. Закон України «Про Національну програму інформатизації»: від 4 лют. 1998 р. № 74 // Відом. Верховної Ради України. – 1998. – № 27. – Ст. 181.
4. Закон України «Про основи національної безпеки України» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – ст. 351.
5. Указ Президента України № 514 / 2009 від 8 липня 2009 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України».

Стеценко І. М.

КЛАСИФІКАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Постановка проблеми. Термін «організація» найчастіше співвідноситься з поняттям структури, системи державного управління. Під терміном «організація» найчастіше розумію таке: внутрішня впорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих й автономних частин цілого; сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого тощо.

Виклад основного матеріалу. Формуванню ефективної організаційної структури в системі державного управління повинні супроводжувати такі процеси:

1. Визначення повноважень – обмежене право використовувати ресурси державними інституціями і направляти зусилля їх працівників на виконання завдань.
2. Опис посад – документ, в якому формулюються основні посадові функції, лінії підпорядкування. У ньому також робиться посилання на існуючу схему компенсації керівників (це робиться для уточнення повноважень, пов'язаних з даною посадою), а також наводиться діючий перелік верифікованих цілей (верифікація – перевірка правильності).
3. Виявлення основних підрозділів з притаманними тільки їм унікальним функціями управління. Визначення допоміжних підрозділів, в яких групуються види діяльності властиві даному підрозділу.
4. Формування організаційної схеми, що показує поділ діяльності, систему підпорядкованості й існуючі підрозділи всередині інституції. У найбільш загальному вигляді ця схема відображає п'ять основних характерних рис системи: поділ робіт, види робіт, систему підпорядкованості, управлінську ієрархію, групування в підрозділах.

5. Формування ієрархічної структури – організаційної структури, яка характеризується багаторівневим управлінням і незначним обсягом управління на кожному рівні.

Організаційна структура системи державного управління забезпечує виконання загальних і конкретних функцій державного управління, зберігає доцільні вертикальні і горизонтальні зв'язки і поділ елементів управління. Вертикальний розподіл визначається числом рівнів управління, а також їх підпорядкованістю і директивними відносинами. Організаційна структура в державному управлінні регулює поділ задач по рівням і підрозділам, взаємодію цих елементів.

Основні принципи раціональної організаційної структури в державному управлінні такі:

- упорядкування завдань відповідно до цілей;
- упорядкування управлінських завдань відповідно до принципів компетентності та відповідальності (узгодження компетентності і відповідальності, узгодження «поля рішення» і доступної інформації, здатність компетентних функціональних одиниць прийняти до рішення нові задачі);
- обов'язковий розподіл відповідальності;
- формування «коротких» шляхів управління;
- дотримання балансу стабільності і гнучкості;
- цілеорієнтована самоорганізація й активність;
- стабільність дій, що циклічно повторюються.

Організаційна структура системи державного управління – форма поділу праці з «управління». Кожна інституція, посадова особа діють для виконання певного набору функцій державного управління. Для цього посадові особи наділяються певними правами на розпорядженні ресурсами і несуть відповідальність за виконання закріплених за ними функцій. Схема організаційної структури державного управління відображає статичне положення підрозділів і посад, характер зв'язку між ними. Розрізняють такі внутрішньо-організаційні зв'язки: лінійні (адміністративне підпорядкування); функціональні (по сфері діяльності без прямого адміністративного підпорядкування); міжфункціональні або коопераційні (між підрозділами одного і того ж рівня). Залежно від характеру зв'язків виділяються кілька основних типів організаційних структур управління, серед яких такі структури: лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, матрична, дивізіональна, множинна.

Аналіз переваг і недоліків структур управління дозволяє знайти критерії їх оптимального використання. Ефективність управління фірмою залежить від чіткого розмежування компетентності окремих служб (підрозділів) управління, їх відповідальності та забезпечення в них адекватних робочих взаємин.

Висновки. Таким чином, організаційні структури в системі державного управління являють собою механізм, спосіб розподілу і кооперації праці в організації. Наслідком цього буде спеціалізація й висока ефективність. Структура системи такого управління повинна відображати як суб'єкт державного управління організований з метою здійснення виваженого й адекватного впливу на об'єкт держу правління, а також наскільки оптимально налагоджено зворотний зв'язок між ними. Оскільки об'єкт державного управління є керованою частиною, стан якої відповідним суб'єктом приводиться до бажаного результату. Відтак, ефективна побудова організаційної структури системи державного управління – невід'ємна умова успішного її функціонування.

Література:

1. Армстронг М. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем / М. Армстронг. – Ростов-на-Дону, 1998. – 512 с.
2. Буко С.Л. Ціннісні орієнтири сучасного менеджменту: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: спец. 22.00.04 / С.Л. Буко / Інститут соціології НАН України. – К., 2009. – 17 с.
3. Основы менеджмента / М. Мескон, Н. Альберт, Ф. Хедоури. – К., 2015. – 605 с.
4. Немцов В.Д. Менеджмент організацій: навч. посібник / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань, Г.Ф. Сініок. – К.: ТОВ «УВПК», «ЕксОб», 2000. – 392 с.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Ефективність функціонування механізмів державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів держави (планування регіонального розвитку, вдосконалення міжбюджетних відносин, впровадження спеціального режиму інвестування тощо) утримується через таке:

- відсутність чіткого розподілу відповідальності і повноважень, неузгодженість дій між органами державної влади та місцевого самоврядування щодо соціально-економічного розвитку регіонів держави, що сприяє неефективній реалізації державної політики;

- неналежне функціонування механізмів державного регулювання в напрямі взаємоузгодженості цілей та дій між центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування відносно пріоритетів розвитку регіонів;

- невідповідність фінансових планів можливостям розвитку регіонів, що сприяє територіальному розрізненню державних та регіональних ресурсів та їх неефективному використанню;

- відсутність стратегічного планування щодо регіонального розвитку в державі, що призводить до спонтанних рішень.

Виклад основного матеріалу. Регулювання територіального розвитку повинно здійснюватися системою спеціально організованих заходів політичного, правового, соціального, фінансового, економічного характеру, покликаних:

- стимулювати розвиток тих територій, які з об'єктивних причин не можуть функціонувати в режимі саморозвитку;

- створювати умови для виникнення і функціонування національно значимих потенційних "точок зростання" (вільних економічних зон, техно- парків тощо);

- забезпечувати виконання окремими територіями загальнодержавних функцій (утримання на території об'єктів державного значення) [1].

У нашому уявленні управлінський механізм держави можна розглядати як сукупність різноманітних економічних важелів і стимулів, що створюють певну зацікавленість у вирішенні регіональних завдань. Крім того, він включає в себе не тільки організаційно-економічні, а й соціально-правові методи управління, психологічні та етичні, які звернені насамперед до людини і впливають на її діяльність. При цьому в системі управлінського механізму треба враховувати напрями інвестиційно-інноваційної політики регіону, розширення використання інформаційних технологій, кадрове забезпечення державного управління.

Практика показує, що на сучасному етапі економічних і суспільних «реформ та оновлення задля покращення життя людей» [2] необхідно створити гнучкий управлінський механізм, досконалий і дієвий, який дозволить оперативно вирішувати проблеми взаємодії центру та регіонів. Із вищевикладеного можна зробити висновок, що регіональний управлінський механізм як суспільно-економічна категорія являє собою елемент суспільства, у якому реалізуються економічні та політичні закони, виявляються основні закономірності утворення та функціонування суб'єктів, розташованих у регіоні.

Доцільно сформулювати зміст регіонального механізму управління як системну сукупність соціальних, економічних та політичних процесів, нормативно-правових актів та управлінських дій, націлену на підвищення ефективності управління регіоном на основі оптимізації взаємодії господарюючих суб'єктів та місцевих органів влади на території функціонуючого регіону. У складних посткризових умовах механізм державного управління можна визначити як пошук рухомої внутрішньої рівноваги, досягти якої можна, з одного боку, унаслідок адаптації до впливів зовнішнього середовища, а з ін-

шого – впливом на це середовище прийняттям та реалізацією рішень наступального характеру. Тому в період становлення ринкових відносин в Україні успішною передумовою соціально-економічного розвитку регіонів є збереження державного регулювання, що використовується в інтересах усього суспільства як для активізації потрібної йому діяльності, так і для обмеження небажаних її форм [3].

Отже, ринкові перетворення, які є наслідком глобалізації економіки, мають нестабільний характер і це зумовлює необхідність вдосконалення концептуального підходу щодо модернізації соціально-економічного розвитку регіону в напрямі підвищення його інвестиційних, інноваційних, управлінських, підприємницьких компетенцій. Вважаємо за необхідне вдосконалення теоретико-методологічної бази побудови концепції соціально-економічного розвитку регіонів на стадіях аналізу стану і перспектив регіонального розвитку, включаючи побудову місії даного регіону, напрямів його розвитку, що має на меті суттєвий вплив на ефективність формування і реалізації механізмів державного регулювання розвитку регіонів.

Висновки. На основі аналізу зазначених та багатьох інших проблем можна запропонувати такі основні заходи з удосконалення державного регулювання територіального розвитку: 1. Впровадити та постійно застосовувати в управлінській практиці інструменти стратегічного планування розвитку території, яке б сприяло точному визначенню пріоритетів регіонального розвитку. 2. Удосконалити механізми державної підтримки розвитку депресивних регіонів. 3. Розробити систему заходів з розбудови інфраструктури регіону, маючи на меті покращання умов використання інноваційних технологій, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для регіонального розвитку тощо. 4. Адаптувати національне законодавство з питань регіональної політики до міжнародних норм та стандартів. 5. Удосконалити систему моніторингу та контролю регіонального розвитку тощо.

Література:

1. Бандура С. І. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, І. В. Терон. – К. : РВПС України НАН України, 2002. – 250 с.

2. Пила В. І. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / В. І. Пила, О. С. Чмир, О. А. Гарасюк, Т. В. Терещенко. Х. : Вид-во ХУУП. – 2006. – 412 с.

3. Пилипенко А. А. Стратегічна інтеграція підприємств: механізм управління та моделювання розвитку : монографія / А. А. Пилипенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2008. – 408 с.

Суліменко К. О.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Постановка проблеми. Процес державного регулювання інноваційного підприємництва – це сукупність дій, спрямованих на підприємницькі структури, які здійснюють інноваційну діяльність, з метою кількісного і якісного зміни даного сегменту підприємництва. Вибір методів і засобів впливу визначається станом і структурою інноваційної сфери, конкретними завданнями щодо її розвитку, наявністю ресурсів у розпорядженні державних і регіональних органів влади. У результаті регулювання повинні створюватися умови розвитку інноваційних підприємницьких структур на промислових підприємствах, в найбільшій мірою відповідають інтересам як держави, так і підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання підприємницької діяльності повинно бути в більшості випадків спрямовано не на конкретні господарські суб'єкти

(у суб'єктів усіх секторів виробництва всіх форм власності повинні бути рівні можливості), а на формування загальних умов функціонування ринку, сприяють підтриманню та розвитку економіки. Не втручаючись в економічні процеси, у приватну ініціативу, держава повинна розширювати зону ініціативи для приватного підприємництва. Тим самим воно бере відповідальність за регулювання ризиків, які заважають економіці та економічним суб'єктам, зростання в мінливих умовах. З іншого боку, створення рівних стартових можливостей і умов для підприємницької діяльності вимагає формування спеціальної системи фінансування, кредитування і страхування приватного підприємництва, що забезпечує рівний доступ до фінансових ресурсів (включаючи кошти не тільки державного та місцевих бюджетів, комерційних фінансово-кредитних структур). Це дає можливість, по-перше, забезпечити нормальне функціонування підприємницьких структур на початковому етапі їх діяльності, а по-друге, забезпечити потенційних інвесторів від можливих фінансових збитків [1].

Держава, впливає на суспільні та економічні процеси через посередництво спеціальних механізмів. Такі механізми представляють собою єдність методів і принципів здійснення управлінської функції, а також низки засобів та інструментів її забезпечення.

Поняття «механізму управління» в науковій літературі досліджувалося досить всебічно, але на сьогодні, серед науковців відсутня єдина думка стосовно визначення поняття «механізм державного управління» та його складових елементів. Таким чином можливо розглянути кілька підходів щодо визначення поняття «механізму державного управління».

У словнику-довіднику з державного управління механізм державного управління визначається як практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей [3].

Як свідчить аналіз наукової літератури, механізм управління розглядали з погляду соціального і державного управління. Щодо механізму державного управління можна виділити кілька підходів. Держава розробляє механізм підтримки інноваційної діяльності малих підприємств. Стимули до інновацій, ефективність виробництва, сприятливий інвестиційний клімат, можливості фінансування випуску наукоємної продукції та трансферу високих технологій визначаються рівнем цін, розміром банківських відсотків, величиною і структурою попиту на інновації, нормою рентабельності, які, в свою чергу, впливають на характер і динаміку розвитку малих інноваційних підприємств.

Термін «механізм» означає: внутрішній пристрій (систему ланок) машини, приладу, апарату, який приводить їх у дію; система, пристрій, що визначають порядок будь-якого діяльності; послідовність станів, процесів, що визначають собою будь-яку дію, явище [2].

На нашу думку найбільш вдале визначення «механізмів державного управління» наведено в енциклопедичному словнику з державного управління, де вони розглянуті, як способи розв'язання суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй форм і методів управління. За формою подання – це схематичне зображення статично-динамічного (структурно-функціонального) змісту процесу управління як взаємодії суб'єкта і об'єкта, єдності діяльності і відносин, функціонування певної системи чи підсистеми.

Висновки. Отже, механізм державного управління є складним і системним утворенням, яке органічно поєднує в собі різні складові: економічні, мотиваційні, організаційні, політичні і правові. Склад елементів та порядок функціонування механізмів державного управління визначається метою, засобами впливу на об'єкт, зв'язками між елементами системи, наявністю ресурсів та можливостей конкретної ситуації. Обов'язковими складовими є: цілі, принципи, функції, методи, інформація, технологія та технічні засоби. Залежно від засобів, які використовуються у конкретних механізмів державного управління, вони можуть бути політичними, економічними, соціальними, організаційними та правовими, а також комплексними відповідно до основних сфер суспільної діяльності.

Література:

1. Тимошенко О.В. Особливості механізму державного регулювання підприємницької діяльності / О.В. Тимошенко // Держава та регіони. Серія: Державне управління : наук.-вироб. журн. – 2014. – № 2 (46). – С. 72–78.
2. Федоров В. В. Інституціональний механізм розвитку системи податкового регулювання в територіальних податкових органах / В. В. Федоров // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Вип. 230. Т. 242. Державне управління. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. – С. 120–124.
3. Чаленко А. О. О неопределенности термина «механизм» в экономических исследованиях [Электронный ресурс] / А. О. Чаленко. – Режим доступа: <http://www.kapitalrus.ru/articles/article/176697>.

Удовиченко Н. М.

ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТОМАТОЛОГІЧНИХ УСТАНОВ

Постановка проблеми. Нині в Україні "стоматологічна допомога надається в 269 самостійних стоматологічних поліклініках для дорослих, 35 – для дитячого населення, 4306 відділень і кабінетів при ЛПЗ загального профілю та стоматологічних поліклініках і кабінетах, що функціонують на госпрозрахунковій основі" [1, с. 7]. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності, тому існує велика кількість приватних стоматологічних клінік (кабінетів), які поряд зі стоматологічними поліклініками, що перебувають у муніципальній власності, забезпечують належні рівень та якість "профілактичної, діагностичної, лікувальної, реабілітаційної чи іншої форми стоматологічної допомоги" [3]. Однак нині дедалі складніше забезпечити конституційні права громадян на отримання доступної, кваліфікованої медичної допомоги на безоплатній основі: приватні стоматологічні клініки уникають цього, а муніципальні (передусім, через брак бюджетного фінансування на тлі істотного підвищення розміру мінімальної заробітної плати та вартості комунальних послуг) доволі скоро можуть опинитись на межі зникнення. Уникнути цього можна лише за умови їхньої належної підтримки з боку органів державного управління та органів місцевого самоврядування. Усе це й обумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проведені узагальнення напрацювань провідних науковців [1; 2] і результати власних досліджень [3; 4] за даною проблематикою дозволяють стверджувати, що державного регулювання діяльності стоматологічних установ передбачає використання відповідних методів і засобів регуляторного впливу:

– адміністративні: державна акредитація господарських організацій з охорони здоров'я; державне замовлення на стоматологічні послуги, засоби, устаткування; державне регулювання цін і тарифів на результати господарської діяльності у сфері охорони здоров'я; захист працівників від необґрунтованих звільнень, неповної офіційної зайнятості та застосування жорсткої системи важелів і механізмів інтенсифікації праці; ліцензування медичної діяльності; нагляд і контроль за ефективністю вкладення засобів у забезпечення діяльності стоматологічних закладів і використання наявного устаткування; посилення контролю за неухильним дотриманням законодавства про охорону праці; фіксовані державні ціни на медичні послуги першорядного значення;

– нормативно-правові: Конституція України, Кодекси України; закони України, укази Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України; накази й розпорядження Міністерства охорони здоров'я України інших Центральних органів державної влади; нормативи забезпеченості лікарськи-

ми посадами; нормо-витрати матеріалів, медикаментів, електроенергії та інших засобів стоматологічного виробництва;

– економічні: бюджетне фінансування муніципальних стоматологічних клінік (утримання матеріально-технічної бази, оплати праці та комунальних послуг тощо, а також на зубопротезування хворих пільгового контингенту); податкові пільги;

– організаційні: державні (регіональні, муніципальні) цільові програми профілактики та надання стоматологічної допомоги населенню; контроль за діяльністю стоматологічних закладів; координація діяльності стоматологічних закладів різних організаційно-правових форм господарювання; моніторинг ціноутворення на платні медичні послуги; надання достовірної статистичної інформації про стоматологічну захворюваність; обстеження приміщень, що використовуються для надання стоматологічних послуг; перевірка звернень громадян; порядок надання стоматологічної допомоги на платній основі; проведення регулярних конференцій і семінарів, упровадження навчальних програм і програм обміну досвідом у цій царині;

– соціально-психологічні: моральне стимулювання; підвищення соціальної відповідальності персоналу та пацієнтів.

Висновки. Комплексне використання засобів державного регулювання є запорукою розвитку стоматологічних установ. Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме подальшому розвитку стоматологічної діяльності як запоруки покращання стоматологічного здоров'я населення.

Література:

1. Бедрик І. О. Державне регулювання приватної стоматологічної діяльності в Україні: організаційно-правові засади: автореф. дис. ... к. держ. упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Київ, 2010. 18 с.

2. Дешко Л. М. Державне регулювання господарської діяльності у сфері охорони здоров'я: автореф. дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.04 "Господарське право, господарсько-процесуальне право". Донецьк, 2010. 25 с.

3. Удовиченко Н. М., Мельниченко О. А. Аналіз законодавчих ініціатив у сфері стоматологічної діяльності // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2016. № 4. С. 160–165.

4. Федак Н. М. Механізми державного регулювання стоматологічної допомоги населенню України: автореф. дис. ... к.держ. упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Київ, 2010. 22 с.

Фінкель Я. О.

ВПЛИВ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Становлення, формування і розвиток ринкових відносин на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки вимагає дієвих та кардинальних змін у системі фінансових відносин, становлення і функціонування нових форм щодо забезпечення реального сектору економіки фінансовими ресурсами. Визначені процеси обумовлюють входження вітчизняного суспільства в європейське співтовариство і міжнародну співдружність держав, які розбудовують свою економіку на засадах взаємовигідних фінансових зобов'язань та умовах ринкової економіки. Сфера фінансового забезпечення реального сектору економіки є чи не найголовнішою в усій системі економічного розвитку держави, її галузей та окремих виробничих систем.

Виклад основного матеріалу. У нинішніх складних умовах, коли всіх галузей економіки торкнулась світова фінансова криза, значній частині промислових підпри-

емств потрібні значні фінансові ресурси для нормальної діяльності та подальшого розвитку. Як свідчить вітчизняна статистика, основні фонди багатьох підприємств ще не відновились, а наявні зношені більш ніж на 50%, а деякі дані свідчать про 65 відсотків. Вони вже не можуть бути використані для виробництва нової та конкурентоздатної продукції, а також не сприяють запровадженню новітніх технологій. Для подальшого розвитку, розширення виробництва, запровадження ефективних технологій, а також продуктивного обладнання потрібні значні фінансові кошти. Тому виходячи із ситуації, що склалася сьогодні на внутрішньому ринку, потрібно шукати нові механізми, форми і методи фінансування промислового виробництва. Фінансові ресурси потрібні, перш за все, для оновлення і запровадження високотехнологічного обладнання, новітніх технологій, суттєвого підвищення кваліфікації як управлінських фахівців, так і робочих. Далекоглядні менеджери підприємницьких структур наявні фінансові ресурси повинні спрямовувати на розвиток виробництва [1, с. 654–659].

За даними Державної служби статистики України [2] найбільш інвестиційно привабливими галузями української економіки останніх років є виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; легка промисловість, гуртова торгівля, а з основних виробництв: целюлозно-паперове виробництво, виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення, хімічна і нафтохімічна промисловість, виробництво готових металевих конструкцій, машинобудування, виробництво і розподілення електроенергії, газу і води, хімічне виробництво, а також інноваційна діяльність і туризм.

У післякризовий період, починаючи з 2010 року, суттєво почали зростати як капітальні інвестиції (інвестиції в основний капітал) та інвестиції в реальний сектор національної економіки, так і на їх основі показники розвитку вітчизняного господарства. Так, 2010 року випуск товарів і послуг зріс до 2 516 699 млн. грн, або на 444 150 млн. грн, тобто на 21,4 відсотка порівняно із 2009-м, а вже 2011 року цей показник зріс до 3 077 561 млн. грн, або на 1 005 012 млн. грн, тобто на 48,5 відсотка порівняно із 2009-м. Разом із тим, основним фактором підтримки економічної активності продовжує виступати внутрішній споживчий попит [там само].

Висновки. З вищевикладеного можна зробити висновок, що дієве та ефективне інвестування і кредитування промислових підприємств, підприємств малого і середнього підприємництва веде до ефективного розвитку національної економіки, виробництва високоякісних товарів, конкурентоспроможної продукції та поліпшення добробуту населення.

Розвиток і дієве функціонування вітчизняної ринкової економіки можливе лише за умови суттєвого підвищення ефективності реалізації інвестиційних ресурсів. Вони є досить складною економічною категорією, яка включає у свою структуру низку елементів як організаційно-управлінського характеру, так і фінансово-економічного спрямування, та являє собою загальний обсяг фінансових, матеріальних, майнових та інтелектуальних ресурсів, які утворюються за рахунок усіх джерел у процесі інвестування, і є показником, що характеризує можливості вкладення інвестицій.

В умовах дефіциту державних інвестицій і бюджетних коштів вітчизняна банківська система відіграє вирішальну роль у фінансуванні загальнодержавних регіональних соціально-економічних програм у розвитку національної економіки, підприємництва, особливо малого і середнього, упровадженню нових і прогресивних технологій, високоефективного обладнання та устаткування підвищення конкуренто- та експортоспроможної продукції.

Література:

1. Качур Р. П. Аналіз впливу інвестицій на розвиток національної економіки / Р. П. Качур // Вісник Львівського університету. – 2010. – Вип. 44. – С. 654– 659. – (Серія : економічна).

2. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ІНДУСТРІЄЮ: ЦІЛІ ТА КЛЮЧОВІ ЗАВДАННЯ

Постановка проблеми. В загальному випадку державне управління туристичною індустрією являє собою вид діяльності держави, яким передбачено здійснення цілеспрямованого впливу на сферу туризму чи її окремі компоненти через дієвий механізм державного управління з метою досягнення поставлених завдань стратегічного характеру.

Виклад основного матеріалу. Якщо розглядати державне управління туристичною індустрією через призму класичного визначення поняття “державне управління”, то можна зазначити, що під державним управлінням туристичною індустрією розуміється сукупність методів практичного характеру та функціональної спрямованості, які використовують суб’єкти управління для здійснення впливу на об’єкти управління з метою досягнення поставлених цілей [1].

Виходячи з цього, доцільно позначити такі основні цілі державного управління в індустрії туризму:

- надання можливості реалізації громадських прав населення на відпочинок, свободу пересування, відновлення та зміцнення здоров’я, закріплених в Конституції України;
- забезпечення безпеки туризму; захист прав і законних інтересів туристів, ділянок землі, споруд і будівель власників або користувачів;
- збереження цілісності та раціональне використання туристичних ресурсів України; охорона навколишнього середовища й історично-культурної спадщини; прийняття до уваги інтересів держави та громадян в процесі планування та забудови територій;
- формування сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії в цілому; підтримка перспективних напрямків туристичної діяльності з боку держави [2].

З урахуванням наведених цілей слід сформулювати стратегічні завдання державного управління в індустрії туризму:

- отримання позитивного соціально-економічного результату завдяки реалізації туристичних функцій;
- запобігання чи нейтралізація наслідків негативного впливу туристичної індустрії на процеси соціально-економічного розвитку та функціонування територій;
- оцінка рівня впливу факторів зовнішнього середовища на туристичну індустрію з метою формування сприятливих умов для її розвитку [2, 3].

З урахуванням того, що державне управління туристичною індустрією здійснюється через відповідну державну політику у сфері туризму та курортів, як вже було зазначено вище, її пріоритетними напрямами стосовно туристичної діяльності є такі: 1) удосконалення правових норм державного управління туристичною індустрією; 2) сприяння розвитку туризму як високорентабельної частини сфери послуг народного господарства України; залучення вітчизняних та закордонних інвесторів з метою активізації розвитку туристичної індустрії, створення нових робочих місць; 3) стимуляція розвитку сільського та зеленого туризму, в’їзного та внутрішнього туризму; 4) розгортання міжнародного співробітництва, інтеграція України в світовий туристичний ринок; 5) формування сприятливих умов для розвитку туристичної індустрії шляхом спрощення й узгодження таких напрямків її державного регулювання, як податковий, валютний, митний, прикордонний; 6) забезпечення доступності туристично-рекреаційних послуг для дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів та малозабезпечених верств населення завдяки впровадженню пільгової системи відносно вказаних категорій осіб [1].

Висновки. Отже, на основі загальнодержавної політики у сфері туризму та курортів місцеві органи самоврядування з туризму визначають відповідні цілі регіональної спрямованості, яких можна досягти, спираючись на місцевий потенціал туристичної сфери.

Література:

1. Білотіл О. М. Розробка ефективного механізму державного управління в туристичній індустрії Причорноморського регіону України / О. М. Білотіл // Наукові праці. – 2015. – Вип. 252. – Т. 263. – С. 24–30. – (Серія «Державне управління»).
2. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : монографія / В. К. Федорченко ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Видавн. дім «Слово», 2004. – 470 с.
3. Чечель А. О. Механізми державного управління розвитком туризму в Україні : монографія / Чечель А. О. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2010. – 198 с.

*Чорний С. В.,
Шведун В. О.*

КЛЮЧОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Постановка проблеми. На сучасному етапі туристична індустрія відіграє визначальну роль в процесах розвитку світового господарства виходячи з того, що туризм є однією зі сфер, що нині динамічно розвиваються. Проте в Україні темпи розвитку туристичної сфери і, відповідно, туристичної індустрії суттєво відстають від світових. Подібна ситуація обумовлена наявністю низки несприятливих внутрішніх умов: відсутність інвестиційного потенціалу внаслідок тривалої політичної нестабільності та економічної кризи; неусталеність нормативно-правової бази; нераціональне використання наявних туристичних ресурсів; нерозвиненість туристичної інфраструктури; низька якість обслуговування в туристичній індустрії; відсутність належного інформаційного забезпечення реальних та потенційних споживачів туристичних послуг про наявні в туристичній індустрії підприємства.

Виклад основного матеріалу. В загальному випадку державне управління туристичною індустрією повинне бути орієнтованим не тільки на отримання країною позитивних результатів від реалізації туристичних функцій, а також на нейтралізацію й уникнення можливих негативних наслідків, зумовлених впливом сфери туризму. Крім того, необхідною є оцінка ступеню впливу факторів зовнішнього середовища, які суттєво впливають на розвиток туристичної індустрії на визначеній території [1].

В загальному випадку державне управління туристичною індустрією являє собою вид діяльності держави, яким передбачено здійснення цілеспрямованого впливу на сферу туризму чи її окремі компоненти через дієвий механізм державного управління з метою досягнення поставлених завдань стратегічного характеру [2].

Виходячи з цього, можна стверджувати, що механізм державного управління туристичною індустрією є формою управління зі складною структурою та визначеними взаємозв'язками. Подібний механізм покликаний створювати сприятливі умови для розвитку туризму як в країні в цілому, так і в окремих її регіонах. Лише за умов раціонально сформованого механізму державного управління в туристичній індустрії можливе забезпечення ефективного досягнення визначених цілей державного управління туристичною сферою [3].

Висновки. Отже, ключовим компонентом державного управління в туристичній індустрії повинен бути відповідний дієвий механізм. Проте для побудови цього механізму у визначеному регіоні необхідно по-перше оцінити відповідні тенденції його розвитку.

Література:

1. Донченко Л. М. Проблеми та перспективи державної підтримки розвитку туризму / Л. М. Донченко, Н. П. Гостева // Держава та регіони. – 2010. – №1. – С.37–42. – (Серія «Державне управління»).

2. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма: учеб. пособие / Н. И. Кабушкин. – Мн. : Новое знание, 2001. – 432 с.

3. Чечель А. О. Механізми державного управління розвитком туризму в Україні : монографія / Чечель А. О. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2010. – 198 с.

Чухно І. А.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Регіональний розвиток нашої країни на сьогодні характеризується цілим рядом суттєвих проблем, серед яких слід виділити значні диспропорції в рівні економічного й соціального розвитку, розвиненості економічної і соціальної інфраструктури, відповідно і рівні та якості життя населення. Внаслідок відсутності дієвого та виваженого нормативно-правового поля в цій сфері, недосконалості регіональної політики та проблем в її реалізації на регіональному рівні, відсутності дієвих механізмів управління регіональним розвитком на місцевому рівні та реального взаємозв'язку між наявним потенціалом розвитку, природними, культурними, історичними і ресурсними особливостями окремих регіонів та здійснюваних в них заходів щодо забезпечення регіонального розвитку в останні роки ці проблеми продовжують загострюватися. Поглиблення соціальних проблем, рівня незадоволеності населення існуючими умовами життя посилюється кризовими явищами, характерними для нашої держави в останній період. На шляху суспільних трансформацій, що відбуваються в нашій державі, прагнення до європейської інтеграції, питання ефективного управління регіональним розвитком в цілому і розвитком соціальної сфери зокрема набуває особливої актуальності.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку суспільства при вирішенні питань розвитку окремих територій, населених пунктів, регіонів, країн найбільшого поширення набула концепція сталого розвитку. Сталий розвиток передбачає забезпечення позитивної динаміки розвитку регіону в трьох сферах: економічній, соціальній та екологічній.

Концепція сталого розвитку ґрунтується на трьох основних принципах: 1) забезпечення збалансованості економіки та екології, тобто досягнення такого ступеня розвитку, коли людство у виробничій або іншій економічній діяльності уникає руйнування середовища існування; 2) забезпечення збалансованості економічної та соціальної сфер (з акцентуванням уваги на людському вимірі), що означає максимальне використання в інтересах населення ресурсів, які дає економічний розвиток; 3) виконання завдань, пов'язаних з розвитком, в інтересах не тільки сучасних, а й усіх майбутніх поколінь, що мають рівні права на ресурси [3, с. 17].

Слід зазначити, що в більшості нормативних документів нашої держави, пов'язаних з питаннями регіонального розвитку та із регулюванням соціальної сфери в цілому або окремих її складових, цим питанням надається велике значення та вони визначаються як одні із пріоритетів державної політики. Зокрема, в Законі України «Про засади державної регіональної політики» метою державної регіональної політики визначено створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [1].

У той же час, з точки зору державного управління соціальна політика виокремлюється в окремий напрям державної політики, а питання розвитку соціальної

сфери, управління нею розглядаються відокремлено від інших складових суспільного життя, що вбачається не зовсім вірним. До того ж, соціальна сфера розглядається як високозатратна, така, що потребує значних обсягів бюджетного фінансування, не створюючи при цьому певної економічної віддачі. Така позиція створює ситуацію, при якій збільшення видатків на соціальну сферу, що відбувається в останні роки, майже не призводить до позитивної динаміки її розвитку, покращення рівня та якості життя населення.

Соціальна сфера регіону є складною розгалуженою багатоаспектною системою, що має різноманітні зв'язки, стосунки, інфраструктуру, які в сукупності забезпечують життєдіяльність і розвиток регіонального співтовариства. Розглядаючи регіональну соціальну сферу як систему, доречно підкреслити особливу важливість структури її середовища, тобто сукупності різних чинників, що впливають як на окремі елементи, так і на систему в цілому. Особливості соціальної сфери регіону як об'єкта соціальної політики визначаються специфічною різноманітністю розвитку культури, природно-кліматичних, географічних та екологічних умов, а також трансформацією соціальних і побутових потреб у здобутті освіти, освоєнні культурних цінностей, організації праці й відпочинку, збереженні здоров'я в процесі соціалізації особи в характерних умовах функціонування конкретного регіону [2, с. 171].

Соціальна сфера не є відокремленою від інших сфер життєдіяльності регіону і забезпечити ефективне управління нею, розвиток її інфраструктури та зростання основних індикаторів її стану можливо лише розглядаючи її як складову регіону, стан якої формує умови для розвитку інших сфер (економічної та екологічної з позицій концепції сталого розвитку) та, одночасно, результативність управлінських заходів на забезпечення розвитку якої є в значній залежності від стану та динаміки розвитку цих інших сфер. Адже, цілком зрозуміло, що, наприклад, низький рівень суспільного здоров'я населення регіону є суттєвою перешкодою для забезпечення розвитку підприємництва, інновацій зростання економіки (низький рівень здоров'я людини спричиняє, як мінімум, зниження продуктивності та інтенсивності праці, або ж і відсутність трудової діяльності та економічні затрати на відновлення здоров'я або утримання людини), в той же час слабкість економічної сфери регіону, відсутність економічного зростання, що має наслідком низький рівень надходжень до бюджету, високий рівень безробіття, низький рівень оплати праці і т.д. є перешкодою для покращення суспільного здоров'я (відсутність як бюджетних коштів для розвитку та підтримки закладів охорони здоров'я так і коштів у населення для оплати якісних медичних послуг, відсутність достатніх доходів для підтримки здорового способу життя, невдоволеність рівнем і якістю життя тощо).

Висновки. Отож, питання розвитку соціальної сфери регіону необхідно розглядати невід'ємно від інших складових сталого розвитку і підходити до управління ним комплексно, адже соціальна, економічна й екологічна сфери в цілому є тісно взаємопов'язаними та можуть або стимулювати або стримувати розвиток одна одної.

При цьому, забезпечення позитивної динаміки в соціальній сфері дійсно потребує значного фінансового підґрунтя, проте зовсім не обов'язково все це фінансування формувати з бюджетних коштів. Слід вишукувати сучасні інструменти управління як регіональним розвитком в цілому, так і управління соціальною сферою регіону, використовувати потенціал його економічного розвитку й ресурсного забезпечення, залучаючи до цього громадськість, громадські організації, науково-освітні установи та підприємницький сектор.

Отож, в управлінні розвитком соціальної сфери на регіональному рівні наявна значна кількість проблем, зумовлених як недоліками у здійсненні управління в цій сфері так і кризовими явищами, характерними для економіки та суспільного життя в нашій державі. Успішне вирішення цих питань потребує зміни ставлення до проблем і питань розвитку соціальної сфери регіону і розгляду їх у комплексі з економічною та екологічною сферами, з урахуванням їх взаємозв'язку та взаємообумовленості результатів їх розвитку.

Література:

1. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
2. Плотницька С.І. Соціальна сфера регіону як об'єкт соціальної політики / С. І. Плотницька // Економіка і регіон. – 2011. – № 4(31). – С. 169–173.
3. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / [авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. – К. : НАДУ, 2009. – Ч. 1. – 456 с.

Шепель А. Є.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ТА ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. При формуванні організаційних цілей державного управління необхідно враховувати внутрішнє і зовнішнє середовище, з якими пов'язана діяльність підприємств [5]. Аналіз зовнішнього середовища в державному управлінні – процес стратегічного планування, призначений для контролю факторів, зовнішніх по відношенню до організації з метою визначення можливостей і небезпек.

Виклад основного матеріалу. Не існує жодної формалізованої та неформалізованої інституції, яка б не мала зовнішнього оточення і не знаходилася б у постійному отриманні із зовнішнього середовища вихідних ресурсів для забезпечення свого функціонування. При цьому кожна інституція повинна «віддавати» свій продукт у зовнішнє середовище в якості обміну ресурсами. Як тільки рвуться зв'язки із зовнішнім середовищем, інституція як система може припинити свої функціонування й розвиток. Останнім часом з різким прискоренням процесів зміни в навколишньому середовищі формалізовані та неформалізовані інституції в усе більшій мірі змушені приділяти увагу питанням взаємодії з оточенням і розвивати свої здібності адаптації до змін зовнішнього середовища. Ключову роль у виробленні та проведенні політики взаємодії таких інституцій з оточенням відіграє адміністративний апарат, особливо його вища ланка. Питання довгострокової стратегії взаємодії із зовнішнім середовищем є основою побудови всіх процесів державного управління.

Зовнішнє оточення істотно впливає на його структуру, цілі, методи управління, систему контролю. При цьому зовнішнє оточення можна представити у вигляді двох сфер, а саме [1–4]:

1. Перша сфера – це загальне оточення, яке відображає стан усього суспільства, його економіки, природного середовища, тобто пов'язане опосередковано з даною інституцією. Загальне зовнішнє оточення є більш-менш однаковим для переважної більшості інституцій.

2. Друга сфера – це безпосереднє оточення (площина прямого впливу). Це оточення формують такі суб'єкти середовища, які безпосередньо пов'язані або ж безпосередньо впливають на діяльність даної конкретної інституції. Безпосереднє її оточення створюють такі елементи: споживачі послуг, регулюючі служби та організації, громадські об'єднання та асоціації, профспілки.

Керуючи процесами взаємодії з навколишнім середовищем, державне управління стикається з рядом серйозних проблем, що породжуються невизначеністю у стані навколишнього середовища. Таким чином, одним із найскладніших завдань, що стоять перед сучасним державним управлінням, є зниження невизначеності в оточенні шляхом розвитку адаптивності його інституцій до зовнішнього середовища і встановлення ши-

роких зв'язків із ним. При цьому до факторів зовнішнього середовища можна віднести такі: економічні, політичні, ринкові, технологічні, міжнародні, чинники конкуренції, соціальні тощо, а до елементів внутрішнього середовища – цілі, структуру, завдання, технології, персонал, організаційну культуру тощо.

Висновки. Наслідками впливу зовнішнього середовища на систему державного управління можуть стати як зміна організаційної її структури, так і перегляд стратегії функціонування, зміну її цілей. Найважливіша характеристика такої системи – ступінь пристосування до змінності зовнішнього середовища. Вона залежить від особливостей виду державноуправлінської діяльності, рівня розвитку науково-технічного прогресу, соціально-економічної та політичної ситуації в країні.

Література:

1. Сахно Є.Ю. Менеджмент сервісу [Електрон. ресурс] / Є.Ю. Сахно. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/12191010/menedzhment/organizatsiya_tehnologiya_nadannya_sotsialno-kulturnih_poslug.
2. Буко С.Л. Ціннісні орієнтири сучасного менеджменту: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: спец. 22.00.04 / С.Л. Буко / Інститут соціології НАН України. – К., 2009. – 17 с.
3. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, Н. Альберт, Ф. Хедоури. – К., 2015. – 605 с.
4. Немцов В.Д. Менеджмент організацій: навч. посібник / В.Д. Немцов, Л.Є. Довгань, Г.Ф. Сініок. – К.: ТОВ «УВПК», «ЕксОб», 2000. – 392 с.
5. Теорія та історія державного управління : конспект лекцій. Модуль I і II / Укладачі А. Л. Помаза-Пономаренко, О. І. Крюков. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 40 с.

Юрченко О. О.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СИСТЕМА

Постановка проблеми. Активний перехід економіки України від адміністративно-командного до ринкового типу сприяло появі суттєвих змін на рівні всіх галузей суспільного життя. Зокрема, слід зазначити, що відхід від планово-адміністративного типу державного управління розвитком народного господарства і відповідне посилення ролі конкуренції значно підвищили значимість рекламної діяльності в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Відповідно, відмова від адміністративно-командної системи державного управління та перетворення цієї системи на соціально-орієнтовану, а також стимулювання розвитку приватного сектору потребують значної активізації рекламування товарів і послуг в умовах ринкової конкуренції [1]. Виходячи з цього, державне регулювання в сфері рекламної діяльності є невід'ємною складовою рекламного бізнесу. В цьому контексті слід зауважити, що в дисертаційній роботі пропонується здійснити заміну державного управління в сфері рекламної діяльності на державне регулювання з відповідною трансформацією усіх невід'ємних елементів державного управління в державне регулювання, виходячи з того, що, враховуючи суттєвий вплив сфери реклами на розвиток національної економіки в цілому, рекламі притаманні велика кількість різновидів та особливостей, що дозволяє вважати її окремим сектором економіки у вигляді рекламного ринку [2].

Якщо розглядати державне управління рекламною діяльністю з позиції поєднання системного та суб'єктно-об'єктного підходів, то такий управлінський процес фактично стає основою для взаємодії суб'єктів і об'єктів управління, саме їх слід вважати ключовими компонентами системи державного управління. В цьому контексті

доцільно розглядати систему державного управління рекламною діяльністю через призму взаємозв'язків суб'єкта і об'єкта.

Зокрема, складовими підсистеми об'єктів державного регулювання рекламною діяльністю слід вважати суб'єктів рекламної діяльності: виробників реклами, рекламодавців, розповсюджувачів реклами, різні громадські об'єднання, споживачів реклами та рекламне середовище (реklamний ринок).

Щодо підсистеми суб'єктів державного регулювання рекламною діяльністю, то вона традиційно, як і будь-яка схожа підсистема в іншій сфері, включає такі складові: органи державної влади, а також громадські об'єднання й організації. Своєю чергою органи державної влади представлені чотирма рівнями – вищим, центральним, регіональним (обласним) і місцевим [3].

Висновки. Отже, під державним регулюванням в сфері рекламної діяльності слід розуміти забезпечення з боку держави правил взаємодії між учасниками рекламного ринку через використання нормативно-правових, інституційних та економічних методів впливу на ринкові процеси з метою захисту прав та інтересів усіх суб'єктів ринку.

Література:

1. Васильєва Л. А. Феномен реклами в понятійній системі гуманітарного знання [Електронний ресурс] / Л. А. Васильєва // Гуманітарний часопис, 2009. – № 2. – С. 92–98. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumc_2009_2_15.
2. Веселов С. Оценка эффективности рекламной деятельности / С. Веселов // Рекламные технологии. – 2000. – № 4. – С. 6–8.
3. Шведун В. О. Визначення перспективних тенденцій державного регулювання в сфері рекламної діяльності в Україні / В. О. Шведун // Вісник національного університету цивільного захисту України. – 2016. – Вип. 2 (5). – С. 55–61. – (Серія «Державне управління»).

СЕКЦІЯ 5

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ

*Андронов В. А.,
Горінова В. В.*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Загострення екологічної ситуації є результатом не тільки загальнокрізових явищ в економіці країни, які пов'язані з низьким рівнем інвестиційної активності і падінням технологічної дисципліни, але й наслідком накопичених за багато десятиліть структурних деформацій господарства, що призвели до домінування ресурсо- та енергоємних технологій, сировинної орієнтації експорту, а також надмірної концентрації виробництва у промислових центрах і регіонах України.

Велику та серйозну загрозу досягнення стійкого соціально-економічного розвитку представляють катастрофи природного та техногенного характеру, масштабність частота і руйнівність яких в останні роки значно зросли. Ці явища не тільки завдають великої шкоди господарству і навколишньому природному середовищу, але й нерідко супроводжуються руйнуванням населених пунктів і людськими жертвами [2].

Виклад основного матеріалу. Система поглядів, положень і позицій держави до проблем використання обмежених природних ресурсів в умовах необмежених потреб економіки, охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки та попередження надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру і є державною екологічною політикою. Реалізація державної екологічної політики повинно бути пріоритетним напрямком діяльності органів державної влади. У її формуванні та реалізації беруть участь також органи місцевого самоврядування, громадяни та громадські організації [3].

Органи державної влади країни повинні періодично аналізувати і оцінювати діючу систему управління навколишнім природним середовищем щоб виявити сприятливі можливості для її поліпшення. Система державного управління охороною навколишнього середовища є засобом, що дозволяє досягти того рівня екологічної ефективності, який вона собі встановила, і систематично контролювати його [1].

Виходячи зі сформованої екологічної ситуації можна зробити висновок, що основними елементами змісту державної екологічної політики є подолання негативних екологічних проявів господарської діяльності, деєкологізація виробництва, забезпечення стабілізації екологічної ситуації в країні.

Основними напрямками реалізації державної екологічної політики повинні бути такі:

- вдосконалення законодавства у сфері охорони навколишнього середовища, системи екологічних обмежень та регламентації режимів природокористування;
- удосконалення економічного механізму державного управління охороною навколишнього середовища, в тому числі системи платежів за природні ресурси, з орієнтацією на економічно обгрунтоване збільшення частки ресурсних платежів в системі оподаткування;
- створення оптимальної системи державних органів природокористування і охорони навколишнього середовища;
- проведення широкого комплексу науково-дослідних робіт, які спрямовані на оздоровлення навколишнього середовища та забезпечення екобезпеки;

- послідовний перехід на європейські стандарти екологічних процесів та продукції;
- державна підтримка реконструкції діючих виробництв при переході на маловідходні, безвідходні та ресурсозберігаючі технології;
- удосконалення механізму ліцензування окремих видів діяльності, що впливають на екологічну ситуацію в країні;
- забезпечення проведення екологічної експертизи та оцінки впливу на навколишнє природне середовище щодо реалізації програм і проектів господарської діяльності;
- підготовка висококваліфікованих кадрів, відповідальних за реалізацію державної екологічної політики;
- вдосконалення механізму фінансового та матеріально-технічного забезпечення системи органів охорони природного навколишнього середовища [1; 4].

Важливе місце в реалізації державної екологічної політики має належати та реалізуватися у формі державних екологічних програм. Виходячи з цього потрібно суттєво вдосконалити методіку їх розробки з урахуванням нових підходів щодо визначення ефективності природоохоронної діяльності.

У більш віддаленій перспективі слід орієнтуватися на діючий підхід до вирішення соціально-еколого-економічних проблем. Власне екологічні завдання повинні вирішуватися як частина комплексних проблем розвитку тих чи інших територій або в рамках розгляду загальнодержавних науково-технічних проблем. Суть процесу екологізації повинні стати невід'ємною частиною господарської діяльності населення та держави.

Висновки. Існування державної екологічної політики як самостійного напрямку державної політики характерно для більшості економічно і промислово розвинених держав, де досить високий рівень соціальної і національної самосвідомості значним чином стримує негативні техногенні впливи на навколишнє середовище за допомогою діючих ідеологічних, фінансових та економічних механізмів державного управління. Через дані механізми екологічні ідеї знаходять своє вираження в державній політиці, втілюючись у подальшому в законодавстві.

На ліквідацію наслідків катастроф відволікаються значні фінансові, матеріально-технічні і трудові ресурси, які в свою чергу могли б використовуватись державою для розвитку економіки та соціальної сфери. Це висуває в число пріоритетних завдань розроблення і здійснення ефективних заходів щодо мінімізації неминучих збитків від природних катаклізмів і концентрацію зусиль на запобігання катастроф техногенного та природно-техногенного характеру.

Отже, в процесі запобігання погіршення екологічного стану і виходу на більш високий рівень показників навколишнього природного середовища необхідно проведення цілеспрямованої екологічної політики, яка використовує діючі фінансові та економічні можливості всіх суб'єктів природокористування, які відповідають сучасності та базується на принципах ринкових відносин.

Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-1>.
2. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова ВРУ від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Стефанік В.І. Популярна екологія у нарисах, діалогах, дискусіях : метод. посібник до курсу «Загальна екологія». Чернів. Нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці : Рута, 2008. – 287 с.
4. Шувар І.А., Снітинський В.В., Баляковський В.В. Екологічні основи збалансованого природокористування : навч. посіб. / За заг. ред. І.А. Шувар. – Львів-Чернівці : Книги-ХІХ, 2011. – 760 с.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Постановка проблеми. Сучасна політика України в галузі екології характеризується усвідомленням спільнотою нових викликів та загроз глобальному цивілізаційному розвитку. Особливу увагу необхідно приділити питанню припинення процесів погіршення стану навколишнього природного середовища. Необхідно збільшувати площі земель екомережі, що є стратегічним завданням у досягненні екологічної збалансованості території України. Збільшення площі національної екомережі має насамперед відбуватися в результаті розширення існуючих та створення нових об'єктів природно-заповідного фонду.

Особливу увагу необхідно приділити основним принципам національної екологічної політики, оскільки це ті фундаментальні ідеї, вихідні положення, які закріплені в законі, мають загальну значущість, вищу імперативність (веління) і відображають весь процес сучасної екологічної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Екологічна політика в широкому розумінні є системою концентрованих, науково обґрунтованих та до певного рівня легалізованих уявлень про цілі, пріоритети, зміст, способи й засоби природоохоронної діяльності держави [1].

Екологічна політика України – законодавчо закріплена система заходів, спрямованих на реалізацію забезпечення охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, поводження з небезпечними відходами, проведення державної екологічної експертизи та головне забезпечення належних екологічних умов проживання населення держави.

Щодо основних цілей екологічної політики України то вони гармонізовані з основними документами ЄС та глобального нового «зеленого» курсу проголошеного ООН. Вони мають сприяти відродженню світової економіки, зберігати і створювати нові робочі місця, захищати знедолені верстви населення, забезпечити стале економічне зростання та досягнення Цілей розвитку тисячоліття, покінчити з крайніми формами бідності [2].

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», зазначено, що формування політики України в галузі екології буде направлено впершу чергу на: розвиток національної системи кадастрів природних ресурсів, державної статистичної звітності з використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища; технічне переоснащення виробництва на основі впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів до 2020 року; запровадження до 2015 року системи економічних та адміністративних механізмів з метою стимулювання виробника до сталого та відновлюваного природокористування і охорони навколишнього природного середовища, широкого запровадження новітніх більш чистих технологій, інновацій у сфері природокористування; підвищення енергоефективності виробництва на 25 % до 2015 року та до 50 % до 2020 року порівняно з базовим роком шляхом впровадження ресурсозбереження в енергетиці та галузях, що споживають енергію і енергоносії; збільшення обсягу використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії на 25 % до 2015 року та на 55 % до 2020 року від базового рівня; збільшення до 2020 року частки земель, що використовуються в органічному сільському господарстві, до 7 %; створення до 2015 року екологічно та економічно обґрунтованої системи платежів за спеціальне використання природних ресурсів та збору за забруднення навколишнього природного середовища для стимулювання суб'єктів господарювання до раціонального природокористування тощо [3].

Висновки. Таким чином, проаналізувавши основні принципи, цілі та завдання формування сучасної екологічної політики України та їх реалізація на сучасному етапі, дозволяє дійти висновку, що якість екологічної політики не відповідає вище зазначеним нормам, характеризується підвищеною конфліктністю та антагоністичністю, що призводить до перманентного конфлікту інтересів і унеможливує не тільки розробку та проведення єдиної загальнодержавної стратегії, але і прийняття поточних рішень.

Література:

1. Васильева М.И. Государственная экологическая политика как часть экологического права / М.И. Васильева // На пути к устойчивому развитию России. – 2006. – Вып. 33. – С. 21–33.

2. Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2010. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gov.ua/data/upload/publication/uno/ua/47997/mdgs_ukraine_2010_report_uk.pdf

3. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.

*Біляєва Д. І.,
Марусіна К. С.,
Мельниченко О. А.*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Подальший НТП покращує матеріальний бік життя людей, але і погіршує екологічну ситуацію, що, зрештою, може призвести до унеможливлення життя на Землі. Останнім часом суспільство усе більше уваги приділяє покращанню рівня екологічної безпеки, використовуючи для цього надбання світової науки, зокрема, світовий досвід реалізації державної екологічної політики. Не принижуючи значущості інших (адміністративних, нормативно-правових, соціально-психологічних), особливий інтерес викликають саме економічні механізми реалізації державної екологічної політики. Усе це й обумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Передусім слід відзначити, що економічні механізми реалізації державної політики, на відміну від адміністративних, "не примушують і не забороняють економічному суб'єктові виконувати певні дії, залишаючи йому свободу вибору, але, водночас, створюючи умови, за яких дії економічних суб'єктів коштуватимуть дорожче чи дешевше" [6, с. 18]. Ці механізми передбачають різноманітне заохочення цих суб'єктів не лише до розвитку виробництва, а і підвищення рівня екологічної безпеки за рахунок "зменшення шкідливого впливу на довкілля, раціонального та ощадливого використання природних ресурсів, зменшення енерго- та ресурсомісткості одиниці продукції; створення незалежного від державного та місцевих бюджетів джерела фінансування природоохоронних заходів і робіт" [4, с. 313–314].

У багатьох країнах "було визнано встановлення непрямих екологічних податків більш доцільним, ніж встановлення прямих податків, що особливо стосується податків на екологічно небезпечну сировину, а також на продукцію, таку як добрива, пестициди, гумові шини, пакувальні матеріали. Політику диференційованих податків успішно впроваджено рядом країн з метою стимулювання використання автомобілів, які витрачають менше пального і менше забруднюють довкілля, а також використання менш шкідливого пального. У США було одержано позитивні результати від впровадження після 1990 р. економічного механізму продажу дозволів на викиди в атмосферу (диоксид сірки, свинець, хлорофторовуглець)" [4, с. 190]. "Механізм квот дозволить державам і компаніям самим визначити найбільш ефективні способи скорочення викидів: вони можуть обирати

між інвестуванням у впровадження нових технологій і покупкою відсутніх вуглецевих квот. Нині розвиненим країнам економічно більш вигідно застосовувати ринкові механізми покупки квот та інвестування в проекти інших держав, ніж впроваджувати нові технології зниження споживання енергії в національних границях, де в умовах міцного екологічного законодавства практично вичерпані відносно дешеві способи скорочення викидів" [4, с. 379]. При цьому "розвиненим країнам економічно вигідніше здійснювати інвестиції в проекти в інших державах, а країни-реципієнти мають можливість за допомогою цих інвестицій одержати сучасні екологічно чисті технології" [4, с. 383].

Наразі "в країнах – членах ОЕСР і ЄС обкладенню екологічним податком підлягають дії юридичних і фізичних осіб, що спричиняють своєю діяльністю негативні наслідки, які приводять до погіршення стану навколишнього середовища" [2]. Відтак, цілком виправданим виглядає "суттєве (науково обґрунтоване та суспільно прийнятне) підвищення рівня екологічних податків та, особливо, штрафів до рівня, при якому вони виконували б не тільки функцію наповнення Державного бюджету, але й стали дієвим інструментом захисту довкілля, сприяючи та стимулюючи запровадження суб'єктами господарювання та суспільства в цілому заходів щодо недопущення та зниження рівня забруднення навколишнього середовища" [5, с. 127]. Саме тому "платежі до екологічних фондів місцевого, регіонального та державного рівнів сплачуються за двома ставками: за однією плата здійснюється за викиди в межах встановлених нормативів, а за іншою – підприємство платить за перевищення викидів над нормативами" [1]. "Ряд законодавчих систем передбачає штрафи у разі недотримання встановлених екологічних норм, а в окремих випадках – тюремне ув'язнення порушників законів чи заборона діяльності підприємств. Також у деяких країнах для забруднюючих середовище підприємств встановлюється обов'язок виплачувати в бюджет прогресивний податок за "наднормативні" викиди забруднюючих та інших шкідливих речовин. Водночас, економічні санкції супроводжуються й підкріплюються системою економічного стимулювання приватного капіталу, що заохочують до виконання нових законодавчих норм. Це і пряма дотація очисних та інших видів обладнання, і будівництво міських і районних водочисних споруд, які позбавляють підприємства від відповідних витрат, пільгове цільове кредитування приватного сектора, і система податкових пільг" [1; 3].

Проведені узагальнення дозволяють стверджувати, що економічні механізми реалізації державної політики передбачають використання відповідних засобів регуляторного впливу, як-от: "відшкодування збитків, заподіяних порушенням природоохоронного законодавства; екологічне страхування; плата за спеціальне використання природних ресурсів і за шкідливий вплив на довкілля; збір за погіршення якості природних ресурсів (зниження родючості ґрунтів, продуктивності лісів, рибопродуктивності водойм...); короткострокові та довгострокові пільгові позички для реалізації заходів щодо забезпечення раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля; кредитні ставки, митні тарифи, норми амортизації для стимулювання екологобезпечного виробництва та впровадження екологобезпечних технологій; платежі за природні ресурси (у т.ч. нафту, газ); податки (енергетичний вуглецевий; на відходи; на продукти, що забруднюють навколишнє середовище); податкові, кредитні та інші пільги при впровадженні маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони довкілля; звільнення від оподаткування фондів охорони довкілля; фінансування природоохоронних заходів; цільове використання коштів, отриманих від зборів за спеціальне використання природних ресурсів і забруднення довкілля, на ліквідацію джерел забруднення, відновлення та підтримання природних ресурсів в належному стані; штрафи" [7] тощо.

Висновки. Світова наука має значний доробок щодо використання економічних механізмів реалізації державної екологічної політики й відповідних засобів регуляторного впливу. Подальші наукові розвідки мають бути зосереджені на розробці рекомендацій з удосконалення механізмів реалізації державної екологічної політики.

Література:

1. Аналіз стану реалізації регіональної екологічної політики. URL: <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-ecopolit/NDR%20regionalna%20politika%202013.doc>.
2. Веклич О. Приведение экологических налогов к стандартам ЕС может дать до 8 % доходов бюджета. URL: zn.ua/.../privedenie-ekologicheskikh-nalogo-k-standartam-es-mozhet-dat.
3. Драган І. О. Аналіз зарубіжного досвіду інвестиційно-інноваційного забезпечення державної екологічної політики / Наукові розвідки з державного та муніципального управління: зб. наук. пр. Київ: Вид-во АМУ, 2011. Вип. 2. С. 50–60.
4. Зеркалов Д. В. Екологічна безпека та охорона довкілля: монографія. Київ: Основа, 2012. 517 с.
5. Колєнов О. М. Формування та реалізація державної екологічної політики України: дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Харків, 2014. 179 с.
6. Корженко В. В., Лозинська Т. М. Категорії "державний механізм управління" та "механізм державного управління": порівняльний аналіз // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2008. № 2. С. 16–24.
7. Мельниченко О. А. Елементи державної екологічної політики // Державне будівництво. 2016. № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-2/doc/2/04.pdf>.

Бойко О. В.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Державне управління процесами екологічної безпеки в Україні, на жаль, не має бажаного рівня пріоритетності, що обумовлено наявною правовою базою та підходами, які склалися в теорії та практиці державного управління в діяльності центральних і місцевих органів державної влади.

Саме це виступає певним стимулом для спроби розглядати екологічну безпеку та процеси її забезпечення в країні як відносно самостійний напрям досліджень у науці державного управління та в практиці його здійснення. Традиційно, науковий розгляд проблем безпеки пов'язується з вивченням того, або іншого виду небезпек, що виникають, або можуть виникати в наслідок людської активності. Проте, досягнення стану безпеки, практично усіма дослідниками, пов'язується з діяльністю держави та її органів управління [1].

Виклад основного матеріалу. При різноманітті підходів до визначення сутності екологічної безпеки, ще не склалося єдності у її розумінні. Проте, найбільш вдалими, та таким, що більшою мірою відповідає завданням даного дослідження є уявлення про екологічну безпеку, як органічну складову безпеки національної.

Одночасно, національна безпека є системою оптимізації взаємовідносин між усвідомленими загрозами та ресурсами, що має суспільство для протидії цим загрозам. Загрози для суспільства існують завжди, а рівень захищеності від них ніколи не буває максимальним. Тому національна безпека є динамічним засобом досягнення і підтримки балансу між реальними та потенційними загрозами, з одного боку, та здатністю суб'єкта протидіяти їм, з другого.

Об'єктами національної безпеки в контексті державного управління є:

- людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи;
- суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інте-

лектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси;

- держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність.

Суб'єктами забезпечення національної безпеки є:

- Президент України;
- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- Рада національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;

- Національний банк України;
- суди загальної юрисдикції;
- прокуратура України;
- місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;
- Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України;
- громадяни України, об'єднання громадян.

Основними принципами забезпечення національної безпеки є такі:

- пріоритет прав і свобод людини і громадянина;
- верховенство права;
- пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів;
- своєчасність і адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам;
- чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні національної безпеки;
- демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією держави та іншими структурами в системі національної безпеки;
- використання в інтересах України міждержавних систем та механізмів міжнародної колективної безпеки.

Національна безпека України за суспільними сферами функціонування поділяється на такі головні види: політичну, економічну, державну, соціальну, інформаційну, науково-технологічну, екологічну, гуманітарну та воєнну безпеку [2].

При таких умовах екологічна безпека реалізується як національна безпека у екологічній сфері та обумовлюється протидією держави загрозам зовнішнього і внутрішнього характеру.

Висновки. В якості пріоритетів державної політика національної безпеки у розумінні її екологічної складової визначають: створення збалансованої системи природокористування на основі впровадження економічних механізмів ощадливого споживання природних ресурсів, зменшення шкідливих викидів та застосування екологічно безпечних ресурсо- і енергозберігаючих технологій; забезпечення ефективного функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, запобігання та ліквідації наслідків техногенних катастроф, підвищення рівня ядерної та радіаційної безпеки; докорінне реформування та модернізація основних фондів житлово-комунального господарства, як підґрунтя створення безпечного середовища життєдіяльності населення [3].

Література:

1. Коментар до Конституції України. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2012. – 376 с.
2. Андрейцев В.І. Екологічне право / В. І. Андрейцев. – К. : Вентурі, 2011. – 206 с.
3. Толстоухов А.В. Екобезпечний розвиток: пошуки стратегем / А. В. Толстоухов, М. І. Хилько. – К. : «Знання України», 2011. – 333 с.

ПРИОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Останнім часом дуже сильно посилилось усвідомлення необхідності перегляду дій людини стосовно використання природних ресурсів. Хибна поведінка людей по відношенню щодо навколишнього середовища є наслідком швидкозростаючих проблем (економічні, соціальні та екологічні) [1].

Можливість стабілізації і поліпшення екологічної ситуації тісно пов'язана з умовами соціально-економічного розвитку країни, завданнями формування нових ціннісних і моральних принципів, зміни структури потреб, цілей, пріоритетів і способів діяльності людини, що потребує комплексних, радикальних, політичних, законодавчих, соціально-економічних, технологічних та інших заходів. У сфері природокористування і охорони навколишнього природного середовища (далі – НПС) виникла гостра необхідність щодо розробки нової державної політики, а найголовніше визначення її пріоритетних напрямків [2].

Виклад основного матеріалу. Здебільшого під терміном пріоритетні напрямки розуміють тематичні сфери науки і техніки, які мають першочергове значення для досягнення перспективних і поточних цілей соціально-економічного розвитку, які формуються під впливом національно-економічних, політичних, екологічних та інших факторів. Залежно від масштабу вирізняються глобальні (загальносвітові), міжнародні (система країн) і національні (окремі країни) пріоритети розвитку науки і техніки [3].

Екологічна безпека – поняття, що припускає збереження і примноження природних багатств країни. У всьому світі екобезпека та цивільний захист відноситься до одного з пріоритетів в державному управлінні. Більш того у країнах Європейського Союзу (далі – ЄС), екологічна політика розглядається як невід'ємна частина європейського інтеграційного процесу. За останні 20 років європейськими країнами прийнято понад 200 законів і постанов, що мають відношення до охорони навколишнього середовища. В основі екологічних заходів ЄС закладена Концепція сталого розвитку.

В процесі вирішення завдань у сфері екологічної безпеки та цивільного захисту в рамках єдиного Європейського екологічного простору діє регіональна екологічна організація - Європейське агентство з навколишнього середовища, яке покликане здійснювати достовірну експертизу щодо оцінки ступеня екологічної небезпеки, сприяти розробці екологічного законодавства і створення умов для реалізації програм у сфері екологічної безпеки та цивільного захисту.

Європейська спільнота володіє широкою компетенцією в галузі екології. При цьому компетенція ЄС у сфері екологічної безпеки та ЦЗ спільна з усіма державами-членами.

Серед договорів, що укладені ЄС у сфері екологічної безпеки, можна виділити такі:

- договори, які повністю орієнтовані на регулювання охорони НПС;
- договори, що містять окремі положення про охорону довкілля;
- договори, побічно пов'язані з охороною НПС [4].

Основними завданнями в сфері екологічної безпеки та цивільного захисту є координація зусиль всіх європейських країн, визнання рішення таких проблем як, кліматичні зміни, руйнування озонового шару Землі, втрата біорізноманіття, збільшення кількості технічних аварій, управління джерелами прісної води, деградація лісових ресурсів, виробництво і утилізація відходів, міська екологія.

Велике значення для визначення сучасної компетенції ЄС в галузі охорони навколишнього середовища зіграв Амстердамський договір 1997 року, коли принцип захисту навколишнього середовища був позначений як принцип діяльності Європейського співтовариства. Ніццький договір 2001 року не передбачав будь-яких значних змін в області охорони НПС [5].

Висновки. Таким чином, міжнародні проблеми, які пов'язані з екобезпекою та цивільним захистом, слід вирішувати в співробітництві всіх країн разом, великих та малих, на основі рівноправності. Співробітництво, повинно ґрунтуватися на багатосторонніх і двосторонніх угодах або на іншій відповідній основі, вкрай важливим для організації ефективного державного контролю, запобіганню, зменшенню та усуненню негативного впливу на довкілля є співробітництво, яке організоване таким чином, щоб у належній мірі враховувалися суверенні інтереси всіх держав. Ще слід звернути увагу на те, що в найближчому майбутньому Україну чекає активне співробітництво з країнами Європейського союзу, які, у свою чергу, активно проводять державну політику у сфері екобезпеки та цивільного захисту. В наслідок чого Україна також повинна ґрунтуватися на даних європринципах, серед яких принцип високого рівня охорони довкілля, принцип обачності, принцип превентивних дій, принцип «забруднювач платить» та принцип усунення джерел .

Література:

1. Андрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики : моногр. / В.І. Андрейцев. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2011. – 373 с.
2. Бойчук Л.Д., Соломенно Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища : навч. посіб. – Суми : Університетська книга. – 2003.– 284 с.
3. Екологічна безпека: термінологічний словник / Андронов В.А., Грек А.М., Ковальчук І.М. та др.– Х. : АПБУ, 2001.– 112 с.
4. Документи офіційного сайту «Екологічна політика Європи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// URL: www.ecoline.ru](http://URL: www.ecoline.ru).
5. The Pan-European Ecological Network: taking stock. Nature and Environment. – 2007. – № 146. – С. 20–35.

Газнюк Л. М.

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Екологічна складова професійної освіти занурює людину у наявне культурне, техногенне й інформаційне середовище і покликана сприяти її інтелектуальному розвитку та водночас забезпечувати гармонізацію її професійної діяльності з природою з метою збереження біосфери, що надає такій освіті статусу стратегічної, пріоритетної галузі із оновленим змістом і формами навчання.

Виклад основного матеріалу. Екологічна складова професійної діяльності охоплює низку питань, а саме: про можливі шкідливі наслідки діяльності людини у природі; втручання людини у функціонування екосистем різного рівня; щодо перспективи дотримання вимог екологічної етики у професійній діяльності; рівень особистої моральності та відповідальності фахівця, до професійних функцій якого належить прийняття певних рішень або виконання окремих дій, що потенційно можуть позначитися на цілісності або функціонуванні різного роду екосистем; випадки ігнорування вимог екологічної етики й екологічного законодавства. Паралельно із пошуком відповідей на ці питання варто зосередити увагу на формуванні та структуруванні системи екологічних знань як сукупності екологічних принципів використання природних ресурсів та охорони природи; на вимогах екологічної етики та екологічних норм поведінки у конкретних професійних сферах діяльності; на знанні основ екологічного права та професійної відповідальності за виконання екологічних приписів і формування екологічно обґрунтованих моделей поведінки у визначеній професійній сфері, що спонукає до залучення у практику природокористування елементів еколого-захисної техніки та технологій.

Для обґрунтування морального характеру індивідуальних дій в екологічній практиці необхідний відповідний ціннісний фундамент, яким може слугувати система цінностей і принципів, що вирізняються спрямованістю на гармонізацію відношень «Людина – Природа» [2]. Ціннісний складник фундаменту екологічно доцільної поведінки людини утворюють соціально-екологічні та професійно- екологічні цінності та установки, такі як раціональне природокористування, екологічна рівновага, екологічний консенсус, екологічна відповідальність, екологічний імідж. Шлях від цінностей до вчинків насправді доволі складний і вочевидь не має лінійного характеру, тому часто людина погоджується з екологічними цінностями, але відмовляється від конкретних дій щодо дотримання їх у практичній діяльності. Співвідношення ціннісних і практичних змін може мати два сценарії розвитку: по-перше, людина приймає нові цінності, які потім слугують мотивом і обґрунтуванням її вчинків; по-друге, формування добродійностей людини відбувається на тлі постійної практики чеснот, а складення системи її цінностей – значною мірою, під впливом учинків навколишніх – в такому разі вже практика визначає теорію [1, с. 69]. Обидва означені сценарії морально-ціннісних перетворень, очевидно, необхідно брати до уваги у ході формування екологічної складової у професійній діяльності. Реалізація завдань екології як навчальної дисципліни потребує переосмислення наявного теоретичного та практичного досвіду у сфері екологічного виховання та освіти для певної переорієнтації навчально-виховного процесу з метою формування особистісної готовності діяти, керуючись новими екологічними стандартами поведінки. Інноваційні форми і методи навчання зорієнтовані на динамічні зміни в навколишньому світі, а освітня діяльність ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості. Специфічними особливостями інноваційного навчання є його орієнтованість на майбутнє, здатність до прогнозування його на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на активні та конструктивні дії в швидкозмінних ситуаціях. Інноваційний розвиток освіти передбачає комплекс організаційних і змістових нововведень, створення низки факторів та умов, необхідних для нарощування інноваційного потенціалу освітньої системи. Засобом формування особистості при цьому стають освітні технології, продуктом діяльності – особистість випускника вищого навчального закладу, який має бути компетентним не лише в професійній галузі, але й мати активну життєву позицію, високий рівень громадянської свідомості, бути компетентним при вирішенні складних професійних завдань.

Для успішної професійної діяльності з урахуванням екологічної складової важливими є: 1) навик екстреного реагування на події швидкозмінюваного світу; 2) здатність до динамічного пошуку й ухвалення оптимальних рішень (щодо більш нестандартних); 3) здатність до продуктивної комунікації та діяльності, пов'язаної із взаємодією та самоорганізацією. Освіта як засіб професіоналізації являє собою феномен, який є наслідком індустріалізації та передбачає зміщення центру ваги в освіті у бік вивчення прикладних наук. Екологічна складова у професійній діяльності передусім інтегрує в собі такі сучасні освітні парадигми, як освіта як професіоналізація й освіта як підготовка до подальшого життя, оскільки, з одного боку, установки екологічної складової не можна розглядати у відриві від певної професійної сфери, а з іншого – екологізацію свідомості особи не можна осмислювати без урахування проблеми власне становлення особистості, сприйняття нею цінностей екологічного характеру, зрештою формування високого рівня екологічної культури як обов'язкового результату навчального процесу у вищій школі в межах підготовки випускників насамперед тих спеціальностей, які пов'язані з технікою і технологіями. Високий рівень екологічної культури у професійній діяльності є передумовою встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, ураховуючи їхню потребу в безпечному та здоровому довкіллі. Виявом високого рівня екологічної культури для окремої особистості є: 1) реальне дотримання (виконання) екологічних обов'язків;

2) послідовне та повсякчасне використання у процесах життєдіяльності і у професійній сфері екологічно обґрунтованих моделей поведінки; 3) вирішення професійних завдань на підставі принципів екологічної оптимальності й ефективності; 4) спрямованість на формування й удосконалення екологічної культури у професійному контексті. Одним із завдань екології як спеціальної навчальної дисципліни є інкорпорація новітніх морально-етичних та екологічних імперативів у свідомість, розвиток умінь та навичок студентів як майбутніх представників різноманітних професійних груп. Показниками екологічної підготовленості майбутніх фахівців є: 1) рівень компетенцій у сфері екологічних знань і досконалість та ефективність навичок їхнього практичного застосування; 2) рівень мотивацій (наявність екологічних цінностей і ціннісних орієнтацій) щодо дотримання вимог екологічної етики у професійній діяльності. Формування екологічно зорієнтованої особистості як професіонала повинне передбачати реалізацію чіткої, продуманої, логічно вибудованої системи навчання та виховання, тому екологічна складова є обов'язковою частиною фахової освіти.

Висновки. Таким чином, принциповим для формування високого рівня екологічної підготовки, а також системи підвищення професійної кваліфікації є опанування системою екологічних знань як в царині загальних питань соціально-екологічної теорії, так й у сфері прикладних аспектів відповідного профілю підготовки майбутнього фахівця. Для побудови моделі процесу формування екологічної готовності майбутніх фахівців важливою є її чітка зорієнтованість на теоретичну та практичну підготовку до реалізації професійної поведінки з урахуванням специфіки майбутньої професії у сфері природокористування, сприйняття екологічних знань та екологічної практики із подальшим формуванням внутрішніх екологічних імперативів для професійної діяльності.

Література:

1. Сычѳв А. А. Экологическая этика как сфера практических действий. Этика и экология: сб. науч. ст. / А. А. Сычѳв // НовГУ имени Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2010. – С. 67–92.
2. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки : монографія / Л. І. Юрченко. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296 с.

Дегтяр О. А.

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ З УТИЛІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Постановка проблеми. В останні три десятиріччя проблеми навколишнього природного середовища набули подвійну актуальність. Загострилися (прискорилися та збільшилися у масштабі) процеси забруднення довкілля. Одними з головних «винуватців» навислого екологічного колапсу як у нашій країні, так і по за її межами є автомобільний транспорт. Експлуатація автомобільного транспорту супроводжується двома умовами: шкідливим впливом на довкілля та користю, яку надає автомобільний транспорт у повсякденному житті. Негативний вплив на навколишнє природне середовище обумовлений, по-перше, надходженням шкідливих речовин до атмосферного повітря при безпосередній його експлуатації, а по-друге, негативним впливом на процес остаточного виснаження природних ресурсів у зв'язку з їх застосуванням при виробництві автотранспортних засобів. Щодо першого, то ця екологічна проблема є найбільш актуальним предметом наукових досліджень на сьогодні, тоді як кількісний та якісний стан природних ресурсів, як одна з сучасних екологічних проблем автотранспортного комплексу користується меншою популярністю при проведенні дослідницьких робіт. Екологічна проблема виснаження природних ресурсів ускладнюється низкою факторів, се-

ред яких слід виокремити наступні чинники – відсутність системи ремонтно-відновних робіт для сучасних автотранспортних засобів, що за своєю суттю є складовою з раціонального природокористування та деструктивний вплив програми з утилізації автотранспортних засобів, що впроваджується державою з метою збільшення виробничих об'ємів національної автомобілебудівної галузі, а як наслідок – отримання економічного ефекту від функціонування галузі.

Виклад основного матеріалу. Реалізація державної програми з утилізації автотранспортних засобів зіткнулася з рядом перешкод, які вирішити як у першу «хвилю» її реалізації, так і у другу чергу не вдалося. Головним недоліком даної програми, який де-юре (у нормативних документах, які регламентують утилізаційні заходи) був врахований, тоді як де-факто (у стадію фактичного виконання) достатньо опрацьований державним апаратом не був, є законодавча основа. Відзначимо, що регулювання діяльності з утилізації автотранспортних засобів регламентується Законом України «Про утилізацію транспортних засобів» [1], який визначає правові, економічні та організаційні заходи, однак лише умовно. Цим нормативним документом встановлені суб'єкти господарювання, їх обов'язки і вимоги до них, порядок передачі транспортних засобів в утилізацію та інше, але у той же час слід звернути увагу, що ці положення позначені лише документально, тоді як реальна структура зі збору транспортних засобів, їх демонтажу не створена, відсутні технічні фахівці з виконання утилізаційних, розбірних робіт і інше. Найбільш значною недоробкою слід вважати відсутність фахівців, інфраструктури і технічної можливості щодо забезпечення екологічно безпечного для навколишнього природного середовища збору, зберігання і переробки найбільш небезпечних компонентів і рідин автотранспортних засобів – акумуляторів та технічних рідин. Аналізуючи цю програму, слід виділити і ще деякі екологічно небезпечні її аспекти, які не розглянуті державним апаратом.

Аналізуючи державну утилізаційну програму в екологічній площині зауважимо, що подолання кризи автомобілебудівною галуззю є виправданим та необхідним кроком з боку держави. Разом з тим, такий захід економічного розвитку країни є доволі радикальним, оскільки це пов'язано з інтенсивним природокористуванням. Віддаючи належне спробі державного апарату щодо підняття іміджу автомобільної промисловості як у середині країни, так і за її межами необхідно визнати, що у найближчому майбутньому необхідно очікувати інтенсифікації процесу виснаження природних ресурсів у країні, якщо дотримуватися обраної програми з утилізації автотранспортних засобів.

З вищевикладеного слід зробити висновок стосовно недоліків обраного курсу, де державним апаратом визнається кризове становище національної автомобілебудівної промисловості, яке пропонується подолати за рахунок впровадження утилізаційної програми на державному рівні. Однак реалізація цього управлінського рішення не враховує низки недоліків, які негативно вплинуть на довкілля у майбутньому. Зважаючи на інтенсивний характер природокористування, який є похідною державної програми з утилізації та різноманітних спроб з підтримки національної автомобільної промисловості (які до результату, що очікувався не призвели) [2] необхідно запропонувати наукові пропозиції щодо подолання або зменшення навантаження як на природні ресурси, так й на навколишнє природне середовище взагалі.

Висловлюючи власну думку зауважимо, що поряд з розвитком автомобілебудівної галузі необхідно, враховуючи й екологічний аспект (раціональне природокористування та охорона навколишнього природного середовища) функціонування галузі, прикладати зусилля (забезпечувати законодавчо та науково) до розбудови автомобілеремонтної бази у країні. Проте на сьогодні відсутні механізми усунення негативного впливу на навколишнє природне середовище (у першу чергу процес виснаження природних ресурсів) у зв'язку з функціонуванням автомобілебудівної галузі. Слід додати, що це питання слід розробляти комплексно, застосовуючи державне управління у цілому до автотранспортного комплексу, який вбирає у себе декілька галузей та підгалузей, по-

перше автомобілебудування та галузь автомобільного транспорту. Для зменшення навантаження на природні ресурси необхідно впроваджувати заходи з ресурсозбереження (матеріало- та енергозбереження) на автомобільному транспорті під час експлуатації автотранспортних засобів шляхом проведення ремонтно-відновних робіт, що можна охарактеризувати як складові раціонального природокористування у галузі. Крім цього, розвиток авторемонтної галузі у державі виступить джерелом додаткових фінансових надходжень до бюджету країни та прямо пропорційно буде збільшуватись до обсягу зростання реалізації продукції національних підприємств з виготовлення автотранспортних засобів та компонентів до них.

Висновки. Визначені завуальзовані недоліки державної програми з утилізації автотранспортних засобів, що пов'язані з виникненням низки екологічних загроз, що впливають на інтенсифікацію процесу виснаження природних ресурсів (металорудних корисних копалин). Загально розглянутий один зі способів державного управління процесом раціонального природокористування при функціонуванні автотранспортного комплексу (позитивно впливає на якісні та кількісні показники вмісту покладів корисних копалин, наділений рисами ресурсозбереження та складовими з охорони навколишнього природного середовища), що засновується на розробці комплексного механізму раціонального природокористування.

Література:

1. Про утилізацію транспортних засобів : Закон України № 421–VI від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст. 719.
2. Про розвиток автомобільної промисловості України : Закон України № 2740–15 від 06.07.2005, ВВР, 2005, № 34, ст. 436.

Желіховський А. В.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ДОВКІЛЛЯ

Постановка проблеми. Державна екологічна політика України як складова державної управлінської системи потребує нових ефективних механізмів формування та розвитку. Відсутність ефективної системи управління у сфері охорони довкілля, повільне проведення структурних реформ і модернізації технологій в умовах зростання національної економіки призводять до підвищення рівня забруднення та зумовлюють неефективні підходи до використання енергетичних і природних ресурсів [1].

Виклад основного матеріалу. Антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу та продовжує зростати [2].

Україна належить до країн, які орієнтовані на нераціональне використання природних ресурсів. Інтереси бізнесу не збігаються з можливостями природного середовища та не відповідають соціально- економічному становищу держави. Значні екологічні проблеми та пов'язані з ними негативні соціально-економічні наслідки зумовлені неефективною діяльністю органів державного управління [3].

Державне управління у сфері екології суттєво впливає на охорону, раціональне використання та відтворення навколишнього природного середовища. Організаційна система управління у сфері екології та природних ресурсів має два зрізи: адміністративно-територіальний і галузевий. Адміністративно-територіальний зріз функціонує на рівні держави, області, району, окремого населеного пункту.

На галузевому рівні функціонують інституції спеціального державного управління. До системи управління у сфері екології та природних ресурсів відносять також органи громадського управління. В цій системі найбільш вагомим є економічний меха-

нізм, який становить собою сукупність методів прогнозування, стратегічного планування та формування економічних відносин, що сприятимуть зміцненню конкурентних позицій держави, реалізації стратегії сталого розвитку.

Систему інструментів та важелів потрібно періодично коригувати відповідно до змін стратегічних цілей, стану довкілля, глобалізаційних процесів, показників економічного розвитку країни. Заходи природоохоронного характеру полягають у проведенні науково-дослідних робіт, підготовці фахівців та екологів, інформаційному забезпеченні екологічної політики, моніторингу, лісовідновлюваних роботах, розширенні природно-заповідного фонду тощо.

До інструментів економічного регулювання у сфері екології відносять: кредити, позики, інвестиції, податкові пільги на прибутки від природоохоронної діяльності, пільгові тарифи на очищення і перероблення промислових та побутових відходів.

Згідно з класифікацією механізмів державного управління залежно від суб'єктів управління та за функціональним призначенням, здійснено їх поділ на економічні, політичні, організаційні, мотиваційні, правові, інформаційні.

Механізми державного управління охороною довкілля та природокористування є менш дослідженими. На основі узагальнення існуючих визначень та характерних ознак з урахуванням гео економічних трансформацій можна дати визначення державного управління у сфері реалізації екологічної політики: це діяльність держави, яка спрямована на раціональне використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища, забезпечення дотримання законодавства в еколого-економічних відносинах і конкурентоспроможності української економіки в умовах гео економічних змін [4].

Державна екологічна політика України реалізується через ринкові механізми Кіотського протоколу. Кількісні зобов'язання щодо обмеження та скорочення викидів парникових газів були визначені в Кіотському протоколі та є інструментом реалізації Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату. Вони передбачають можливість використання сторонами економічних інструментів виконання зобов'язань щодо викидів парникових газів (ПГ) – гнучких механізмів Кіотського протоколу.

Висновки. Таким чином, головними складовими державної системи екологічної безпеки України мають бути: організація, управління та контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки; планування і координація комплексних програм охорони довкілля та раціонального природокористування; контроль за дотриманням єдиної державної політики, що гарантує надійність і стійке функціонування загально-суспільних об'єктів безпеки; ліквідація екологічних наслідків промислових аварій, природних катастроф і стихійних лих та запобігання їм; оцінка стану екологічної безпеки на всій території і в окремих адміністративно-територіальних утвореннях України, прогнозування динаміки екологічної безпеки.

Література:

1. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету міністрів України від 17.10.2007 № 880-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80>.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.

3. Стратегія національної екологічної політики України на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://civic.kmu.gov.ua/civic_old/control/uk/discussion/ovv/preview?attache=132862.

4. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент / Ф. Котлер. – СПб : Питер Ком, 1999. – 896 с.

ДІАГНОСТИКА ПРОБЛЕМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКИ

Постановка проблеми. Протягом останнього звітнього періоду обсяги експорту електроенергії з України до країн Східної та Центральної Європи зменшилися, відповідно, їхня питома вага в загальному обсязі експорту електроенергії України скоротилася. Темпи росту експорту електроенергії також скоротилися.

Виклад основного матеріалу. Серед причин ситуації, що склалася, слід відмітити такі:

- висока ступінь амортизації потужностей і об'єктів інфраструктури сфери електроенергетики, відповідна потреба в проведенні їхньої модернізації з технічної та технологічної точки зору відповідно до сучасних вимог щодо продуктивності виробництва, витратності енергоресурсів й екологічної безпеки) та відсутність достатньої для цього кількості фінансових ресурсів;

- відсутність вільної конкуренції на ринках природного газу та вугілля як первинних енергоносіїв;

- недостатня інтеграція до об'єднаної енергосистеми Європейського Союзу;

- наявність заборгованості суб'єктів господарської діяльності на ринку електроенергетики (як з боку дебіторів, так і з боку кредиторів);

- практика перехресного субсидування між різними категоріями споживачів (здійснення субсидування побутових споживачів за рахунок підприємств);

- залежність діяльності органу державного регулювання в сфері електроенергетики від впливу чинників політичного характеру, зокрема, стосовно встановлення тарифів та розподілу фінансових ресурсів [2].

Відповідно, до поточних проблем державного регулювання в сфері електроенергетики слід віднести такі:

- недоліки функціонування ринку електроенергії (надмірне втручання в діяльність ринку з боку держави; наявність природних монополій; недосконалість системи договірних відносин; відсутність розвиненого ринку послуг допоміжного характеру; недостатність прозорості організації експортних та транзитних операцій стосовно електроенергії тощо);

- недосконала тарифоутворююча система;

- надмірний рівень втрат електричної енергії в магістральних лініях електропередач внаслідок нерозвиненої інфраструктури сфери електроенергетики та недосконалих потужностей суб'єктів господарювання;

- недотримання норм Європейської Хартії стосовно реалізації принципів лібералізації та забезпечення недискримінаційного доступу до магістральних ліній електропередачі [1, 3].

Висновки. Таким чином, на даному етапі ще не запущено повномасштабний ринок електроенергії України, що, в свою чергу, перешкоджає здійсненню повної інтеграції вітчизняних енергопотужностей до Об'єднаної енергетичної системи ЄС.

Література:

1. Праховник А. В. Побудова енергоефективної економіки України через створення ієрархічної системи енергетичного менеджменту / А. В. Праховник, Є. М. Іншеков // Вісник ХДТУСГ. – Вип. 27. – Т. 1. – 2004. – С. 113–120. – (Серія “Проблеми енергозабезпечення та енергозбереження в АПК України”).

2. Слупський Б. В. Оптимізація державного управління розвитком електроенергетичної галузі по Вінницькій області в контексті євроінтеграційних прагнень України : метод. посібн. / Б. В. Слупський. – Ладизин : Вид-во “Ладизин. друк.”, 2009. – 250 с.

3. Улида В. Зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт державного регулювання / В. Улида, В. Андронов // Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика : матеріали Всеукр. наук.-прак. конф. – Х. : НУЦЗУ. – С. 186–187.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми. Сьогодні для України актуальною є реалізація концептуальних підходів сталого розвитку як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях. У цьому контексті постає питання оновлення правової бази щодо створення моделі державного управління стійкістю соціально-економічних систем. Це можливо зробити, насамперед, за допомогою комплексного дослідження наукових і правових засад такого управління.

Виклад основного матеріалу. Розуміння змісту нормативно-правового забезпечення державної екологічної політики як інструменту організації, регулювання, узгодження та збалансування екологічних і соціально-економічних інтересів суспільства дає можливість спрямувати й ефективно регулювати правовими засобами державну екологічну діяльність, сприяє вирішенню існуючих практичних проблем та протиріч в цій сфері державного управління.

Екологічне законодавство України почало формуватися в 1990 р. після ухвалення Декларації про державний суверенітет України. У розділі цієї Декларації «Екологічна безпека» проголошено право України самостійно встановлювати порядок організації охорони природи на її території та порядок використання природних ресурсів [1].

Основні норми екологічного законодавства закріплені в Конституції України, прийнятій у 1996 р. З усього масиву статей Основного Закону України лише 15 статей (3, 13, 14, 16, 49, 50, 66, 85, 92, 106, 116, 119, 132, 138, 142) мають відношення до охорони природи, екологічної безпеки і природокористування. У них закріплені основні екологічні права і обов'язки громадян, сформульовані повноваження законодавчої та виконавчої гілок державного управління [2]. Норми Конституції України сформульовані в загальних термінах, а саме: «забезпечення екологічної безпеки», «підтримка екологічної рівноваги», «неспричинення шкоди довкіллю». Разом з тим, Основний Закон України [там само] чітко декларує, що досягнення цієї мети можливо тільки шляхом запобігання або мінімізації будь-яких негативних дій людини на навколишнє природне середовище.

Ієрархію нормативно-правових актів в екологічній сфері України можна представити в такому вигляді: 1) міжнародні конвенції і угоди, прийняті Верховною Радою України; 2) закони України; 3) підзаконні акти Верховної Ради України; 4) укази Президента України; 5) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України; 6) загальнообов'язкові акти Міністерства екології та природних ресурсів, інших міністерств і відомств; 7) відомчі акти органів державного управління [3].

Державна екологічна політика в Україні забезпечується також еколого-правовими нормами інших галузей законодавства, зокрема цивільного, адміністративного, кримінального та ін., які визначають підстави й особливості притягнення винних осіб до дисциплінарної, адміністративної, майнової та кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення залежно від вини, екологічного ризику, ступеню суспільної і екологічної небезпеки дій фізичних і юридичних осіб.

З моменту прийняття Порядку денного на XXI ст. пройшло багато часу, і Україна спромоглася підготувати національну стратегію збалансованого розвитку лише в 2015 р. Стратегія сталого розвитку «Україна –2020» [4] є важливою складовою державної екологічної політики, орієнтованої на забезпечення економічного зростання, соціального розвитку, створення безпечних умов для життя людини та відтворення навколишнього природного середовища. Основними складовими сталого розвитку визначені соціальна, економічна й екологічна сфери. Однак вимушена першочерговість чинників економічного зростання відсунула на задній план урахування в політиці України взагалі і цій Стратегії зокрема принципів збалансованого еколого орієнтованого розвитку.

Важливим інструментом формування та реалізації державної екологічної політики України є державні цільові програми. Так, у перелік на 2012 р. було внесено біля 100 програм для різних Міністерств та відомств. Серед найбільш важливих за десятирічний період, насамперед, варто назвати Загальнодержавну програму «Питна вода України на 2006-2020 роки»; Комплексну програму ліквідації наслідків підтоплення територій в містах і селищах України; Державну цільову екологічну програму проведення моніторингу навколишнього природного середовища; Державну цільову програму комплексного протипаводкового захисту в басейнах річок Дністра, Пруту та Сірету; Загальнодержавну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами; Програму припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004–2030 роки тощо [там само]. Слід, проте, зауважити, що значна кількість указаних програм носить декларативний характер, які не фінансуються на належному рівні.

Висновки. Отже, екологічне законодавство – одночасно продукт й основна форма закріплення державної екологічної політики. Тому актуальним і вкрай необхідним є вдосконалення сучасної державної екологічної політики України, а саме: цілеспрямоване формування нового екологічного законодавства, яке буде відповідати існуючим викликам сьогодення. Оскільки саме зараз формуються принципово нові для України геополітичні, соціально-економічні, правові та екологічні умови подальшого розвитку міжнародної спільноти, до яких наша держава поки що не адаптована. Тим більше, що в системі екологічного законодавства України дотепер відсутні законодавчі акти та правові норми, які було прийнято в розвинутих державах ще кілька десятиліть тому.

Література:

1. Заржицький О.С. Концепція регіональної екополітики в Україні: якою їй бути / О.С. Заржицький // Право України. – 2001. – № 7. – С. 70–74.
2. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – С. 381–418.
3. Островерх О. О. Природоохоронне законодавство та охорона праці: конспект лекцій / О. О. Островерх, Т. М. Ковалевська. – Х. : НУЦЗУ, 2011. – 162 с.
- 4 Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України від від 12.01.2015 р. № 5/2015. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

Крюков О. І.

ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Постановка проблеми. Екологічна небезпека – це можливість настання негативних або катастрофічних подій, обумовлених дією чинників екологічної небезпеки. Більш конкретно небезпека природного або техногенного походження визначається як можливість виникнення явищ або процесів, здатних завдати шкоди і вражати людей, наносити матеріальний збиток, руйнівню впливати на навколишнє середовище людини.

Виклад основного матеріалу. Катастрофою вважаються стрибкоподібні структурно-функціональні зміни в системі, що призводять до значного порушення режиму її функціонування або до руйнування системи.

Подібні зміни можуть виникнути як внаслідок різкої (короткочасної) відповіді системи на плавні зміни актуальних параметрів її стану, так і при потужному зовнішньому впливі. Наприклад, тривале «рутинне» забруднення водойми, навіть за відносно малої його інтенсивності, врешті-решт може призвести до загибелі водні екосистеми.

Катастрофічні явища будуть також спостерігатися в разі токсичного викиду, тобто у разі потужного залпового надходження токсичних речовин у водний об'єкт. Криза – різке загострення протиріч в соціо-еколого-економічній системі, що призводить до її дестабілізації та ініціює процес переходу системи від істотно невірноваженого(кризового) стану до якісно нового стану.

Уявляється перспективною синергетична інтерпретація кризи, згідно з якою вона є не тільки дезорганізованим явищем. Криза – це катастрофа чи прорив у майбутнє, перехідний розвиток будь-якого процесу.

Фактори екологічної небезпеки (екологічного ризику) – антропогенні й природні впливи (збурення), здатні призвести до негативної зміни стану навколишнього середовища і здоров'я людини, зокрема, ними є антропогенні виробничі фактори. Йдеться про фактори, які ініціюють екологічну небезпеку. Наприклад, фактори забруднення навколишнього середовища можна поділити на матеріальні (газопилові викиди в атмосферу, скиди шкідливих речовин у водні об'єкти, тверді відходи) та енергетичні (теплові викиди, шум, іонізуюче випромінювання і т.ін.).

Визначення цього поняття більшою мірою конкретизовано адекватно нагоди оперативного реагування на наближення екологічної катастрофи й фокусує увагу на проблемах захисту від екологічних наслідків і загроз: екологічна безпека – прийнятна на даному етапі соціально-економічного розвитку ступінь захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства, держави, світового співтовариства та екологічних систем біосфери від наслідків і загроз, що виникають у результаті антропогенного й природного впливу на навколишнє середовище.

Конфлікт між суспільством і природою вже давно перетворився на соціальний конфлікт різних систем діяльності, розгорнутих на матеріалі природи, тому описати екологічну ситуацію переважно на основі природничих наук уже неможливо. Для цього необхідно задіяти весь комплекс наук, які вивчають діяльність як специфічну форму і спосіб існування людини та суспільства, а також сформувати й поширити діяльну картину світу у світобаченні людини, яка має замінити природничо-наукову, натуралістичну».

Важливою характеристикою екологічної небезпеки є її розгляд скрізь призму суб'єктно-об'єктного підходу. Об'єкти екологічної небезпеки – соціоекосистеми «соціум – навколишня середовище» різного рівня: глобального, національного, регіонального, місцевого, рівня господарюючого суб'єкта, індивідуального рівня.

Близьким за смисловим змістом є інтерпретація названого об'єкта як соціо-еколого-економічної системи.

Державотворення, державне управління, компоненти навколишнього середовища, екосистеми біосфери, господарюючі суб'єкти і т.д.) пов'язані між собою взаємообумовлених потоками енергії, речовини, інформації й, перш за все, наявністю управлінської інформації.

Суб'єктами забезпечення екологічної безпеки є системи управління різних ієрархічних рівнів, а також недержавні організації та громадяни, що представляють зацікавлені сторони суспільства. Соціоекосистемою національного рівня «населення країни – територія (місце існування)» є будь-яка держава світу. Згідно з уявленнями системного підходу межа цілеспрямованої організаційної системи визначається межами поширення внутрішнього керуючого впливу самої системи або, інакше кажучи, сферою контролю особи, що приймає рішення.

Висновки. Захист національних інтересів і досягнення загальнонаціональних цілей у сучасному світі неможливе без забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особистості, держави і суспільства від загроз екологічного характеру.

Тому можна вважати цілком правомірним і обґрунтованим таке розширене тлумачення поняття «екологічна безпека держави». Уявляється важливою розробка параметрів прийнятного ризику для всіх ієрархічних рівнів управління.

Література:

1. Екологічна і природно-техногенна безпека України в регіональному вимірі : монографія / М. А. Хвесик, А. В. Степаненко, Г. О. Обиход та ін. ; за наук. ред. д.е.н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика. – К. : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 340 с.
2. Екологічна безпека України: аналіз, оцінка та державна політика / А. Качинський, Г. Хміль. – К.: НІСД, 1997. – 127 с. (Сер. «Екологічна безпека»; Вип. 3).
3. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. кол. : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с., с. 52–55.

*Огороднік Б. В.,
Майстро С. В.*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Постановка проблеми. Людство поступово вичерпує природні джерела енергоносіїв. Зокрема, епоха нафти незабаром завершується, тому виникають перебої у постачанні нафтопродуктів, підвищуються ціни на них. Оскільки Україна споживає їх дві третини з імпоротної сировини, то важелі стабільності нашої економіки лежать за державним кордоном.

Виклад основного матеріалу. Природно постає питання розвитку альтернативних джерел енергії, значні можливості щодо яких має Україна. Так, науковці стверджують, Україна здатна виготовляти з сільськогосподарських культур (рапсу, сої, кукурудзи, цукрового буряку) близько 4 млн. т біодизеля, 1 млн. т біометанолу, 5 млрд. м³ біогазу (що повністю покриває потреби галузі). Значні можливості має Україна у виготовленні пального з зернових і мелясних спиртів. Вироблений з меляси біогаз значно дешевший від природного газу. Так, собівартість 1000 м³ біогазу становить 111,4 гривні, або 22 долари, що майже вдвітьох дешевше, ніж коштує російський газ [1]. З таким потенціалом можна значно мінімізувати імпорт в країну нафти та природного газу.

Крім того, в українській сировині для виробництва біопалива зацікавлені країни Європейського Союзу. Так, за даними міжнародного агентства Oil World, через нестачу власної сировини біодизельна галузь ЄС щороку імпортує з України більш як 250 тис. т ріпакового масла [3].

Тобто експорт біодизельної сировини з України може стати перспективним і високорентабельним напрямком співпраці національних виробників і переробників та країн ЄС. А Україна має всі шанси стати повноцінним гравцем європейського ринку біопалива, з огляду на можливості національного аграрного сектору. І подальший ріст вирощування ріпаку й виробництва ріпакового масла дозволить вітчизняним аграріям і переробникам зайняти свою нішу на європейському ринку альтернативних видів палива.

Однак, незважаючи на наявність значної кількості законодавчих актів, ринок біопалива в Україні ще, на жаль, не сформовано через відсутність чіткої державної політики в сфері альтернативного палива і дієвого механізму формування ринку біопалива.

І це незважаючи на те, що ще з 14 січня 2000 р. існує Закон України „Про альтернативні види рідкого й газового палива”, де передбачено наступне: надання по-

даткових і кредитних пільг виробникам біопалива й сировини для нього, розробка стандартів на різні види такого палива й навіть відповідальність за реалізацію або виробництво традиційного нафтового палива під видом альтернативного.

Метою цього Закону є підвищення рівня екологічної й енергетичної безпеки України, зменшення залежності національної економіки від імпорту нафтопродуктів, забезпечення всіх секторів економіки біопаливом власного виробництва, а також виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері охорони навколишнього природного середовища й дотримання вимог, передбачених Кіотським протоколом до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату.

Крім того, Громадська колегія при Міністерстві аграрної політики, ініціювала розробку і схвалила „Програму зменшення залежності України від імпорту нафти за рахунок виробництва біодизеля”. Її суть полягає в щорічному вирощуванні 12 млн. т ріпаку, виготовленні з нього 4 млн. т біодизеля і 8 млн. т високобілкової макухи. Це сприятиме створенню майже 200 тисяч робочих місць і виробництву товарної продукції на 15-17 млрд. грн., в загальному обсязі якої 30% складає чистий прибуток [2].

Однак, за великим рахунком, державна політика розвитку ринку біопалива в Україні наповнена лише деклараціями, такими як: "Україна, проголосивши свій політичний вибір по вступу в ЄС, повинна провадити й споживати щорічно біля 520 тис. т біопалива".

Загальний обсяг інвестицій у розвиток біодизельної галузі країни передбачений на рівні EUR170 млн., але джерела коштів не вказані, відсутні механізми заохочення інвесторів вкладати кошти в біовиробництво. Крім того, найбільша на сьогодні перепона до формування ринку біопалива в Україні - відсутність стандартів на біопаливо й на устаткування для його виробництва, шляхів і строків вирішення якої теж не вказано.

Однак, Україна може і повинна нарощувати свій потенціал виробництва біоетанолу і біодизеля. І саме у збільшенні виробництва біоетанолу з кукурудзи та цукрового буряку, біодизеля з ріпаку та сої, є перспектива українського села, і Української держави. Враховуючи той факт, що, 60% заводів з виробництва етанолу у США належать фермерам, українські селяни також можуть мати значну економічну вигоду, якщо відлагодити механізм взаємодії виробників біосировини, біопалива, а також споживачів біодизеля та біоетанолу.

На наш погляд, на виконання існуючих державних програм необхідно запровадити певні пільги і преференції для учасників процесу за прикладом США і країн Європи, запровадити обов'язкове використання біодобавок у виробництві дизпального і бензинів, державі також необхідно дати чіткий сигнал щодо підтримки біопаливного бізнесу, що це буде незворотний процес і, отже, є надійне поле для вкладання довгострокових інвестицій.

Висновки. Тому державі необхідно об'єднати зусилля виробників, енергетиків, учених, владних структур для визначення та реалізації першочергових заходів з вирішення нагальної для держави енергетичної (соціально-економічної, екологічної) проблеми. Розвиток ринку альтернативної енергетики - це той шлях, який призведе до стабілізації в енергетиці, інтенсивного розвитку економіки, оздоровленню екології та започаткує процес відродження України.

Література:

1. Кириченко Б. Закінчиться нафта. Що далі? // Сільські вісті. – 2006. – 9 червня. – № 66 (17897). – С. 2.
2. Мороз О. Кукурудза і біоетанол – перспектива енергетики і екології України // Сільські вісті. – 2006. – 5 грудня. – №141 (17972). – С. 1, 3.
3. Шмидт Т. Рапсовая дискриминация // Т. Шмидт, Г. Титаренко, И. Совершенная / Бизнес. –2006. –20 марта. – №12 (687). – С. 140–143.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Проблеми реалізації принципів державної екологічної політики в Україні пов'язані з недосконалістю законодавчих та нормативно-правових актів, неузгодженістю дій органів влади та суб'єктів господарювання, безвідповідальною, відсутністю достатнього фінансування, неконкретністю стратегічних рекомендацій і планів дій щодо формування заходів, спрямованих на їх розв'язання. Вирішення вказаних проблем потребує формування реалізації державної екологічної політики України в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Екологічна безпека – це складова національної безпеки, що забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними факторами. Систему забезпечення екологічної безпеки можна розглядати як підсистему більш загальної системи – системи забезпечення національної безпеки [1, с. 77].

Проаналізувавши підходи до трактування екологічної безпеки, можна вказати, що національна безпека передбачає захист інтересів людей, інших живих організмів і збереження навколишнього середовища.

Існує ряд негативних чинників, які призводять до надзвичайних ситуацій, загибелі людей, погіршення умов життєдіяльності населення, забруднення навколишнього природного середовища, значних економічних збитків.

Серед цих чинників: зношеність виробничих фондів, недосконалість технологічних процесів у багатьох галузях промисловості, неефективне використання природних ресурсів, обмеження можливостей держави у сфері розвитку і реконструкції виробничого потенціалу, природні особливості території тощо [2, с. 69].

Забруднення навколишнього середовища набуває міждержавних масштабів. Екологічні проблеми можна охарактеризувати як конфлікт між глобальним характером екологічної кризи, і відсутністю механізмів розв'язання; 4) плани екологічних дій розробляються на базі застарілої методології, в рамках діяльності надмірно централізованих і негнучких механізмів адміністративної системи, які не можна вважати ефективними [2, с. 71].

Стратегія державної екологічної політики України в умовах глобальних викликів має бути спрямована на перехід від моделі, орієнтованої на ліквідацію наслідків екологічних порушень, до моделі, що базується на покращенні його стану через впровадження нових енергозберігаючих технологій.

Головною метою управління у сфері екологічної безпеки є досягнення гармонізації соціального, економічного і екологічного аспектів, тобто забезпечення сталого розвитку. Однак, сьогодні ми можемо констатувати про неефективність системи управління [3, с. 143].

Важливим елементом системи управління є контроль. Відсутність належного контролю не дозволяє ефективно здійснити моніторинг та оцінку фактів та явищ.

Суттєвим напрямом екологічної політики є формування екологічної культури населення. Екологічна культура, зріз загальної культури суспільства, який відображає гармонійний спосіб взаємодії соціуму з навколишнім середовищем і характеризується свідомим ставленням суб'єктів до природи, практичною їх участю в покращенні використання різноманітних природних ресурсів. Структурно екологічна культура визначається екологічною свідомістю та екологічною діяльністю.

Висновки. Таким чином, реалізація державної екологічної політики та забезпечення достатнього рівня національної безпеки в Україні, перспективи вирі-

шення екологічних проблем в основному визначатимуться рівнем усвідомлення політико-управлінською елітою громадян відповідальності за життя в регіоні і на планеті в цілому. Мають усвідомлюватись факти шкідливого впливу довкілля на здоров'я людей, рівень екологічної свідомості громадян, вплив забруднення на життєдіяльність населення.

Література:

1. Степаненко А. В. Еколого-економічні стратегії в системі забезпечення екологічної безпеки [Електронний ресурс] / А. В. Степаненко // Наука та наукознавство. – 2014. – № 4. – С. 77–89. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NNZ_2014_4_15.

2. Романенко Є. О. Державне управління процесами забезпечення внутрішньої екологічної безпеки в Україні: організаційно-правовий аспект [Електронний ресурс] / Є. О. Романенко // Аспекти публічного управління. – 2016. – № 1–2. – С. 67–73. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_1-2_10.

3. Харламова О. В. Антропоцентричний підхід в управлінні екологічною безпекою на регіональному рівні [Електронний ресурс] / О. В. Харламова // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. – 2014. – № 2. – С. 142–149. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ebzp_2014_2_22.

Пащенко О. С.

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «РЕГІОН»

Постановка проблеми. Аналіз стану наукових досліджень, присвячених питанням теоретико-методологічного формування механізмів державного управління ефективним розвитком регіону України, дозволив дійти висновку, що задля осмислення сутності та особливостей здійснення механізмів управління на регіональному рівні необхідно уточнити поняття «регіон».

Виклад основного матеріалу. Поняття «регіон» багатоаспектне і включає в себе різні складові екологічні, соціальні й економічні. Тому основними критеріями для його формування є географічні, виробничо-функціональні, містобудівні та соціологічні [3].

Одним із перших теоретиків-регіоналістів вважається Й. Тюнен, відомий своїм дослідженням «Ізольована держава у її відносинах з сільським господарством і національною економікою». Саме він вперше запропонував визначати територіально-економічні межі регіону радіусом ринку [4].

Існує і дещо інше, але подібне наведеному, визначення: регіон – «це цілісність, що формується територіально-промисловим комплексом будь-якої місцевості і відповідним йому стійким до зовнішнього економічного впливу територіальним об'єднанням людей, з груповою функцією попиту, яка відрізняється від функції попиту інших територіальних об'єднань».

Науковець В. Воротін розглядає регіон з соціально-економічних позицій. «Під регіоном розуміється велика територія країни з більш-менш однорідними природними умовами, а головним чином характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил на основі поєднання комплексу природних ресурсів з відповідною складася і перспективною соціальною інфраструктурою» [там само].

Учені М. Кушнір та С. Біла досліджуючи зазначене питання, підкреслюють значимість саме фактора керованості регіонального розвитку: «Регіон – це соціально-економічна просторова цілісність, що характеризується структурою виробництва всіх форм власності, концентрацією населення, робочих місць, духовного

життя людини з розрахунку на одиницю простору і часу, що має місцеві органи управління своєю територією (область, край, республіка)» [там само].

На погляд Л. Чернюк, регіон «... це група областей, країв, республік, складових територіальне і народногосподарське ціле ...» [там само].

За свідченням М. Скиби, «регіон в сучасному розумінні – це складний територіально-економічний комплекс, що має обмежені внутрішні ресурси, свою структуру виробництва, визначені потребою у зв'язку із зовнішнім середовищем».

Як відомо, «регіон» ще представляє собою виокремлену в процесі суспільного (територіального) поділу праці частину території країни, яка характеризується спеціалізацією на виробництві тих чи інших товарів і послуг; спільністю і специфічним по відношенню до інших територій характером відтворювального процесу; комплексністю і цілісністю господарства; наявністю органів управління, що забезпечують вирішення поставлених перед регіоном завдань [1; 2].

У більш широкому й поширеному в соціології сенсі «регіоном» називають будь-яку самостійну в господарсько-економічному та адміністративному відношенні територію, починаючи від сільського району і закінчуючи великими народногосподарськими територіальними комплексами.

У ряді випадків регіон розглядається в більш вузькому сенсі як територія в адміністративних межах суб'єкта України, що характеризується комплексністю, цілісністю, спеціалізацією і керованістю, тобто наявністю політико-адміністративних органів управління.

Одним з найбільш універсальних представляється визначення, яке надав А. Гранберг: «Регіон – це певна територія, що відрізняється від інших територій за рядом ознак і володіє деякою цілісністю, взаємозв'язком складових її елементів» [там само].

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, можна виділити такі основні критерії, притаманні будь-якому регіону, а саме:

- єдина територія – в адміністративних межах України;
- єдиний народногосподарський комплекс – продуктивні сили, що функціонують на основі наявних природних ресурсів;
- населення – соціальна просторова цілісність;
- управління – наявність державних органів управління (адміністрації).

Основними рисами регіонів є такі:

- єдність і цілісність території;
- спільність і єдність економіки;
- комплексність господарства;
- наявність певного контингенту населення, що володіє відповідним рівнем освіти, кваліфікації і традиційно сформованими навичками виробництва;
- вихід на ринок з використанням таких ресурсів, як праця, земля і капітал;
- спеціалізація;
- керованість, тобто наявність політико-адміністративних органів управління.

Література:

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / В.Б. Авер'янов. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
2. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики / А. Г. Гранберг. – М. : ГУ ВШЭ, 2006. – 258 с.
3. Державне управління в Україні: централізація і децентралізація : монографія / за ред. проф. Н. Р. Нижник. – К. : УАДУ, 1997. – 448 с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. Т. 1 : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Туризм в даний час розвивається зростаючими темпами. Туристична індустрія є одним з найважливіших чинників соціально-економічного розвитку регіонів. Однак до останнього часу розвиток туризму, як і інших галузей економіки, йшло врозріз з інтересами охорони навколишнього середовища. Не надавалося значення взаємозв'язку туризму, економіки та екології, а на перше місце ставилися тільки економічні фактори: рентабельність, валовий дохід, тощо. Це призвело до виникнення такої ситуації, коли в ряді випадків негативні наслідки розвитку туризму для економіки і соціальної сфери цілих регіонів і країн в вартісному вираженні істотно перекидали величину одержуваних цими територіями доходів від розвитку туризму.

У той же час, в питанні взаємодії туризму, як галузі економіки, і екології на державному, регіональному і місцевому рівні, є цілий ряд проблем, вирішення яких особливо актуально для розвитку туристичної сфери в Україні.

Виклад основного матеріалу. В даний час несприятлива екологічна ситуація істотно знижує інтерес українських і зарубіжних туристів до цілого ряду туристично-рекреаційних регіонів, які володіють значним туристичним потенціалом. В ряді областей антропогенні навантаження на навколишнє середовище в результаті масового розвитку туристичної галузі перевищують допустимі норми, що призводить до деградації і виснаження туристичних ресурсів даних територій. Тому актуальним є планування соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням концепції сталого розвитку туризму для досягнення економічної, екологічної та соціальної стійкості галузі на всіх рівнях державного управління.

У 1992 році у Ріо-де-Жанейро відбулася Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, в результаті якої було ухвалено «Декларацію Ріо» [1], де концепція сталого розвитку була визнана домінантною ідеологією функціонування людської цивілізації у ХХІ ст. Протягом цієї Конференції було одностайно проголошено, що основою розв'язання гострих соціально-економічних і ресурсо-екологічних проблем є перехід до моделі сталого розвитку, яка є стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального і духовного прогресу суспільства.

Сталий розвиток є загальною концепцією, що проголошує необхідність встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі.

В економічній енциклопедії дається таке визначення: «Сталий розвиток – це запропонована світовим співтовариством, уточнювана та поглиблювана сучасна концепція бажаного суспільного розвитку, що ґрунтується на стратегії оптимізації всієї діяльності людства (передусім економічної) в його взаємодії з довкіллям» [2].

Реалізація концепції сталого розвитку тісно пов'язана з розвитком туризму, який орієнтується на раціональне природокористування. Економічна модель сталого розвитку туризму – це модель розвитку, при якому забезпечується необхідна якість життя і нинішнього, і майбутніх поколінь. При цьому сталий розвиток туризму забезпечує єдність трьох складових:

- екологічну стійкість, яка полягає в узгодженості розвитку туризму і рекреації з основними екологічними процесами;
- економічну стійкість, що забезпечується завдяки ролі туризму як ефективного способу розвитку місцевої економіки, через збалансоване управління ресурсами;
- соціально-культурну стійкість, що дозволяє підвищити зайнятість і доходи населення регіонів, зберегти історико-культурні пам'ятки, зміцнювати місцеву самобутність і сформований спосіб життя.

Туризм є частиною територіально-господарського комплексу, що представляє собою сукупність соціальних, економічних і екологічних систем, глибоко взаємопов'язаних людською діяльністю, спрямованою на відтворення необхідних умов життєдіяльності при розумному використанні і збереженні навколишнього середовища. При цьому туризм, як і будь-яка інша галузь економіки, в процесі свого розвитку і функціонування проявляє цілий ряд негативних зовнішніх ефектів:

- руйнування природних місцевостей для розміщення об'єктів туризму;
- порушення природних зв'язків в ланцюжку: повітря, вода, земна поверхня і живі організми;
- надмірне використання природи (лісів, гірських схилів, озер);
- забруднення стічними водами, сміттям;
- одноразове збільшення щільності населення в місцях відпочинку та інше.

Отже, проблематику в розвитку туризму можна визначити наступним чином: з однієї сторони, ми не можемо відмовитися від туризму як від економічного чинника; з іншого боку, він несе спільну відповідальність за руйнування нашого життєвого простору. Для вирішення цієї проблеми ми пропонуємо ряд заходів, а саме:

1. На особистісному рівні - необхідність збереження навколишнього середовища повинна усвідомлюватися кожним відпочиваючим (подорожуючим).
2. На державному рівні має отримати розвиток «м'який туризм», який прагне зберегти рівновагу між екологією, суспільством і економікою.
3. Процес нового мислення повинен торкнутися також і осіб, відповідальних за туристичну діяльність.
4. Політика повинна сприяти збереженню навколишнього середовища. Стимулюючи розвиток туризму, слід берегти природні основи існування: природу, ландшафти, зовнішній вигляд туристичних центрів.

Для підвищення ефективності управління сталим розвитком туризму, а також для фінансування заходів щодо поліпшення якості навколишнього середовища, розвитку екологічно безпечних видів туризму, раціоналізації туристичного природокористування пропонуємо створення обласного позабюджетного еколого-туристичного фонду (ЕТФ). Мета фонду: фінансова підтримка програм розвитку екологічного та аграрного туризму, створення та підтримка особливо охоронюваних природних територій державного і місцевого значення.

Основними завданнями ЕТФ є такі:

1. Під контролем відповідального підрозділу обласної державної адміністрації, до повноважень якого відносяться питання розвитку туризму та екології, здійснює відбір пріоритетних напрямів в комплексі регіональних екологічних проблем, що впливають на сталий розвиток туризму.
2. Залучення районних державних адміністрацій, підприємств, дослідників до вирішення відібраних проблем на районному рівні за допомогою фінансової, технічної та консультативної допомоги в рамках відповідних регіональних проектів.
3. Інтеграція тематичних напрямів діяльності ЕТФ, що стосуються охорони водного, повітряного і наземного середовищ, розвитку екологічного та аграрного туризму, в єдину еколого-туристичну систему, яка є компонентом регіональної стратегії сталого розвитку.
4. Акумуляція фінансових ресурсів для вирішення основних екологічних проблем, що впливають на розвиток туризму.
5. Стимулювання наукових досліджень з питань сталого розвитку туризму в області за рахунок системи грантів науково-дослідним організаціям, які займаються дослідженнями в галузі управління розвитком туризму.

Обласний еколого-туристичний фонд створюється рішенням обласної державної адміністрації під контролем до повноважень якого відносяться питання розвитку туризму та екології.

Джерелами фінансування ЕТФ є такі:

- кошти обласного бюджету;
- добровільні внески підприємств і громадян;
- гранти міжнародних екологічних фондів (Фонд глобального навколишнього середовища, Глобальний екологічний фонд та ін.) і туристичних організацій (Всесвітня туристична організація);
- відрахування частини платежів за забруднення навколишнього середовища підприємствами області та інші.

Кошти ЕТФ спрямовуються на таке:

- розробку і реалізацію місцевих програм розвитку туризму;
- на створення нових і підтримку існуючих особливо охоронюваних природних територій;
- раціоналізацію землекористування, виділення перспективних для туризму територій з промислового обороту;
- субсидування підприємств, що розвивають екологічний і аграрний туризм в області;

– реалізацію системи грантів для фінансування наукових досліджень з питань сталого розвитку туризму в області;

- фінансову підтримку регіональної системи моніторингу туристичних ресурсів та ін.

Критеріями оцінки ефективності діяльності фонду як інструменту управління сталим розвитком туризму можуть бути:

- забезпечення ефективності та економічності при виборі напрямку і швидкості надання фінансування;
- стимулювання підприємств-забруднювачів до зниження рівня забруднення та раціоналізації природокористування ефективними методами;
- мінімізація витрат державних служб на реалізацію-екологічної та туристичної політики;
- підтримка міжрегіонального та міжнародного визнання еколого-туристичного фонду;
- підвищення рейтингової оцінки екологічного потенціалу територій області, і, як наслідок, комплексної економіко-екологічної оцінки туристичних ресурсів територій.

Висновки. Таким чином, створення і функціонування обласного позабюджетного еколого-туристичного фонду сприятиме ефективному вирішенню проблеми інвестиційної підтримки розробки та реалізації регіональних програм сталого розвитку туризму і місцевих програм. Фінансування різних природоохоронних інвестиційних проектів, що реалізуються на місцевому рівні, дозволить також підвищити оцінку екологічного потенціалу області, її привабливість для внутрішнього і міжнародного туристичних ринків.

Література:

1. Декларация Рио-де-Жанейро про окружающую среду и развитие от 14 июня 1992 года // Международное публичное право. Сборник документов. Т.2. – М. : БЕК, 1996. – С. 135-138.
2. Семенюк Е. Развитие стальной / Е.Семенюк // Экономическая энциклопедия: У трех томах. Т. 3 / Редкол.: С. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К. : Академія, 2002. – С. 283.

СЕКЦІЯ 6

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Баховець А. І.

ДОРОЖНІЙ РУХ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОУПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Не викликає сумніву, що дорожній рух – це невід'ємна ознака прогресу та надбання сучасної цивілізації, який створює великі можливості для швидкого і зручного пересування людей та доставки вантажів, виконання інших функцій [1, с. 174]. Тому об'єктивний аналіз загальносоціальних, правових, економічних, політичних та інших рис, що лежать в основі цього виду державної діяльності, дозволить у процесі дослідження прийти до висновку, що дорожній рух (як одночасно соціальна та техногенна система [2, с. 11–15] як процес усвідомленої діяльності людей) керований, отже, і містить сукупні риси об'єкта управління. Отже, адміністративний нагляд у системі забезпечення безпеки дорожнього руху – функція державного управління із складною сукупністю суспільних відносин, що виникають у процесі діяльності людей та пов'язаний з пересуванням по дорогах. Нагляд постає і як самостійний засіб забезпечення законності в управлінні дорожнім рухом та практично реалізується у діяльності спеціальної системи державних органів [3, с. 34].

Виклад основного матеріалу. Узагальнення праць вчених щодо дорожнього руху як об'єкта управління дає підстави говорити про таке [4]:

По-перше, у процесі дорожнього руху виникають управлінсько-соціальні відносини, бо суб'єктами такого управління є люди, транспортні заходи, дороги, завдяки яким складаються спеціальні суспільні відносини, а об'єктом виступає дорожній рух.

По-друге, соціальне управління у процесі просторового переміщення людей та вантажів є вольовою діяльністю, яка виражена у цілеспрямованому й організуючому впливі, що здійснюється з метою забезпечення безпеки дорожнього руху, узгодженості та впорядкованості спільних дій людей, колективів в інтересах ефективного розв'язування завдань, які стоять перед ними.

По-третє, виокремлення дорожнього руху як об'єкта соціального управління дало нам можливість сформулювати загальне поняття дорожнього руху (яке, на сьогоднішній день, у нормативних документах ще не визначено). “Дорожній рух” – це система елементів живої та неживої природи, що функціонує в умовах, які залежать від рівня сучасної техніки, стану внутрішнього середовища і можливостей людини. Крім того, “дорожній рух” – це процес, який регулює динамічні зв'язки у тріаді: людина, транспортний засіб, дорога.

По-четверте, дорожній рух – це реально існуючий об'єкт соціального управління, бо він виникає лише там, де є суспільна діяльність людей, крім того, йому притаманний регулюючий вплив на поведінку учасників. З появою дорожнього руху з'являються такі функції управлінського процесу, як координація, узгодження, планування, контроль, нагляд, примус, що реалізуються в межах суспільних відносин між учасниками дорожнього руху.

По-п'яте, дорожній рух – це об'єкт управління, який існує у двох аспектах:

елементно-структурному – як сукупність людей, транспортних засобів, мережі доріг, оточуючого середовища та нормативної бази, яка усе це врегулює; а також функціональному аспекті – як діяльність безпосередньо пересування та створення умов цього переміщення, так і поведінки учасників дорожнього руху, і як негативний наслідок, можливості виникнення дорожньо-транспортної пригоди.

Висновки. Сутність процесу управління в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна звести до складових діяльності із забезпечення безпеки руху, виокремлення дорожнього руху як системи соціального управління, характеристику механізму управління, розгляд норм, регламентуючих управлінський процес даної сфери. Можна зазначити, що управління сферою забезпечення безпеки дорожнього руху – це цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив на загальнодержавну систему забезпечення безпеки дорожнього руху. Загальнодержавна система в цьому випадку виступає як комплекс підсистем як державного так і недержавного напрямку, якими управляють на окремому рівні відповіді суб'єкти і по відношенню до дорожнього руху вони виступають як організації, котрі випускають та експлуатують транспортні засоби, проектують, будують, облаштовують дороги, готують та виховують водіїв, проводять роз'яснювальну роботу. До цього комплексу органів відносяться і громадські формування, що здійснюють вплив на рівень аварійності на дорогах.

Література:

1. Иванов В. Н. Проблемы развития общей теории управления дорожным движением / В. Н. Иванов // Материалы научно-технической конференции стран-членов СЭВ по проблемам безопасности дорожного движения. – Алма-Ата, 1977. – 714 с.
2. Поліщук В. П. Функціонування галузі організації та безпеки дорожнього руху в умовах ринкової економіки / В. П. Поліщук, О. Г. Лановий // Безпека дорожнього руху. – 2000. – №3. – С. 11–15.
3. Дагаєв Ю. О. Наука на службі Державтоінспекції / Ю. О. Дагаєв // Безпека дорожнього руху – 1998. – № 1. – С. 12–14.
4. Муцко В.Ф. Адміністративно-правове регулювання безпеки дорожнього руху в Україні : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Володимир Федорович Муцко . – К. : Б.в., 2011 . – 18 с.

*Білека А. А.,
Горбаченко Ю. М.*

МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛУ ДСНС УКРАЇНИ: НОТАТКИ ДО НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ

Постановка проблеми. В сучасних умовах соціально-економічної кризи, в якій продовжує перебувати Україна, зросла необхідність створення умов для забезпечення її сталого розвитку з тенденціями інтеграції у світовий і, насамперед, європейський економічний, правовий та культурний простір. Це вимагає комплексного розв'язання низки складних завдань, серед яких і проблема занепаду суспільної моралі. Сьогодні вирішення лише соціально-економічних проблем, втрачає сенс, якщо відсутні загальноприйняті міжлюдські морально-етичні стосунки. В умовах сьогодення, зростає необхідність залучати до служби в органах і підрозділах ДСНС України найбільш вихованій в моральному плані, безумовно надійний та стійкий духом персонал. Це обумовлено тим, що в стані реформування українського суспільства значні надії покладаються на відданих своїй справі фахівців, які вміють

поступитися особистим інтересом заради суспільного блага.

За таких умов зростає роль формування морально-етичної компетенції рядового і начальницького складу органів і підрозділів ДСНС України та прищеплення етичних норм і принципів у процесі професійної підготовки фахівців, здатних реалізувати себе в управлінській діяльності [4].

Виклад основного матеріалу. Питання моралі та етики управлінської діяльності, в їх практичному втіленні, належать до головних детермінант ефективного управління. Моральність – це вимір, який визначає поведінку людини, її ставлення до суспільства, містить внутрішню потребу особистості до здійснення моральних дій та вчинків. Але, на жаль, не завжди сучасні керівники дотримуються моральних норм, і це, у свою чергу, негативно впливає на результати їх професійної діяльності. Не є винятком, на жаль, і начальницький склад підрозділу ДСНС України.

На керівника підрозділу ДСНС України покладається велика відповідальність не лише за створення належних умов для службової діяльності, а й за формування здорового морально-психологічного клімату серед підлеглих, налагодження без надмірних морально-психологічних витрат, дисципліни та відповідальності, створення у колективі доброзичливих стосунків, забезпечення соціальних гарантій у системі найважливішої духовної царини – формування соціально зрілої, морально вихованої особистості і фахівця.

Вирішення зазначених соціально-організаційних завдань можливе лише за умови, коли керівник підрозділу володіє не лише професійними знаннями, вміннями і навичками, а, поряд з цим, є вихованою, морально зрілою особистістю з високорозвиненими почуттями обов'язку, справедливості і власної гідності тощо.

Неетична поведінка керівника є деструктивним, деморалізуючим, дестабілізуючим чинником, що може зруйнувати психологічну цілісність підрозділу.

Прийняття керівником підрозділу ДСНС України конкретних управлінських рішень пов'язане із психологічними труднощами, спричиненими необхідністю діяти у площині моральних норм і спокуси матеріального самозбагачення, іноді всупереч закону. Коли успіх професійної діяльності не суперечить загальнолюдським нормам моралі, досягається не за рахунок добробуту інших людей, професійна управлінська діяльність заслуговує визнання як високоморальна, ефективна. Аморальні, беззаконні форми досягнення успіху в управлінні не можуть бути віднесені до жодної із систем моралі.

На наше глибоке переконання, поведінка керівника підрозділу ДСНС України, має ґрунтуватися на таких основних принципах:

- служіння народу України;
- демократизму і законності;
- гуманізму і соціальної справедливості;
- пріоритету прав людини і громадянина;
- професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності, відданості справі;
- персональної відповідальності за використання посадових обов'язків і дотримання службової дисципліни;
- політичної неупередженості;
- відкритості, гласності та контрольованості;
- дотримання прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Переконані, що запорукою ефективною управлінською діяльністю є моральне здоров'я як самого керівника, так і підлеглих.

Дефініція «моральне здоров'я управлінця начальницького складу ДСНС України», на нашу думку, може бути визначена як сукупність системи стійких загальнообов'язкових компонентів (тріада морального здоров'я управлінця начальницького складу ДСНС України), серед яких: розвинені моральні почуття та звички,

стійка моральна позиція та перманентний моральний самоконтроль.

У щоденній практичній діяльності керівник підрозділу ДСНС України має виконувати два основні завдання: реалізовувати суспільне призначення служби та використовувати свій колектив для досягнення суспільної мети. З точки зору моралі, важливим є встановлення рівноваги між цими двома завданнями.

Отже, відсутність належної моральної культури керівника підрозділу ДСНС України призводить до порушення провідних механізмів загальної культури управлінської діяльності.

Висновки. Отже, ефективність управління залежить не лише від суто професійної підготовки керівника, а й від його моральної та світоглядної позиції, обізнаності в тонкощах реалізації тих моральних і соціально-психологічних механізмів, завдяки яким можна покращити результати діяльності підрозділу. Механізми обов'язку і совісті є провідними в моральній саморегуляції поведінки та діяльності керівника, оскільки їх дія зумовлена баченням і усвідомленням більш досконалого, новітнього, ідеального стану соціальних і моральних відносин, а також функціонування підрозділу ДСНС України на принципах справедливості, розумності, оптимальності, корисності тощо.

Література:

1. Грязнов І. О. Система морального виховання майбутніх офіцерів-прикордонників: монографія / І. О. Грязнов; Нац. акад. держ. прикорд. служби України. – Хмельницький : НАДПСУ, 2004. – 370 с.

2. Діуліна В. В. Соціально-педагогічні умови формування морально-етичної культури майбутнього керівника у сфері управлінської діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец.: 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / В. В. Діуліна; Харків. нац. ун-т ім. В. Каразіна. – Х., 2002. – 187 с.

3. Крук С. Л. Методологічні підходи до формування етичної культури особистості військовослужбовця / С. Л. Крук // Зб. наук. пр. № 15. Ч. 2. (спецви-пуск). – Хмельницький: Нац. акад. ПВ України, 2001. – С. 187–190.

4. Кришталь Т. М., Білека А. А., Горбаченко Ю. М. До питання про організаційно-правове забезпечення регулювання моральної культури рядового і начальницького складу органів і підрозділів ДСНС України / Т. М. Кришталь, А. А. Білека, Ю. М. Горбаченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. – Вип. 41. – Том 2. – С. 30–33.

5. Лаврецький Р. В., Мовчан І. О., М'якуш І. І. Професійна етика та етикет працівника МНС: навч. посібник / Р. В. Лаврецький, І. О. Мовчан, І. І. М'якуш; вид. 2-ге, перероблене і доповнене. – Львів : «СПОЛОМ», 2010. – 208 с.

Бондаренко А. І.

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Протягом двох останніх десятиліть Україна намагається інтегруватися в європейський економічний простір та у світову економіку, з одного боку, а з другого – розробити економічний механізм із захистом внутрішнього ринку, підвищенням конкурентоспроможності національної економіки, її експортною спрямованістю, політикою державного протекціонізму в галузях, послаблених світовою фінансовою кризою 2008 року. Забезпечення фінансової безпеки, являється невід'ємною частиною економіки держави та її економічної безпеки, з якої і витікає. Економічна безпека держави (далі – ЕБД) – це

такий стан економіки і інститутів влади, при якому забезпечується гарантований захист національних інтересів, гармонійний, соціально орієнтований розвиток країни в цілому, достатній економічний і оборонний потенціал навіть при самих несприятливих варіантів розвитку внутрішніх і зовнішніх процесі. ЕБД має внутрішню матеріально-речову основу – досить високий рівень розвитку продуктивних сил, який здатний забезпечити істотно важливу частину натуральних і вартісних елементів розширеного забезпечення ВВП; внутрішню соціально-політичну основу – досить високий рівень громадської згоди відносно довгострокових національних цілей, що дозволяють розробити і прийняти державну стратегію соціального і економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Оскільки ЕБД являється, по суті, категорії ідеальної, вона навіть в самих економічно і соціально стабільних країнах із сталим політичним режимом є поняттям відносним. Будь-які несприятливі дії, а також можливість і загроза їх зберігаються навіть в таких державах.

Питання економічної безпеки придбавають особливу актуальність для країн, що знаходяться в стані трансформаційної кризи. Це явище завжди характеризується загостренням протиріч, які створюють кризу е ситуації Глибина і характер розвитку кризи можуть поставити під загрозу само існування соціально-економічної системи країни і тоді одним з першочергових завдань стане забезпечення економічної безпеки [1].

Система ЕБД не існує сама по собі. Вона пов'язана з економічною безпекою людини і міжнародною економічною безпекою. Тому структурна схема суб'єктів цієї тріади виглядає так: людина – національність держави - світова спільнота. Безпека людини являється складовою безпеки держави, яка, у свою чергу, являється складовою міжнародної безпеки. Отже, держава повинна піклуватися про забезпечення економічної безпеки своїх громадян, власною і світової спільноти. Тому перед нею стоїть надзвичайно складне завдання – зв'язувати і погоджувати інтереси кожного громадянина з інтересами держави, а також з інтересами світового співтовариства. Із цього приводу виділяють внутрішній і зовнішній рівні ЕБД.

Якщо національні економічні інтереси України розуміти як сукупні потреби громадян, суспільства і держави, адекватні особливостям соціально-економічного положення країни, рівню її економічного розвитку, місцю в міжнародному розподілі праці, то саме вони повинні визначати усі інші інтереси, витікаючи із загальних геополітичних чинників, а також визначити конкретні дії і звершення, відбиваючись у вигляді, наприклад, зовнішньоекономічних доктрин [2].

По мірі соціального значення ці інтереси підрозділяються на життєво важливі і другорядні, а за тривалістю дії – на довго, середнє-і короткострокові, причому у міру задоволення одних інтересів їм на зміну приходять інші.

По своїй спрямованості економічні інтереси можуть бути орієнтовані на забезпечення: а) виживання б) прогресивного розвитку в) певної міри лідерства громадян, суспільства або держави. Особливе значення мають життєво важливі економічні інтереси як: а) сукупність; б) сума потреб, задоволення яких надійно забезпечує існування і можливість прогресивного розвитку людини, суспільства, держави.

У коло життєво важливих економічних інтересів України на сучасному етапі відносяться:

- забезпечення її економічного суверенітету;
- побудова правового демократичного механізму державного регулювання економіки;
- економічне відродження держави і підвищення добробуту її народу;
- розвиток міжнародних економічних відносин

На основі національних економічних інтересів відповідні структури і органи державного управління розробляють і формують цілі державної економічної політики, відбиваючи наміри громадян, суспільства і держави в частині задоволення їх

інтересів, передусім життєво важливих. Ці цілі досягаються шляхом рішення відповідних завдань. Для цього органи державного управління, керівництво держави розробляють і здійснюють спеціальні програми [3].

Економічні інтереси, трансформуються в меті державної економічної політики, виносяться державними інститутами на світову арену, де формується міжнародна економічна політика і виявляється конфліктні питання міжнародних економічних відносин. Якщо стан держави характеризується нестабільністю її економічного базису, суперечністю економічних інтересів різних соціальних груп, то ускладнюється конфліктні стосунки на внутрішньо-економічному рівні результаті загострення протиріч в обох випадках виникає реальна загроза тим або іншим інтересам, причому, враховуючи об'єктивні неспівпадання і багатогранні в економічних інтересах особи, суспільства і держави, зароджуються розбіжності, які можуть стати джерелом потенційної загрози їх безпеки.

Висновки. Таким чином, можна відмітити, що головні компоненти системи ЕБД пов'язані з наявністю національно-державних інтересів України і, відповідно, цілей, які з них витікають. Ці інтереси існують як у рамках країни, так і зовні, коли йдеться передусім про підтримку державного суверенітету і самостійного розвитку. Безпека країни безпосередньо пов'язана з суверенітетом України.

Література:

1. Нестругіна І. М. Організаційно-правовий механізм державного фінансового контролю в Україні : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 / І. М. Нестругіна ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : [б. в.], 2012. – 20 с.

2. Нижник Н. Контроль у сфері державного управління / Н. Нижник, О. Машков, С. Мосов // Вісник Української Академії державного управління. – 1998. – № 2. – С. 23–31.

3. Овсянников Л. Н. Государственный финансовый контроль: история и современность / Л. Н. Овсянников // Учет и контроль. – 2009. – № 2. С. 43–50.

*Волянський П. Б.,
Євсюков О. П.,
Терент'єва А. В.*

ЕЛЕМЕНТИ ІМІТАЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНЦІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Глобальні процеси і тенденції, що відбуваються в системі вищої освіти, вимагають радикального повороту до особистості, як найбільшої цінності, перегляду взаємовідношень між викладачем та слухачем (студентом), і піднімають проблему якості освіти. Саме якість освіти стає головним механізмом вирішення комплексу соціально-економічних проблем, що визначають розвиток і майбутнє України. Сучасна вища освіта, її якість тісно пов'язані з впровадженням в освітню діяльність інноваційних освітніх технологій, що можуть забезпечити якісні зміни.

Наразі особливе місце серед усіх освітніх технологій займає особистісно орієнтована освітня технологія, а саме процес і результат створення (проектування) адекватної до потреб і можливостей особистості й суспільства системи соціалізації, особистісного і професійного розвитку людини в освітній установі.

Імітаційне моделювання – метод прикладного системного аналізу, який є потужним інструментом дослідження складних систем та процесів, у тому числі і та-

ких, управління якими пов'язане з ухваленням рішень в умовах невизначеності, що є важливим при опрацюванні управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій (НС).

Виклад основного матеріалу. До числа інноваційних технологій навчання відноситься технологія імітаційного моделювання [1], в процесі використання якої відбувається формування професійних якостей фахівців через занурення в конкретну ситуацію, змодельовану в навчальних цілях. Імітаційне моделювання (англ. simulation) – вид моделювання процесів у досліджуваній системі з відтворенням її вхідних сигналів (параметрів) і одержання кількісних і якісних характеристик її функціонування.

Як свідчать наші дослідження [2, 3], використання технології імітаційного моделювання є досить ефективною в системі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах сфери цивільного захисту. Це пов'язане з тим, що технологія імітаційного моделювання передбачає максимально активну участь самих слухачів у процесі пізнавальної та практичної діяльності, підвищує готовність до майбутньої професійної діяльності.

Застосування імітаційного моделювання має низку переваг, серед яких:

- вартість; застосування імітаційного моделювання дозволить опрацювати виважене управлінське рішення з витратами лише на програмне забезпечення аналітично-довідкового комплексу та оплату праці експертів;

- час; в реальних умовах важко оцінити ефективність заходів з ліквідації наслідків НС у певні проміжки часу в умовах швидкоплинної обстановки, а імітаційна модель дозволить оцінити це в коротких проміжках часу;

- повторюваність; процес ліквідації наслідків НС вимагає швидкого опрацювання оперативних даних про обстановку в зоні НС та прийняття адекватних управлінських рішень. За допомогою імітаційної моделі можна програвати безліч варіантів рішення з урахуванням різних оперативних даних про обстановку в зоні НС для обрання кращого управлінського рішення;

- точність; традиційні розрахункові математичні методи вимагають застосування високого ступеню абстракції та не враховують всіх важливих особливостей. Імітаційне моделювання дозволяє описати структуру системи та її процеси в природному вигляді без застосування формул та жорстких математичних залежностей;

- наочність; імітаційна модель має властивості візуалізації процесу роботи системи в часі, схематичного відтворення її структури та надання результатів у графічному вигляді. Це дозволяє наочно уявити отримане рішення та донести його до керівника і виконавців;

- універсальність; імітаційне моделювання дозволяє вирішувати завдання з будь-яких сфер діяльності, у кожному випадку модель імітує, відтворює реальне життя та дозволяє проводити низку експериментів без впливу на реальні об'єкти;

- забезпечення максимальної ефективності функціонального навчання.

Прикладом імітаційної моделі для моделювання процесу реагування на НС можна вважати систему спеціальної методології для навчання експертів з реагування у разі виникнення масштабних надзвичайних ситуацій «МакСім» (www.macsim.se) та курс з медичного реагування під час масштабних надзвичайних ситуацій «MRMI» «Медичне реагування на масштабні надзвичайні ситуації».

Розробники системи «МакСім» виходили з того, що в умовах ліквідації наслідків НС:

- будь-яке управлінське рішення, прийняте на основі неповної або/та неадекватної інформації про обстановку в зоні НС буде неправильним;

- прийняття рішення щодо надання допомоги постраждалим має бути виваженим, скоординованим та погодженим з іншими учасниками процесу ліквідації наслідків НС;

– сама НС не є місцем навчання і підготовки служб екстреного реагування, підготовка і навчання має бути проведено завчасно;

– навчальні моделі із залученням великої кількості «живих» учасників дають достовірні дані експерименту, але є надзвичайно дорогими у використанні;

– запропонована модель включає весь «ланцюг реагування» (місце події, рятувальні та медичні формування, спеціальний транспорт, лікувальні заклади, центри управління та координації, комунікації), що дозволяє навчати діям в умовах НС та оцінювати координацію між компонентами «ланцюгу реагування».

Запропонована система «МакСім» [4, 5] спрямована на відпрацювання методології медичного реагування на НС з масовою кількістю постраждалих, відпрацювання координації та взаємодії між екстреними службами в процесі пошуку і порятунку постраждалих внаслідок НС, підготовки та тренування персоналу за трьома рівнями реагування – безпосередньо місце події та етапи медичної евакуації із зони НС («бронза»); приймальне відділення лікувального закладу та клінічні відділення («срібло»); відомчі координаційні центри та територіальний координаційний центр («золото»).

Головна мета тренування за даною системою «МакСім»: відпрацювання міжвідомчої взаємодії та координації; встановлення протоколів обміну інформацією про обстановку в зоні НС та узгодження єдиної термінології екстрених служб; оптимальний розподіл і використання наявних людських і матеріальних ресурсів; відновлення нормальних умов життєдіяльності постраждалої території; стале функціонування лікувальних закладів в умовах масового поступлення постраждалих.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, можливим є використання елементів системи з реагування у разі виникнення масштабних надзвичайних ситуацій при проведенні підвищення кваліфікації державних службовців V-VII категорій посад у сфері цивільного захисту в порівнянні з функціонуванням територіальних (функціональних) підсистем ЄДСЦЗ. Можливою є зміна формату проведення лекційного заняття за темою «ГВ 3.6. Медичний та біологічний захист. Медицина катастроф», а саме використання розроблених в межах виконання НДР «Наукове обґрунтування реалізації заходів медичного та біологічного захисту» моделі поетапного надання медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій та організаційно-функціональної схеми медичного реагування на надзвичайну ситуацію, а також алгоритму взаємодії пошуково-рятувальних і мобільних медичних формувань при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [6, 7]. Дані здобутки є оригінальними матеріалами виконавців даної НДР та розроблені з використанням власного досвіду медичного реагування на надзвичайні ситуації в Україні та за кордоном, а також при їх розробці враховано наукову інформацію з відкритих джерел.

Література:

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 684 с.

2. Волянський П.Б., Євсюков О.П., Терент'єва А.В. Використання методу кейс-стаді при підвищенні кваліфікації державних службовців у сфері цивільного захисту // 18 Всеукр. наук.-практ. конф. рятувальників «Сучасний стан цивільного захисту України: перспективи та шляхи до європейського простору» (11-12 жовт.2016 р., м. Київ). – К., 2016. – С. 83–87.

3. Волянський П.Б., Євсюков О.П., Терент'єва А.В. Можливість застосування методу ситуаційного аналізу в процесі підвищення кваліфікації державних службовців у сфері цивільного захисту // Всеукр. наук.-практ. конф. «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (28-29 квіт. 2016р., Харків). – Харків, 2016. – С. 189–192.

4. Lennquist Montán K, Khorram-Manesh A, Örtengwall P, Lennquist S:

Development of a new simulation model for evaluation and comparison of different triage methods. *Prehosp Disast Med* 2009;24(2): s 144-145.

5. Lennquist Montán K, Khorram-Manesh A, Örténwall P, Lennquist S: Experiences from a new simulation model designed both for training and evaluation of methodology in major incident response. *Eur J Trauma Emerg Surg* 2010;Suppl 1; s111.

6. Медичний та біологічний захист за умов надзвичайних ситуацій : навч. посіб. / Близнюк М.Д., Волянський П.Б., Гафарова М.Т., Гур'єв С.О., Долгий М.Л., Іс-кра Н.І., Крилюк В.О., Кузьмін В.Ю., Матяш В.І., Сацик С.П., Терент'єва А.В. – Х. : ФОП Панов А.М., 2016. – 324 с.

7. Медичне реагування на надзвичайні ситуації як невід'ємна складова цивільного захисту / Волянський П.Б., Долгий М.Л., Терент'єва А.В., Стрюк М.П., Дрозденко Н.В. // Науковий збірник ІДУЦЗ. – 2015. – № 3. – С. 40–56.

*Голубішин О. М.,
Помаза-Пономаренко А. Л.*

ЗМІСТ НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ І ФОРМ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку людства характеризується наявністю цілого ряду глобальних проблем, зокрема щодо запобігання екологічній кризі, боротьби із смертельними хворобами, подолання бідності, забезпечення продовольчої й енергетичної безпеки, водопостачання тощо. Важливе місце серед них займають соціальні проблеми, а саме: 1) відтворення людського капіталу; 2) демографічні проблеми; 3) стан соціальної сфери.

Це зумовлено тим, що вони обумовлюють більшість глобальних проблем суспільства. Так, значимість і важливість проблеми демографічних процесів визнається всіма державами. Очевидно, що зростання населення не може бути безмежним. Однією з найважливіших умов переходу до стабільного розвитку є вирішення питання щодо чисельності населення, особливо в країнах, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу. У вересні 2015 р. на Саміті ООН щодо збалансованого розвитку в Нью-Йорку (у межах 70-ї ювілейної сесії Генеральної Асамблеї ООН) глави держав й урядів погодили Порядок денний світового розвитку на період після 2015 року, і визначили міжнародні цілі збалансованого розвитку – економічну, соціальну й екологічну [1, с. 81–82]. З аксіологічного погляду, модель такого розвитку, насамперед, спрямована на пошук цілей соціального розвитку. Оскільки центральне місце в соціально-економічній системі суспільства займає людина. Задоволення її потреб, захист прав і свобод, а також забезпечення відтворення людини – це основні завдання органів державної влади та інших інституцій.

Отже, соціальна безпека – системне поняття. При цьому з упевненістю можемо стверджувати, що її система не тільки складна та багаторівнева, а й поліцентрична. На наш погляд, центральним її елементом є соціальна безпека регіонального рівня. Такий висновок нами зроблено з огляду на таке:

1) визначальність регіону, адже він є комплексним інститутом, який включає в себе елементи, що відносяться до економічної, соціальної, інформаційної та інших сфер;

2) (у продовження думки, висловленої в попередньому пункті) на наявні в регіонах проблеми, під час вирішення яких слід застосовувати системний підхід, що дозволяє охопити якомога більше чинників регіональної безпеки, розглядаючи її як систему елементів;

3) його виняткову роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку

держави в цілому [2].

Зважаючи на ступінь взаємодії соціальної безпеки з навколишнім середовищем, така безпека повинна представляти собою відкриту систему, яка обмінюється з ним усіма засобами та підпадає під дію як внутрішніх, так і зовнішніх загроз. Як і будь-яка система, вона прагне зберегти свою стійкість, стабільність і організаційну будову. Досягти цього можливо в разі виявлення рівнів соціальної безпеки, а також визначення місця в ній регіональної складової, внутрішніх і зовнішніх загроз їй з метою повної або часткової нейтралізації їх впливу на систему такої безпеки.

Висновки. Отже, з огляду на це вважаємо, що більш детальної характеристики вимагають рівні й форми вияву соціальної безпеки. За ознакою масштабності відповідно до видів небезпеки варто виділити такі рівні соціальної безпеки:

- а) наднаціональний (глобальний);
- б) національний (державний);
- в) галузевий (секторальний);
- г) регіональний, у т. ч. транскордонний;
- д) окремого господарюючого суб'єкта (підприємства, установи й організації).

Література:

1. Марушевський Г. Б. Національні цілі збалансованого розвитку як важлива складова стратегічного рівня державного управління / Г. Б. Марушевський // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 9. – С. 81–84.

2. Помаза-Пономаренко А. Л. Організаційно-правові засади електронного врядування в системі державного управління соціально-економічним розвитком регіонів / А. Л. Помаза-Пономаренко, Я. О. Опанасенко // Сучасні суспільні комунікації: проблеми, пріоритети та першочергові завдання в євроінтеграційних процесах : матеріали міжнар. конф. (м. Хелм, Польща, 27 листопада 2015 р.) : україномовний варіант / За заг. ред. О. Є. Бухтатого, О. В. Радченка. – Хелм : Вид-во ВШМВСК, 2016. – С. 98–103.

*Гудович О. Д.,
Тищенко В. О.*

К ВОПРОСУ О ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ SWOT-АНАЛИЗА В ПРОЦЕССЕ ПЛАНИРОВАНИЯ МЕРОПРИЯТИЙ В СФЕРЕ ГРАЖДАНСКОЙ ЗАЩИТЫ

Постановка проблемы. Обеспечение реализации государственной политики в сфере гражданской защиты (далее – ГЗ) в Украине осуществляется её единой государственной системой гражданской защиты (далее – ЕГС ГЗ) [1, 2]. Эффективность функционирования ЕГС ГЗ находится в прямой зависимости от качества планирования, а именно, планов: основных мероприятий гражданской защиты, реагирования на чрезвычайные ситуации (далее – ЧС), взаимодействия органов управления и сил, эвакуации населения и др.

В свою очередь, качество планирующих документов зависит от умения руководителей всех уровней прогнозировать риски, учитывать многовариантность и особенности ЧС, четко планировать мероприятия по предотвращению ЧС и ликвидации их последствий.

Важная роль в этой сфере отводится стратегическому планированию превентивных мероприятий, целью которых является снижение рисков угрозы возникновения ЧС, а в случае их возникновения смягчения последствий и потерь.

Вместе с тем, в практике организации планирования мероприятий в сфере ГЗ

имеют место случаи недооценки уровня угроз возникновения ЧС, недостаточный анализ и учет прогнозирования ЧС и, как следствие, несвоевременное реагирование на угрозу ЧС приводит к нежелательным результатам [3].

Изложение основного материала. В общем виде стратегическое планирование включает анализ текущего состояния гражданской защиты (государства, региона, района, объекта), для которого разрабатывается стратегический план предотвращения и заблаговременного реагирования, формулировки стратегических целей и определения заданий, разработку и реализацию стратегии, соответствие результатов реализации поставленным целям и задачам [4].

Стратегическое планирование тесно связано с процессом разработки стратегии на базе предыдущего стратегического анализа, а именно: анализа состояния внешней и внутренней среды объекта исследования. Для проведения стратегического анализа в качестве основного инструмента предлагается использование SWOT-анализа [5], в котором основные факторы и явления рассматриваются в распределении: сильных и слабых сторон (факторов) состояния внутренней среды, то есть те, на которые сам объект способен повлиять; возможностей и угроз соответственно внешней среды, факторы, которые влияют на объект извне, но не контролируется им. SWOT-анализ выявления факторов категорий исследуемого объекта можно представить в виде табл. 1.

Таблица 1

Элементы SWOT-анализа

Объект исследования (среда)	Категории	
Внутренняя	Strengths сильные стороны (преимущества)	Weaknesses (слабые стороны со- стояния ГЗ региона, района, объекта)
Внешняя	Opportunities (возможности приме- нения правовых, эконо- мических, превентивных и др. мероприятий по устранению угроз)	Threats (возможные внеш- ние угрозы, опасности для региона, района, объекта)

В процессе проведения SWOT-анализа выделяют 3 основных этапы: выявление перечня факторов, которые характеризуют внутреннюю и внешнюю среду объекта анализа; оценка и ранжирование обнаруженных факторов; формулировка стратегий защиты объекта на основе пересечения пар факторов SWOT.

Результаты SWOT-анализа позволяют определить преимущества сильных сторон, рассмотреть основные возможности относительно выявления позитивных тенденций в плане улучшения состояния ГЗ и устранение возможных угроз, внедрения систем мероприятий превентивного характера, относительно защиты населения и территорий от ЧС. В рассмотрении слабых сторон очерчиваются основные негативные моменты и тенденции, внутренние угрозы, пути совершенствования и улучшения ситуации. Соответственно в анализе угроз определяются внешние угрозы техногенного, природного, военного и социального характера.

Сопоставление рассмотренных категорий позволяет обнаружить наибольшие опасные и угрожающие сценарии развития событий, особенно когда негативные факторы накладываются на слабые стороны (эффект синергизма), формировать

стратегический баланс в рассмотрении факторов категорий возможностей и угроз. В процессе сочетания возможностей и сильных сторон определяются пути развития и планирования позитивных и успешных сценариев.

Процедура соотношения факторов внешней и внутренней среды осуществляется с помощью матрицы взвешенных и приемлемых решений, в полях которой, как результат характерного сочетания категорий факторов внешней и внутренней среды формируются соответствующие стратегии развития, предотвращения и преодоления угроз, выявления и отвлечения кризисных ситуаций (см. табл. 2).

Таблица 2

Перечень стратегий развития

Внутренняя среда	Возможности	Угрозы
Сильные стороны	Стратегия поддержки и развития сильных сторон	Стратегия устранения и смягчения угроз
Слабые стороны	Стратегия преодоления слабостей за счет возможностей	Стратегия преодоления кризисных моментов

На заключительном этапе SWOT-анализа формируется перечень стратегий предотвращения, защиты, реагирования исследуемого объекта, на основе анализа факторов. Каждая стратегия обосновывается взаимодействием факторов внутренней и внешней среды [6]:

1) соединения «сильных сторон» и «возможностей» (SO) составляют группу стратегий *Maxi-maxi* (применение сильных сторон для реализации возможностей);

2) сочетание «слабостей» и «возможностей» (WO) соответственно – группу стратегий *Mini-maxi* (применение возможностей для нивелирования слабых сторон);

3) сочетание «сильных сторон» и «угроз» (ST) соответственно – группу стратегий *Maxi-mini*; (использование сильных сторон для снижения негативного влияния угроз);

4) соединение «слабых сторон» – «угроз» (WT) соответственно – группу стратегий *Mini-Mini* (анализ взаимодействия слабых сторон и угроз; стратегии минимизации потерь).

С целью определения значения каждого фактора важно проводить их оценку и ранжирование. Большое значение в реализации данной оценки имеет количество факторов для каждой из 4 рассматриваемых категорий. Если количество факторов небольшое, данная задача не является сложной и посильна, однако когда факторов в каждой категории достаточно много, то такая задача слишком трудоемкая и требует отказаться от простого перебора всех сочетаний в пользу поиска связей между ограниченным набором значимых факторов. В таких случаях с целью определения значимости каждого фактора важно проводить их оценку и ранжирование, а также необходимо участие экспертов с очень глубоким пониманием ЧС и тенденций возможного её развития [7].

Выводы. Таким образом, использование SWOT-анализа даёт возможность оценить потенциальные возможности государства, министерства, региона, района противостоять прогнозируемым угрозам ЧС, выработать необходимую стратегию предотвращения, защиты и реагирования на основе взаимодействия категорий факторов внутренней и внешней среды, сформировать планы превентивных мероприятий и реагирования, стратегии.

Литература:

1 Закон Украины от 02.10.2012 №5403-VI „Кодекс гражданской защиты Украины”.

2. Постановление Кабинета Министров Украины от 09.01.2014 №11 „Об утверждении Положения о единой государственной системе гражданской защиты”.

3. Бондаренко О.А. Организация выполнения заданий по обеспечению движения транспорта в чрезвычайных ситуациях / О.А. Бондаренко, В.И. Мазуренко. – Материалы 15-ой Всеукраинской науч.-практ. конф. спасателей. – К. . ИГУГЗ. 2013. – С. 78–79.

4. Гудович О.Д., Планирование деятельности единой государственной системы гражданской защиты Украины/ О.Д. Гудович, В.А. Тищенко. – Научный вестник академии муниципального управления. Сборник научных трудов. Серия: «Управления». – К. : АМУ. 2013. – Выпуск 4. –С. 97–105.

5. Майсак О.С. Swot-анализ: объект, факторы, стратегии. Проблема поиска связей между факторами / О.С. Майсак. – Прикаспийский журнал: управление и высокие технологии. – Астрахань. 2013. № 1 (21) – С. 151–157.

6. Wehrich H. The TOWS Matrix–A Tool for Situational Analysis. Range Planning, 1982, vol.15, no 2, pp. 54–66.

7. Терентьева А.В. Принятие управленческих решений в условиях чрезвычайных ситуаций: возможности SWOT-анализа / А.В. Терентьева. – Научные записки Института законодательства Верховного Совета Украины №2, 2015. — С. 119–124.

Древаль Ю. Д.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ В ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Постановка проблеми. Категорія «механізми державного управління» відіграє важливу роль у науці та практиці державного управління. За її допомогою видається можливим глибше з'ясувати характер функціонування органів державної влади як складної системи, а також процес досягнення управлінських цілей. У цьому сенсі важливе значення відводиться й правовому механізму, який спирається на сукупність правових норм й безпосередньо стосується правозастосовної та управлінської практики.

Різномічним аспектам правового механізму присвячують свої напрацювання представники правознавства та науки державного управління. Як стверджує В. Нерсисянц, механізм «це завжди деяка функціональна характеристика об'єкта» [1, с. 567]. В. Бакуменко у річищі державно-управлінської проблематики підкреслює, що «механізми – це все те, що приводить у рух, тобто до практичної реалізації» [2, с. 9].

Водночас виразно спостерігається своєрідний парадокс, який полягає в недостатній кількості теоретичних узагальнень та інтенсивному застосуванні такого механізму в дослідженнях практичного спрямування (з варіаціями у вигляді організаційно-правового, адміністративно-правового механізму тощо).

Виклад основного матеріалу. В юридичній науці застосовуються різні термінологічні конструкції, до складу яких входить базовий термін «механізм». Це і «правовий механізм», і «механізм правового регулювання», і «функціональний правовий механізм», і «юридичний механізм управління, і «адміністративно-правовий механізм» та багато інших.

Окреслені вище характеристики правовідносин є базовими і для державного управління, якому властива окрім іншого підзаконна діяльність. Проте, очевидно, державно-управлінська проблематика вимагає дещо інших акцентів при формуванні та застосуванні правового механізму. Належну увагу першочергово слід приділити

використанню різних видів соціальних норм, правам і свободам громадян, нормативним засадам становлення та розвитку правової держави, а також демократичним засадам державного управління. І вже на зазначеній основі видається можливим провести повноцінний аналіз юридичної сили нормативно-правових актів, правового статусу учасників управлінської взаємодії, співвідношення публічного та приватного права, а також застосування імперативних та диспозитивних методів правового регулювання.

У такому разі дослідникові надається можливість не лише відповісти на питання щодо правових засад державного управління, але і сформулювати базові положення щодо сутності та структури правового механізму в практичних державно-управлінських дослідженнях.

Сутність та модифікація правових механізмів значною мірою залежить від характеристик сучасних концепцій державного управління.

Відомо, що в руслі традиційного державного управління чи «ортодоксальної моделі» службовці мають проводити державну політику, зважаючи на жорсткі обмежувальні нормативні рамки. За такого підходу вимагається дотримання жорсткої ієрархії, а також детально розроблених контрольних вимог та жорстко визначених процедур. І на сьогодні, як стверджує Х.Дж. Рейні, «багато законодавців та посадових осіб, вибраних чи призначених згідно з політичними міркуваннями, притримуються «ортодоксальних адміністративних поглядів» [3, с. 5]. За такої моделі і правові механізми державного управління набувають надміру формалізованого та загалом негнучкого характеру.

Новий публічний менеджмент (new public management, NPM), якому властиве посилення уваги до ринкових відносин та корпоративної стратегії, вимагає інших акцентів в опрацюванні та водночас доволі гнучкому застосуванні правового механізму. Власне й зміст такої концепції визначається в якості характеристики управлінських відносин, за якої суб'єкт (політична організація, представник державної влади тощо) не може опертися на традиційне право «легітимного насилля» та вибудовує новий тип політико-правової організації.

Відомо, що однією з сутнісних ознак NPM є відновлення уваги до політики в політико-адміністративних відносинах. Політика і право позначають окремі сторони єдиного соціального феномену і досить часто знаходяться в нерозривній єдності (що, зокрема, відображає й концепція політико-правового розвитку). Для аналізу таких феноменів цілком допустимим і навіть необхідним видається застосування політико-правового механізму. До того ж, відносини співробітництва між політичними діячами та державними службовцями призводять до посилення легітимності інститутів влади (що спричинює й постановку питання щодо механізму легітимації політичного режиму як складової механізмів державного управління).

Черговий перегляд ролі публічно-владного впливу на здійснення державного управління завдячує популяризації концепцій політичних мереж (policy network) та Governance. За оцінкою Л. Сморгунова, характерною ознакою окреслених концепцій є те, що «на зміну державі-адміністратору прийшла держава – економічно ефективний менеджер» [4, с. 51]. Держава поступово втрачає власний статус єдиного агента управління, допустивши до такого процесу інших акторів та контролерів. При цьому акцент в наукових дослідженнях все виразніше переноситься на позаієрархічну структуру відносин між акторами управління, які загалом перебувають поза жорсткими рамками регламентації та деталізації.

Відповідним чином модифікуються й вимоги до структури та сутності правового механізму, в якому важливе місце відводиться нормам-принципам та так званим рамковим законам. А. Віддавскі до ключових характеристик різних контекстів концепції «Governance» також небезпідставно відносив верховенство права [5, р. 17]. А це, у свою чергу, знаменує і новий тип державно-приватного

партнерства та корпоративних відносин. Властиві таким моделям самоврядування, обмін ресурсами та оновлений «кодекс честі» першочергово мають базуватися не на отриманні економічної вигоди, а на захисті прав і свобод людини. Відтак особливого значення якраз і набуває принцип верховенства права, поза яким неможливо провести будь-яке важливе дослідження у царині суспільних та державно-управлінських відносин.

Невід'ємним компонентом популярної на сьогодні концепції «розумного регулювання» (smart regulation) вважається процес так званого «спрощення» законодавства, тобто прийняття більш зрозумілих та придатних для використання нормативно-правових актів. У концепції визначаються і методи вдосконалення процесу законотворчості, зокрема практика правових експериментів, оцінка чинного законодавства, створення єдиних інформаційно-аналітичних баз даних для полегшення доступу громадськості до проектів та нормативних актів.

Висновки. Відтак, застосовуючи категорію «правовий механізм» в державно-управлінських дослідженнях, слід вести мову про різнобічні та водночас конкретні прояви упорядкування відповідної сфери суспільних відносин. За допомогою зазначеного механізму видається можливим аргументовано проаналізувати повноваження відповідальних посадових осіб, права і обов'язки учасників управлінської взаємодії тощо.

Література:

1. Нерсесянц В.С. Философия права: учебник / В.С. Нерсесянц. – М. : Норма, 2003. – 652 с.
2. Бакуменко В.Д. Підхід до визначення паспортів спеціальностей шляхом системного аналізу державного управління / В.Д. Бакуменко // Аспекти публічного управління. – 2014. – № 3-4. – С. 5–12.
3. Рэйни Х.Дж. Анализ и управление в государственных организациях / Хэл Дж. Рэйни ; пер. с англ. [М.З. Штернгарца]. – М. : ИНФРА – М, 2002. – 402 с.
4. Сморгунов Л.В. Сравнительный анализ политико-административных реформ: от нового государственного менеджмента к концепции «Governance» / Л.В. Сморгунов // Полис. – 2003. – № 4. – С. 50–58.
5. Wildavsky A. Speaking Truth to Power. The Art and Craft of Policy Analysis / A. Wildavsky. – New Brunswick : N.J., 1987. – 431 p.

Коврегін В. В.

МЕХАНІЗМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КАТЕГОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Постановка проблеми. Механізми забезпечення економічної безпеки у системі вищої освіти зумовлені економічною безпекою вищих навчальних закладів, та складають певну систему. Якщо переважна більшість вишів перебуватиме в економічній безпеці, тоді за індуктивною логікою можна стверджувати про економічну безпеку у системі вищої освіти країни. Стосовно забезпечення безпеки вищих навчальних закладів, то необхідно відмітити, що оцінка рівня економічної безпеки внз за функціональним складовим на основі статистичних методів досить складна через їх низьку математичну формалізацію. Проте, таку оцінку проводити необхідно, тому індикатори економічної безпеки внз поділяють за кожною з її складових і розраховують їх на основі оцінки збитків інтересам внз та ефективності заходів щодо їх запобігання. Найбільш розповсюдженим підходом до оцінювання економічної безпеки з використанням сукупності показників є індикаторний метод.

Виклад основного матеріалу. Оцінювання економічної безпеки з використанням індикаторного підходу базується на системі індикаторів, до точності визначення яких висуваються високі вимоги. Індикаторами прийняті граничні значення вибраних показників, які описують стан економічної безпеки оцінюваного об'єкта. Економічна безпека об'єкта оцінюється за результатами порівняння фактичних значень вибраних показників з індикаторами. При удаваній простоті індикаторного методу властиві і суттєві обмеження. Так, системи індикаторів часто є громіздкими, у порівнянні використовуються фактичні значення показників минулого періоду, також остаточно не вирішено питання виду, складу, величин, граничних значень індикаторів залежно від типу, рівня, початкового стану економічної безпеки досліджуваного об'єкта [3]. Простіше рівень економічної безпеки вnz можна оцінювати за показниками економічної безпеки, які є найбільш значущими параметрами, що надають загальне уявлення про стан вишу в цілому, його стійкості, мобільності і навіть конкурентоспроможності. Сукупність показників економічної безпеки вnz може бути скільки завгодно великою і серед цієї множинності показників достатньо легко втратити зміст оцінювання, оскільки оперувати великою кількістю показників в оцінюванні будь-якого явища достатньо складно. Тоді потрібно або сконцентрувати увагу на кількох показниках, або вибрати один-два, які, будучи синтетичними за своєю природою, охоплюють значну сукупність показників [1]. Отже, економічна безпека ВНЗ – це стан вишу, в якому наявних ресурсів достатньо для запобігання, послаблення або захисту від загроз діяльності ВНЗ. Для того, щоб ВНЗ залишався на плаву та був конкурентоспроможним необхідно періодично проводити оцінку свого рівня економічної безпеки [2].

Управління економічною безпекою з боку держави є універсальною категорією, що відбиває захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях від держави і до кожного її громадянина. З позиції суб'єкта господарювання оцінка економічної безпеки полягає у визначенні рівня захищеності його потенціалу (виробничо-технічного, фінансового, соціального тощо) і тенденцій його зміни. Динамічний характер розвитку сфер громадської життєдіяльності, викликаних глобалізацією, поширенням інформаційних, а також міжнародною конвергенцією і багатопрофільною кооперацією, вимагає застосування міждисциплінарного підходу до вивчення проблем цілісності і захищеності соціальних систем на тлі швидкої ротації інформаційних потоків, постійних змін у сфері економіки, міграції населення. Економіка та економічні інтереси відіграють значну роль у всіх сучасних теоріях безпеки, але лише наприкінці 20-го сторіччя економіка стала основою стратегії безпеки будь-якої розвиненої країни. В Україні, незважаючи на існування декількох наукових шкіл економіки та державного управління і масштабні економічні дослідження, сфера економічної безпеки вищих навчальних закладів потерпає від відсутності чіткої науково обґрунтованої стратегії, яка б базувалась на довгострокових економічних інтересах нашої країни. Основна причина – новизна ідеї зв'язку між економічними науками і наукою державне управління та вимоги міждисциплінарності до багатьох концепцій. Популярність тематики економічної безпеки у наукових публікаціях зовсім не означає існування розробленого обґрунтованого понятійного апарату в цій галузі знань, і навіть несуперечливого розуміння економічної безпеки як наукової концепції та державної стратегії.

Висновки. В умовах, що склалися, виникає необхідність в розробці загальної концепції забезпечення економічної безпеки вищих навчальних закладів на основі максимального використання потенціалу системи вищої освіти з урахуванням характерних для нього специфічних особливостей. Більшість фахівців в області економічної безпеки єдина в думці, що економічна безпека проявляється в захищеності життєво важливих економічних інтересів від різних погроз внутрішнього або зовнішнього характеру; як здатність реалізувати власні стратегічні економічні інтереси в певних умовах завдяки захисту від погроз і використанню можливостей.

Література:

1. Олдермен Д. Глобалізація вищої освіти : вільний ринок і національний інтерес : [політ. пробл. глобалізації вищ. освіти] / Д. Олдермен // Вища шк. – 2001. – № 6. – С. 113–118.
2. Садковий В. П. Державне формування освітньої політики в напрямку впровадження європейських освітніх стандартів / В. П. Садковий // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». – К., 2013. – № 3. – С. 79–83.
3. Сиченко В. В. Система та механізми управління інноваційним розвитком вищої освіти в Україні / В. В. Сиченко // Економічний форум. – 2011. – № 2. – С. 34–40.

*Кришталь Т. М.,
Дулгерова О. М.*

ДО ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ У ВНЗ ДСНС УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Актуальність та своєчасність даної проблеми зумовлена, з одного боку, соціальними потребами суспільства у висококваліфікованих працівниках органів та підрозділів служби цивільного захисту, які б мали не тільки професійну кваліфікацію, а й високу гуманітарну підготовку, а з іншого – тим фактом, що порушена проблема поки що не одержала в педагогічній науці достатнього розкриття. Проблема гуманітарної освіти фахівців даного профілю не нова, але інтерес до неї не спадає, бо постійно зростає потреба як гуманітарних знань, так і гуманітарного знання як людино творчого фактора в формуванні особистості майбутнього фахівця органів та підрозділів служби цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу. Корифей української педагогіки В. Сухомлинський вбачає у гуманітарній підготовці свого роду самовиховання, виховання людини в собі. Вчений вважає терміни «гуманітарний» та «людський» синонімами, практично не розмежовує їх. Він пише: «Гуманітарна, людська освіта – це процес самовиховання. Виховуй у собі людину – от що найголовніше» [4, с. 125].

Можна виділити три основних причини, які обґрунтовують необхідність вивчення гуманітарних дисциплін та отримання гуманітарної підготовки:

1. Здатність мислити. Завдяки розвідкам у галузі гуманітарних дисциплін ми вчимося мислити творчо і критично, роздумувати і ставити запитання. Такі навички дають нам змогу отримувати нові відомості з усіх сфер життя: від поезії та малярства до бізнесу та політики.

2. Розуміння світу. Дослідження людського досвіду накладається на наші знання про світ. Крізь призму досліджень науковців-гуманітаріїв ми вивчаємо культурні цінності представників різних культур, вникаємо в суть зразків мистецтва, історичних процесів.

3. Можливість прогнозування суспільно-політичних та культурно-історичних процесів.

Саме тому, на думку Ю. В. Халаджи в основу вищої освіти повинно бути покладено ряд основних, фундаментальних морально-етичних імперативів: – загальнолюдські цінності (норми людського спільного проживання); – національно-орієнтовані цінності (ідея національного самовизначення, національна культурна традиція); – цінності сучасного світу (демократія, права людини, свобода вибору), які дозволяють на основі системи гуманітарної освіти визначити культ гармонійно розвиненої людини – освіченої, культурної, фізично й морально здорової, соціально-орієнтованої творчої особистості з активною соціальною позицією в суспільстві [3, с. 69].

Професійна кваліфікація, на нашу думку, повинна включати в себе не тільки професійну майстерність, але і професійну соціалізацію. Вирішення цього питання визначає

два основних напрямки формування змісту навчання в ВНЗ ДСНС України. По-перше, це формування особистості самого курсанта чи студента, розвиток його індивідуальних якостей і особливостей, а по-друге — освоєння ним знань конкретних дисциплін зі спеціальності, які в майбутньому стануть засобом і змістом його професійної діяльності.

Сьогодні важливою функцією вищої освіти у системі ДСНС має стати виховання в осіб рядового і начальницького складу високих гуманістичних якостей, людяності, толерантності, патріотизму, поваги до людей та їх гідності, культури спілкування, цивілізованого співжиття шляхом освоєння гуманітарних дисциплін.

У процесі підготовки майбутніх працівників органів та підрозділів служби цивільного захисту важливо створити можливість вибору форм, методів, засобів навчання й виховання, які забезпечать повноцінну готовність до фахової діяльності, адже зростає потреба у фахівцях, котрі мають знання й духовний потенціал, який ґрунтується на традиційних моральних і культурних цінностях.

Парадигму гуманітарних проблем цієї професії відображає гуманітарний аспект професійної освіти. Це такі проблемні питання, як: виховання патріотизму, високих моральних якостей, почуття спільної діяльності, товариської взаємодопомоги збереження життя та здоров'я людей, відповідальності за доручену справу та кінцевий результат роботи та інші. В наш час діяльність особового складу підрозділу ДСНС України, у більшості випадків, пов'язана зі стресовими ситуаціями, роботою в складних умовах та дефіциту часу. Адже, виконання ними службових обов'язків вимагає найвищого напруження психіки, зібраності у спілкуванні з постраждалим населенням, сміливості, мужності та рішучості. У той же час, їх дії та рішення повинні відповідати нормам закону. Тому, зростає необхідність залучення до служби в органах та підрозділах цивільного захисту найбільш морально вихованих, надійних та стійких духом співробітників. Це зумовлено тим, що в стані реформування українського суспільства значна роль у реалізації державних функцій покладається саме на відданих своїй справі фахівців, які вміють поступитися особистим інтересом заради загального блага.

Гуманітаризація вищої освіти повинна відновлювати єдність культури та освіти. Фахівець мусить відчувати, де починаються моральні аспекти його професійної діяльності і в чому полягає його особиста відповідальність за її результати.

Гуманітарна освіта, спираючись на національні особливості культури і досвід різних соціальних та національних груп, має розвивати у фахівців вкрай необхідне на сучасному етапі глобальне мислення. Для цього з перших років навчання необхідно вводити курси етики, спрямовані на ознайомлення молоді з кращими зразками духовної спадщини людства, підготовку до самостійних роздумів над моральними проблемами, якими насичене особистісне і професійне життя людини. Тому слід припинити практику, характерну для останнього десятиріччя, постійного скорочення навчальних годин, відведених для соціально-гуманітарних дисциплін у ВНЗ ДСНС України. Це веде по суті до «обкрадання» повноцінної вищої освіти нашого випускника не тільки як висококваліфікованого фахівця, але і всебічно розвиненої особистості. На нашу думку, слід відновити в переліку обов'язкових навчальних дисциплін як самостійні курси – «Професійна етика», «Релігієзнавство», «Культурологія», «Психологія ділового спілкування».

Висновки. Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що, трактуючи гуманітарну підготовку та гуманітарну освіту, учені висвітлюють дещо відмінні погляди, погоджуючись в одному: гуманітарна освіта є тим фундаментом, на якому будується людська особистість. Індивідуальні риси цієї особистості залежать від фундаменту, яким є гуманітарна підготовка. Окрім того, саме гуманітарна освіта формує людину мислячу, розум якої вільний від стереотипів та загальноприйнятих штампів. Рятувальник, як фахівець, який працює заради безпеки суспільства, зобов'язаний мати високий рівень підготовки, перш за все, із загальноосвітніх, зокрема, гуманітарних дисциплін. Виховуючи високоосвічених фахівців органів та підрозділів цивільного захисту, ми формуємо моральне суспільство, першою і головною цінністю якого є людина.

Література:

1. Микиртичан Г. Л. Гуманитарная составляющая высшего медицинского образования [Электронный ресурс]/ Г. Л. Микиртичан // Портал информационной поддержки медицинских руководителей. – Режим доступа <http://www.zdrav.ru/library/publications/detail.php?ID=1906>.
2. Сухомлинский В. А. Письма к сыну. – М. : Просвещение, 1979. – 96 с.
3. Халаджи Ю. В. Актуальні проблеми гуманітарної освіти в процесі підготовки майбутніх фахівців технічного профілю в ВНЗ /Наукові праці ДонНТУ. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія», № 1 (13), 2013.

Лагутін В. Л.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ДЕРЖАВНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Навколишній сучасний світ представлений величезною кількістю операцій, що здійснюються людьми в процесі своєї діяльності. Діяльність людини, у міру розвитку прогресу, має тенденцію все більш і більш збільшувати свою економічну складову. Основною тенденцією сучасної економіки є прагнення до глобалізації. Глобалізація економіки, стираючи межі між державами при формуванні глобальних ринкових стосунків, пред'являє нові вимоги до розвитку економічних суб'єктів як усередині країн, так і окремих регіонів. Розвиток сучасного суспільства супроводжується проявом наступних чинників: фінансових, виражених в концентрації капіталу; політичних, виражених в прозорості меж як лібералізації міжнародних відносин в цілому; правових, виражених у вигляді норм, регульованих світової організації Торгівлі; виробничих, виражених в збільшених виробничих можливостях, що перевершують не лише регіональні, але і національні ринки; маркетингових, виражених в нових формах формування потреб, соціально-психологічних, виражених в послабленні ролі традицій, національних особливостей бізнесу, підвищенні мобільності людей [1].

Виклад основного матеріалу. Сучасні економічні стосунки відрізняються розвитком інфраструктури обміну і взаємодії, тобто посилюються процеси обміну між підприємствами, регіонами, державами не лише у вигляді руху товарів і фінансів, але і у вигляді передачі технологій, об'єктів інтелектуальної власності, інтеграції виробничих чинників.

Складність і багатогранність стосунків в економіці призводять до труднощів по формуванню достовірних описів реальної економічної картини світу. Складність економіки доповнюється тим, що багато державних процесів мають або економічне значення, або економічні наслідки. Проте необхідність в економічному знанні в державному управлінні настільки велика, що суспільство вимушене використовувати моделі економіки.

Більшість теорій з'явилися як фантазія або гіпотеза, заснована на спостереженнях. Такі гіпотези перевірялися достатньою кількістю фактів, що і підтверджувало статус гіпотези як теорії (як наприклад, вважав К. Поппер). Ідея революційних відкриттів в економіці була знехтувана більшістю економістів, що вважають, що пізнання економіки носить еволюційний характер. В результаті такого підходу в економіці склалися ряд теорій, що претендують з певною мірою достовірності на опис істинного розвитку суспільства. У найбільш загальному вигляді, процес побудови уявлень виглядає таким чином [2]:

- виявлення конкретного факту, предмету вивчення і постановка проблеми;

- формулювання гіпотези про взаємодію факту, що вивчається, з економічним розвитком;
- формулювання державних уявлень про економіку (у загальному випадку теорії);
- перевірка вірності уявлень;
- прийняття або перегляд теорії.

Найбільш значною проблемою, навколо якої і засновані більшість відмітних ознак різних знань, є проблема економічного зростання в державі та економічної рівноваги. Економічне зростання включає не лише кількісну зміну обсягу виробництва, але і вдосконалення компоненту зростання (продукції і чинників виробництва). Нині не існує єдиного теоретичного підходу до опису реального економічного розвитку суспільства. Більшість теорій, базуючись на певних передумовах, описують ті або інші особливості економіки за певних умов.

Найбільш поширеним сучасним поясненням в державному регулюванні даного процесу є пояснення економічного зростання результатом взаємодії безлічі чинників, які об'єднані в три групи : чинники попиту, чинники пропозиції, чинники розподілу. Чинники попиту підвищують сукупний попит суспільства на вироблювану їм продукцію, чим стимулюють її зростання. До них відносять заробітну плату, податкову політику держави, заощадження населення. Чинники пропозиції визначаються кількістю і якістю природних ресурсів (земля, корисні копалини, клімат), кількістю працездатного населення, наявністю капіталу, рівнем технології і так далі. Ці чинники безпосередньо впливають на економічне зростання. Чинники розподілу включають розподіл природних, трудових і фінансових ресурсів держави. Цей розподіл має бути організований так, щоб чинники розподілу сприяли економічному зростанню, а не стримували його.

Критика сучасних теорій представлена як критикою прибічників однієї теорії інший, так і критикою усіх існуючих теорій в принципі. Критика теорій заснована на непідтвердженні рекомендацій теорії в практичній діяльності (наприклад, рекомендації Кейнса під час великої депресії; розробки Шарпа, автора одного з кращих інвестиційних теорій, що привели до краху фінансового ринку; рекомендації неомонетаристів під час фінансової кризи в державах і так далі). Ряд менеджерів (особливо у фінансовій сфері) стверджує, що будь-які уявлення про світ помилкові, отже, будь-яка теорія невірна [3].

Висновки. Проте в процесі еволюції економічних навчань, як було виявлено нами, сформувалися ряд положень, які визнані практично усіма макроекономічними теоріями. Такі положення були вироблені в процесі пошуку причин економічного зростання, заснованого на змінах в характері громадського виробництва.

Теоретичною основою концепції змін стали інновації і інноваційні процеси. Вивчення інноваційних процесів привело до виявлення певних закономірностей в розвитку окремого підприємства, різних галузей і економіки в цілому. Крім того, більшість теорій визнають, що економічне зростання носить хвилеподібний, циклічний характер - в різних теоріях представлений як довгохвильова динаміка, коливальна динаміка, концепція циклів, концепція криз.

Література:

1. Дзюндзюк В.Б. Моделі ефективності діяльності публічних організацій / В.Б. Дзюндзюк // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2003. – № 22. – С. 201-205.
2. Діденко Н.Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики: [монографія] / Н.Г. Діденко. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2007. - 404 с.
3. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України : монографія / Г.П. Ситник. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 408 с.

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В ГАЛУЗІ ЗНАТЬ “ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА” ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Постановка проблеми. Актуальна ситуація в суспільстві продукує низку соціокультурних проблем та викликів, що вимагають докладання значних зусиль для їх вирішення, у тому числі і науковців в організації фундаментальних гуманітарних досліджень, у тому числі, і в галузі державного управління у сфері цивільного захисту. Однією із таких глобальних соціокультурних проблем є забезпечення сталого розвитку суспільства в розумінні забезпечення його соціо-, природньої та техногенної безпеки.

Чи має людство дієву систему освіти для сталого розвитку в зазначеному сенсі: забезпеченні техно- і природньої безпеки. Те що соціальної - ні, ми бачимо із подій на Донбасі, у Криму або в Сирії. Відповідь мабуть риторична і щодо розуміння людиною її відповідальності за техногенну безпеку. Надзвичайні події останніх років лише на потенційно небезпечних об'єктах, зростання кількості смертей на автошляхах України переконано свідчать, що сучасна національна система освіти України, її галузеві складові, не забезпечують «наведення порядку в головах людей (правильного бачення себе – Литвиновський Є.Ю.), формування необхідного для виживання світогляду, що має запобігти можливій катастрофі від нових глобальних загроз» [1].

Отже, галузь знань “Цивільна безпека” та управління нею вимагає теоретико-методологічного переосмислення.

Виклад основного матеріалу. Найпершим викликом сучасності є невідповідність системи освіти сучасним вимогам суспільного розвитку, а отже є необхідність побудови (проектування) новітньої системи освіти та підсистеми управління нею. Розуміючи це нещодавно Єврокомісія прийняла програму New Skills Agenda for Europe (Нові навички: порядок денний для Європи) [2].

Необхідність побудови нової системи освіти зумовлено тим, що саме освіта формує регулятиви соціокультурного поступу — або ми побудуємо зелене суспільство або за оцінками різних вчених в найближчі 100 років планета знищить нас як вірус; по-друге, саме освіта формує суб'єктів соціокультурного розвитку – саме того «Homo sapiens», який своїми думками і діями визначає ті самі регулятиви соціокультурного поступу.

Аналіз досліджень з питань проектування освітніх систем свідчить, що вони проводились в межах існуючих освітніх систем (Козяр М.М., Пліско В.І, Нецадим М.І., Ягупов В.В., Лігоцький А.О. та ін.) [3], і, не враховуючи фактор невизначеності їх розвитку в найближчій і подальшій перспективі, були спрямовані на вирішення тактичних та операційних завдань шляхом введення регульованого фактору (програми, наукового підходу тощо). Що стосується галузі знань “Цивільна безпека”, то фундаментальних досліджень щодо проектування та управління освітніми системами нами не виявлено.

Таким чином, сьогодні стає проблема теоретико-методологічного осмислення нової галузі знань “Цивільна безпека”, навіть на рівні визначення цього феномену, її змісту та технологій управління швидкісними змінами, що відбуваються і в галузі, і в суспільстві.

Як відомо, щоб досягти нових результатів необхідно робити нові дії, в нових умовах і на нових засадах. Виходячи з вищезазначеного, нами проводиться дослідження за темою: “Теоретико-методологічні засади управління змінами галузевого кластеру системи освіти України”.

Предметом даного дослідження є теоретичні, методологічні, організаційні засади управління змінами галузевого кластеру освіти (галузь знань “Цивільна безпека”).

В результаті дослідження передбачається розроблення методології проектування кластерної моделі національної системи освіти [4] та концепції управління змінами її

галузевого кластеру.

Враховуючи те, що однопредметний підхід до розв'язання сучасних проблем науки про освіту малоєфективний та носить “тунельний” характер, методологія дослідження буде носити мультидисциплінарний характер на основі застосування феноменологічного, системно-синергетичного, середовищного, кластерного, компаративного підходів та ґрунтуватися на базових принципах постмодернізму про багатовимірність світу та його єдність в різноманітності.

Деякі попередні результати дослідження ми можемо презентувати вже сьогодні. Так зроблено припущення, що елементарним кластером освітнього простору є ситуація взаємодії двох головних учасників освітнього процесу, які своїми домінуючими зусиллями створюють продуктивну зону сумісної діяльності та несуть соціальну відповідальність за її результати.

Концепція управління змінами передбачається складатися із низки концептів. Один із них – це концепт подолання спротиву змінам. Основою спротиву будь-чому є невизначеність суб'єктів діяльності в їх подальшій долі. Візьмемо основного суб'єкта освітнього процесу - викладача. Показник невизначеності майбуття професії сьогодні надвисокий. Треба змінювати саму позицію, знімати “скафандри” набутих знань, набувати нових знань. Напрямок подолання спротиву є надання інформації та навчання. Так ось, що чекає викладача в 2020 році. З'являться нові педагогічні професії: куратор он-лайн платформ, ментор навчальної програми, менеджер програм, тренер-технолог проєктів, ігротехнік, тренер розробник компетентнісних завдань, тестолог [5]. Вже сьогодні, в Києві, відкрита вакансія - координатор навчальних програм. Головні вимоги до компетентностей - це, поряд з предметними знаннями, – знання англійської та ІТ-технологій. Також відбувається підготовка за програмою “ігротехнолог в освітній галузі”. Атлас майбутніх професій визначає багато чого цікавого і не зрозумілого нам сьогодні, але цей рух не зупинити, цей рух відбувається відповідно до руху швидко змінюваного суспільного життя. І нам теж треба змінюватися.

Висновки. Управління змінами в освітній галузі “Цивільна безпека” є актуальною теоретико-методологічною проблемою.

Напрямами її вирішення є розробка методології проєктування освітніх систем на основі кластерної моделі взаємодії її стейкхолдерів, обґрунтування та впровадження в діяльність галузевих органів управління освітою Концепції управління змінами в освітньому кластері “Цивільна безпека”.

Література:

1. Запорожець О.І. Культура безпеки: освітні проблеми / Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика: зб. наук. пр. XIII міжнар. наук. практ. конф. / О.І. Запорожець – К. : «Талком», 2014. – С. 104.
2. Communication: A New Skills Agenda for Europe – Working together to strengthen human capital, employability and competitiveness. Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223>.
3. Автореферати дисертацій [Електронний ресурс] / Національна бібліотека імені В.І. Вернадського. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
4. Литвиновський Є.Ю. Кластерний підхід до проєктування системи навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях / Є.Ю. Литвиновський. // Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика: Збірник наукових праць YI міжнар. наук.-практ. конф. – К. : «Темпо», 2016. – С. 156-159 (orcid id:0000-0003-2127-8354).
5. Атлас новых профессий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://atlas100.ru/>.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ШЛЯХОМ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Прагнення України до подальшого розвитку у складі Європейського союзу висуває необхідність імплементації в навчання європейського досвіду. На теперішній час головним завданням Державної служби надзвичайних ситуацій України є виведення відомства на європейський рівень розвитку. Насамперед, це реалізація превентивних заходів щодо виникнення надзвичайних ситуацій, ліквідації їх наслідків, надання до медичної допомоги та навчання населення. Необхідність попередження і ліквідації надзвичайних ситуацій, які завдають колосальних збитків соціально-природним системам, висуває нові, більш складні вимоги до професійної підготовки фахівців сфери цивільного захисту для прийняття управлінських рішень. Особливого значення в сфері цивільного захисту набуває професійна підготовка педагогічних працівників, від знань, умінь і компетентності яких значною мірою залежить якість підготовки слухачів в навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу. Проблемі впровадження інноваційних технологій в освітню діяльність, а саме впровадженню активних методів навчання присвячені дослідження вчених: О. Аксенова, В. Байденка, Л. Берестова, О. Вербицького, І. Зимньої, І. Зязюна, Б. Ельконіна, Євтушевський В.Н. Кузьміної, В. Куніцина, А. Маркової, Н. Нічкало, О. Пехоти, Дж. Равена, Р. Уайта, М. Хомського, А. Хуторського, О. Чумака, С. Шишова та ін.

Нова освітня парадигма в Україні, вибудовується на засадах збереження і розвитку творчого потенціалу людини, її спрямованості на самовизначення, стабільно активної життєдіяльності у змінних соціальних умовах, готовності до сприйняття та розв'язання нових завдань [1].

Вирішальною умовою зростання соціального капіталу є розвиток освіти, а інновації в широкому сенсі безпосередньо пов'язані з ефективністю державної політики у сфері освіти й науки. Одним з напрямів забезпечення якості освіти є запровадження у навчальний процес інноваційних методів навчання, зокрема ділової гри, навчального тренінгу та кейс методу, які дозволяють здійснювати індивідуалізовану підготовку майбутніх фахівців. Реалізація сучасних освітніх інновацій відбувається через їх структурні складові у змісті, формах та методах навчання, у технологіях навчання та в свою чергу змісті, формах і методах управління. Інновації, які якісно змінюють мету, підхід, принципи, завдання, структуру навчального процесу є більш життєздатні і конкурентноспроможні.

Активне навчання являє собою таку організацію та ведення навчального процесу, яка спрямована на всебічну активізацію навчально-пізнавальної діяльності слухачів за допомогою широкого, бажано комплексного, використання як педагогічних (дидактичних), так і організаційно-управлінських засобів [2]. Вибираючи метод навчання, викладач враховує час, відведений на вивчення даної теми, а також значимість навчального матеріалу для подальшої професійної або навчальної діяльності слухача. При впровадженні активних методів навчання в практику потрібно вирішити найважливіші задачі такі, як підвищення професійної компетентності викладачів, забезпечення навчально-методичною літературою, розробка та впровадження тренінгів, формування банків ситуаційних завдань і кейсів [3]. Практика підготовки педагогічних працівників побудована на взаємодії основних суб'єктів. Інтерактивне навчання має на меті співнавчання, взаємопізнання, де і ті, хто навчаються, і викладачі є рівноправними, рівнозначними суб'єктами.

Педагогічні працівники Інституту державного управління в сфері цивільного захисту працюють над розробкою та обґрунтуванням організаційно-педагогічних засад впровадження інтерактивних методів навчання для підготовки педагогічних працівників

навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту. Останнім часом відчувається значна необхідність сучасних навчальних матеріалів, спрямованих на підготовку фахівців у сфері цивільного захисту. Особливість професійної підготовки педагогічних працівників, полягає в тому, що підготовка має спрямовуватися на формування здатності діяти у надзвичайних ситуаціях. Складність та різноманітність управлінських проблем вимагає інтегрованого підходу до професійної підготовки педагогічних працівників з урахуванням багатьох чинників, які впливають на успішність професійної діяльності.

Впровадження активних методів навчання сприяє динамічним змінам у професійних вміннях слухачів, розвитку у них критичного мислення, творчих здібностей та високих соціально-адаптаційних можливостей. Педагогічні працівники аналізуючи ситуації на заняттях із слухачами, у контексті застосування технології ситуаційного навчання оцінюють інформацію про соціальні аспекти, психологічне підґрунтя та правові аспекти. Тобто необхідно створювати ситуаційні задачі - ґрунтовні описи змісту конкретних навчальних ситуацій та їх додаткових обставин, які виникають у реальній професійній діяльності. Основу складає ситуаційне завдання, в якому моделюється проблемна ситуація та відбивається комплекс знань, умінь і навичок, якими потрібно оволодіти слухачам, що дозволяє представити ситуацію комплексно. Зміст ситуаційних задач формується з урахуванням майбутнього фаху слухачів, спрямовується на оволодіння професійними знаннями й вміннями, розвиток професійно-значущих якостей, забезпечення здатності до навчання.

Висновки. У процесі дослідження доведено, що активні методи навчання мають чіткий алгоритм впровадження та гарантують досягнення запланованого результату. Однак, проведене дослідження не вичерпує всієї проблеми впровадження активних методів навчання в підготовку педагогічних працівників навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту. Подальшого дослідження потребують такі її аспекти: дидактичні засади адаптації методичного забезпечення та питання підготовки викладачів.

Література:

1. Чумак О. В. Парадигма освіти ХХІ століття : інноваційні аспекти [Електронний ресурс] /О. В. Чумак. Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7.
2. Євтушевський В. Управління інноваційним розвитком у вищих навчальних закладах України / В. Євтушевський// Проблеми освіти. – 2008. – Вип. 54. – С. 13–19.
3. Сурмін Ю.П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю.П.Сурмін. – К. : Механізми державного управління, 2015. С. 19–28.

Молодика В. М.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГУ ЯК НОВОЇ ПАРАДИГМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНОМ

Постановка проблеми. Євроінтеграційні прагнення України стали невід’ємними реаліями сьогодення, адекватною відповіддю нашої держави на розгортання глобалізаційних процесів та еволюцію взаємовідносин країн-членів Європейського Союзу. У цих умовах запорукою досягнення збалансованого розвитку регіонів є застосування новітніх підходів не лише у сфері регіонального виробництва, впровадження новітніх технологій і способів використання ресурсів регіону, а й, передусім, у царині державного управління регіональними соціально-економічними процесами та явищами.

На нинішньому етапі розбудови незалежної Української держави дієвим підґрунтям ефективного господарювання є забезпечення стабільного розвитку регіонів шляхом упровадження ефективної регіональної політики. Невід’ємною складовою цього процесу

виступає реформування системи державного управління регіональним розвитком.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах регіони починають перетворюватись на реальні суб'єкти економічних відносин і відіграють все більш помітну роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Саме на рівні регіонів виникають і накопичуються проблеми, які в межах кожного з них мають свій специфічний характер. Тому ігнорування особливостей територій і недооцінка їх значення в економічному просторі, на думку багатьох фахівців, відносяться до числа найбільш істотних причин низьких темпів ринкової трансформації в Україні [1].

Диференціація регіонів за показниками валового продукту, доходів населення, розвитку соціальної сфери, їх дотаційність значною мірою обумовлені зниженням і недовикористанням їх потенціалу, що пов'язано, в першу чергу, зі станом державного управління на регіональному рівні, яке наразі переживає складну трансформацію, зумовлену низкою обставин, серед яких:

- посиленням господарської самостійності регіонів та зміщенням економічних реформ на регіональний рівень, що передбачає необхідність урахування специфіки кожного регіону;

- переважанням приватного капіталу в провідних галузях, які змушують шукати нові непрямі методи державного регулювання регіональної економіки;

- переходом до побудови в Україні соціальної держави, що передбачає створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток особистості;

- відставанням у розвитку теорії регіонального управління від практики реформування соціально-економічної системи регіону. Спроби оновлення системи управління регіоном здійснюються без необхідного теоретичного опрацювання, більшість вжитих заходів носить спонтанний і кон'юнктурний характер. Мають місце ознаки командного, авторитарного управління, суб'єктивізму і спрощеного підходу до складних соціально-економічних процесів, що відбуваються в регіоні [2].

В умовах нової регіоналізації регіони, з одного боку, є складовими частинами єдиної держави, тобто здійснюють свою господарську діяльність в єдиному економічному просторі, а з іншого – це відносно самостійні державні утворення, які повинні забезпечувати свій розвиток на основі самоврядності та самофінансування. У свою чергу, це вимагає підвищення ефективності управління всередині регіональних утворень і поширення конкуренції з внутрішньо-регіонального середовища у зовнішнє. Тобто в умовах нової регіоналізації об'єктивно виникають і утверджуються особливі аспекти конкуренції, де головними рушійними силами виступають регіони.

Висновки. На сьогоднішній день у багатьох регіонах спостерігається незадоволення громадян якістю роботи регіональної влади, яка не здатна виконувати свої обов'язки щодо задоволення потреб населення. Однією з причин цього можна вважати протиріччя між зовнішнім середовищем регіону, яке за останні роки зазнало величезних змін, і рівнем управління територією, який практично не змінився з часів командно-адміністративної системи. Тому однією з найважливіших причин кризи регіонів є протиріччя між традиційними владними повноваженнями держави і новими методами управління суспільством. Регіональні владні структури, як і центральна влада, виявилися більш здатними до відтворення старої командно-адміністративної системи, ніж до впровадження інноваційних методів і форм державного управління.

Література:

1. Дробязко І. Можливості використання маркетингових технологій у діяльності органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / І. Дробязко // Державне будівництво : [Електронне наукове фахове видання]. – 2007. – № 1. – Ч. 2. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

2. Кутьков В. Формування концепції маркетингового управління регіоном / В. Кутьков // Держава та регіони. Серія «Державне управління». – 2013. – № 3 (43). – С. 114–118.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРАКТИКИ ПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ У СИСТЕМІ ДСНС УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надважливою справою. Можна стверджувати, що корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, владу та суспільство в цілому. Масштаби і наслідки процесів корумпованості в усіх державах світу вимагають від відповідних державних і міжнародних установ та організацій постійного і поглибленого аналізу її причин з метою нейтралізації та розробки заходів щодо подолання.

Виклад основного матеріалу. Сучасну нормативно-правову базу провадження антикорупційних заходів в системі ДСНС України складають: Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. [1], Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. [2], Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. [3], постанова Кабінету Міністрів України від 4 вересня 2013 р. № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції» [4], Інструкція з провадження антикорупційних заходів у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затверджена 1 грудня 2015 року наказом ДСНС України № 600 [5] тощо.

З прикрістю варто констатувати, що антикорупційне законодавство передбачає порядок провадження антикорупційних заходів у системі ДСНС України у загальних рисах та не забезпечує усунення наступних проблем: обмеженість ресурсів та відсутність кваліфікованого персоналу для забезпечення функціонування ефективної системи антикорупційних заходів; складність забезпечення дійсно незалежного контролю/аудиту в межах органу чи підрозділу ДСНС України через тісні особисті зв'язки між персоналом; складність забезпечення анонімності та відповідного захисту особам, що повідомляють про вчинення корупційних правопорушень; підвищений ризик виникнення ситуацій, коли особи, що є відповідальними за систему антикорупційних заходів є особисто зацікавленими у вчиненні протиправних дій тощо.

Існує потреба деталізації та конкретизації антикорупційного законодавства безпосередньо на рівні органів і підрозділів ДСНС України, які, на нашу думку, повинні на місцях створити системи заходів для боротьби з проявами корупції і пов'язаними явищами та негативними наслідками, що можуть виникнути у їх процесі їх діяльності. ДСНС України, дбаючи про захист репутації служби, може розвивати і наслідувати перетворений досвід запровадження та функціонування систем комплаєнс.

Поняття «комплаєнс» (від англ. compliance – відповідність, виконання вимог, правил) у вузькому значенні означає систему заходів задля дотримання підприємством, установою, організацією, закладом вимог антикорупційного законодавства та вимог запобігання конфлікту інтересів (далі – «антикорупційний комплаєнс»).

Антикорупційний комплаєнс є складною системою з наступними обов'язковими елементами: антикорупційна програма, особа, відповідальна за її реалізацію та комплаєнс-спеціаліст; система внутрішнього аудиту; оцінка корупційних ризиків; заходи запобігання порушенням третіх осіб, що діють в інтересах чи від імені підприємства, установи, організації чи закладу; засоби інформування про готування чи вчинення корупційних та пов'язаних з ними порушень; заходи реагування з боку керівництва на факти повідомлення про корупційні та пов'язані з ними порушення; захист осіб, що здійснюють повідомлення про вчинення корупційних та пов'язаних з ними порушень (англ. – whistleblowers); правила взаємодії з правоохоронними органами в питаннях розслідування корупційних та пов'язаних з ними порушень; правила врегулювання конфлікту інтересів тощо.

Як свідчить досвід, ніякими законодавчими актами чи репресіями не можна забезпечити ефективну протидію корупції, якщо у суспільстві не буде культивуватися антикорупційна моральність. На наше глибоке переконання, провадження антикорупційних заходів у системі ДСНС України матиме дійсно високий рівень ефективності, якщо притримуватися і застосовувати формулу «антикорупційна мораль плюс антикорупційне законодавство».

Висновки. Реалізації у системі ДСНС України концепції «Антикорупційної моральності», на нашу думку, сприятиме прийняття Кодексу професійної етики співробітника підрозділу ДСНС України, який визначить стандарти та норми поведінки і етики співробітників, зокрема, антикорупційної, гарантії їх дотримання і відповідальність за їх порушення.

На нашу думку, до Кодексу професійної етики співробітника підрозділу ДСНС України доцільно включити розділ «Запобігання корупції», який змістовно може містити такі статті: «Запобігання проявам корупції», «Обмеження щодо використання службових повноважень або свого становища», «Обмеження щодо одержання подарунків» тощо.

Література:

1. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18/page>.
2. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>.
3. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/1698-18>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання запобігання та виявлення корупції» від 4 вересня 2013 року № 706 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/706-2013-%D0%BF>.
5. Інструкція з провадження антикорупційних заходів у системі Державної служби України з надзвичайних ситуацій, затверджена наказом ДСНС України від 01 грудня 2015 року № 600 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/FN015427.html.
6. Рогульський С. С. Адміністративно-правові заходи боротьби з корупцією в Україні // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 12. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – С. 251–256.
7. Сташис В. Проблеми боротьби з організованою злочинністю і корупцією в Україні // Вісник Академії правових наук України. – 2001. – № 2. – С. 163–168.
8. Шалгунова С. Запобігання корупції: деякі міркування // Право України. – 1998. – № 9. – С. 65–67.
9. Юшко А. Правові аспекти ротації кадрів як один із шляхів запобігання корупції // Право України. – 1999. – № 7. – С. 74–76.
10. Fife issues in European criminal justice: corruption, women in criminal justice system, criminal policy indicators, community prevention, and computer crime. – Helsinki, 1999.

Ромін А. В.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ВНЗ

Постановка проблеми. У ВНЗ України все активніше впроваджується система менеджменту якості. Однак, ця практична робота не забезпечена відповідними науковими рекомендаціями. Навчання персоналу ВНЗ проводиться на рівні курсів, реклама

яких упевнено гарантує підготовку співробітників ВНЗ в галузі якості, що, на думку керівників таких курсів, може забезпечити впровадження систем якості в організаціях освіти. Проте практичний досвід показує, що не так усе просто. Це пов'язано з тим, що будь-яка організація освіти є, насамперед, педагогічною системою, у якій установлення процесів і документування процедур не можуть повною мірою забезпечити якість її життєдіяльності. Ефективність роботи вищого навчального закладу залежить від вирішення багатьох завдань, значущість і рівень складності яких різні. Сукупність таких завдань і їхнє вирішення складають систему, що забезпечує розвиток і динаміку ВНЗ. Якість рішень, оптимальність будь-яких видів витрат, результативність забезпечуються врахуванням усіх складових, які, у свою чергу, дозволяють дати об'єктивну оцінку діяльності ВНЗ, педагогічного колективу, наукової діяльності, якості підготовки студентів. Усі елементи складають комплексність методів керування, що забезпечують охоплення всіх сторін діяльності вищого навчального закладу для досягнення ефективності. Стрімка глобалізація ринків і пов'язаний з цим процес загострення конкуренції накладає на систему освіти проблеми небачених масштабів. Вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі на ринку послуг у сфері вищої освіти навчальні заклади України не зможуть без впровадження системи менеджменту якості освіти, яка відповідає вимогам міжнародних стандартів ISO серії 9000, і без участі в національних конкурсах якості й ділової досконалості на базі європейської моделі.

Виклад основного матеріалу. Загальновизнаним є той факт, що від якості вищої освіти в країні залежить її майбутнє, оскільки система вищої освіти формує найважливіше багатство держави – людський потенціал. Тому цілком справедливим є твердження, що підвищення якості вищої освіти і її вплив на розвиток економіки повинно стати стратегічним національним пріоритетом України. Можна виділити низку причин, які стимулювали роботу у сфері якості вищої освіти. Головна із них – перегляд самого поняття «якість» стосовно вищої освіти та навчального закладу. Якість вищої освіти традиційно пов'язується зі змістом і формою навчального процесу. Зміст навчального процесу, як правило, базується на кваліфікації і досвіді викладачів. Як справедливо зазначає В. Бесчастний, швидкоплинність змін, що відбуваються у світі, примушує переглянути усталені погляди [1]. У цьому сенсі не можуть залишатися осторонь від процесу змін ні структура, ні форма навчального процесу. На думку В. Вікторова, це означає, що нові уявлення щодо якості стосуватимуться не «косметичної адаптації» ВНЗ до нових умов, а необхідності глибокої перебудови основ його діяльності [2]. До радикальних дій спонукає і демографічна ситуація. Тобто для виживання потрібно шукати нові конкурентні переваги. Проте є й більш довготривала загроза – стрімкого розвитку набуває процес глобалізації ринків і пов'язаний з ним процес загострення конкуренції. Ця обставина накладає на систему освіти проблеми небачених масштабів.

Один із можливих шляхів, що дозволить ВНЗ вистояти в жорсткій конкурентній боротьбі на ринкові послуг у сфері вищої освіти, є розробка та запровадження систем менеджменту якості відповідно до вимог міжнародного стандарту 180 9001–2000 «Системи менеджменту якості. Вимоги» [3].

Як показав зроблений аналіз, цей стандарт базується на 8 принципах тотального менеджменту якості (ТОМ) і містить універсальні вимоги до систем якості. Він придатний до застосування в усіх галузях, на будь-яких підприємствах, установах і організаціях і спрямований на забезпечення якості й підвищення задоволеності споживачів. У сфері вищої освіти споживачами можна вважати студентів, їх батьків, організації, які приймають на роботу випускників, суспільство в цілому. Саме системи якості виявилися тим інструментом, який дозволив вищим навчальним закладам, що їх впровадили, досягти високого ступеня довіри та стійкої прихильності споживачів до їх послуг.

Висновки. Як свідчить світова практика, впровадження систем якості у вищих навчальних закладах дозволяє ВНЗ суттєво покращити та оптимізувати свою бізнесову діяльність і підвищити результативність і ефективність роботи, посилити акцент на ме-

ті своєї діяльності й досягненні очікувань споживачів; підтримувати стабільно високу якість своїх послуг для задоволення потреб і вимог споживачів; збільшувати задоволеність споживачів; досягати впевненості, щодо підтримання високої якості; забезпечити докази для споживачів та потенційних споживачів відносно того, що ВНЗ здатний зробити для них; відкрити нові можливості або зберегти вже завойовані сегменти ринку послуг у сфері вищої освіти; отримати визнання з боку замовників через процедуру сертифікації; брати участь у тендерах, у тому числі міжнародних, щодо надання освітянських послуг на вигідних умовах.

Література:

1. Бесчастний В. М. Міжнародний досвід державної політики реформування вищої школи / В. М. Бесчастний // Науковий вісник Академії муніципального управління / за заг. ред. В. К. Присяжнюка, В. Д. Бакуменка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр Академії муніципального управління, 2008. – С. 26–32. – (Серія «Управління» : Вип. 3 (5) : Державне управління та місцеве самоврядування).
2. Управління вищими навчальними закладами : монографія / С. Салига, О. Яришко. – Запоріжжя : ЗЦНТІ, 2005. – 194 с.
3. Фініков Т. Сучасна вища освіта : світові тенденції і Україна / Т. В. Фініков ; Міжнар. фонд дослідж. освіт. політики, Ін-т економіки та права «Крок». – К. : Таксон, 2002. – 175 с.

Харламова Ю. Є.

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ФАХІВЦІВ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ

Постановка проблеми. Навчальні заклади ДСНС України хоч і готують фахівців загалом для подальшого проходження служби в органах і підрозділах ДСНС України, проте вони стоять на одному рівні з іншими навчальними закладами та разом складають українську освіту. Темпи та напрями інноваційного розвитку освіти в Україні в сучасних кризових умовах значною мірою залежать від ефективності та результативності державного управління.

Виклад основного матеріалу. Стосовно стратегічного планування розвитку освіти в Україні діє:

- Національна доктрина розвитку освіти (Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002) (далі – Національна доктрина) [1];
- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013) (далі – Національна стратегія) [2].

Згідно з Національною доктриною розвитку науки, освіта є «основою розвитку самої особистості», суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього нашої країни. Зазначено, що вона – це визначальний чинник політичного, соціально-економічного, культурного і наукового потенціалу соціуму. Згідно зі ст. 1 Національної доктрини, «освіта» є стратегічним ресурсом, який допоможе країні поліпшити добробут людей, забезпечити виконання національних інтересів та зміцнити авторитет і конкурентоспроможність держави на міжнародній арені [1].

Визначеними національними пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти, згідно з Національною доктриною, вважають: особистісну орієнтацію освіти; формування цінностей – національних та загальнолюдських; створення рівних можливостей для громадян у здобутті освіти будь-якого рівня; оновлення змісту освіти і форм організації навчально-виховного процесу, постійне підвищення якості освіти;

розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя; пропаганду здорового способу життя; розширення україномовного освітнього простору; забезпечення освітніх потреб національних меншин; забезпечення економічних і соціальних гарантій для професійної самореалізації педагогічних, науково-педагогічних працівників, підвищення їхнього соціального статусу; розвиток дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти у сільській місцевості та професійно-технічної освіти; органічне поєднання освіти і науки, розвиток педагогічної та психологічної науки, дистанційної освіти; запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій; створення індустрії сучасних засобів навчання і виховання, повне забезпечення ними навчальних закладів; створення ринку освітніх послуг та його науково-методичного забезпечення; інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів.

Не менш важливим нормативним документом зі стратегічного спрямування нашої країни є Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», що затверджена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [1]. В даному документі є визначення мети, векторів руху, дорожньої карти, першочергових пріоритетів та індикаторів належних оборонних, соціально-економічних, організаційних, політико-правових умов становлення та розвитку України. Вона є рушійною силою для всіх внутрішньополітичних процесів, що відбуваються в нашій країні. Так, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» передбачає в рамці «вектора відповідальності» реалізацію реформи освіти.

Тому не випадковим є те, що Національною стратегією передбачено основні напрями, а також можливі пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, визначено кадрову і соціальну політику вищої освіти. Вона загалом становить основу для внесення змін і доповнень до чинного законодавства України, управління і фінансування, структури та змісту системи освіти. На меті Національна стратегія має кілька завдань: перше завдання полягає у підвищенні доступності до якісної та конкурентоспроможної освіти для кожного українця відповідно до інноваційного сталого розвитку сучасного суспільства та чинного законодавства з економіки; друге завдання – це забезпечення особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними здібностями, задатками, потребами за допомогою навчання упродовж життя.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошує на створенні всіх необхідних умов для випереджального безперервного характеру модернізації та розвитку освіти. Така спрямованість на підвищення якісного рівня освіти повинна сприяти економічному зростанню держави і вирішенню соціальних проблем у соціумі, подальше навчання і розвиток талановитої та здібної особистості.

До стратегічних напрямів розвитку освіти загалом входить виконання перспективних завдань, а саме:

- на основі компетентнісного підходу та з урахування міжнародного досвіду і принципів сталого розвитку оновити цілі та зміст освіти;
- забезпечити економічні та соціальні гарантії, які сприятимуть реалізації конституційного права кожного громадянина на якісну освіту;
- на інноваційній основі забезпечити системне підвищення якості освіти та супроводжувати навчально-виховний процес сучасними психолого-педагогічними та науково-методичними підходами;
- необхідно удосконалити систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та керівних кадрів системи освіти, підвищити їхню управлінську культуру;
- забезпечити стабільність та покращити економічні і соціальні гарантії педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам системи освіти, підвищити їхній соціальний статус, престиж педагогічної професії, створити необхідні умови для професійного удосконалення та творчості;
- створити сучасну матеріально-технічну базу для функціонування системи освіти;
- розробити ефективний механізм фінансово-економічного забезпечення освіти, який

би сприяв належній оплаті праці педагогічних та науково-педагогічних працівників тощо.

Висновок. Отже, окреслені концептуальні засади стратегії державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту в ході проведеного дисертаційного дослідження зводяться до необхідності впровадження системи освіти, яка розрахована на безперервність. Даний напрям є одним із стратегічних напрямів у нашій країні, адже стратегічне планування повинно відбуватися на всіх рівнях освіти у сфері цивільного захисту. Поряд з цим визначено, що для того, щоб українська освіта була конкурентоспроможною на ринку освітянських послуг, потрібно узгодити державну класифікацію освіти з міжнародними стандартами. Далі у дослідженні необхідно визначити шляхи підвищення ефективності державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту.

Література:

1. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.

2. Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

СЕКЦІЯ 7

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТА ЗАПОБІГАННЯ ЇХ ВИНИКНЕННЮ

*Барковець А. І.,
Шведун В. О.*

КРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. За своєю суттю кризовий менеджмент в державному управлінні є складовою частиною державного стратегічного управління, основна мета якого полягає в забезпеченні перспективної конкурентоспроможності держави.

Виклад основного матеріалу. Основними функціями кризового менеджменту в державному управлінні є такі:

- виявлення ознак кризової ситуації;
- оцінка ймовірності настання та потенційних наслідків кризової ситуації;
- розробка антикризової стратегії;
- ліквідація негативних наслідків кризи;
- недопущення кризи в перспективі [3].

Існує кілька варіантів трактування поняття кризового менеджменту, це визначається подвійною природою кризи, яка може одночасно створювати і руйнувати, тобто формувати передумови для подальшого росту і відмовлятися від попередньої моделі розвитку.

Якщо враховувати руйнівну функцію кризи, то треба сприймати кризу як ситуацію, яка загрожує існуванню суб'єкта, і, відповідно, її потрібно локалізувати й подолати, щоб зберегти, насамперед, можливість продовження діяльності.

Якщо розглядати кризу як явище, що вимагає нової стратегії розвитку, то слід сприймати її позитивно. При такому підході кризовий менеджмент – це не тільки боротьба з кризою, але і реструктуризація діяльності у відповідності з новою соціально-економічною ситуацією [1].

Кризовий менеджмент виходить з таких передумов: 1) кризи можна передбачати і певною мірою викликати, прискорювати, випереджати, відсувати, пом'якшувати; 2) до криз необхідно готуватися; 3) кризовими процесами можна ефективно керувати; 4) управління в умовах кризи здійснюється за допомогою спеціальних технологій; 5) можлива мінімізація негативних соціально-економічних наслідків кризи [2].

Висновки. Таким чином, кризовий менеджмент в державному управлінні являє собою сукупність прийнятих управлінських рішень і здійснюваних заходів з метою виявити і ліквідувати кризові явища, визначити причини виникнення, а також не допускати їх у перспективі. При цьому механізм сучасного кризового менеджменту повинен бути орієнтований не тільки на ліквідацію наслідків кризи, але і на вирішення завдань посткризового періоду, пов'язаних з подальшим розвитком держави.

Література:

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навчальний посібник. – К. : ЦУЛ, 2006, 256 с.
2. Меткин М. В. Особенности управления кризисными ситуациями : учеб. пособ. / М. В. Меткин. – С.Пб., 2004. – 74 с.
3. Запорожець О. Ю. Кризові репутаційні стратегії держав у міжнародних відносинах (на прикладі України та Російської Федерації) : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.04 / О. Ю. Запорожець. – К., 2005. – 201 с.

*Гаваза А. О.,
Мазуренко В. І.,
Соколовський І. П.*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ АЛГОРИТМУ ДІЙ ПРИ ЗАГРОЗІ ТА ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Постановка проблеми. У надзвичайних ситуаціях ефективність діяльності органів виконавчої влади усіх рівнів, органів місцевого самоврядування безпосередньо залежать від правильної організації управління при загрозі та виникненні надзвичайної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Управління під час ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків полягає в керівництві органами управління і силами системи цивільного захисту під час проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Метою управління процесом ліквідації наслідків надзвичайної ситуації є планування і проведення заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, забезпечення ефективного використання сил та засобів ЦЗ різного призначення з тим, щоб роботи у зонах надзвичайних ситуацій були проведені у повному обсязі, у найкоротший термін, з мінімальними втратами населення і матеріальних засобів.

Побудова алгоритмів, що описують реальні процеси, пов'язана з визначенням раціонального рішення або раціонального значення параметрів управління у сфері ЦЗ. Для вирішення цієї задачі й вибудовується певна послідовність діяльності керівників, органів управління і сил ЦЗ.

На основі практичної діяльності відпрацьовано загальні правила дій, на підставі яких можуть розроблятися окремі алгоритми для конкретних ситуацій і для різних органів управління системи ЦЗ.

У сфері природно-технологічної безпеки такими правилами є:

а) у разі відсутності надзвичайних умов та надзвичайної ситуації:

- організація моніторингу надзвичайних ситуацій;
- постійний збір і аналіз інформації, підготовка аналітичних матеріалів;
- створення спеціальних систем управління у надзвичайних ситуаціях;
- створення, підготовка і оснащення необхідних сил;
- завчасне планування заходів на випадок надзвичайних ситуацій;
- створення резервів фінансових, матеріально-технічних та інших засобів (запасів);
- створення спеціальних державних систем з протидії окремим видам загроз та небезпеки;

- своєчасне виявлення передумов виникнення надзвичайних ситуацій;

- підготовка керівного складу ЦЗ та населення до дій в умовах НС;

- розробка і здійснення комплексу попереджувальних заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям та мінімізації їх наслідків;

б) при виникненні надзвичайних ситуацій:

- своєчасне отримання інформації щодо надзвичайної ситуації;

- збір даних щодо обстановки, її аналіз і оцінка;

- організація постійного моніторингу за динамікою змін обстановки;

- підготовка висновків і пропозицій для прийняття рішення;

- прийняття рішення;

- доведення завдань до виконавців;

- контроль за виконанням завдань, що постанені;

- організація взаємодії;

- забезпечення прийнятого рішення (заходів) необхідними силами, засобами та ресурсами;

в) після ліквідації наслідків надзвичайної ситуації:

- організація ретельного аналізу дій органів управління і сил;

- підведення підсумків;
- розробка заходів з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Управління роботами починається з моменту виникнення надзвичайної ситуації й завершується після ліквідації її наслідків. Воно здійснюється, як правило, за добовими циклами, кожен з яких включає кілька етапів, а саме:

- збір даних про обстановку;
- аналіз оцінки обстановки (висновки з оцінки обстановки і пропозиції щодо застосування сил і засобів доповідаються керівнику органу управління);
- приймається рішення на проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт у зоні надзвичайної ситуації;
- організація взаємодії;
- забезпечення дій сил та засобів ЦЗ.

Забезпечення дій сил та засобів у зонах проведення робіт організовується з метою створення для них необхідних умов успішного виконання поставлених завдань.

В управлінні важливо не тільки прийняти правильне рішення, але й реалізувати його протягом відведеного для цього часу. Час - вирішальний фактор успіху.

Найбільш складним в організації ліквідації надзвичайної ситуації, що раптово виникла, є початковий етап її розвитку. Відсутність повних і достовірних даних про обстановку, що склалася, обмеженість сил постійної готовності, прояви нерішучості окремих керівників органів управління і посадових осіб стримують розгортання повномасштабних робіт з ліквідації надзвичайної ситуації, знижують їх ефективність.

Характерними помилками в управлінській діяльності керівників при отриманні інформації про виникнення надзвичайної ситуації є:

- втрата часу на перевірку достовірності отриманої інформації та затримка з оповіщенням відповідних органів управління;
- спроби, внаслідок необ'єктивної оцінки ступеня загрози, ліквідувати інцидент власними силами;
- невміле практичне використання планів дій;
- недостатня відпрацьованість порядку залучення до ліквідації масштабних надзвичайних ситуацій необхідних сил та засобів для проведення аварійно-рятувальних робіт;
- несвоєчасне інформування керівних органів управління і населення, яке знаходиться у небезпечній зоні, про факт виникнення, причини та масштаб надзвичайної ситуації, що виникла.

Подібного роду помилки призводять до тяжких наслідків надзвичайних ситуацій.

Несвоєчасне, недостовірне оповіщення про факт і можливі наслідки НС, засоби захисту виробничого персоналу та населення викликають панічні чутки і ускладнюють увесь процес ліквідації надзвичайної ситуації.

Висновки. Досвід засвідчує, що дійовим способом підвищення організованості та ефективності управлінської діяльності керівників будь-якого органу управління ЦЗ у складних умовах обстановки є використання ним й завчасно розробленого алгоритму дій.

Універсального алгоритму, який би охоплював усі сторони і аспекти дій в умовах надзвичайних ситуацій, у природі не існує і практично бути не може. Розробки алгоритму – це процес творчий, що має, з одного боку, враховувати загальні правила і підходи, з іншого боку – базуватися на врахуванні реальних факторів і особливостей тієї ситуації, яка може виникнути.

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Наказ МВС України від 11.09.2014р. № 934 «Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту».
3. Наказ МВС України від 26.12.2014р. №1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативного-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

4. О.Д. Гудович, І.Н. Ісмагілов, С.П. Потеряйко, І.П. Соколовський, П.П.Томко, В.О.Юрченко. Організація управління цивільним захистом на підприємствах, в установах та організаціях : навч. посіб. / Заг. ред. В.П. Квашука. ІДУЦЗ НУЦЗ, 2011. – 537 с.

5. О.Д. Гудович, В.І. Мазуренко, В.М. Михайлов, І.П. Соколовський, В.О.Юрченко Організація управління цивільним захистом на місцевому рівні : навч. посіб. /За загальною редакцією доктора наук з державного управління, доцента П.Б. Волянського. – К. : 2010. – 667 с.

*Гончарук Н. Л.,
Котко Д. М.*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ ВІД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Постановка проблеми. Вивчити стан захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій в Україні та державну політику з даного питання.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайні ситуації є спільною проблемою для всіх країн світу, вони мають значний вплив на умови життя населення, економічний розвиток країн та окремих регіонів, що постраждали, на довкілля та інфраструктуру. Наслідки мають довготривалий ефект, який у деяких випадках може посилюватись із часом або мати незворотні соціальні, економічні наслідки. Статистичні дані показують, що НС в промислово розвинених країнах та країнах, що розвиваються, можуть мати відмінності у наслідках та формах прояву.

Згідно статистики в Україні щорічно виникає понад 200 надзвичайних ситуацій (НС) різного походження, внаслідок яких держава може втрачати близько 3 % валового внутрішнього продукту. Це призводить до відчутного уповільнення темпів економічного зростання і як наслідок, втрати реальної можливості вагомого поліпшення рівня життя громадян.

Лише за останні роки виникало від 250 до 350 пожеж з особливо великими збитками (прямі збитки від однієї пожежі більші за 700 тис. грн.), з прямими матеріальними втратами на суму близько 1 млрд. грн.

Економічні втрати лише протягом року від всіх пожеж складають до 10 млрд. Унаслідок пожеж гине протягом року понад 2000 осіб.

Для території України найхарактернішими є такі небезпеки:

1. Аварії на промислових, цивільних та військових об'єктах, пов'язаних із втраченою надійності та стійкості конструкцій.
2. Аварії (катастрофи) на транспорті.
3. Пожежі, вибухи на промислових об'єктах.
4. Пожежі в природних екосистемах.
5. Аварії з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних речовин на об'єктах економіки (крім транспортних).
6. Метеорологічні надзвичайні ситуації.
7. Геологічні надзвичайні ситуації.
8. Отруєння людей.
9. Інфекційна захворюваність людей.
10. Небезпеки пов'язані з військовими діями в зоні АТО.

Висновки. Аналіз актуальних тенденцій розвитку стихійних лих та техногенних катастроф свідчить про високу ймовірність виникнення НС природного та техногенного характеру зі значними ризиками для населення і держави, а також про недостатній рівень готовності системи попередження і реагування на НС природного походження в Україні загалом.

Серед важливих причин посилення кризового екологічного стану в державі можна виокремити відсутність науково-обґрунтованих критеріїв оцінки екологічних і техногенних загроз національній безпеці, а також недостатній рівень пріоритету державної екологічної політики за відсутності дієвого моніторингу техногенних загроз і ризиків.

Враховуючи важливість впливу екологічних і техногенних чинників на економічний розвиток, конкурентоспроможність виробництва, соціально-політичну стабільність і національну безпеку держави, вкрай необхідно здійснити низку заходів на всіх рівнях щодо покращення ситуації в державі.

Література:

1. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2013 році.
2. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 р. / К. : ДП «Чорнобильінтерінформ», 2007. – 236 с.
3. Інформаційно-аналітична довідка про надзвичайні ситуації в Україні, що сталися впродовж 2015 року.

Гуляєв А. Р.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Значна увага до проблем забезпечення безпеки життєдіяльності приділяється сьогодні як науковцями, так і керівництвом держави. Це обумовлене концентрацією різноманітних ресурсів у межах окремо взятої території, які виступають головним потенціалом країни в контексті інтеграційних прагнень нашої держави. Разом із тим, вирішення останнього завдання видається можливим за умови кардинального оновлення механізмів державного управління, зокрема регіонального, які залишаються економічно неефективними, а також подекуди соціально, технологічно й екологічно небезпечними, що призводить до виникнення небезпеки найважливішим сферам життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу. Надзвичайні ситуації виникають у різних сферах суспільного життя, і взаємовідносини в таких випадках регулюються низкою нормативно-правових актів [1; 7, с. 88]. Зокрема, вони створюють передумови для функціонування й удосконалення всієї системи державного управління сферою безпеки життєдіяльності, а саме: 1) забезпечують права громадян України на пріоритет їх життя і здоров'я та визначають відповідні заходи до їх реалізації; 2) установлюють систему органів, зміст і спрямованість їхньої діяльності стосовно управління в галузі безпеки життєдіяльності; 3) наповнюють змістом соціальні функції впливу в загальній системі управління безпекою життєдіяльності тощо.

Державне управління сферою безпеки життєдіяльності здійснюється шляхом установлення та налагодження прямого і зворотного зв'язків між елементами його системи, підґрунтя якого становить нормативно-правова база. Значна кількість актів, що до неї входять, визначають як загальні принципи, так і специфіку забезпечення життєдіяльності на окремо взятій території в умовах НС. Це Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» і Закон України «Про місцеві державні адміністрації» [2]. Крім указаних нормативно-правових актів, слід виокремити й такі:

- ЗУ «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України»;
- ЗУ «Про стимулювання розвитку регіонів»;
- ЗУ «Про планування і забудову територій»;

– ЗУ «Про Генеральну схему планування території України» тощо [там само].

Досить зручно, що з нормативно-правовою базою щодо державного управління сферою безпеки життєдіяльності можна ознайомитись на офіційному сайті Державної служби України з надзвичайних ситуацій (у розділі «Нормативна база»). З точки зору проблематики нашого дослідження, серед них варто виокремити два найважливіших – Кодекс цивільного захисту України [3] і Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» [6].

Розглядаючи ці нормативно-правові акти, варто зробити акцент на тих нормах, що стосуються управління розвитком територій в умовах НС, і оцінити їх з позиції досконалості / недосконалості. Щодо Кодексу цивільного захисту України, то у ст. 4 зазначено, що цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. Стосовно суб'єктів цивільного захисту, то ст. 6 визначає, що він забезпечується з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про основи національної безпеки України» [5], суб'єктами, уповноваженими захищати населення, території, навколишнє природне середовище і майно у мирний час, а також в особливий період у межах реалізації заходів держави щодо оборони України. До таких суб'єктів належать Уряд України, інші центральні органи виконавчої влади у сфері цивільного захисту, Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Як можна бачити, за винятком спеціальних центральних органів виконавчої влади у сфері цивільного захисту всі інші суб'єкти належать до тих, що забезпечують безпосередньо або опосередковано соціально-економічний розвиток і систему безпеки територій [1; 4; 7, с. 61].

Аналіз нормативно-правового забезпечення державного управління сферою безпеки життєдіяльності показав, що принцип територіальності щодо організації управління в умовах надзвичайних ситуацій передбачає забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок. При цьому для управління у сфері НС необхідне забезпечення цивільного захисту, координація дій органів управління та сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення функціонування системи збору, оброблення, узагальнення й аналізу інформації про обстановку в районах НС тощо.

Висновки. Аналіз нормативно-правових актів дозволяє зробити такий висновок: наявна достатня кількість нормативно-правових актів, що регламентують як державне управління розвитком території, так і дії щодо попередження і ліквідації наслідків НС. Незважаючи на це, недостатньо повно і чітко висвітлено питання щодо забезпечення соціально-економічного розвитку територій в умовах НС. На наш погляд, це питання потребує унормування шляхом додання відповідних статей до Кодексу цивільного захисту України.

Література:

1. Євсюков О. П. Особливості державного управління в умовах надзвичайних ситуацій / О. П. Євсюков // Актуальні проблеми державного управління. – 2012. – № 1. – С. 263–267.
2. Збірник нормативно-правових актів з питань надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / за заг. ред. В. В. Дурдинця. – К. : Чорнобильінтерінформ, 2001. – Вип. 3. – 532 с.
3. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
4. Приходько Р. В. Сучасний стан структури органів державного управління у сфері протидії виникненню і ліквідації надзвичайних ситуацій / Р. В. Приходько // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 1. – С. 211–218.
5. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України

від 19.06.2003 р. № 964-IV. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

6. Про правовий режим надзвичайного стану [Електронний ресурс] : Закон України від 06.03.2000 р. № 1550-III. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

7. Сучасний стан організаційно-правового забезпечення державного управління пожежною безпекою в Україні [Електронний ресурс] : монографія / В.А. Андронов, С.М. Домбровська, О.М. Семків, В.Ю. Назаренко. – Х., 2014. – 230 с. – Режим доступу: <http://nucz.edu.ua/ukr/science/kriz/print/>.

Зубков Д. М.

СУТНІСТЬ, СКЛАДОВІ ТА ЗМІСТ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день по мірі розвитку цивілізації й технічного прогресу неухильно зростає роль і вплив держави у забезпеченні захисту населення і територій від стихійних лих, аварій, природних та техногенних катастроф.

Якщо в минулому характерні були окремі дії держави, спрямовані, як правило, на ліквідацію НС, то в кінці ХХ ст. стали створюватися спеціальні структури, організації, служби, головним завданням яких є, насамперед, протидія їх виникненню, розробка підходів до забезпечення державного регулювання вирішення проблем захисту населення і територій.

Виклад основного матеріалу. Багато країн світу дійшли висновку, що для успішної боротьби з небезпечними природними явищами та техногенними НС потрібна цілеспрямована державна політика, єдина державна координуюча організаційна система. Слід зазначити, що однією з перших на цей шлях стала Україна.

Функції держави реалізуються за допомогою певних механізмів. Створення механізмів державного управління ризиками НС обумовлено необхідністю виконання функцій держави, що полягає в обов'язку захисту населення, громадян.

Враховуючи, що сучасні небезпеки і загрози набувають все більш комплексного взаємопов'язаного характеру. Звідси єдино вірним підходом до вирішення проблем безпеки є комплексний, системний підхід.

Таким чином можливо дійти висновку, що механізм державного управління виникненням ризиків НС техногенного та природного характеру має бути комплексним. Стосовно комплексного підходу в державному управлінні, то В. Бакуменко, наголошує що загальний спосіб дослідження суспільного управління, який, виходячи з його складності та неоднозначності в методологічному плані, дає можливість вийти за межі суто адміністративно-управлінської сфери й застосувати методи інших наукових знань – політології, економіки, юридичної науки, державного управління, менеджменту, історії, соціології, філософії, психології тощо. Це сприяє більш повному дослідженню предмета науки та суттєвому підкріпленню методів управлінської науки арсеналом і результатами міжпредметних досліджень [1].

Слід зазначити, що ефективне управління ризиками НС неможливо без формування загальної культури безпеки на всіх рівнях соціальної структури суспільства, але в першу чергу це відноситься до осіб, які приймають стратегічні державні рішення. По суті, це завдання формування національного менталітету, в якому ризик має стати світоглядною, ціннісною категорією.

Перш ніж перейти до розгляду стратегічних напрямів удосконалення управління ризиками НС, потрібно розглянути методологічні аспекти формування державного управління даним процесом загалом. Методологічний аспект реалізується в трьох взає-

мозалежних напрямках. Перший з них пов'язаний з тим, на основі якої методології повинна будуватись система забезпечення безпеки. Найбільш продуктивною в даний час є рискологічна, системно-синергетична методологія. Так у середині 80-х рр. ХХ ст. в США в основу проведення державної екологічної політики була закладена концепція ризику, яка замінила концепцію нормативних моделей і стандартів. Концепція ризику виходить із того, що рівень небезпеки для життя і здоров'я людей ніколи не може дорівнювати нулю. Вона орієнтована, насамперед, на захист здоров'я людей (забезпечення певного рівня безпеки) від впливу забруднюючих речовин, які знаходяться у повітрі, ґрунті, воді, продуктах і т. д. Застосування концепції ризику показало, що існують принципові і значні розбіжності в рівнях небезпеки для здоров'я людей з точки зору традиційних підходів (концепція нормативів) і підходів з позицій теорії ризику [2]. Використання концепції ризику дозволяє отримати адекватне уявлення про реальні екологічні небезпеки для життя людей, про їх величини, відкриває для органів влади можливість розробити на цій основі ефективні заходи по зниженню ступеня впливу на здоров'я людей, насамперед дуже небезпечних і середньо небезпечних факторів.

Другий аспект методологічного забезпечення системи безпеки пов'язаний з вирішенням питання про те, які засоби можуть бути використані для виявлення існуючих і прогнозованих ризиків в регіоні (місті, районі). Для виконання цього завдання необхідно мати відповідні ресурси, нормативну базу, що визначає принципи цієї діяльності, організаційні структури, які могли б вирішувати такі проблеми. Мається на увазі наявність служб, які вивчають, наприклад, причини і кількість самогубств, негативні наслідки безробіття, вплив кліматичних, географічних, екологічних умов на здоров'я людей, а також організацій, що проводять епідеміологічні, токсикологічні, інфекційні дослідження, аналіз сейсмостійкості будівель, ймовірних наслідків прогнозованих пожеж, вибухів, повеней. Інформація про ризики може бути зібрана в урядових бюлетенях з питань права, праці, заробітної плати, демографічної ситуації, зростання цін, темпів інфляції, розвитку економіки, розподілу держбюджету. У спрощеному варіанті загальна схема ризиків (модель профілю ризиків) включає в себе наступні групи ризиків:

- соціальні ризики, які обумовлені дією політичних, економічних та інших суспільних факторів, здатних чинити негативний вплив на життя і здоров'я населення (революції, війни, національні, міжнаціональні, релігійні конфлікти, громадські заворушення, політична та економічна нестабільність, кримінальна обстановка, голод, безробіття, біженці, ошукані вкладники тощо);
- ризики, які виникають через некомпетентність і помилки у процесі управління різними сферами суспільства;
- професійні ризики, які являють собою ймовірність несприятливих наслідків для життя і здоров'я людей, що виконують ті або інші професійні обов'язки;
- медичні ризики, зумовлені якістю медичної допомоги. За спеціальними методиками можуть бути оцінені ризики виникнення лікарської помилки, погіршення стану хворого, неоптимального використання ресурсів по кожному медичному закладу і виведена інтегрована оцінка ризику. В результаті можна проводити порівняння за цими показниками різних медичних установ конкретного району, міста або регіону;
- ризики, пов'язані з отруєннями людей неякісними продуктами, виногорілчаними виробами, тютюновими виробами тощо;
- технологічні ризики, що виступають у вигляді ймовірних захворювань, травм, смертей, які можуть виникнути в результаті використання техніки та різних технологій;
- ризики стихійних лих, що представляють собою ймовірність збитків у діяльності організацій, нещасних випадків, захворювань або смерті людей від різних природних факторів: землетрусів, повеней, ураганів, лавин, зсувів, виверження вулканів;
- екологічні ризики, які виникають під впливом антропогенних факторів і зумовлені шкідливим впливом екологічних факторів на здоров'я та життя людей. Джерела цих ризиків різноманітні. До них відносяться, наприклад, наявність в ґрунті або в пові-

трі шкідливих речовин, погана якість питної води, перевищення прийнятного рівня міського шуму тощо;

– біологічні ризики, наприклад, ризик епідемій, ризики генної інженерії.

Висновки. Виявлені реальні і можливі ризики, є складовими моделі профілю територіального ризику, вимагають їх оцінки, тобто визначення:

– ймовірності та частоти їх виникнення;

– рівня тяжкості можливих наслідків;

– можливого охоплення цими ризиками населення.

Порівняльна оцінка виявлених ризиків дозволяє класифікувати наявні та очікувані ризики на три групи:

– дуже ризиковані (найбільш небезпечні для здоров'я);

– середньоризикові;

– малоризикові.

Такий підхід дозволяє підвищити ефективність системи управління ризиками НС, перетворити її фінансування, виробити практичні кроки щодо захисту здоров'я людей.

Література:

1. Мельниченко О.А. Типологізація механізмів державного регулювання / О.А. Мельниченко // Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління в Україні : матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф., 11 жовтня 2012 р. / за ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка та ін. – Запоріжжя : Вид-во КПУ, 2012. – С. 176–179.

2. Природні та техногенні загрози, оцінювання небезпек : навч. посіб. / [В.А. Андронов, А.С. Рогозін, О.М. Соболев, В.В. Тютюник, Р.І. Шевченко]. – Х. : Вид-во НУЦЗУ, 2011. – 264 с.

Лукиша Р. Т.

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ В УМОВАХ РИЗИКІВ

Постановка проблеми. Державна політика розвитку регіонів представляє собою цілеспрямовану, взаємодоповнюючу, скоординовану діяльність державних, самоврядних і громадських інституцій, спрямовану на усунення наявних та попередження імовірних ризиків, створення нових можливостей, умов і безпек для комплексного гармонізованого інфраструктурного розвитку територіальних утворень середньої ланки, а в підсумку й усієї держави взагалі. Це вимагає здійснення належного забезпечення цих інституцій відповідним державноуправлінським інструментарієм (правовим, економічним, організаційним, ресурсним та ін.), що становить підґрунтя відповідних механізмів. Це дає підстави розглядати вищезначену політику як механізм забезпечення національної безпеки України та підвищення результативності публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Визначення механізмів формування та реалізації державної регіональної політики в умовах ризиків є питанням, що вимагає ґрунтовного дослідження, яке вважаємо необхідно проводити крізь призму феноменальності та філософських категорій. Адже використання універсальних положень науки філософія дозволяє полегшити здійснення трактування цих понять, охарактеризувати «фізичні» і визначальні аспекти останніх. Зважаючи на положення, закони і категорії філософії, вважаємо, що механізми формування та реалізації державної регіональної політики в умовах ризиків відзначаються комплексністю. Серед них пропонуємо виділяти комплексний механізм державної політики розвитку регіонів, який формують політико-правовий, фінансово-економічний, організаційно-інституційний, інформаційно-комунікативний і соціальний складники (див. рис. 1).

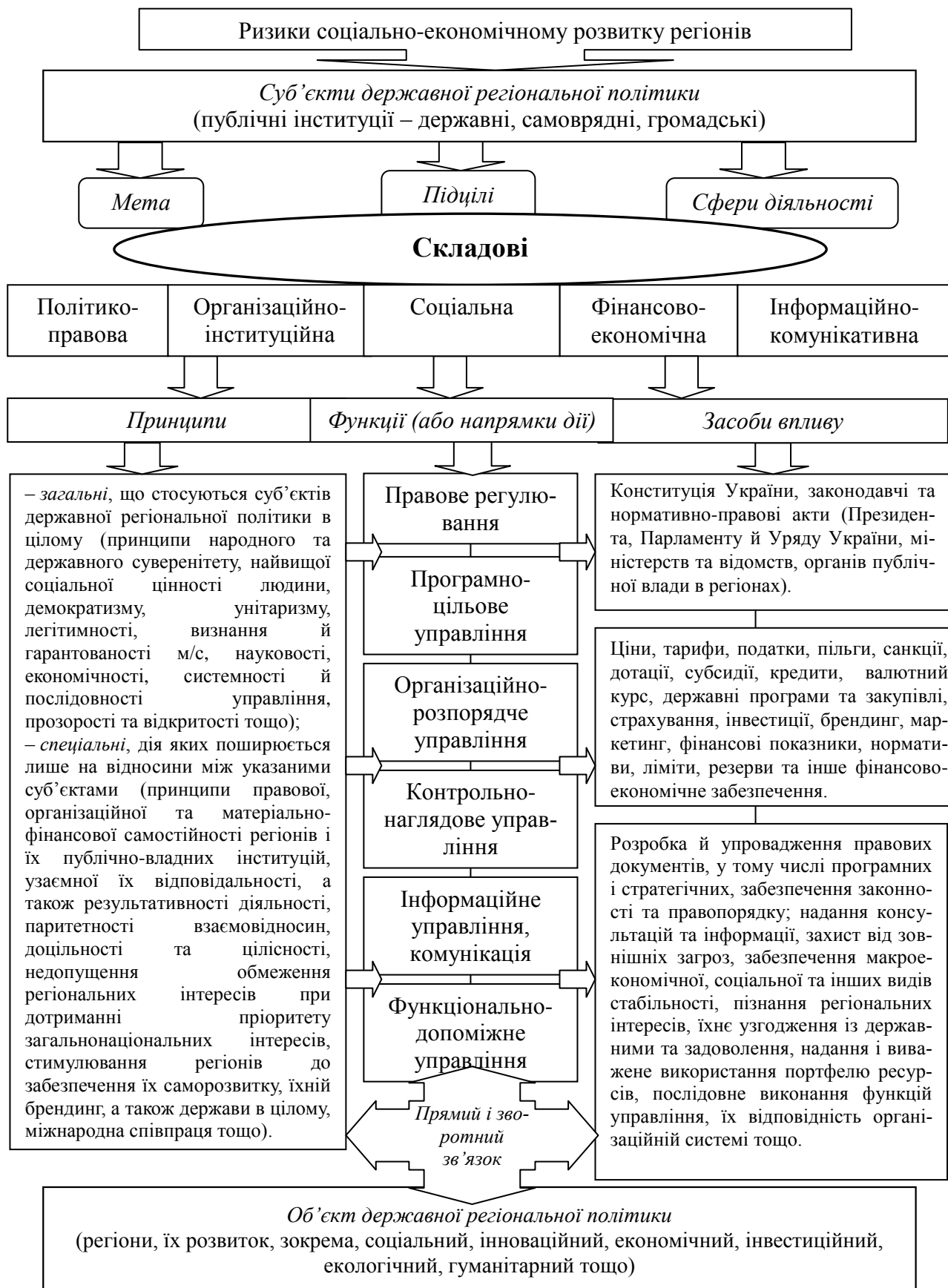

Рис. 1. Комплексний механізм формування та реалізації державної політики сталого розвитку регіонів в умовах ризиків

За сучасних умов цей механізм набуває статусу складеного, тому доречно говорити про політико-правовий, фінансово-економічний, організаційно-інституційний, інформаційно-комунікативний і соціальний механізми управління державою розвитком регіонів. Указані складники запропонованого комплексного механізму є достатньо конкурентними – першими мають реагувати на загрози й усувати їх, через що потребують детального висвітлення.

Уточнимо, що дія цього механізму пов'язана із використанням специфічних засобів, спрямованих на встановлення й закріплення положень про статус, структуру, предмет управлінського впливу, повноваження, форми і методи діяльності суб'єктів регулювання, а також принципи, форми їх міжсекторальної взаємодії.

Крім того, виокремлений механізм визначає права й обов'язки, статус, функції та напрямки розвитку регіонів. При цьому варто пам'ятати, що на формування комплексного механізму державної регіональної політики впливають фактори суб'єктивного й об'єктивного характеру, а саме: особливості вихідного правового поля; розвиток державності суверенної України; розширення міжнародної співпраці, прагнення до інтеграції; особливості стану соціально-економічних умов країни в цілому та її регіонів тощо.

Висновки. Отже, комплексний механізм державної регіональної політики залежить від впливу низки факторів, у т. ч. загрозливого характеру, а також від обов'язкового врахування принципу системності. Зважаючи на це, діяльність органів державної влади щодо правового, фінансового, інформаційного забезпечення розвитку регіонів необхідно розглядати як постійну функцію держави, реалізація якої безпосередньо залежить від стабільності / нестабільності суспільно-політичної, економічної та ін. ситуації як в державі, так і її регіонах.

*Мосов С. П.,
Чубіна Т. Д.*

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ В СУЧАСНИХ ВІЙНАХ

Збройна боротьба наприкінці ХХ ст. вступила в свою якісно нову фазу. Друга світова війна (війна четвертого покоління) характеризувалися застосуванням автоматизованої та реактивної зброї, моторизованої техніки і великої кількості військ. Ядерна зброя докорінно змінила форми й способи ведення збройної боротьби (війна п'ятого покоління). У сучасних війнах (війни шостого покоління) вирішальна роль відводиться високоточній неядерній зброї [1].

Постановка проблеми. Гібридна війна, яку вимушена вести Україна в сучасних умовах, додала проблематики, пов'язаної із забезпеченням цивільного захисту населення та території країни, що знаходяться на лінії бойового зіткнення та в районах, наближених до лінії бойових дій. У зв'язку з цим нагальним є визначення особливостей цивільного захисту при забезпеченні цивільної оборони в умовах ведення бойових дій з урахуванням тенденцій сучасної збройної боротьби.

За досвідом сучасних воєнних конфліктів можна виділити основні тенденції, притаманні сучасному розвитку збройної боротьби, такими є: значне збільшення можливостей озброєння та військової техніки; поширення просторового розмаху і динамізму збройної боротьби, зміна її логіко-часової побудови; перенесення основних зусиль воєнних дій у повітряно-космічний простір; інтеграція засобів розвідки, управління та ураження в розвідувально-вогневі системи; зростання значення інформаційного факто-

ру; глобалізація систем управління і розвідки; зростання ролі коаліційних і багатонаціональних сил та підвищення ролі сил спеціальних операцій; широке застосування функціональних структур [1, 2].

Виходячи із зазначених тенденцій збройної боротьби, визначимо особливості цивільного захисту при забезпеченні цивільної оборони.

Виклад основного матеріалу. Цивільна оборона (далі – ЦО) являє собою важливу складову загальнодержавних оборонних заходів України, що мають проводитися в мирний і воєнний часи. Вони спрямовані на вирішення трьох основних завдань: захист населення від уражаючих факторів, які викликаються стихійними лихами, техногенними аваріями (катастрофами), а також від дії сучасних засобів ураження в ході воєнних конфліктів; забезпечення стійкої роботи (живучість) економіки в надзвичайних ситуаціях; проведення рятувальних і невідкладних аварійних робіт з метою ліквідації викликаних ними наслідків [3-7].

Особливості цивільного захисту при забезпеченні цивільної оборони можна звести до чотирьох основних груп завдань, а саме:

- забезпечення захисту населення від можливого застосування будь-якого виду зброї масового ураження та інших засобів нападу, що складає основу основ цивільної оборони. Від успішного вирішення завдань цієї групи в значній мірі залежить захист тилу нашої держави в цілому. Виконання цих завдань вимагає підготовки та проведення комплексу заходів, головними з яких є: забезпечення всього населення сховищами, протирадіаційними та простішими укриттями, а також своєчасне їх використання; забезпечення населення індивідуальними засобами захисту органів дихання та шкіри, а також засобами медичного захисту; підготовка і проведення розосередження й евакуації населення з міст, віднесених до груп з цивільної оборони, а також із зон катастрофічного затоплення;

- забезпечення стійкості функціонування об'єктів і галузей економіки в умовах воєнного часу. Вирішення цієї групи завдань передбачає розосереджене розміщення виробничих сил по території країни, організацію надійних економічних зв'язків, стійке кооперування й дублювання виробництва, створення достатніх і розосереджено розташованих матеріальних резервів і запасів та ін.;

- підготовка та проведення рятувальних і невідкладних аварійно-відновлюваних робіт (РНАВР) у місцях ураження (зараження) противником і надання необхідної допомоги населенню. Особливе місце серед завдань цієї групи займає створення та підготовка відповідних сил і засобів, підтримка їх у повсякденній готовності, навчання всього населення країни способам захисту від застосування противником (терористами) зброї масового ураження та діям по веденню РНАВР у місцях ураження (зараження), підготовка його в морально-психологічному відношенні;

- створення та підтримка у готовності пунктів управління ЦО, систем і засобів оповіщення та зв'язку, організація спостереження та контролю за радіоактивним, хімічним і бактеріологічним зараженням, оповіщення населення про загрозу нападу агресора, небезпеки зараження та катастрофічного затоплення.

Вирішення завдань ЦО має здійснюватися у відповідності з чинним законодавством України з питань цивільного захисту. Підготовка країни з питань забезпечення цивільної оборони повинна проводитися в мирний час за конкретними управлінськими та технологічними механізмами з урахуванням наявності структур із різними формами власності та тенденцій, притаманних сучасному розвитку збройної боротьби і засобів її здійснення, особливо засобів масового ураження.

Завдання ЦО взаємопов'язані та мають вирішуватися в залежності від конкретних умов обстановки і, насамперед, від реальної небезпеки чи загрози для населення та економіки держави.

Висновки. Враховуючи те, що цивільна оборона є складовою оборони держави, мають бути завчасно відпрацьовані питання взаємодії зі Збройними Силами в межах

ведення оборонних дій (територіальної оборони). При цьому, суть взаємодії полягає в погодженості за часом і місцем їх дій в інтересах успішного виконання покладених на них завдань у різних умовах розвитку обстановки. Оскільки питання забезпечення цивільного захисту в умовах збройної боротьби досить багатоаспектні та мають свої особливості для різних економічних районів України, то при їх вирішенні слід враховувати також і місцеві умови.

Література:

1. Мосов С. Война или мир – выбор за человечеством : монографія / С. Мосов. – К. : РУМБ, 2008. – 300 с.
2. Тенденції розвитку форм і способів збройної боротьби у сучасних локальних війнах і збройних конфліктах : монографія / [П.П. Ткачук, С.П. Мосов, О.В. Левченко та ін.]; за ред. Г.П. Воробйова. – Львів : НАСВ, 2015. – 90 с.
3. Шпикер Х. Гражданская оборона / Х. Шпикер // Военные преступления. Это надо знать всем (під ред. Р. Гутмена, Д. Риффа); пер. с англ. – М.: Текст, 2002. – С. 130–131.
4. Цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій / Довідник НАТО; пер. с англ., 2001. – С. 196–197.
5. Мосов С.П. Цивільна оборона у системі оборони та національної безпеки України // Пожежна безпека: теорія і практика. – 2009. – № 4.– С. 76–78.
6. Цивільне планування на випадок надзвичайних ситуацій / Довідник НАТО; пер. с англ., 2001. – С. 196–197.
7. Абхазов В. Гражданская оборона на новом этапе / В. Абхазов // Зарубежное военное обозрение. – 1998. – № 2. – С. 11–14.

Писклакова О. О.

ПРОБЛЕМА ВДОСКОНАЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Постановка проблеми. Існують три основні напрямки вдосконалювання системи регіонального захисту:

- удосконалювання системи попередження надзвичайних ситуацій (далі – НС);
- мінімізація часу від моменту виникнення НС до початку реагування, тобто початку її локалізації;
- ефективне управління процесом локалізації й ліквідації наслідків НС [1].

Виклад основного матеріалу. Проблема вдосконалювання системи попередження надзвичайних ситуацій як і інші перераховані вище проблеми, є багатоаспектною. Важливу роль у її вирішенні відіграють організаційні заходи, удосконалювання структури спеціалізованих функціональних підрозділів, поліпшення координації їх діяльності. До таких спеціалізованих органів ставляться різні спеціалізовані інспекції, служби санітарного, ветеринарного, сільськогосподарського контролю, гідрометеорологічних спостережень, пожежної охорони та інші. Усі вони мають відомчу підпорядкованість, але у значній мірі вони роз'єднані, слабо координовані й не націлені на комплексний розв'язок проблеми, хоча багато завдань, що виконуються цими органами, взаємозалежні.

Разом із цим, незважаючи на важливість організаційного аспекту, слід зазначити, що кардинальний розв'язок проблеми попередження ЧС пов'язаний з удосконалюванням технологічної дисципліни, а головне – зі створенням автоматичних і автоматизованих систем керування з розвиненими функціями попередження виникнення позаштатних і аварійних ситуацій, автоматичного захисту, реєстрацією аварійних ситуацій і автоматичною системою інформування про аварійні й надзвичайні ситуації. Приклада-

ми таких систем є системи реєстрації пожежної небезпеки й автоматичного пожежогасіння, аварійного відключення енергосистем при перевантаженні, аварійного відключення атомних реакторів та ін. Це стосується в основному джерел технологічної небезпеки, тому що вони в переважному числі випадків є первинними джерелами природних НС.

Інший аспект проблеми полягає в необхідності створення комплексних автоматизованих систем моніторингу екології й природного середовища, таких як системи раціонального контролю, контролю забруднення й стану повітряного басейну, гідрологічного й метеорологічного контролю, контролю стану джерел питного й технічного водопостачання, дистанційного контролю стану лісових масивів, зсувонебезпечних геологічних утворів та ін. Такі системи моніторингу дозволяють стежити за тенденціями розвитку несприятливих екологічних і природних явищ, прогнозувати настання загрозливих ситуацій, установлювати джерела погрози, мінімізувати час виявлення, реєстрації, інформування про погрозу або настання НС, ідентифікації її масштабів, характеристик, динаміці розвитку.

Висновки. Створення зазначених вище систем є складним унікальним науково-технічним завданням, вимагає більших витрат і повинне вирішуватися в процесі технологічного переозброєння й модифікації виробництва, а задачі територіального моніторингу будуть створювати в міру екологічного розвитку регіонів. Разом із цим можна відзначити, що зазначені системи мають відомчу підпорядкованість і є зовнішніми стосовно організаційної системи захисту регіону від НС. Із цього погляду особливу важливість має розробка комплексної державної програми створення моніторингових систем.

Література:

1. Пискалова О.О. Постановка задачі обґрунтування критеріїв ефективності управління процесами попередження та локалізації НС / О.О. Пискалова // Проблеми надзвичайних ситуацій. Вип.23. – Харків: НУЦЗУ, 2016. – с. 120-124.

*Полковниченко Д. Ю.,
Котовенко Д. І.*

РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ НС: ОСОБЛИВОСТІ УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Постановка проблеми. Державне управління розвитком територій в умовах надзвичайних ситуацій (далі – НС) залежить не лише від ресурсного забезпечення, але і від «якості» державноуправлінської діяльності. Її основним показником є здатність і можливість приймати адекватні рішення в умовах небезпеки, ситуації невизначеності [1].

Усе це зумовлює необхідність більш детального дослідження особливостей прийняття таких рішень з метою забезпечення безпеки України та її регіонів.

Виклад основного матеріалу. Державноуправлінські рішення в умовах НС повинні задовольняти вимогам своєчасності, обґрунтованості й однозначності розуміння виконавцями, а також категоричності їх реалізації. Приймаючи такі рішення в умовах НС, слід урахувати такі основні протиріччя:

- 1) між складністю оцінки ситуації й ухвалення оперативних рішень та практично нульовими ресурсами часу для прийняття і реалізації управлінських рішень;
- 2) еволюцією в напрямі все більшої спеціалізації при вирішенні різних завдань і необхідністю загальної системної інтеграції при ухваленні колективних управлінських

рішень;

3) необхідністю централізації управління, що забезпечує взаємозв'язок дій, сил і засобів, а також оперативність координації й управління, і потребами децентралізації, яка гарантує стійкість в управлінні, підвищує оперативність вирішення локальних завдань й ініціативу окремих керівників;

4) обґрунтованістю рішень, що ухвалюються, і оперативністю управління [1; 2].

Розв'язання вказаних протиріч є метою вдосконалення державноуправлінської системи в умовах НС. При цьому однією з основних вимог до управлінської системи є та, що передбачає її високу оперативність. Під нею в системі управління прийнято розуміти здатність забезпечувати своєчасне вирішення завдань управління відповідно до цілей системи і наявних обмежень. Оперативність оцінюється часом між виникненням ситуації, що вимагає втручання відповідних структур управління, і часом її ліквідації. Вимога до оперативності системи управління в умовах НС істотно відрізняється від аналогічної вимоги до систем управління в ситуації «стабільності». Оскільки при управлінні в умовах НС недостатньо орієнтуватися лише на час реалізації різних заходів, а слід урахувати їх відносний (по відношенню до темпу розвитку ситуації) час. Необхідно вести ретельний облік балансу часу, зіставляючи наявний час з динамікою розвитку ситуації і обчислюючи його резерв або дефіцит. З цією метою при управлінні в умовах НС варто розглядати два види часу: наявний і потрібний. Сприятливим вважається такий баланс часу, коли потрібний час не перевищує наявний.

Особливістю управління в умовах НС є також і те, що державноуправлінські завдання характеризуються випадковими моментами часу надходження заявок на їх вирішення. При цьому частота змін початкових даних велика, а їх достовірність мала. Це обумовлює те, що ефективність функціонування управлінських систем в умовах НС повинна оцінюватися за двома основними показниками: дієвість і результативність.

На підставі цього можемо стверджувати, що в умовах НС виникає новий спектр завдань стратегічного управління, які за своїми характеристиками є завданнями планування (значущість, розмірність, обсяг тощо), але повинні вирішуватися в умовах обмеженого часу (як завдання оперативного управління). Це, у свою чергу, обумовлює особливості ухвалення рішень відносно управління територіальним розвитком в умовах НС, основними серед яких, на наш погляд, є дві:

– ухвалення управлінських рішень відбувається в умовах невизначеності, що пов'язано з управлінням ризиками;

– ухвалення управлінських рішень пов'язане з розв'язанням слабо структурованих проблем.

Висновки. Отже, особливостями ухвалення рішень відносно управління територіальним розвитком в умовах НС є оперативність, спрощеність, ресурсна обмеженість, розв'язання слабо структурованих проблем. У цілому, урахування цих особливостей і систем підтримки ухвалення державноуправлінських рішень дозволяє не лише здолати суб'єктивізм, який може виникнути під час нейтралізації НС, але й підвищити швидкість ухвалення таких рішень, а також їх якість при високому ступені невизначеності, яка характерна для державного управління соціально-економічним розвитком територій в умовах НС.

Література:

1. Райфа, Г. Анализ решений (введение в проблему выбора в условиях неопределенности) ; пер. с англ. / Г. Райфа. – М. : МГУ, 2007. – 408 с.
2. Черная, И. П. Территориальный маркетинг : учеб. пособ. / И. П. Черная. – Владивосток : Изд-во ВГУЭС, 2004. – 182 с.

ДОСВІД НОВОЇ ЗЕЛАНДІЇ ЩОДО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОЇ ОБОРОНИ

Постановка проблеми. Запобігання НС, ліквідація їхніх наслідків, максимальне зниження масштабів втрат та збитків є загальнодержавною проблемою і одним з найважливіших завдань органів державного управління України. Це пов'язано з тим, що негативні тенденції, які спостерігаються впродовж останніх років, у тому числі підвищення ризику виникнення НС природного та техногенного характеру, значні матеріальні й соціальні збитки внаслідок збільшення їхньої кількості та масштабу, становлять загрозу національній безпеці в економічній, соціальній і екологічній сферах.

Виклад основного матеріалу. Механізми державного управління у сфері ЦЗ – це система впливів суб'єкту управління в цій сфері (органи державного управління) на об'єкт управління (система цивільного захисту), що призначена для практичного здійснення державного управління і досягнення поставлених цілей щодо захисту населення та територій в умовах [2].

Як відомо, систему цивільного захисту держави визначають як сукупність органів державного управління, пунктів і засобів управління, сил і засобів, що залучаються до ліквідації НС, які функціонують у взаємозв'язку між собою з відповідним законодавчим, соціальним, кадровим, ресурсним забезпеченням, відповідно визначеної державної політики в цій сфері. Аналізуючи стан функціонування системи ЦЗ, не можна не звернути увагу на зарубіжний досвід, зважаючи на інтеграційні прагнення України, особливо на розвиток такої системи в країнах Євросони, зокрема на дослідження структури, функцій і завдань, що покладені на органи державного управління у сфері ЦЗ у цих країнах, науково-методичний апарат оцінювання стану системи ЦЗ тощо.

Як свідчить досвід найбільш розвинених країн світу, діяльність з попередження НС, зумовлених техногенними аваріями, стихійними й екологічними лихами, ліквідації їх негативних наслідків, а також із захисту суспільства, держави і людей від зовнішніх загроз (воєнних дій) є видом стратегічного забезпечення їх життєдіяльності. Цими країнами в рішенні даних питань накопичений значний досвід, а саме: створені ефективні системи управління, матеріально-технічного та іншого видів ресурсного забезпечення дій відповідних сил і засобів в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу [1].

Нова Зеландія є країною-прикладом, яка відзначається дієвою взаємодією різних публічних інституцій щодо забезпечення цивільної оборони як в умовах мирного, так і воєнного часу (хоча екскурс в історію розвитку цієї держави, дозволяє зауважити, що останні умови їй були притаманні до початку ХХ ст. [3]). У цій 4 мільйонній-державі задачі й обов'язки різних органів по підготовці країни до реагування на НС в умовах мирного і воєнного часу визначені Законом «Про цивільну оборону», прийнятим у 1983 р. Згідно із ним формування політики у сфері цивільної оборони здійснює Комітет Кабінету міністрів з внутрішньої та зовнішньої безпеки [там само]. У випадку виникнення різного роду НС (промислових аварій, стихійних лих або збройних конфліктів) Комітет має право приймати рішення, що стосуються організації захисту населення і територій, від імені Уряду країни. При цьому комітет несе відповідальність за планування і здійснення заходів щодо відновлення економічних об'єктів й інфраструктури після лиха. Крім того, у відповідності зі статтею 8 аналізованого Закону в Новій Зеландії створене відповідне міністерство. Міністр цивільної оборони координує діяльність місцевих органів цивільної оборони і надзвичайних служб, контролює питання використання їхнього персоналу, створення запасів матеріалів і засобів на надзвичайний період.

При Міністерстві цивільної оборони, у разі потреби, може створюватися консультативний орган – Національний орган цивільної оборони, у який входять такі особи: начальник поліції країни, заступник начальника протипожежної служби країни, начальник Генерального штабу Збройних сил та інші відповідальні особи.

Варто відзначити, що територія Нової Зеландії розділена на кілька зон цивільної оборони, у якій керівництво й відповідальність за її готовність і ведення у випадку виникнення яких-небудь НС покладається на відповідного начальника.

Щодо України, то в ній узаємозв'язок між динамікою змін кількості, видів, рівнів та зонування надзвичайних ситуацій свідчить про те, що структура системи цивільного захисту, розподіл сил і засобів, рішення на їхнє застосування в планах реагування не завжди узгоджені з характером, масштабами та районами можливого виникнення НС.

Висновки. Отже, аналіз досвіду, зокрема Нової Зеландії, дозволяє стверджувати, що створена система захисту населення і територій від НС здатна досить ефективно забезпечити життєдіяльність людей і суспільства, об'єктів економіки й інфраструктури у випадку їхнього виникнення. При цьому в досліджуваній країні створена сучасна система управління силами і засобами в умовах НС, вдало продумані системи підготовки керівного складу і персоналу аварійно-рятувальних та інших формувань, відбувається систематичне навчання населення діям у НС різного характеру тощо.

Література:

1. Екологічна безпека держави: державно-управлінський вимір : монографія / В. Андронов, С. Добровська, В. Ковальчук, О. Крюков та ін. – Х. : НУЦЗУ, 2016. – 220 с.
2. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні : функціонально-структурний аспект : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.02 “Механізми державного управління” / Л. А. Жукова. – К., 2007. – 20 с.
3. Нова Зеландія [Електронний ресурс] // Вільна Енциклопедія «Вікіпедія». – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/>.

Потеряйко С. П.,

Барило О. Г.

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ

Постановка проблеми. Під час реагування на надзвичайну ситуацію проблемним питанням є прийняття раціонального та обгрунтованого рішення органами державного управління. Вирішенню вищезазначеній проблемі приділяється значна увага під час підвищення кваліфікації керівників органів управління в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту. У статті пропонується один із підходів щодо застосування інноваційних технологій щодо прийняття обгрунтованого рішення керівним складом під час реагування на надзвичайні ситуації.

Виклад основного матеріалу. Прийняття своєчасного та обгрунтованого рішення на застосування підрозділів цивільного захисту та інших залучених до ліквідації надзвичайної ситуації сил є надзвичайно важливою ланкою у роботі керівника органу управління.

Науково-методичний апарат, що пропонується, охоплює три рівні показників оцінки організаційно-функціональних структур рішень – загальносистемний, системний і елементний та базується на застосуванні інформаційно-програмного середовища „Система багатофункціонального аналізу інформації і підтримки прийняття рішення” (Метод аналізу ієрархій – МАІ).

Інтегрально-програмне середовище МАІ застосовується для вирішення практичних завдань: багатоетапного планування; аналізу, оцінки, вибору і ведення проєктів; науково-технічного й економічного прогнозування; підтримки проведення конкурсів; пошуку і подолання конфліктних ситуацій; моделювання ситуацій; навчання математичним методам планування, прогнозування і прийняття рішень. Це є вдалим сполученням методології експертних оцінок, заснованої на методі прогнозного графа

В.М. Глушкова й аналітичної методології, заснованої на методі аналізу ієрархічних структур Т. Сааті, і дозволяє вирішувати типові задачі.

Алгоритм визначення раціонального варіанту рішення органами державного управління у надзвичайній ситуації, що пропонується, наведено на рис. 1 [1-4].

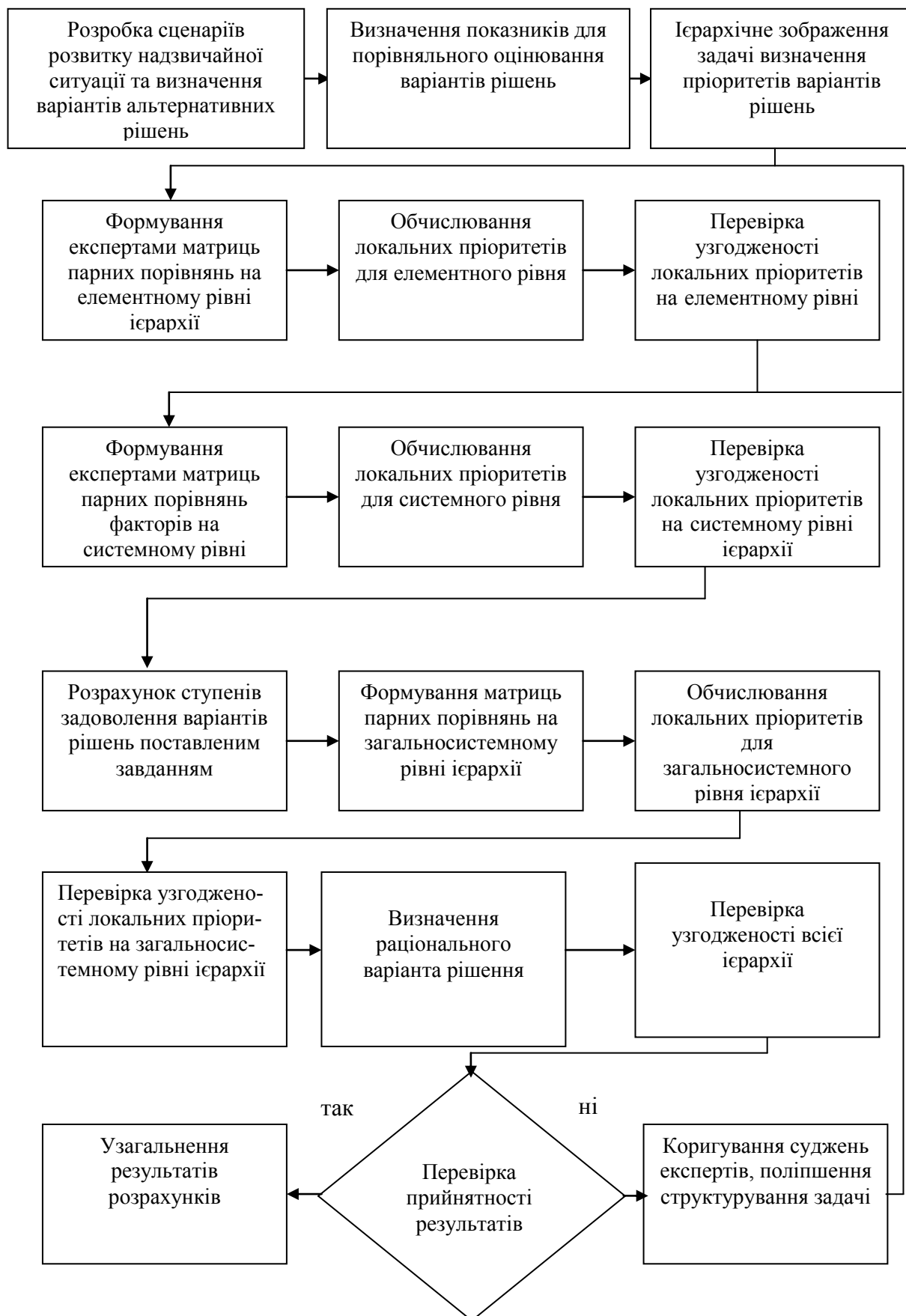

Рис.1 Алгоритм визначення раціонального варіанту рішення органами державного управління у надзвичайній ситуації

Висновки. На основі оперативно отриманої інформації посадовими особами в органах державного управління розробляються рішення та плани дій сил і засобів, що залучаються до локалізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Можна очікувати, що запропонований алгоритм визначення раціонального варіанту рішення органами державного управління у надзвичайній ситуації забезпечить його обґрунтованість.

Література:

1. Барило О.Г., Потеряйко С.П., Тищенко В.О. Підхід до вибору альтернативного рішення органами державного управління у надзвичайних ситуаціях // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 124-126.

2. Барило О.Г., Потеряйко С.П. Підвищення ефективності функціонування органів управління у надзвичайних ситуаціях Актуальні проблеми управління у сфері цивільного захисту: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 5 жовтня 2012 р. – Харків: НУЦЗУ, 2012, С. 33-36.

3. Потеряйко С.П., Тищенко В.О., Гаврилко Є.В. Оцінювання ефективності функціонування органів управління МНС України у надзвичайних ситуаціях // Матеріали 10-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції „Організація управління в надзвичайних ситуаціях”. Київ, 1-2 жовтня 2008 р.

4. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем. – М. : Радио и связь, 1991. – 75 с.

*Приходько Р. В.,
Яценко О. А.*

ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Динамічність сьогодення сприяє стрімкими змінам суспільно-політичного буття на планеті та у кожній окремій країні. Україна, будучи частиною світового співтовариства в цьому процесі не є виключенням. Постійно виникають нові загрози безпеки держави і населення. Ці загрози негативно впливають як на країну в цілому, так і на її окремі території.

Виклад основного матеріалу. Задля виявлення напрямків оптимізації державного управління у сфері ЦЗ звернемось до концептуалізації поняття «оптимізація». У масовій свідомості з цим терміном асоціюється насамперед покращення якихось умов або функціонування чого-небудь. І, дійсно, у більшості словників поняття „оптимізація (лат. *optimus* – найкращий) – 1) процес вибору найкращого варіанта з можливих; 2) процес приведення системи до найкращого (оптимального стану)” [1, с. 501].

Ситуація в області факторів, що провокують виникнення НС, змінюється стрімко і далеко не завжди в сторону мінімізації ризиків виникнення НС. У зв'язку з цим необхідно постійно коректувати методи забезпечення безпеки. Найбільш ефективним підходом у вирішенні даної проблеми є всебічні наукові дослідження, з метою вироблення практичних рекомендацій в галузі попередження НС, ліквідації наслідків НС і допомоги потерпілим від НС.

Ключовими завданнями наукової діяльності у сфері ЦЗ у 2016 р. стали наступні завдання: удосконалення Єдиної державної системи запобігання і реагування на НС техногенного та природного характеру; наукове забезпечення реалізації завдань та заходів Державної цільової соціальної програми розвитку ЦЗ; наукове, методологічне забезпечення питань аналізу та оцінки ризиків виникнення НС; розвиток наукової бази для проведення досліджень та випробувань у сфері ЦЗ, створення нормативної і

експериментальної бази в галузі пожежної та техногенної безпеки відповідно до вимог міжнародних та європейських стандартів і систем оцінки відповідності продукції вимогам безпеки.

В даний час, у зв'язку з розвитком інформаційних технологій, усе більшого значення набуває такий аспект забезпечення безпеки, як інформаційний. Важко переоцінити важливість оперативної передачі інформації, тим більше в сфері ліквідації наслідків НС і допомоги населення, що постраждало в результаті НС. Світовий досвід говорить про те, що швидка і точна передача інформації дозволяє врятувати життя і зберегти здоров'я більшості потерпілих у результаті НС, зменшити руйнівні екологічні й економічні наслідки НС, значно полегшити роботу аварійно-рятувальних підрозділів. В аспекті розглянутої в даному випадку проблематики, на регіональному рівні, було б доцільно створити єдиний регіональний інформаційний центр (на рівні області), у функції якого входило б оперативне інформаційне забезпечення аварійно-рятувальних підрозділів. Цей центр повинний бути зв'язаний з регіональною науково-дослідною лабораторією в єдину інформаційну систему, що дозволить оперативно одержувати необхідні рекомендації практичного характеру, по найбільш ефективній ліквідації наслідків НС. Ця інформація повинна в найкоротший термін бути передана на місце, аварійно-рятувальній бригаді. Для цього ці підрозділи необхідно оснастити мобільними інформаційними комплексами, що включають у себе надійні засоби зв'язку і комп'ютерну техніку [2, 3, 4].

Висновки. Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що в сучасних умовах необхідність застосування нових форм і методів управління в сфері забезпечення безпеки населення і територій набуває першочергове значення, насамперед, на регіональному рівні. Ця необхідність диктується збільшенням кількості загроз, зміною їх якісного складу, необхідністю забезпечити більш високий рівень безпеки населення і територій, мінімізувати негативні наслідки НС, насамперед, в економічному плані.

Література:

1. Скопненко О. І. Сучасний словник іншомовних слів : Близько 20 тис. слів і словосполучень / [Уклали : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України).
2. Інформаційне забезпечення з питань цивільного захисту [Електронний ресурс] // Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2016 році. – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2016/2016.pdf>.
3. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект : дис. ... кандидата наук з держ. упр. : 25.00.02 / Лілія Анатоліївна Жукова. – К., 2007. – 212 с.
4. Ситник Г. П. Державне управління у сфері забезпечення національної безпеки України : дис. ... доктора наук з держ. упр. : 25.00.01 / Григорій Петрович Ситник. – К., 2004. – 429 с.

*Ромін А. В.,
Ященко О. А.*

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Постановка проблеми. Ефективність державного управління у сфері ЦЗ неможлива без ефективного управління ризиками. Розглядаючи ЦЗ як систему забезпечення безпеки життєдіяльності населення, виникає необхідність у розробці концептуальної моделі побудови більш ефективної системи державного управління у сфері ЦЗ [4].

Виклад основного матеріалу. Базовим підґрунтям концепції управління ризиками є концепція безпеки при техногенних, природних, соціологічних і екологічних небезпеках. Тобто, поняття безпеки, безпеки і ризику є основними фундаментальними поняттями цієї концепції. Безпеку в окресленому контексті можна експлікувати як стан захищеності об'єктів і систем в умовах прийняттого ризику.

Найбільш важливими проблемами управління ризиками є [2, с. 129]: стратегічний прогноз розвитку України; актуалізація, оцінка і ранжирування ризиків; соціально-психологічний аналіз українського суспільства з точки зору управління ризиками; оцінка впливу глобалізації на ризики в Україні; розробка високих життєзберігаючих технологій; прогнозування постіндустріальних ризиків; розробка теорії управління ризиками; системний синтез і виробка концепції, доктрини і стратегії управління ризиками в Україні.

На думку Г. Райта, потреби безпеки – це “бажання впевненості, захисту і стабільності у повсякденному житті” [3, с. 13]. Зокрема, з нашої точки зору система ЦЗ покликана забезпечити потреби безпеки.

Задля ефективного виконання цього завдання необхідною умовою виступає класифікація функцій державного управління. Автор пропонує таку модель класифікації державно-управлінських функцій:

– мета-функції (основні), що виникають на пряме замовлення суспільства): оборона; боротьба із злочинністю; правосуддя; дипломатія; ЦЗ та ін.;

– мета-забезпечувальні (командні) функції, що пов'язані зі здійсненням політики управління: дослідження, прогнози і програми; організація служб (проблеми: загальної організації; організації окремих процедур; організації діяльності); контроль: технічний; адміністративний; зв'язки з громадськістю.

– допоміжні (“горизонтальні”), що виникають із внутрішніх потреб системи: управління персоналом; придбання майна та обладнання; бюджет і бухгалтерський облік; юридичні та пов'язані з судовими позовами; документування.

Звернемось також до аналізу класифікації суто управлінських функцій, які є характерними для всіх видів управління (функції загально-управлінського характеру) [1]: 1) планування: ухвала стосовно того, які цілі варто переслідувати протягом майбутнього періоду часу і що слід зробити для досягнення цих цілей; 2) організація: класифікація видів діяльності, доручення дій та надання повноважень для виконання цих дій; 3) комплектація кадрами: визначення необхідних людських ресурсів, зокрема, набір на роботу, відбір, підготовка та розвиток людських ресурсів; 4) мотивація: скерування чи спрямування людської поведінки до певної мети; 5) контроль: оцінювання показників і мети, визначення причин відхилень і в разі потреби прийняття заходів для виправлення стану.

Висновки. Застосування нових форм і методів забезпечення безпеки дозволить істотно підвищити рівень забезпечення безпеки, маються на увазі наступні форми і методи: науковий підхід до забезпечення безпеки; поліпшення й оптимізація системи підготовки населення і фахівців до дій при НС; створення регіональних баз даних потенційно-небезпечних об'єктів; удосконалення системи моніторингу й обробки даних про загрозу виникнення НС; застосування новітніх систем зв'язку й обробки інформації, у поєднанні зі створенням нової системи оповіщення й інформування населення; більш широке залучення суспільних і громадянських організацій, добровільних формувань до ліквідації наслідків НС і профілактичної роботі; ефективне управління ризиками; оптимальний розподіл державно-управлінських функцій за напрямками діяльності. Витрати, необхідні для реалізації цього комплексу заходів, окупляться помітним зниженням числа НС.

Література:

1. Жукова Л. А. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: функціонально-структурний аспект : дис. ... кандидата наук з держ. упр. : 25.00.02 / Лілія Анатоліївна Жукова. – К., 2007. – 212 с.
2. Жукова Л. А. Основні стратегічні напрямки державного управління

ризиками / Л. А. Жукова // Зб. наук. пр. УАДУ ; [за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева]. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Вип. 2. – С. 120–129.

3. Райт Г. Державне управління / Г. Райт ; [пер. з англ. В. Івашка, О. Коваленка, С. Соколи]. – К. : Основи, 1994. – 191 с.

4. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади : навч. посіб. / [за заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка]. – Львів : Вид-во Національного ун-ту “Львівська політехніка”, 2002. – 352 с.

Тищенко В. О.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Постановка проблеми. За даними масивів карток обліку пожеж, що надійшли з територіальних органів управління ДСНС України протягом 2016 року в Україні зареєстровано 74221 пожежа.

За період, що аналізується, спостерігається зменшення кількості пожеж на 6,7 %, прямі матеріальні збитки зросли на 11,4 %, побічні збитки зменшились на 41,0 %, кількість людей, загиблих унаслідок пожеж, зменшилась на 3,9 %, травмованих на пожежах – на 0,4 %, на 19,5 % зменшилась кількість знищених та пошкоджених будівель і споруд. Матеріальні втрати від пожеж склали 5 млрд. 166 млн. 872 тис. грн. (з них прямі матеріальні збитки становлять 1 млрд. 626 млн. 531 тис. грн., а побічні – 3 млрд. 540 млн. 341 тис. грн).

Унаслідок пожеж загинуло 1872 людини, у тому числі 57 дітей; 1351 людина отримала травми, з них 121 дитина.

Упродовж 2016 р. в Україні в середньому щодня виникало 203 пожежі (у 2015 р. цей показник складав 218), унаслідок яких гинули 5 і отримували травми 4 людини, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 58 будівель та 11 одиниць техніки. Щоденні матеріальні втрати від пожеж становили суму 14,2 млн. грн. (15,6 млн. грн. позаторік). Кожною пожежею державі наносились прямі збитки на суму 21,9 тис. грн. [1].

Разом з тим, практична діяльність органів управління і сил системи цивільного захисту та ефективність заходів щодо протидії пожежам, аваріям, катастрофам та іншим надзвичайним ситуаціям, не завжди відповідають вимогам забезпечення необхідного рівня безпеки людини сучасному етапі розвитку суспільства. Суттєві недоліки в організації оперативного реагування на масштабні надзвичайні ситуації, прийнятті своєчасних і адекватних оперативній обстановці рішень, а також в проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт свідчать про недостатній рівень організації управління в надзвичайних ситуаціях.

У більшості випадків ці причини породжені відсутністю достатнього досвіду та необхідних знань у керівників всіх ланок управління системи цивільного захисту [2].

Виклад основного матеріалу. Як правило, надзвичайні ситуації є динамічними незворотними процесами, що розвиваються та протікають з великою швидкістю, характеризуються різноманітністю та високим рівнем вражаючих факторів. Тому, реагування на них потребує високої оперативності, рішучості професіоналізму та злагодженості дій органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби ДСНС України. У свою чергу така робота є можливою лише за умови ефективного управління.

Недосконалість державного управління в умовах нарощування кількості і складності суспільних інфраструктур спричиняє збільшення потоку помилкових і некомпетентних рішень, пов'язаних з соціально-економічним розвитком.

Аналіз ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру свідчить про те, що існують суттєві проблеми в удосконаленні державного управління, яке має стати більш соціально, екологічно і інноваційно орієнтовним, більш ефективним і масштабним.

При цьому особливо відчутним і загрозливим на сьогодні стає недосконалий аналіз щодо прийняття управлінських рішень у системі управління суспільством. Однією з причин цього є відсутність критеріїв безпеки, які мають застосовуватися в процесі прийняття управлінських рішень [3].

Парадигма сталого розвитку, висуваючи свою головну мету – підвищення якості життя, визначає, що умовою його досягнення є вироблення і запровадження нового підходу до управління соціумом. Причому другою метою, яка підпорядкована головній, є створення системи управління безпекою розвитку. Сьогодні планування соціально-економічного розвитку суспільства має враховувати не лише політико-економічні імперативи, але й нові вимоги щодо захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Висновки. Необхідною умовою ефективності державного управління безпекою суспільного розвитку є організація моніторингу і запобігання кризовим явищам.

Система збирання і обробки аналізу інформації має стати адекватною задачею державного управління, щодо прогнозування і запобігання кризовим явищам в усіх сферах життєдіяльності.

Однією з умов підвищення ефективності превентивної сфери є підсилення системності прогнозування і запобігання.

Світовий досвід показує, що виникненню резонансних аварій і катастроф зазвичай передувала ціла низка причин і наслідків, які знаходяться на кордонах багатьох наукових сфер і їх аналіз потребує міждисциплінарного підходу.

Відповідно виникає нагальна проблема розроблення нових методик оцінювання ефективності організації управління у надзвичайних ситуаціях воєнного, техногенного та природного характеру.

Література:

1. Інформаційн-аналітична довідка про надзвичайні ситуації у 2016 році. УкрНДІЦЗ. м. Київ.
2. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Т. 2. Київ 2007. С-7.
3. Буравльов Є.П., Гетьман В.В. Управління техногенною безпекою України. – Київ, 2006. – С. 235.

СЕКЦІЯ 8

ДЕРЖАВНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Васильєв І. О.

МАЙБУТНЄ ПРОФІЛАКТИКИ ЗА СЛУЖБАМИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Недосконалість системи організації управління органами державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки призводить до порушення прав та свобод людини і громадянина, зниження рівня довіри населення та негативно впливає на своєчасність і ефективність здійснення заходів, спрямованих на захист та реалізацію, визначених Конституцією і законами України, прав та свобод людини і громадянина, призводять до бюрократизації діяльності наглядових органів та неефективного використання людських ресурсів і бюджетних коштів, що зумовило актуальність теми.

Виклад основного матеріалу. За 14 років з моменту передачі Департаменту пожежної охорони МВС України до МНС (ДСНС) України структура наглядових органів у сфері пожежної безпеки неодноразово змінювалася, майже кожні два роки перепризначалися керівники різних рівнів, які у свою чергу наповнювали нормативно-правову базу суперечливими документами.

Анулювання Закону України „Про пожежну безпеку” та прийняття Кодексу цивільного захисту України взагалі скасувало цілу низку підзаконних правових актів до механізму контрольно-наглядової діяльності у сфері пожежної безпеки, як державних органів та підрозділів, так і відповідних структур у міністерствах, відомствах, на підприємствах, в організаціях, органах місцевого самоврядування тощо.

За останні 10 років на Україні зареєстровано понад 600 тисяч пожеж, матеріальні втрати від яких склали майже 30 млрд. грн. Порівняно з іншими країнами Україна має чи не найгірші показники за кількістю пожеж та негативних наслідків від них.

На цьому фоні, органи державного нагляду у сфері пожежної безпеки практично скасували систему проведення пожежно-технічних обстежень, у занедбаному стані знаходиться агітаційно-масова робота, знищена система державного нагляду за об'єктами будівництва, відсутній контроль за організацією діяльності підрозділів відомчої пожежної охорони, пожежними дружинами тощо.

Означена проблематика перетинається ще з одним важливим питанням – боротьба з корупцією, яка триває неприпустимо довго та без будь-яких результатів.

Сьогодні на доволі таки високому рівні лунають заклики перейти до іншої системи контролю у сфері пожежної безпеки, у тому числі до регулювання контрольної діяльності за допомогою страхових товариств. Пропонується здійснити, без будь-якого механізму регулювання, терміновий перехід до зовсім нової, зауважте не державної, структури, де прийняття самостійного, при чому кінцевого, рішення, у т.ч. визначення суми страхових внесків (залежно від протипожежного стану, обумовленого обстеженням) буде покладатися на того ж інспектора.

Сучасні умови вимагають переформатування механізму здійснення наглядових функцій державними органами у сфері пожежної безпеки, і це стосується не тільки кадрових питань, у першу чергу це нормативно-правове забезпечення їх діяльності.

Створення такого механізму управління, при якому суб'єкту господарювання буде вигідна фахова перевірка з боку органів державного пожежного нагляду.

Одним із рішень зазначених проблем – це повернення до попередньої системи Держпожнагляду, яка існувала впродовж десятиріч до 2003 року – структура апробова-

на, з адекватною нормативно-правовою базою та налагодженою системою управління.

Другим вирішенням зазначеної проблеми – це створення (як альтернатива державним наглядовим органам) повноцінних служб пожежної безпеки суб'єктів господарювання, а також розширення функцій та повноважень підрозділів відомчої пожежної охорони.

Пріоритетним напрямком роботи державних наглядових органів у сфері пожежної безпеки повинна стати нормотворча діяльність, участь у розслідуванні пожеж, аварій та інших надзвичайних випадків, надання фахових консультацій з питань забезпечення пожежної безпеки, до яких відноситься оцінка або аудит протипожежного стану підприємства, у тому числі здійснення, за проханням суб'єктів господарської діяльності, пожежно-технічних обстежень та перевірок.

Відповідно до законодавства підрозділи відомчої пожежної охорони та служби пожежної безпеки повинні існувати, а фактично їх немає, а де вони є – діяльність їх здійснюється на розсуд керівника відомства або об'єкта господарювання.

Сьогодні необхідно вжити невідкладних заходів щодо створення таких, у першу чергу нормативно-правових умов, у яких служби пожежної безпеки та підрозділи відомчої пожежної охорони функціонували б на всіх без винятку підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності, міністерствах, відомствах та державних агенціях, органах місцевої влади та самоврядування, щоб працівники зазначених служб та підрозділів були професійно підготовленими, боекзатними, працювали у правовому полі, мали нормативно закріплені документи та відповідний соціальний захист. Проте головним важелем існування зазначених підрозділів є нормативно-правове забезпечення їх організаційної структури на рівні рішення Кабінету Міністрів України.

Висновки. Здійснений аналіз яскраво продемонстрував, що невіршені завдання державного управління у сфері забезпечення пожежної безпеки лежать у площині рудиментарного правового поля, а також недосконалості існуючого механізму здійснення державними органами наглядово-профілактичних функцій в сучасних умовах.

Сьогодні в Україні недостатньо проводяться наукові дослідження з питань наглядової (контрольної) діяльності державних органів управління. У наслідок чого відсутній комплексний підхід до вирішення нагальних питань пожежно-профілактичної роботи щодо створення нормативно-правового механізму та його запровадження в існуючих економічних умовах. У той же час зазначені дослідження доволі перспективні, вони нададуть реальні можливості здійснити пошук конкретних шляхів запобігання пожежам і тяжким наслідкам від них за умов зміщення пріоритетів державного регулювання у бік реалізації функції відтворення державного нагляду у сфері пожежної безпеки.

Література:

1. Кодекс Цивільного захисту України.
2. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
3. Закон України «Про особливості здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності щодо фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності».
4. Закон України «Про об'єкти підвищеної небезпеки».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2012 року № 306 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду у сфері техногенної та пожежної безпеки».
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 408 «Питання запровадження обмежень на проведення перевірок державними інспекціями та іншими контролюючими органами».
7. Авер'янов В.Б., Цветков В.В. та ін. Державне управління: теорія і практика / К. : Юрінком Інтер, 1998 – 432 с.
8. Бакуменко В.Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навч. посіб. / В.Д. Бакуменко, П.І. Надолішній. – К.: Міленіум, 2003. – 256 с.

*Заплатинський В. М.,
Шевцов С. М.,
Осадча О. І.*

АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ НАВЧАННІ ПИТАНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕБЕЗПЕКОЮ

Постановка проблеми. У сучасних умовах значна частина працівників у процесі своєї професійної діяльності мають справу з різноманітними небезпеками. Окремі професії пов'язані з підвищеним ризиком, зокрема рятувальники, пожежники, військові та фахівці низки інших професій. Знання про запобігання небезпекам та захист від них необхідні не тільки фахівцям але й кожній людині. Саме тому в Україні введені спеціальні предмети у середній школі, дисципліни «безпека життєдіяльності», «основи охорони праці» для бакалаврів та «цивільний захист» і «охорона праці в галузі» для магістрів [1].

Актуальним завданням освіти з питань безпеки є підвищення ефективності підготовки, у зв'язку зі специфікою опанування низки компетенцій. Сьогодні втратило актуальність положення, яке висловили COOPER J.B., TAQUETI V.R., що освоєння більшості навичок і умінь для багатьох спеціальностей, зокрема, медичних, військових, технічних, можливо лише в теоретичному аспекті, що пов'язано з ризиками пов'язаними з реальною практикою, і з певними правовими та етичними нормами [2]. Не можливо ефективно набути специфічних компетенцій використовуючи тільки лекції, семінари та практичні заняття, як традиційні методи навчання. Тому, необхідно вибрати з арсеналу методів навчання ті, які дозволять з найбільшою ефективністю сформувані необхідні компетенції.

Виклад основного матеріалу. Перехід до компетентнісного навчання вимагає змін методів навчання, перш за все, передбачає застосування активних методів навчання, в тому числі методів заснованих на моделюванні. Застосування імітаційних технологій в навчальному процесі має бути збалансовано, адже даний метод не може замінити інші методи навчання. Його виправдано застосовувати для набуття студентами певних компетенцій. Разом з тим метод моделювання або імітації повинен бути органічною частиною навчання питань безпеки, особливо, для відпрацювання певних практичних навичок і психологічної підготовки [3].

Впровадження імітаційних технологій в навчальний процес вимагає аналізу можливості і доцільності його застосування для тих чи інших дисциплін, зокрема, пов'язаних з питаннями безпеки. В першу чергу, необхідно з усіх дисциплін стосуються питань безпеки виділити ті, які формують компетенції для роботи в умовах настання загрози або безпосередньо в екстремальних ситуаціях і дисципліни, які не пов'язані з безпосереднім ризиком. Такий же аналіз провести в змістовній частині кожної з дисциплін, розглядаючи які компетенції повинні бути сформовані у слухачів, а в разі, якщо компетенції не прописані, то виділити тематику для вивчення якої виправдано або навіть необхідно використання імітаційних технологій.

Імітаційні технології або технології моделювання можна розділити на кілька груп:

1. Жива (реальна) імітаційна технологія передбачає виконання завдань в реальних умовах на реальному обладнанні.

2. Комп'ютерна імітаційна технологія передбачає використання комп'ютерних моделей. Ця технологія дозволяє моделювати процеси, включаючи спеціальну техніку, діяльність людей і т.д., створює можливості перевірки правильності прийняття рішень або внесених конструктивних змін. Дозволяє простежити наслідки в заданих просторових і часових межах. Створює враження здійснення діяльності в реальних умовах.

3. Віртуальна імітаційна технологія передбачає використання моделі обладнання. Для цього використовуються спеціальні моделі обладнання або робочих місць в комплексі з комп'ютерними системами, що створює реальне враження роботи в реаль-

ному часі. Застосовується найчастіше для підготовки льотчиків, водіїв, операторів атомних станцій і т.п.

4. В інтерактивній імітаційній технології - використовуються моделі обладнання в комплексі з комп'ютерними моделями. Дана технологія використовує спеціальний протокол (Distributed Interactive Simulation), який дозволяє поєднати комп'ютерне моделювання і віртуальну імітацію в єдиний комплекс. Це дозволяє проводити спеціальні заняття з групами студентів (курсантів тощо), які виконують різні завдання, наприклад, об'єднати діяльність пілотів, диспетчерів, обслуговуючого персоналу аеродромів, в тому числі в умовах різних небезпек [4].

Імітаційні технології виникли і набули найбільшого розвитку при підготовці фахівців в тих галузях, де навчання на реальних об'єктах або в реальних умовах неможливо, а також в разі, коли помилки при навчанні на реальних об'єктах можуть призвести до небажаних наслідків: травм, смерті, руйнувань, матеріальним і фінансових втрат. В першу чергу, імітаційні технології знайшли застосування при підготовці військовослужбовців, медичних працівників, в авіації і космонавтиці, в ядерній енергетиці, при підготовці рятувальників, тобто в областях, де передбачаються високі ризики або ціна помилки дуже висока.

Використання імітаційних технологій слід широко застосовувати при проведенні занять з студентами які вивчають дисципліни «безпека життєдіяльності», «основи охорони праці», «цивільний захист» і «охорона праці в галузі». Зокрема, автори «Орієнтовної навчальної програми з дисципліни «Цивільний захист» 2016 року рекомендують широке застосування моделювання, кейс-методу. Ділова гра і кейс-метод є дуже близькими до імітаційної технології. Їх доцільно використовувати для відпрацювання компетенцій щодо прийняття рішень в умовах недостатньої інформації та дефіциту часу.

Автори «Орієнтовної навчальної програми з дисципліни «Цивільний захист» ратують за створення інтерактивного середовища. Вважають, що необхідно урізноманітнювати не тільки семінарські та практичні заняття, але й творчо підходити до проведення лекцій використовуючи проблемні, методологічні, бінарні лекції, лекції конкретизації, лекції-брифінги, інтерактивні лекції тощо дисциплін [5].

Застосування імітаційних технологій в освітньому процесі дозволить інтенсифікувати його і підвищити якість навчання. Особливе місце імітаційні технології повинні зайняти при підготовці фахівців, чия професійна діяльність пов'язана з підвищеним ризиком, а також зі значними негативними наслідками помилкових рішень. Імітаційні технології в найближчі роки стануть невід'ємною частиною навчання у значній частині дисциплін [6].

Висновки. Впровадження імітаційних технологій в навчальний процес вимагатиме скоординованих зусиль викладачів і технічних працівників по створенню певних моделей. Однак, перш за все, необхідна серйозна науково-аналітична робота щодо кардинальної зміни програм навчання, що дозволить окреслити коло обов'язкових компетенцій і уточнити їх зміст. Детальна розробка і доцільне застосування нових методів підготовки, зокрема таких як моделювання ситуацій (імітація) дозволить вивести підготовку з дисциплін, що стосуються безпеки на новий рівень. Застосування імітаційних технологій для формування певних навичок не має альтернативи і є соціально та економічно виправданим.

Література:

1. Zaplatynskiy V. Edukacja w zakresie bezpieczeństwa życie na Ukrainie – rzeczywistość i perspektywy. // Edukacja dla bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia. (red naukowa A. Kwiatkowski, A. Urbanek). – Slupsk: W-wo Fundacja pro Pomerania. 2013. – S. 175-190. ISBN 978-83-63680-10-7
2. COOPER J.B., TAQUETI V.R. A brief history of the development of mannequin simulators for clinical education and training//Postgrad Med J. – 2008. – № 84 (997). – P. 563–570.
3. Заплатинський В. Гайда В. Застосування інноваційних методів навчання у підготовці фахівців з питань безпеки у відомчих навчальних закладах. // Кримінально-

виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 листоп. 2015 р.) – Київ: Ін-т крим.-викон. служби, 2015. – С. 400–402.

4. Заплатинський В. Возможности и перспективы использования симуляционных технологий при преподавании курсов связанных с безопасностью человека. // Zbornik vedeckych prac. «Рішення кризових ситуацій за допомогою симуляційних технологій». (elektronická forma – CD) – Akadémia ozbrojených síl, Simulačné centrum, 2013 – С. 213–220.

5. Заплатинський В. М., Цина А.Ю., Домнічев М.В., Уряднікова І.В., Necas P., Тарасова Т. В., Піскунова Л. Е., Мельник О.В., Шматова О.О., Kazansky R., Нестеренко О.В., Січевий О.В., Храпко Т.А., Куковська І.Л., Galla S., Петухова Т.А., Камрацька О.І. Орієнтовна навчальна програма дисципліни «Цивільний захист» для вищих навчальних закладів. Для студентів всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». (Під заг. ред. Заплатинського В.М.). – К. : Вид-во: ФОП Жовтий О.О. 2016. – 23 с.

6. PRATT D.D. Five Perspectives on Teaching in Audit and Higher Education // Melbourne, FL Krieger Publishing Co. —1998. — № 83.— P. 103.

*Кішінець А. С.,
Мельниченко О. А.*

НЕОБХІДНІСТЬ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Постановка проблеми. Відсутність чіткої державної політики, недосконалість державного управління лісовим сектором економіки й недосконалість лісового законодавства, його неадекватність умовам переходу до ринкових відносин є причинами не-ефективного ведення лісового господарства, а відтак, підтвердженням необхідності вдосконалення державного управління розвитком лісового господарства. Усе це й обумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Однією із виробничих галузей національної економіки та складовою її хіміко-лісового комплексу є лісове господарство – "лісопромисловий комплекс країни, що об'єднує виробників і споживачів головної продукції лісівництва – деревини" [9, с. 70]; "поєднання лісосировинного та лісовиробничого підкомплексів, і лісоресурсна інфраструктура, яке ґрунтується на поєднанні рекреаційного і лісозахисного підкомплексів" [1, с. 10].

Ураховуючи економічну, соціальну та екологічну значущість лісів, а також той факт, що переважна їх більшість допоки перебуває у державній власності, особливої нагальності набуває необхідність належного державного управління розвитком лісовим господарством.

Варто відзначити, що нині науковці використовують споріднені терміни, що відображають досліджуваний процес. Так, зокрема, Н. Малишева, В. Олещенко та ін. під державним управлінням лісами розуміють "організацію ведення лісового господарства, здійсненні контролю за дотриманням лісового законодавства, охороні та захисту лісів, використанні лісових ресурсів, що включає увесь комплекс дій, спрямований на досягнення цілей лісової політики" [6, с. 13]. Е. Дробко, В. Левківський витлумачують "державне управління у сфері лісових відносин як вид діяльності держави, суттю якого є здійснення управлінського організуючого впливу на цю сферу шляхом використання повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування через організацію виконання законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного впливу на дану сферу, а також забезпечення реалізації державної політики в цій сфері" [5, с. 152]. О. Мельниченко наголошує, що "державне управління лісовим госпо-

дарством – це комплексне використання уповноваженими органами державної влади доступних сил і засобів регуляторного впливу для примноження та ефективного використання лісових ресурсів, належного виконання галуззю покладених на неї функцій" [7, с. 27–28].

Про необхідність вдосконалення державного управління розвитком лісового господарства наочно свідчить й значна кількість допоки не вирішених нагальних проблем, які гальмують розвиток цієї галузі, як-от: "протягом останніх 25 років відбулася повна дискредитація напрацьованих наукою лісівничих норм і правил, а найважливіше – з питань користування головною продукцією лісгосподарського виробництва – деревиною на корені; впродовж останнього десятиріччя керівники Держлісагентства України не мали освіти профільного лісового або суміжного профілю" [2, с. 93]; "чинне законодавство країни та підзаконні акти недостатньо враховують регіональні особливості та особливості ринкової економіки у лісовому секторі" [10, с. 175]; "недостатньо обґрунтоване створення у лісах об'єктів природно-заповідного фонду, оскільки врахування лише однієї із багатьох функціональних властивостей лісу (природоохоронної) призводить до дисбалансу, за якого створюється невідповідність принципам сталого розвитку лісового сектору області" [8, с. 8]; "понад 30 % полезахисних лісових смуг, які сприяють збереженню та підвищенню родючості ґрунту, не закріплені за землекористувачами" [3]; "низька плата за спеціальне використання лісових ресурсів; низький рівень довіри до структур влади, нерозвиненість суспільних лісових та екологічних організацій; зростання числа і обсягів самовільних рубок, прояви тіньової економіки, випадки корупції" [4]; "невідповідність галузевої виробничої структури потребам інноваційного розвитку лісоресурсної сфери; зниження притоку інвестиційних ресурсів для підтримки, оновлення і розвитку основних виробничих засобів; обмеженість внутрішнього та зовнішніх ринків збуту" [1, с. 13–14] тощо.

Висновки. Нагальні проблеми розвитку галузі можна поділити на управлінські, правові, економічні, соціальні та екологічні. Без вирішення численних цих проблем неможливо сподіватись на ефективне функціонування лісового господарства. Більше того, доволі скоро може постати питання про збереження цієї галузі для нащадків. Саме тому органи публічного управління мають не лише вдосконалити власний регуляторний вплив, а й усіляко залучити до цього процесу усіх небайдужих представників громадськості та бізнесу. Подальші наукові розвідки мають бути присвячені розробці рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного управління лісовим господарством.

Література:

1. Антоненко І. Я. Напрями модернізації та забезпечення динамічного розвитку лісоресурсного комплексу України: теорія, методологія, практика: автореф. дис. ... д.е.н.: спец. 08.00.06 "Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища". Київ, 2010. 38 с.
2. Бобко А. М. Економіка лісівництва і проблеми його реформування в Україні // Економіка України. 2016. № 3. С. 88–96.
3. Брилінський С., Лазор О. Актуалізація проблеми державного управління лісовим господарством України // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. Львів: Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2007. № 12. С. 264–271.
4. Врублевський О. В. Класифікація методів економічного оцінювання економічного оцінювання еколого-соціальних функцій лісових екосистем // Регіональна економіка. 2007. № 4. – С. 118–126.
5. Дробко Е. В., Левківський В. М. Державне управління та державна політика у сфері лісових відносин: теоретичний аспект // Науковий вісник Академії муніципального управління. (Серія "Управління"). 2013. № 2. С. 147–153.
6. Малишева Н. Р., Олещенко В. І. та ін. Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття. Київ: Хімджест, 2003. – 176 с.
7. Мельниченко О. А. Лісове господарство як об'єкт державного управління //

Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2015. № 3. С. 24–29.

8. Ткач В. П., Букша І. Ф., Ведмідь М. М. Сучасні проблеми розвитку лісового господарства Харківської області // Лісівництво і агролісомеліорація. Харків: УкрНДІЛГА, 2013. Вип. 122. С. 3–11.

9. Фурдичко О., Дребот О. Лісовий сектор економіки України: проблеми і перспективи розвитку // Економіка України. 2012. № 3. С. 70–79.

10. Янчевський Р. В., Федотов І. Р. Удосконалення державного управління в галузі лісового господарства в умовах проведення адміністративної реформи в Україні // Науковий вісник Академії муніципального управління. (Серія "Управління"). 2011. № 4. С. 173–178.

*Кравців С. Я.,
Соболь О. М.*

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ РИЗИКОМ

Постановка проблеми. Повсякденно нас оточують ризики, які проявляються в усіх сферах діяльності. Єдина державна система цивільного захисту [1] існує для підвищення ступеня захищеності населення і територій України від надзвичайних ситуацій, а також зменшення ризиків їх виникнення та мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Актуальною науково-прикладною проблемою є удосконалення механізмів державного регулювання управління ризиками, а одним із шляхів, спрямованим на вирішення зазначеної проблеми, є впровадження ризик-орієнтованого підходу, тобто сучасних методів управління ризиками для зменшення кількості та мінімізації соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій та небезпечних подій, забезпечення досягнення гарантованого рівня безпеки громадянина і суспільства.

Виклад основного матеріалу. У світовій практиці при управлінні ризиком прийнято використовувати принцип ALARA [2], тобто будь-який ризик повинен бути знижений настільки, наскільки це практично можливо або до такого рівня, який настільки низький, наскільки розумно досяжний. Найбільш вигідно, коли ризик взагалі відсутній, тобто його значення буде дорівнювати нулю, але досягнути такого рівня неможливо, у зв'язку з чим і використовують принцип ALARA.

За допомогою алгоритм управління ризиками, який наведено на рис. 1, можна представити ризик-орієнтований підхід стосовно забезпечення техногенної та пожежної безпеки відповідного об'єкта.

Даний алгоритм показує, що першочергово необхідно визначити рівень ризиків, притаманних об'єкту захисту, а після цього, за умови надмірних рівнів ризиків, привести їх до прийнятної області (межі). Для цього, перш за все, необхідно виявити фактори, від яких залежить рівень відповідного ризику, та розробити обґрунтовані заходи, пов'язані з даними факторами і спрямовані на зниження рівня ризику.

У навчальному посібнику В.Б. Авер'янова механізми державного регулювання [3] – це сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення.

Механізмами державного регулювання в управлінні ризиком будуть виступати система органів виконавчої влади та сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку.

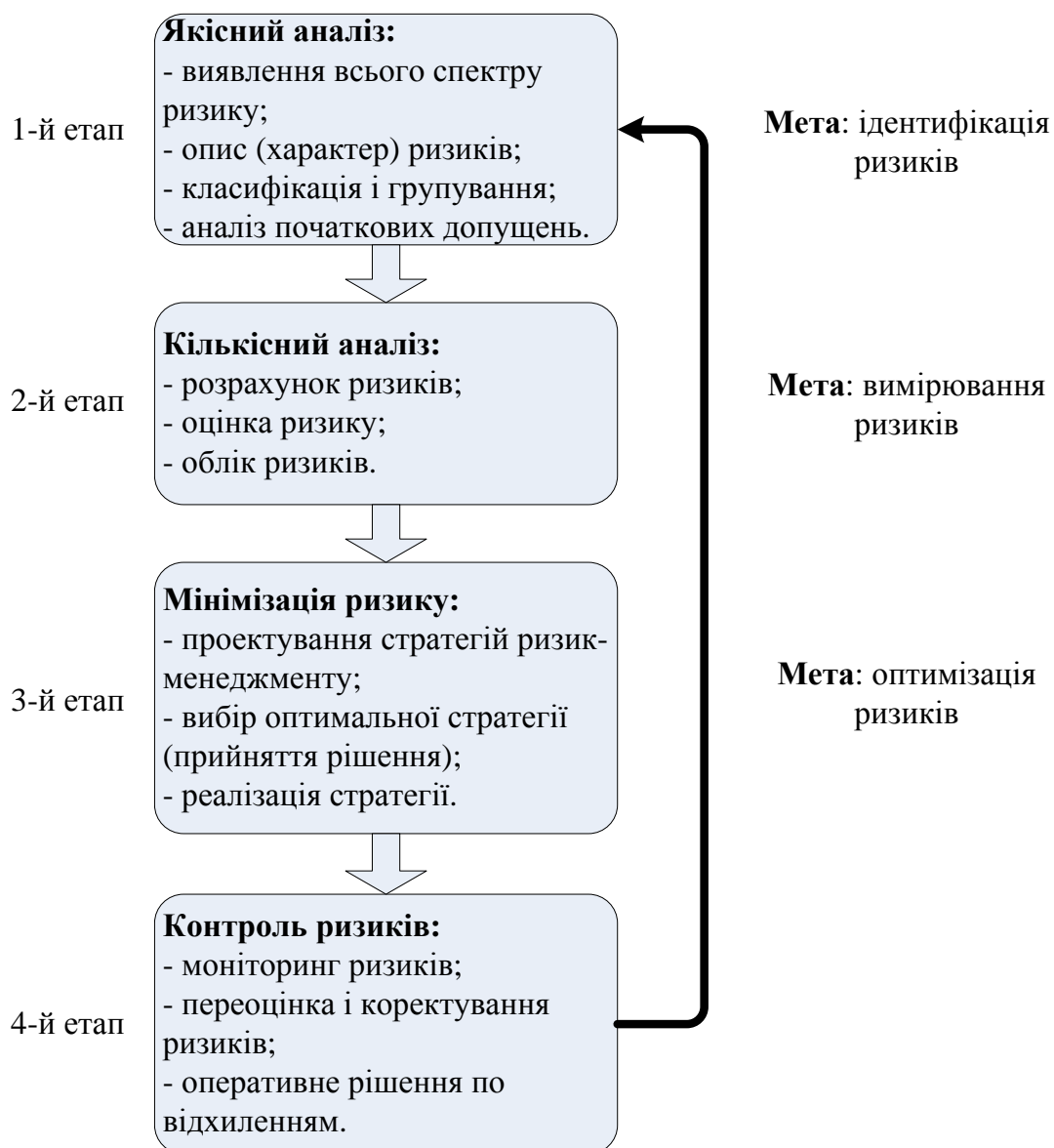

Рис. 1. Алгоритм управління ризиками

Висновки. Дана робота спрямована на визначення механізмів державного регулювання у сфері управління ризиком. Було наведено алгоритм управління ризиками. Обґрунтовано необхідність застосування ризик-орієнтованого підходу як одного із шляхів удосконалення механізмів державного управління у сфері техногенної та пожежної безпеки. Подальші дослідження будуть спрямовані на виявлення механізмів державного регулювання техногенної та пожежної безпеки в Україні, аналіз їх ефективності та розробку пропозиції стосовно обґрунтування напрямів удосконалення даних механізмів, у тому числі і за рахунок впровадження ризик-орієнтованого підходу забезпечення безпеки.

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
2. Кравців С.Я. Аналіз закордонного досвіду державного регулювання рівня прийнятного ризику / С.Я. Кравців, О.М. Соболев // Вісник НУЦЗ України. – Харків: НУЦЗУ, 2016 – С. 297–302.
3. Державне управління в Україні: навч. посібн. / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 432 с.

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ДСНС УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Виконання завдань покладених на Державну службу України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України) передбачає здійснення реформування у багатьох сферах функціонування органів і підрозділів ДСНС України. Сьогодні більша частина концептуальних засад реформування державної служби в органах ДСНС України майже не реалізована на законодавчому рівні.

Виклад основного матеріалу. Основні проблеми, що потребують вирішення під час реформування ДСНС України для забезпечення пожежної та техногенної безпеки в Україні зображені на рис. 1. Для вирішення поставлених проблем необхідне:

- вдосконалення системи реагування на надзвичайні ситуації (далі – НС) підрозділів ДСНС України;
- розширення мережі місцевих пожежних команд;
- залучення добровольців до забезпечення пожежної охорони.

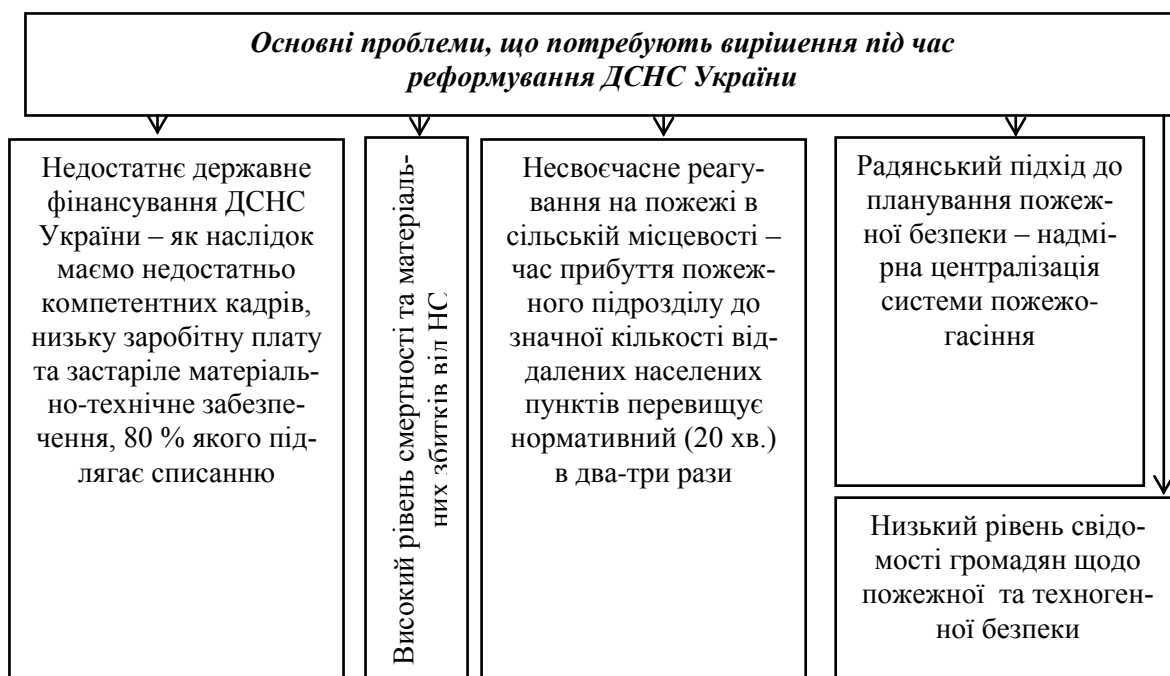

Рис. 1. Основні проблеми, що потребують вирішення під час реформування ДСНС України

Сьогодні в уряді все частіше говориться про посилення ролі місцевого самоврядування в системі державного управління. Немає жодних сумнівів у необхідності проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні. Її реалізація дозволить вирішити багато проблем розвитку сільських громад, у тому числі проблем у сфері цивільного захисту.

Тобто захист населених пунктів від НС повинні здійснювати: підрозділи ДСНС України, добровольці-вогнеборці та місцеві пожежні команди.

Як показав досвід практичної реалізації прийнятих організаційно-управлінських рішень у сфері державного управління системою цивільного захисту у 2010-2015 рр., більшість із них мали політичномотивований і декларативний характер, були поспішними, невідповідали потребам часу та не мали достатнього фінансового забезпечення. Саме через ці та ряд інших причин їх реалізація незабезпечила очікуваного результату в заплановані терміни [2].

З 2016 року проводиться «нове» реформування ДСНС України. Безумовно, реформа ДСНС України є прямою необхідністю, але перш ніж розпочнеться цей процес, реформатори повинні внести зміни у законодавство, що дозволить запустити бажаний процес дерегуляції у цій сфері. Керівництвом Міністерства внутрішніх справ (МВС) та ДСНС України запропоновано процес реформування ДСНС України провести поетапно до 2020 року (рис. 2). За цей період має бути оновлений професійний склад структури, принципи роботи, обладнання, а також ставлення громади до професії – рятувальника.

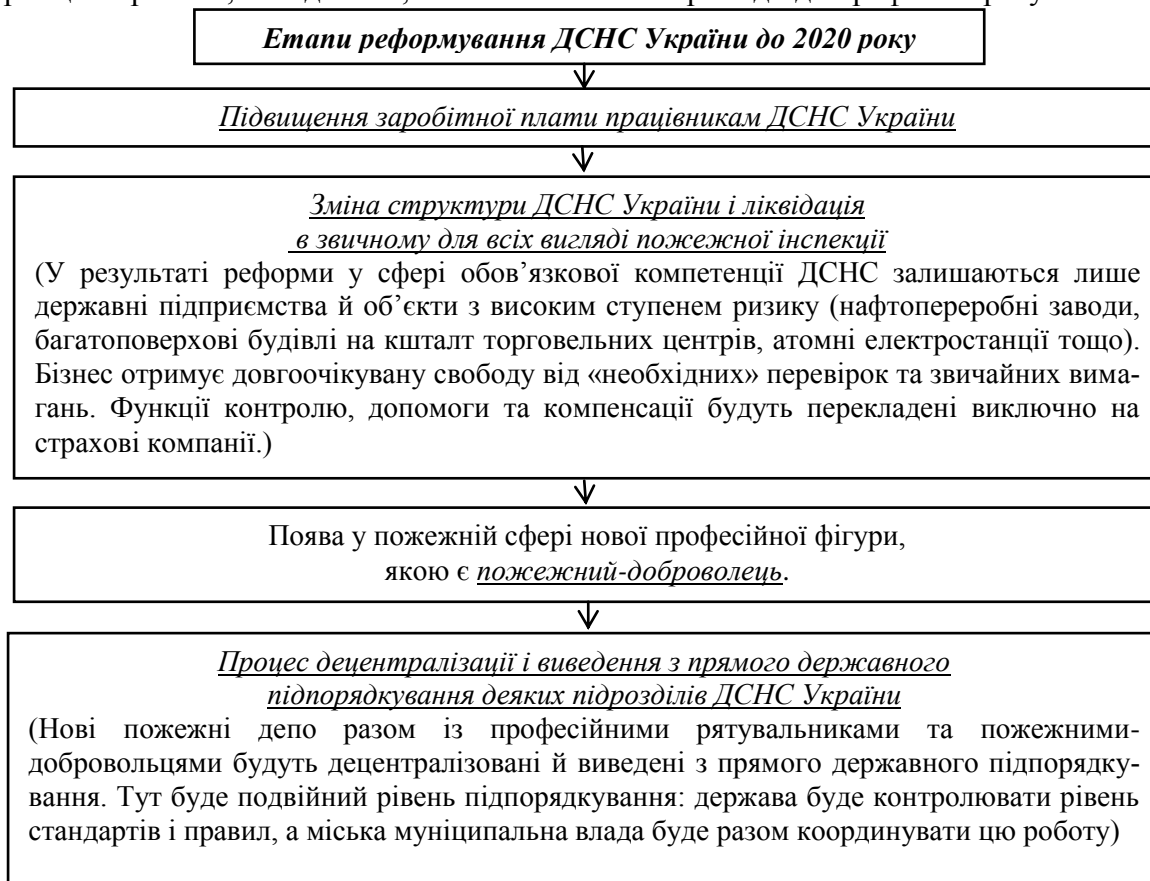

Рис. 2. Етапи реформування ДСНС України до 2020 року

Серед позитивних моментів, які ми побачимо в разі позитивного впровадження озвучених ідей міністра МВС України Авакова А.Б., слід відмітити такі:

- збільшення штату персоналу ДСНС України за рахунок добровольців;
- матеріальна мотивація для персоналу;
- знищення корупційної складової;
- можливість швидкого реагування підрозділів у разі виникнення НС;
- покращення матеріально-технічної бази;
- економія бюджетних коштів.

Висновки. На нашу думку, реформаторські ініціативи за європейським зразком – справа перспективна, але ось їх втілення на сьогоднішній день підпадає під сумнів. Як свідчить практика, на прикладі Нової Поліції можна побачити, що не всі плани втілюються так, як було замислено. Але, враховуючи, що діяльність ДСНС України є складовою забезпечення національної безпеки України, надзвичайно важливо, щоб запропоновані реформи були втілені в життя з максимальною користю для держави і кожного громадянина України.

Отже, погоджуючись з думкою А. Любінського [1], вважаємо, що для забезпечення ефективного захисту населення і територій від НС, враховуючи євроінтеграційні прагнення України, наша держава повинна побудувати таку державно-управлінську модель, яка б гарантувала власну безпеку та відповідавала високим європейським стандартам.

Література:

1. Любінський А. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України / А. Любінський // Збірник наукових праць. – Вип. 43. – 2015. – С. 104–109. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua>.
2. Костенко В. Модернізація державної системи цивільного захисту в контексті європейської інтеграції України / В. Костенко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 4. – С. 107–115. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2013_4_14.

*Місяйло О. В.,
Мельниченко О. А.*

ЗАСОБИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Постановка проблеми. "Більшість суб'єктів господарювання не мають змоги забезпечувати власну пожежну безпеку" [5, с. 303], а тому зростає роль державного управління цим процесом – "діяльності органів державної влади з вироблення, реалізації та вдосконалення регуляторного впливу на природні та антропогенні загрози з метою профілактики та/або зменшення негативних ефектів пожеж" [6, с. 177]. Для цього держава використовує усі доступні засоби регуляторного впливу, перелік яких і спосіб їх використання може відрізнитись залежно від ситуації. Усе це й обумовлює актуальність даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проведення узагальнення публікацій [1; 2; 3; 4; 7] та власних напрацювань [5; 6] за даною проблематикою дозволяє стверджувати, що запорукою забезпечення пожежної безпеки є належне використання у межах традиційних методів відповідних засобів державного управління:

– **адміністративні:** встановлення особливого протипожежного режиму для окремих суб'єктів, територій та країн; дозвіл (сертифікат) на введення в експлуатацію об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин); експертиза причин і наслідків пожеж; експертиза протипожежного стану підприємства (об'єкта, приміщення), що належать до високого ступеня ризику, ліміти (*стратегічних запасів паливо-мастильних й інших матеріалів, необхідних для гасіння пожеж*); ліцензування (*послуг з протипожежної експертизи*); примус у випадку порушення правил і вимог пожежної безпеки; нагляд і контроль за дотримання норм пожежної безпеки; норми техногенних і природних ризиків; розпорядження та приписи; сертифікація приладів протипожежного призначення; тендери;

– **економічні:** бюджетні субсидії та субвенції (*прямі асигнування з бюджетів*) на утримання підрозділів ДСНС; відшкодування збитків, заподіяних пожежами; кредитні ставки, митні тарифи, норми амортизації; кредитні (*пільгове кредитування, компенсація кредитних ставок*), податкові (*нульова чи мінімальна ставка оподаткування*) та інші пільги при впровадженні технологій, що істотно підвищують рівень пожежної безпеки; штрафи за перевищення нормативної величини рівня пожежної безпеки (неприпустимого ризику);

– **нормативно-правові:** Конституція України, Кодекси України, Закони України, Укази Президента України, постанови та рішення Верховної Ради України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти Міністерства внутрішніх справ України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та інших ЦОВВ, місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування; інструкції взаємодії підрозділів ДСНС, органів публічного управління, підрозділів (професійної, добровільної, виробничої) пожежної охорони; протипожежні норми та правила;

– **організаційні:** визначення порядку організації та діяльності органів публічного

управління в сфері пожежної безпеки; визначення числа оперативно-рятувальних і пожежних частин, а також їх штатний розпис і матеріально-технічне забезпечення; включення питань пожежної безпеки в державні цільові, регіональні та місцеві програми соціального-економічного розвитку; державна система моніторингу, спостереження, прогнозування та лабораторного контролю за станом пожежної безпеки; інформаційне забезпечення у сфері пожежної безпеки; перевірка готовності основної та спеціальної техніки, а також аварійно- та пожежно-рятувального обладнання; покладання функцій із забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій та інших суб'єктів господарювання незалежно від їх підпорядкування і форм власності на власників або на уповноважені ними органи (особи), а також на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які перебувають на території України; утворення на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях спеціальних комісій з ліквідації надзвичайних ситуацій (пожеж);

– соціально-психологічні: виховання; зауваження; листи з попередженням; моральне стимулювання; переконання; пропагування у суспільстві культури пожежної безпеки; соціальний діалог.

Висновки. Конкретизовано (у межах традиційних – адміністративних, економічних, організаційних, правових, соціально-психологічних – методів) перелік специфічних засобів державного управління пожежною безпекою, комплексне й зважене використання яких дозволить знизити ймовірність пожеж, а також зменшити кількість пожеж, загиблих і травмованих, економічних втрат і матеріальних збитків у випадку їх виникнення. Продовження наукових розвідок за даною проблематикою сприятиме подальшому покращанню параметрів пожежної безпеки.

Література:

1. Гулак О. В. Щодо питання реформування державної системи забезпечення пожежної безпеки лісів в Україні // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. (Серія "Юридична"). 2013. № 4. – С. 93–99.

2. Доманський В. А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки): дис. ... к.ю.н.: спец. 12.00.07 "Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право". Харків, 2004. – 24 с.

3. Ємельянов В. М., Петров П. П. Державне управління пожежною та техногенною безпекою підприємств на початку організації їх господарської діяльності // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". (Серія "Державне управління"). 2013. Т. 226. Вип. 214. – С. 7–10.

4. Мартин О. М. Пожежна безпека – складова національної безпеки: її суть та зв'язок з економічною безпекою // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. 2013. № 23.1. – С. 291–300.

5. Мельниченко О. А. Механізми державного управління реагування на пожежі: сутність і складові // Вісник Національного університету цивільного захисту України. (Серія "Державне управління"). 2016. № 2. – С. 302–309.

6. Мельниченко О. А. Пожежна безпека як об'єкт державного управління // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Дніпропетровськ: Вид-во ДРІДУ НАДУ, 2014. № 3. – С. 171–181.

7. Назаренко В. Ю. Організаційно-правове забезпечення державного управління пожежною безпекою в Україні: дис. ... к.держ.упр.: спец. 25.00.02 "Механізми державного управління". Харків, 2014. – 204 с.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЇХ ВИРІШЕННЯ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Постановка проблеми. В останні десятиріччя у світі виникло чимало проблем, які безпосередньо стосуються долі всього людства і вийшли на загальнопланетарний рівень. Від їх своєчасного розв'язання залежить існування цивілізації. Цього можна досягти лише спільними зусиллями всіх країн, міжнародних організацій.

Виклад основного матеріалу. Виникнення глобальних проблем пов'язане як з конкретною сферою життєдіяльності суспільства, так і з конкретним соціально-економічним середовищем, де реалізується та чи інша сфера діяльності людей. За такими ознаками глобальні проблеми поділяють на три сфери дії [3].

До першої сфери належать проблеми, які виникають у сфері взаємодії природи і суспільства. Серед них: надійне забезпечення людства сировиною, енергією, продовольством, збереження природного навколишнього середовища.

До другої сфери належать проблеми суспільних взаємовідносин, а саме: відносин між державами різних економічних устроїв, подолання економічної відсталості країн світу, локальні, регіональні та міжнародні кризи тощо.

Третя сфера - розвиток людини, забезпечення її майбутнього. Вона охоплює передусім проблеми пристосування сучасної людини до умов природного і соціального середовища, що змінюються під впливом науково-технічного прогресу, питання сучасної урбанізації, боротьби з епідеміями і захворюваннями.

Класифікація глобальних проблем за сферами дії не означає, що вони відокремлені одна від одної. Межі між сферами часто мають умовний характер, а окремі глобальні проблеми зумовлені процесами, що є результатом взаємодії, скажімо, не тільки природи і суспільства, а й взаємовідносин між державами. Наприклад, продовольча криза в цілому ряді малорозвинутих країн є результатом не тільки їхнього внутрішнього розвитку, а й специфічного поділу праці у світовій системі господарства, дисгармонії світових господарських зв'язків.

Найзагальнішою причиною загострення глобальних проблем, що характеризує технологічний спосіб виробництва, є швидке зростання народонаселення в останні десятиріччя, або демографічний вибух, який до того ж супроводжується нерівномірністю зростання населення в різних країнах та регіонах. Так, за 1 млн. років існування людської цивілізації населення планети становило 1 млрд. осіб. Зростання його кількості до 2 мільярдів було досягнуто через 120 років, а третій мільярд - через 32 роки (1960). Через 15 років (у березні 1916 р.) кількість населення Землі становила 4 млрд. осіб, п'ятий мільярд було досягнуто на початку 1989 р., тобто менш ніж за 13 років, а на початку XXI ст. кількість землян перевищила 6 млрд. чол. За прогнозами експертів ООН, до кінця 2100 р. кількість населення планети досягне 12-13 млрд. осіб [2].

Тому для багатьох країн першочерговою проблемою залишається продовольча. Низький рівень продуктивності праці, нестача коштів, малоземелля, відносна перенаселеність призводять до хронічного недоїдання, а то й голоду мільйонів людей у світі. Наприкінці XX ст. їх кількість становила 750 млн. чол. Проте перспективи тут на найближчі роки не дуже оптимістичні. За останнє десятиріччя XX ст. споживання пшениці на душу населення в світі зменшилося на 10%. Починаючи з 70-х років XX ст, виробництво продовольства на душу населення в Африці щороку зменшується на 1% [1].

Значними темпами на планеті зростає використання паливно-енергетичних і сировинних ресурсів, які є важливою передумовою і фактором економічного зростання, прогресу продуктивних сил, фактором природокористування.

Тому можливості запобігання загостренню проблеми містяться у пошуках альтернативних джерел енергії. На них і зосереджені зусилля багатьох вчених з багатьох країн світу. Саме в цьому секторі аграрного ринку Україна повинна сказати своє вагоме

слово: вона має величезний селекційний потенціал та сприятливі кліматичні умови для того, щоб вирощувати енергетичні культури.

З розвитком цивілізації гостро постала проблема охорони навколишнього середовища, яка пов'язана з прискоренням науково-технічного прогресу, який створює можливості для посилення людського впливу на екологію. Найважливішими ознаками екологічної кризи є передусім глобальні зміни клімату та виникнення парникового ефекту. Внаслідок безпрецедентних масштабів впливу людини на навколишнє середовище (потужність світової індустрії нині подвоюється щоп'ять років [2]), використання у процесі виробництва всіх елементів біосфери (повітря, води, рослинного і тваринного світу) озонний шар планети знищується, забруднюються земельні ресурси через надмірне застосування засобів захисту рослин та мінеральних добрив, що приводить до погіршення якості продуктів харчування.

Висновки. Таким чином, при аналізі глобальних проблем сучасності слід враховувати загальні закономірності та тенденції розвитку продуктивних сил, впливу на них НТР, соціальні та екологічні фактори. За цих умов оптимальне розв'язання глобальних проблем потребує поєднання науково-технічних і соціально-політичних, економічних складових у єдиний глобальний механізм, основу якого, становитимуть узгоджені колективні дії усіх членів світової спільноти, в незалежності від рівня їх розвитку. Координація цих зусиль сторін, що беруть участь у розв'язанні глобальних проблем, повинна, в тому числі ґрунтуватись на пріоритетності розвитку світового аграрного сектору, як основи вирішення багатьох сучасних загроз для цивілізації.

Література:

1. Максимова М. В XX век – со старыми и новыми проблемами // МЭ и МО. – № 10. – 1998. – С. 9.
2. Мочерний С.В. Економічна теорія: Посібник для студентів вищих закладів освіти. – К. : Видавничий центр „Академія”, 1999. – 592 с.
3. Основи економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Г.Н. Климко, В.П. Нестеренко, Л.О. Каніщенко та ін.; За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Вища шк. – Знання, 1997. – 743 с.

Пивоваров К. В.

СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ЩОДО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Постановка проблеми. За період незалежності в Україні створені засади розвитку контролю в державному управлінні. Проте наявність розгалуженої системи контролюючих органів ще не забезпечує її ефективність. Крім того, недосконалість законодавчих і нормативних актів, їх неузгодженість призводить до недостатньо аргументованого розподілу контрольних повноважень між різними контролюючими органами, дублювання контрольних заходів, надмірного перевантаження перевірки і ревізіями одних об'єктів і безконтрольності інших. З поміж іншого, недостатня визначеність способів взаємодії контролюючих структур перешкоджає належному здійсненню заходів щодо відслідковування реформаторських процесів у суспільстві.

Очевидно, що і використання застарілих форм і технологій проведення державного контролю не дає змоги сьогодні державі оперативно й ефективно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, забезпечувати концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках фінансової діяльності, що призводить до зниження ефективності контрольних функцій держави.

Виклад основного матеріалу. Встановлено, що загальними тенденціями у процесі реалізації державного контролю багатьох зарубіжних країн є: утворення та поступова автономізація департаментів, відділів та груп аудиту адміністративної

діяльності; наявність в галузевих міністерствах власних контрольних органів; контроль рахунковими відомствами не лише державного сектору, а й фінансової діяльності благодійних фондів, приватного сектору соціального страхування, монополій, а також політичних партій; проведення рахунковими відомствами поряд із перевітками державних витрат аудиту дохідної частини бюджету; економія бюджетних витрат котра стає основним аспектом діяльності контролюючих органів; чітке визначення повноважень контролюючих органів; співпраця контролерів з підконтрольними організаціями у напрямку виправлення виявлених недоліків, надання консультативної допомоги.

Зазначено, що серед основних особливостей здійснення державного контролю у зарубіжних країнах є: дотримання норм єдиного міжнародного нормативного документа у сфері державного фінансового контролю; пересування відповідальності за скоєння економічних злочинів з окремих посадових осіб на керівників; функціонування спеціальних органів, які контролюють всю роботу державного апарату, а не лише бюджетно-фінансові питання; відсутність державного фінансового контролю у формі інспектування; функціонування державної фінансової інформаційної системи, яка надає органам влади і управління оперативну та достовірну інформацію про стан державних фінансів, дозволяючи тим самим забезпечити ефективне управління ними; забезпечення активної участі держави у міжнародних відносинах для набуття досвіду побудови структури та організації контролю у галузі державного управління; налагодження системи найму кваліфікованого персоналу, його навчання та мотивації.

Відмічено, що в державному управлінні багатьох країн намітилась чітка тенденція до переходу від контролю за додержанням достатньо формалізованих процедур діяльності державних структур до контролю ефективності виконання окремих програм та проектів в сфері державного управління.

Здійснюючи системний аналіз досвіду зарубіжних країн щодо розвитку системи контролю в державному управлінні, виявлено, що цінним досвідом з точки зору його імплементації у національне законодавство України є наявність територіальних підрозділів, які, залежно від форми державного устрою країни, повністю або частково підпорядковані верхній контрольній установі, проте в цілому зберігають самостійність у виконанні функцій та зосереджені на контролі витрачання коштів місцевих бюджетів і використанні державного майна.

Доведено перспективність впровадження зарубіжного досвіду стосовно: введення системи сертифікації державних контролерів, для чого організувати сертифікаційну комісію при Рахунковій палаті України; забезпечення єдиного стандарту якості в підготовці кадрів для контролюючих органів; відсутності централізованого підходу до вироблення стандартів та методик здійснення контрольної діяльності. Відтак, обов'язком кожної державної структури має бути не тільки створення власної системи контролю, а й забезпечення її комплексом норм і стандартів. Такий підхід дозволить кожній державній установі створити досить ефективну вузько спеціалізовану систему контролю, яка перевірятиме комплекс параметрів, необхідний для успішного функціонування даної установи.

Доведено, що розглядаючи контроль як важливу функцію державного управління, при побудові системи контролю та його здійсненні слід виходити із загальних принципів державного управління (законності, централізму, планової організації діяльності, професіоналізму). Разом з тим, розглядаючи її у якості самостійної функції органів контролю, виходячи зі специфіки якої дає змогу виділити її з числа інших функцій управління, вона керується властивими їй принципами, що доповнюють, конкретизують загальні принципи управління.

Встановлено, що переважна більшість принципів є застарілими, їх тлумачення не розкриває поліморфної сутності контролю, а також не сприяє трансформації системи державного контролю, скоординованому розвитку зовнішнього та внутрішнього контролю у сфері державного управління.

Обґрунтовано доцільність розвитку системи контролю в державному управлінні на основі принципів: компаративності; превентивності контрольних дій; зкоординованості; самодостатності системи контролю; ендогенності контролю;

синергізму системи контролю; оптимальності контрольних дій.

Наголошено на тому, що здійснення державного контролю у різних сферах та щодо різних об'єктів вимагає і застосування різних видів та організаційних методів й форм такого контролю. Серед проблем застосування таких методів контролю як ревізії і перевірки, пов'язаних з їх ретроспективним характером зазначено наступні: використання ревізій і перевірок для встановлення фактів порушень фінансово-бюджетної дисципліни, а не виявлення можливих їх причин та способів уникнення цих порушень; значний часовий термін між прийняттям управлінських рішень чи здійсненням фактів витрачання бюджетних коштів, що ускладнює, і навіть унеможлиблює усунення фінансових порушень та їх негативних наслідків; низька оперативність, дієвість та ефективність застосування таких методів. Доведено, що більш перспективним, порівняно з ревізіями і перевітками, націленим на майбутнє є аудит як метод попереднього та поточного державного контролю.

Визначено, що критеріями ефективності є ознаки, межі, сторони прояву управління, за допомогою яких можна визначити рівень і якість контролю, його відповідність потребам та інтересам суспільства. Критерії повинні не тільки адекватно відображати ступінь досягнення стратегічної мети контролю, а ще й бути вимірним.

Обґрунтовано, доцільність використання критеріїв, які оцінюють діяльність органу, що контролює. До них віднесено: критерій інтенсивності діяльності; критерій динамічності діяльності. До факторів, що визначають ефективність системи контролю в державному управлінні, передусім віднесено: рівень інформаційного забезпечення контролювання; рівень фінансового забезпечення системи контролю; рівень матеріально-технічного забезпечення системи контролю; рівень кадрового забезпечення системи контролю.

Доведено, що шлях до підвищення ефективності системи державного контролю лежить через удосконалення її методології та організації, які потрібно деталізувати відповідно до особливостей функціонування державних структур.

Зазначено, що оцінка ефективності державного фінансового контролю повинна здійснюватися, враховуючи такі принципи: комплексного підходу, орієнтованого на кінцевий результат; функціональності; орієнтованості контролю на майбутнє, а не тільки на минуле; концептуальності контролю.

Висновки. Підкреслено, що ефективність системи державного контролю може бути забезпечена, якщо зовнішній та внутрішній контроль будуть своєчасними та об'єктивними, чітко регламентованими, орієнтованими на кінцевий результат, що забезпечить виконання визначених завдань та досягнення цілей соціально-економічного розвитку. Важливе місце при цьому займає формування інституційного забезпечення, встановлення правового статусу інституцій, чітке визначення прав і обов'язків, методів і форм контрольних заходів у сфері державного управління.

Література:

1. Пінькас Г. Фінансовий контроль: проблеми визначення категорії / Г. Пінькас // Економічний простір. – 2011. – № 48/2. – С. 150–158.
2. Письмаченко Л. Контролінг в органах державної влади і органах місцевого самоврядування / Л. Письмаченко. – К. : НАДУ, 2008. – 72 с.

Шведун В. О.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Постановка проблеми. Ситуація, що складається в Європі в сучасних умовах, є унікальною. Вперше в історії континенту немає прямої конфронтації та ворожих одне до одного військово-політичних союзів. За підсумками першого десятиліття XXI століття

Європейський союз є найбільшим інтеграційним об'єднанням у світі не тільки за кількістю країн-учасниць, але і за ступенем розвитку інтеграційних процесів. Відповідно, особливої актуальності набуває розвиток європейської політики безпеки й оборони.

Виклад основного матеріалу. Європейська політика безпеки й оборони (ЄПБО) повинна забезпечити Європейському Союзу можливість розширення його цивільних і військових потужностей у сферах кризового управління і запобігання конфліктів на міжнародному рівні і тим самим зробити внесок у справу збереження миру і міжнародної безпеки згідно з положеннями Статуту ООН. Європейська політика безпеки й оборони не включає в себе створення європейської армії та розвивається за погодженням з НАТО [2].

У Маастрихтському договорі, який було укладено в 1992 р., уперше були позначені відповідальність Європейського Союзу у сфері політики безпеки і можливість ведення спільної політики безпеки. Після набуття чинності Амстердамського договору (1999 р.) у Договір про Європейський Союз (глава V) були включені нові завдання. Вони охоплюють гуманітарну допомогу та рятувальні операції, заходи по збереженню миру і застосування військової сили для подолання криз, включаючи миротворчі заходи. Ці заходи цивільного та військового характеру, що застосовуються при кризовому управлінні, доповнюються засобами запобігання конфліктів в межах Європейської політики безпеки і оборони. Комітет з політики і безпеки, Військовий комітет ЄС та Військовий штаб ЄС є довгостроковими політичними і військовими об'єднаннями для реалізації незалежної й оперативної оборонної політики Співтовариства. На засіданні Європейської Ради в Гельсінкі в грудні 1999 р. було додатково визначено, що ЄС повинен при необхідності бути в змозі протягом 60 днів ввести в дію збройні сили в складі до 60 000 осіб і підтримувати їх бойову готовність протягом мінімум одного року [1].

На засіданні Європейської Ради в Гетеборзі (червень, 2001 р.) було оголошено про намір збільшення цивільних і військових потужностей ЄС у сферах запобігання конфліктів і кризового управління.

У Ницькому договорі (2001 р.) операції з подолання криз передаються у відання Комітету з політики і безпеки, який при цьому діє під керівництвом Ради.

Висновки. Таким чином, досягнувши безпрецедентних результатів по створенню єдиного економічного і валютного простору, ЄС більшою мірою поглиблює військово-політичне співробітництво, знаходячи власну оборонну ідентичність.

Література:

1. Юрьева Т. Европейский Союз в системе европейской безопасности / Т. Юрьева // Расширение Европейского Союза и Россия : М., 2005. – С. 191–213.
2. Сербина А. С. Общая внешняя политика и политика безопасности ЕС – испытание Востоком / А. С. Сербина // Вестник Томского государственного университета. – № 324. – С. 196–200.

Шевчук О. Р.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЖЕЖНОЮ БЕЗПЕКОЮ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Державне управління пожежною безпекою є складовим елементом загальної системи державного управління в Україні. Метою державного управління пожежної безпеки є забезпечення динамічно стійкого стану, за якого об'єктивно відсутні, виключені чи попереджені пожежі, їх причини та джерела. Пожежна безпека в Україні задекларована як одне із функціональних зобов'язань держави, а отже, й органів державного управління.

Державне управління пожежною безпекою спрямоване на суспільні процеси, свідомість і волю людей та є поєднанням державного й суспільного переконання та примусу, що реалізується посередництвом застосування до об'єктів суспільних відносин відповідних заходів примусу, що складаються при функціонуванні державного управління пожежною безпекою.

Виклад основного матеріалу. Першим фундаментальним дослідженням у галузі державного управління, присвяченим проблемам державного управління пожежною безпекою в Україні стали праці О. Труша, який, досліджуючи процес державного управління надзвичайними ситуаціями та механізми формування структури органів і підрозділів державної пожежної охорони, здійснив наукове обґрунтування та методичне забезпечення побудови раціональних структур державного управління попередженням і ліквідацією надзвичайних ситуацій на прикладі діяльності органів і підрозділів Державної пожежної охорони територіального рівня.

Функціонування державного управління взагалі й державного управління пожежною безпекою зокрема в умовах фінансової кризи, політичної нестабільності й економії бюджетних коштів призводить до втрати дієвості застосування механізмів державного управління.

Особливо це стосується проблеми забезпечення пожежної безпеки, адже той факт, що єдиний реальний механізм забезпечення захисту населення, довкілля та небезпечних об'єктів, об'єктів підвищеної небезпеки, об'єктів з масовим перебуванням людей і населених пунктів від пожеж, підвищення протипожежного захисту та створення сприятливих умов для реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки був достроково припинений і втратив чинність, говорить про недієздатність і безвідповідальність держави у сфері, що за умов мирного часу відіграє чи не найбільшу роль у процесі функціонування суспільства.

Отже, виникає потреба використання нових методів у сфері забезпечення пожежної безпеки, спрямованих на розвиток організаційно-правового забезпечення державного управління пожежною безпекою.

На нашу думку, таким методом може бути запровадження ризик-орієнтованого підходу в процесі державного управління пожежною безпекою. Це пояснюється тим, що найбільш повна сукупність послідовних заходів антиризикової діяльності, застосування яких має комплексний, системний характер, у сучасній науковій теорії та практиці визначається терміном англійського походження – ризик-менеджмент (risk management), тобто управління ризиками в його найширшому розумінні, а саме як процес вибору оптимальної з економічного погляду структури інструментів впливу на ризики та їх наслідки. Ризик-менеджмент як система охоплює три послідовні етапи: аналіз ризику (діагностика або ідентифікація ризиків) – кваліфікація; оцінювання ризиків кількісними методами – квантифікація; визначення послідовності [1].

Сам процес ризик-менеджменту можна визначити як систематичне використання наявних у розпорядженні менеджерів методів, способів і прийомів для вирішення завдань, що стосуються ризиків (установлення контексту, аналізу (виявлення й оцінки), впливу, моніторингу та комунікації).

Управління ризиками є ітеративним процесом із чітко визначеними етапами, за допомогою якого керівництво може уявити ризики, із якими стикається їхня організація.

Розглянемо основні етапи процесу управління ризиком:

- установлення контексту ризику;
- аналіз (виявлення й оцінка) ризику;
- ранжування та відбір ризиків;
- вплив на ризик (вибір методів і стратегій)

Установлення контексту ризику – на цьому етапі визначають стратегічну та тактичну мету компанії.

Аналіз ризику – етап, мета якого одержати потрібну інформацію про структуру,

властивості об'єкта та наявні ризики. Зібраної інформації має бути достатньо для того, щоб приймати адекватні рішення на подальших стадіях. Аналіз передбачає виявлення ризиків (інколи – факторів ризиків, тобто певних подій і обставин) і їх оцінку. Виявляючи ризики (якісна складова), визначають усі ризики, властиві системі, що досліджується.

Головне тут – не пропустити важливих обставин і докладно описати всі істотні ризики. Оцінка – це кількісний опис виявлених ризиків, у процесі якого визначають такі їх характеристики, як імовірність і розмір можливих наслідків. Водночас формують набір сценаріїв розвитку несприятливих ситуацій.

Для різних ризиків можна побудувати функції розподілу ймовірності настання наслідків залежно від їх розміру.

Висновки. Виявлення й оцінка тісно пов'язані між собою, і не завжди можна розділити їх на самостійні частини загального процесу. Більш того часто аналіз іде в двох протилежних напрямках – від оцінки до виявлення й навпаки. У першому випадку вже зафіксовано збитки, тому слід виявити їх причини. У другому випадку на основі аналізу системи виявляють ризики та можливі наслідки.

Ранжування й відбір ризиків – визначення ступеня важливості ризиків для компанії та порядку, у якому ними буде займатися компанія. Критерієм може бути порівняння наслідків з прибутком, доходом і активами компанії.

Вплив на ризик – застосування конкретних способів впливу на ризики компанії для нейтралізації їх наслідків. Усі заходи щодо управління ризиком можна поділити на ті, що застосовувалися до подій або після подій. Перші, як випливає з назви, планують і здійснюють завчасно, а другі – після того, як непередбачена подія вже відбулася.

До заходів, до подій, відносять: страхування, самострахування, попереджувальні організаційно-технічні, юридичні, договірні й інші заходи для передачі ризику. Заходи, які застосовувалися після подій, – це одержання ресурсів на ліквідацію збитків у вигляді фінансової допомоги, позик тощо.

Науковці наголошують, що “процес державного регулювання у сфері управління ризиком повинен включати: оцінку збитків і прогноз ризиків та зниження їх рівня до прийняттого [2]”. Звідси управління ризиками – це необхідна умова ефективного управління сучасними складними системами та складний процес прийняття рішень і здійснення відповідних заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого рівня ризику. При цьому в контексті нашого дослідження метою управління ризиками має бути забезпечення стійкого розвитку взагалі та пожежної безпеки зокрема.

Література:

1. Труш О.О. Функціональна система управління державної пожежної охорони України / О.О. Труш // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2003. – № 2 (17) : У 2-х ч. – Ч. 2. – С. 225–233.
2. Назаренко В.Ю. Підходи до державного управління пожежною безпекою в Україні / В.Ю. Назаренко, О.О. Труш // Формування ефективних механізмів державного управління та менеджменту в умовах сучасної економіки: теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15 листопада 2013 р. / за ред. В.М. Огаренка, А.О. Монаєнка та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2013. - С. 259-262.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Александрович А. Р. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Алієва П. І. – здобувач ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Андронов В. А. – проректор з наукової роботи – начальник науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України, д.тех.н., проф., м. Харків

Барабаш Г. О. – доцент кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту, к.ю.н., доц., м. Харків

Барило О. Г. – старший науковий співробітник наукового відділу Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.тех.н., с.н.с., м. Київ

Барковець А. І. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Баховець А. І. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Бейлін М. В. – професор кафедри гуманітарних наук Харківської державної академії фізичної культури, д.філос., к.т.н, доц., с.н.с., м. Харків

Биркович В. І. – доцент кафедри менеджменту туристичного та готельно-ресторанного бізнесу Ужгородського торговельно-економічного інституту КНТУ, к.держ.упр., доц., м. Ужгород

Биркович Т. І. – завідувач кафедри державного управління і права Київського університету культури, д.держ.упр., доц., м. Київ

Бізікін М. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Білека А. А. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, к.ю.н., доц., м. Черкаси

Біляєва Д. І. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Бойко О. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Бондаренко А. І. – начальник управління перевірок з окремих питань Департаменту податкового та митного аудиту Державної фіскальної служби України, к.держ.упр., м. Київ

Бондарчук Н. В. – професор кафедри обліку, аудиту та УФЕБ Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, д.держ.упр., проф., м. Дніпро

Бугрименко С. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Бутник О. О. – доцент кафедри правознавства Київського національного університету культури і мистецтв, к.держ.упр., доц., м. Київ

Вавренюк С. А. – викладач кафедри піротехнічної та спеціальної підготовки Національного університету цивільного захисту, к.держ.упр., м. Харків

Валенков В. Є. – здобувач Чорноморського національного університету ім. П. Могили

Васильєв І. О. – професор кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.ю.н., м. Київ

Волченко К. Ю. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Волянський П. Б. – професор кафедри державної служби, управління та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, д.держ.упр., доц., м. Київ

Гаваза А. О. – викладач кафедри організації управління у надзвичайних ситуаціях Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Газнюк Л. М. – завідувач кафедри гуманітарних наук Харківської державної академії фізичної культури, д.філос., проф., м. Харків

Голуб М. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Голубішин О. М. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Гончарук Н. Л. – викладач кафедри Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ

Горбаченко Ю. М. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, к.і.н., доц., м. Черкаси

Гордієнко М. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Горінова В. В. – старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Губенко А. О. – ад'юнкт ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Гудович О. Д. – доцент кафедри управління у надзвичайних ситуаціях Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.тех.н., доц., с.н.с., м. Київ

Гуляєв А. Р. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Дацій Н. В. – професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління, д.держ.упр., проф., м. Київ

Дацій О. І. – в.о. ректора Академії муніципального управління, д.е.н., проф., м. Київ

Демчук Н. І. – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, д.е.н., проф., м. Дніпро

Денисюк О. В. – начальник фінансового відділу Управління Служби безпеки України в Харківській області, м. Харків

Дегтяр А. О. – завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківської державної академії культури, д.держ.упр., проф., м. Харків

Дегтяр О. А. – доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, д.держ.упр., м. Харків

Домбровська С. М. – начальник навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Древаль Ю. Д. – професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Дулгерова О. М. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, к.і.н., доц., м. Черкаси

Ель-Шаманді С. Х. – здобувач кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, м. Харків

Євсюков О. П. – професор кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.психол.н., доц., м. Київ

Желіховський А. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Заплатинський В. М. – доцент кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту України, PhD, доц., почесний професор, м. Київ

Зарочінцева А. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Зубков Д. М. – слухач Національного університету цивільного захисту України,

м. Харків

Іванченко Г. В. – здобувач Чорноморського національного університету ім. П. Могили

Ісай Л. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Калюжний В. С. – ад'юнкт ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Карпеко Н. М. – здобувач ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Карпець Л. А. – завідувач кафедри української та іноземних мов Харківської державної академії фізичної культури, д.філос.н., доц., м. Харків

Кішінець А. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Клейшмидт Ю. В. – здобувач ННВЦ Національного університету цивільного захисту України

Коваль А. М. – студент Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпро

Ковальчук В. Г. – завідувач кафедри менеджменту та бізнесу Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи», д.держ.упр., доц., м. Харків

Коврегін В. В. – перший проректор Національного університету цивільного захисту України, к.тех.н., доц., м. Харків

Коленко В. В. – провідний фахівець відділу зв'язків із ЗМІ та роботи з громадськістю Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Колєнов О. М. – заступник начальника кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Коновалова О. О. – доцент кафедри валеології Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, к.біол.н., доц., м. Харків

Константинов О. О. – здобувач Академії муніципального управління, м. Київ

Котко Д. М. – Національний університет фізичного виховання і спорту України, д.мед.н., доц., м. Київ

Котовенко Д. І. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Кравців С. Я. – викладач-методист відділу науково-методичного забезпечення професійної освіти науково-методичного центру навчальних закладів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, м. Харків

Кришталь Т. М. – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, д.е.н., доц., м. Черкаси

Крюков О. І. – професор кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Кучин С. П. – старший науковий співробітник наукового відділу з проблем державної безпеки ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, к.е.н., доц., м. Харків

Лагутін В. Л. – ад'юнкт ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Ладна О. Б. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Левчук В. Г. – директор Інституту післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, к.філос.н., доц., м. Харків

Литвиновський Є. Ю. – науковий співробітник відділу Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.пед.н., с.н.с., м. Київ

Лопушинський І. П. – завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, д.держ.упр., проф., заслужений працівник освіти України, м. Херсон

Лукиша Р. Т. – здобувач ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Луценко Т. О. – викладач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Ляшевська О. І. – доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Ляшенко О. В. – бакалавр освітнього напрямку підготовки «Здоров'я людини» філософського факультету групи ОВ-41 Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, м. Харків

Мазуренко В. І. – професор кафедри організації управління у надзвичайних ситуаціях Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.військ.н., доц., м. Київ

Майстро Р. Г. – доцент кафедри економіки та маркетингу Національного технічного університету Харківський політехнічний інститут», к.е.н., доц., м. Харків

Майстро С. В. – завідувач кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Марусіна К. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Марценюк О. О. – доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів, к.держ.упр., м. Дніпро

Марчук С. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Мельниченко О. А. – професор кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Мірко Н. В. – старший науковий співробітник науково-дослідного відділу з проблем навчання населення та освітніх інноваційних технологій Науково-методичного центру мережі освітніх установ цивільного захисту Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.держ.упр., м. Київ

Мірошниченко Р. В. – здобувач ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Місяйло О. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Молодика В. М. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Мороз В. М. – професор кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», д.держ.упр., доц., м. Харків

Мосов С. П. – директор з науково-технічного розвитку ТОВ «Аерокосмічне агентство МАГЕЛЛАН», д.військ.н., проф., м. Черкаси

Немченко О. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Новікова Є. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Обрусна С. Ю. – професор кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, д.ю.н., доц., м. Черкаси

Огороднік Б. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Огороднік М. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Олійник А. М. – бакалавр освітнього напрямку підготовки «Здоров'я людини» філософського факультету групи ОВ-41 Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, м. Харків

Омаров Е. О. – докторант ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Орленко Я. Ю. – провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем державної безпеки ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., м. Харків

Осадча О. І. – доцент кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту України, к.біол.н., м. Київ

Павленко О. О. – професор кафедри публічного управління та митного адміністрування; завідувач кафедри іноземних мов та професійної мовної підготовки Університету митної справи та фінансів, д.пед.н., м. Дніпро

Пасинчук К. М. – викладач кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, к.пед.н., м. Черкаси

Пащенко О. С. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Переверзін Ю. П. – старший науковий співробітник наукового відділу Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.війс.н., доц., м. Київ

Пенов В. В. – викладач кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова, м. Одеса

Пивоваров К. В. – науковий співробітник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Писклакова О. О. – доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту, к.т.н., доц., м. Харків

Плеханов Д. О. – завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Інституту державного управління Чорноморського національного університету ім. П. Могили, д.держ.упр., доц., м. Миколаїв

Плотка Л. В. – аспірант Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету, м. Дніпро

Повелиця Н. П. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Покотило О. В. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Покотило О. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Полковниченко Д. Ю. – начальник навчальної пожежно-рятувальної частини Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Полторак С. Т. – Міністр оборони України, к.пед.н., проф., м. Київ

Помаза-Пономаренко А. Л. – провідний науковий співробітник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., м. Харків

Помогайбо Б. В. – аспірант Академії муніципального управління, м. Київ

Пономаренко В. І. – офіцер Східного територіального юридичного відділу Міністерства оборони України, м. Харків

Потеряйко С. П. – старший науковий співробітник наукового відділу Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.війс.н., доц., м. Київ

Приходько Р. В. – заступник начальника кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, к.держ.упр., доц., м. Харків

Разумей Г. Ю. – доцент кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів, к.держ.упр., м. Дніпро

Романюк Н. М. – науковий співробітник науково-дослідного відділу з проблем навчання населення та освітніх інноваційних технологій Науково-методичного центру мережі освітніх установ цивільного захисту Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Ромін А. В. – начальник факультету пожежної безпеки Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., доц., м. Харків

Роміна А. А. – курсант факультету пожежної безпеки Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Руденко С. Ю. – начальник магістратури Національного університету цивільного захисту України, к.тех.н., м. Харків

Садковий В. П. – ректор Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., проф., м. Харків

Севаст'янова А. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Середа Ю. П. – старший науковий співробітник Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Соболь О. М. – начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, д.тех.н., с.н.с., м. Харків

Соколовський І. П. – старший викладач кафедри організації управління у надзвичайних ситуаціях Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, м. Київ

Стельмащук Ю. І. – аспірант Академії муніципального управління, м. Київ

Степанов В. Ю. – декан факультету управління та бізнесу Харківської державної академії культури, д.держ.упр., проф., м. Харків

Стеценко І. М. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Стрельцов В. Ю. – начальник наукового відділу з проблем державної безпеки ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, д.держ.упр., доц., м. Харків

Суліменко В. П. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Суліменко К. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Татаренко М. Г. – магістрант Київського університету культури, м. Київ

Терент'єва А. В. – завідувач кафедри державної служби, менеджменту та навчання за міжнародними проектами Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, д.держ.упр., проф., с.н.с., м. Київ

Тимченко Г. М. – директор Центру електронного навчання Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, к.біол.н., доц., м. Харків

Тищенко В. О. – доцент кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління у сфері цивільного захисту, к.держ.упр., доц., м. Київ

Тогобицька В. Д. – начальник юридичного сектора Національного університету цивільного захисту України, к.психол.н., м. Харків

Удовиченко Н. М. – доцент кафедри медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, к.держ.упр., м. Харків

Фінкель Я. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Харламова Ю. Є. – викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Хмиров І. М. – старший викладач кафедри наглядово-профілактичної діяльності факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, к.психол.н., м. Харків

Хмирова А. О. – ад'юнкт ННВЦ Національного університету цивільного захисту

України, м. Харків

Ченцов В. В. – перший проректор Університету митної справи та фінансів, д.і.н., д.держ.упр, проф., м. Дніпро

Череповець К. А. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Чой Кванг Сун – візитор-професор кафедри іноземних мов та професійної мовної підготовки Університету митної справи та фінансів, д-р філософії, Республіка Корея

Чорний С. В. – студент Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Чубань В. С. – доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України, к.е.н., доц., м. Черкаси

Чубіна Т. Д. – завідувач кафедрою суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д.і.н., проф., м. Черкаси

Чухно І. А. – доцент кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, к.держ.упр., доц., м. Харків

Шведун В. О. – начальник наукового відділу з проблем управління у сфері цивільного захисту ННВЦ Національного університету цивільного захисту України, к.е.н., с.н.с., м. Харків

Шевцов С. М. – викладач кафедри спортивної медицини Національного університету фізичного виховання і спорту України, м. Київ

Шевчук О. Р. – здобувач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Шепель А. Є. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Щепанський Е. В. – професор кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права, к.е.н., доц., м. Хмельницький

Юзькова О. І. – аспірант Таврійського національного університету, сертифікований консультант з управління, президент Всеукраїнської асоціації консультантів з управління, викладач Міжнародного інституту менеджменту, м. Київ

Юрченко О. О. – слухач Національного університету цивільного захисту України, м. Харків

Яценко О. А. – доцент кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України, к.е.н., доц., м. Харків

ЗМІСТ

Секція 1

Механізми формування та реалізації державної політики у сфері реформування вищої освіти.....	3
<i>Алієва П. І.</i> Формування управлінських засад розвитком міжнародного співробітництва вищих навчальних закладів України.....	3
<i>Бізікін М. С.</i> Національний брендинг як технологія формування міжнародного іміджу країни.....	5
<i>Губенко А. О.</i> Державні механізми виховного потенціалу вищого навчального закладу.....	7
<i>Домбровська С. М.</i> Основні пріоритети державної політики у сфері освіти.....	8
<i>Зарочінцева А. О.</i> Сутність молодіжної політики як сфери державного управління.....	9
<i>Карпеко Н. М.</i> Особливості організаційно-економічного механізму в загальній середній освіті в сільській місцевості.....	11
<i>Лопушинський І. П.</i> До питання законодавчого врегулювання підготовки державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».....	13
<i>Полторак С. Т.</i> Механізми формування сучасної військової освіти.....	17
<i>Руденко С. Ю.</i> Модернізація системи управління якістю надання освітніх послуг у закладах вищої освіти.....	19
<i>Хмирова А. О.</i> Механізми забезпечення виховного простору в теорії і практиці вищої освіти.....	21

Секція 2

Державні механізми забезпечення якості вищої професійної освіти.....	23
<i>Биркович Т. І., Татаренко М. Г.</i> Особливості державного регулювання якістю вищої освіти України щодо отримання ступеня магістр.....	23
<i>Бутник О. О.</i> Модернізація системи державного контролю за якістю сфери вищої освіти в Україні.....	24
<i>Вавренюк С. А.</i> Виховні функції фізичної культури і спорту серед студентської молоді.....	26
<i>Іванченко Г. В.</i> Концепт модернізації кадрової політики України у системі державного управління.....	29
<i>Кришталь Т. М., Пасинчук К. М.</i> Організаційно-педагогічні заходи забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців з пожежної безпеки в умовах реформування вищої освіти в Україні.....	30
<i>Луценко Т. О.</i> Інтеграційні процеси у сфері науки й освіти.....	32
<i>Мірошниченко Р. В.</i> Державна політика у сфері екологічної освіти молоді України.....	34
<i>Мороз В. М.</i> Рівень розвитку системи вищої освіти як підґрунтя для формулювання змісту державно-управлінських рішень в освітянській сфері.....	35
<i>Переверзін Ю. П.</i> Досвід підготовки офіцерських кадрів у провідних країнах світу....	37

<i>Садковий В. П.</i> Механізми забезпечення якості неперервної освіти.....	40
<i>Тимченко Г. М., Ляшенко О. В., Пеню В. В.</i> Інноваційні технології навчання здоров'ю в системі підготовки фахівців зі «Здоров'я людини».....	42
<i>Хмиров І. М.</i> Особливості державного регулювання європейського співробітництва вищої освіти України.....	44
<i>Ченцов В. В., Разумей Г. Ю.</i> Міжнародні стандарти підготовки фахівців з митної справи.....	45
<i>Юзькова О. І.</i> Інноваційні технології в підготовці кваліфікованих керівників у сфері державного управління.....	47
<i>Martcenyk O. O.</i> The forming of the core competency model in management.....	49

Секція 3

Державне регулювання розвитку дистанційної освіти для підготовки конкурентоспроможних фахівців.....	51
<i>Калюжний В. С.</i> Механізми формування та розвитку дистанційної освіти в Україні.....	51
<i>Карпець Л. А.</i> Роль мультимедійних технологій в освітній діяльності.....	53
<i>Левчук В. Г.</i> Розвиток сучасного e-learning: місце у системі навчання класичного університету.....	55
<i>Левчук В. Г., Тимченко Г. М.</i> Проблеми інформатизації освітнього процесу та дистанційне навчання в класичному університеті.....	57
<i>Павленко О. О., Чой Кванг Сун</i> Чи може STEM-освіта стати актуальним інструментом формування компетентностей сучасного конкурентоспроможного фахівця?.....	59
<i>Романюк Н. М.</i> Інформаційні технології в освітньому просторі сфери цивільного захисту.....	61
<i>Серета Ю. П.</i> Використання інтерактивних методів навчання.....	63
<i>Тимченко Г. М., Коновалова О. О., Олійник А. М.</i> Використання медіа-сервісів для пропаганди здорового способу життя.....	65
<i>Тогобицька В. Д.</i> Державне регулювання інформаційного забезпечення сфери закупівель.....	66

Секція 4

Механізми державного управління в соціальній сфері.....	68
<i>Александрович А. Р.</i> Підприємницька діяльність як об'єкт державного регулювання	68
<i>Бейлін М. В.</i> Інноваційні процеси у новій технологічній парадигмі.....	69
<i>Бондарчук Н. В., Плотка Л. В.</i> Зміст та принципи формування державної соціальної політики.....	71
<i>Бугрименко С. О.</i> Ключові аспекти державного управління туристичною індустрією..	73
<i>Валенков В. Є.</i> Удосконалення державного управління розвитком соціальної сфери..	74
<i>Голуб М. В.</i> Функціональне забезпечення державного регулювання рекламної діяльності.....	75
<i>Гордієнко М. В.</i> Організаційно-правові засади державної політики щодо впровадження електронного врядування в Україні.....	76

<i>Дацій Н. В.</i> Управлінське консультування споживачів залежно від специфіки діяльності підприємств.....	78
<i>Дацій О. І.</i> Формування механізму державно-приватно-громадського партнерства в системі забезпечення та підтримки розвитку територіальних громад.....	80
<i>Дегтяр А. О.</i> Інформаційні технології в організації інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів публічного управління.....	82
<i>Демчук Н. І., Коваль А. М.</i> Державне регулювання банківського сектора України...	84
<i>Денисюк О. В.</i> Особливості функціонування механізму державного регулювання фінансового сектора України.....	86
<i>Клейшмидт Ю. В., Стрельцов В. Ю.</i> Громадський і державний контроль у сфері захисту суспільної моралі.....	88
<i>Ковальчук В. Г.</i> Методологічний аспект системного моделювання процесів прийняття управлінських рішень.....	89
<i>Коленко В. В., Помаза-Пономаренко А. Л.</i> Громадська комунікація як основа ефективного функціонування системи державного управління.....	91
<i>Константинов О. О.</i> Реалізація механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіону на основі державно-приватного партнерства.....	92
<i>Кучин С. П.</i> Сучасні підходи до формування організаційно-економічних механізмів державного управління сферою культури в Україні.....	95
<i>Ладна О. Б., Ель-Шаманді С. Х., Мельниченко О. А.</i> Механізми та засоби реалізації державної торговельної політики.....	97
<i>Луценко Т. О., Барабаш Г. О.</i> Соціальні служби для молоді.....	99
<i>Ляшевська О. І.</i> Вдосконалення напрямків державного управління.....	100
<i>Майстро С. В., Майстро Р. Г.</i> Необхідність запровадження кластерної моделі державного регулювання розвитку національної економіки.....	102
<i>Марчук С. О.</i> Принципи організації державного фінансового контролю як системи	104
<i>Новікова Є. С.</i> Роль і місце функцій у державному управлінні.....	106
<i>Огороднік М. В., Майстро С. В.</i> Інвестиційно-інноваційна стратегія державного регулювання аграрного розвитку України.....	107
<i>Орленко Я. Ю.</i> Імперативи розвитку туристичної галузі України.....	109
<i>Плеханов Д. О.</i> Основні напрямки удосконалення системи державного управління...	111
<i>Повелиця Н. П.</i> Особливості державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	112
<i>Покотило О. О., Покотило О. В.</i> Тенденції розвитку соціального партнерства: зарубіжний досвід.....	113
<i>Помаза-Пономаренко А. Л.</i> Логіко-методологічна модель розвитку процесів у соціальній сфері в контексті системи безпеки регіонів України.....	115
<i>Помогайбо Б. В.</i> Критеріальне оцінювання ефективності проектів державно-приватного партнерства за факторним підходом.....	117
<i>Роміна А. О., Помаза-Пономаренко А. Л.</i> Гендерна складова державного регіонального управління в Україні.....	118
<i>Севаст'янова А. О.</i> Принципи ефективного формулювання цілей у державному управлінні.....	120
<i>Стельмащук Ю. І.</i> Комплексність та узгодженість дій при реалізації механізмів державного регулювання розвитку соціально-гуманітарної сфери.....	121

<i>Степанов В. Ю.</i> Інформаційна безпека сучасного публічного управління.....	123
<i>Стеценко І. М.</i> Класифікація організаційних структур у державному управлінні та їх характеристика.....	125
<i>Суліменко В. П.</i> Механізми державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів держави.....	127
<i>Суліменко К. О.</i> Основні складові механізмів державного регулювання підприємництва.....	128
<i>Удовиченко Н. М.</i> Засоби державного регулювання діяльності стоматологічних установ.....	130
<i>Фінкель Я. О.</i> Вплив інвестицій та інновацій на соціально-економічний розвиток України.....	131
<i>Черповець К. А.</i> Державне управління туристичною індустрією: цілі та ключові завдання.....	133
<i>Чорний С. В., Шведун В. О.</i> Ключові засади державного управління в туристичній індустрії.....	134
<i>Чухно І. А.</i> Окремі аспекти управління розвитком соціальної сфери регіону в сучасних умовах.....	135
<i>Шепель А. Є.</i> Дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища в державному управлінні.....	137
<i>Юрченко О. О.</i> Державне регулювання рекламної діяльності як система.....	138
 Секція 5	
Механізми державного управління в екологічній сфері.....	140
<i>Андронов В. А., Горінова В. В.</i> Державна політика в сфері охорони навколишнього середовища в сучасних умовах.....	140
<i>Биркович В. І.</i> Формування екологічної політики України та її реалізація на сучасному етапі.....	142
<i>Біляєва Д. І., Марусіна К. С., Мельниченко О. А.</i> Світовий досвід використання економічних механізмів реалізації державної екологічної політики.....	143
<i>Бойко О. В.</i> Державне управління екологічною безпекою в Україні.....	145
<i>Волченко К. Ю.</i> Приоритетні напрями державної політики екологічної безпеки України.....	147
<i>Газнюк Л. М.</i> Екологічна складова професійної діяльності.....	148
<i>Дегтяр О. А.</i> Екологічний аспект реалізації державної програми з утилізації транспортних засобів.....	150
<i>Желіховський А. В.</i> Механізми державного управління охороною довкілля.....	152
<i>Ісай Л. О.</i> Діагностика проблем державного регулювання у сфері електроенергетики..	154
<i>Колєнов О. М.</i> Особливості правового забезпечення державної екологічної політики..	155
<i>Крюков О. І.</i> Проблема екологічної небезпеки як чинник впливу на навколишнє середовище.....	156
<i>Огороднік Б. В., Майстро С. В.</i> Державна політика України у сфері альтернативної енергетики.....	158
<i>Омаров А. Е.</i> Екологічна безпека держави як чинник національної безпеки.....	160
<i>Пащенко О. С.</i> Щодо визначення поняття «регіон».....	161
<i>Щепанський Е. В.</i> Організаційний механізм управління сталим розвитком туризму..	163

Секція 6

Організаційно-правові, соціально-економічні та психолого-педагогічні аспекти державного управління у сфері цивільного захисту.....	166
<i>Баховець А. І.</i> Дорожній рух як об'єкт державноуправлінської діяльності.....	166
<i>Білека А. А., Горбаченко Ю. М.</i> Моральні засади управлінської діяльності начальницького складу підрозділу ДСНС України: нотатки до наукової дискусії.....	167
<i>Бондаренко А. І.</i> Механізми забезпечення державної економічної безпеки.....	169
<i>Волянський П. Б., Євсюков О. П., Терент'єва А. В.</i> Елементи імітаційного моделювання у процесі підготовки управлінців у сфері цивільного захисту.....	171
<i>Голубішин О. М., Помаза-Пономаренко А. Л.</i> Зміст наукової проблеми визначення рівнів і форм соціальної безпеки.....	174
<i>Гудович О. Д., Тищенко В. О.</i> К вопросу о возможности применения SWOT-анализа в процессе планирования мероприятий в сфере гражданской защиты.....	175
<i>Древаль Ю. Д.</i> Особливості використання правового механізму в державно-управлінських дослідженнях.....	178
<i>Коврегін В. В.</i> Механізми економічної безпеки як категорія державного управління..	180
<i>Кришталь Т. М., Дулгерова О. М.</i> До проблеми гуманітарної освіти в процесі підготовки курсантів у ВНЗ ДСНС України.....	182
<i>Лагутін В. Л.</i> Інноваційні процеси як державні засади економічного зростання суспільства.....	184
<i>Литвиновський Є. Ю.</i> Управління змінами в галузі знань “цивільна безпека” як теоретико-методологічна проблема.....	186
<i>Мірко Н. В.</i> Формування професійної компетентності педагогічних працівників сфери цивільного захисту шляхом запровадження активних методів навчання....	188
<i>Молодика В. М.</i> Використання маркетингу як нової парадигми державного управління регіоном.....	189
<i>Обрусна С. Ю., Білека А. А.</i> Сучасні підходи до практики провадження анти-корупційних заходів у системі ДСНС України.....	191
<i>Ромін А. В.</i> Удосконалення механізмів менеджменту якості ВНЗ.....	192
<i>Харламова Ю. Є.</i> Розвиток державного управління підготовкою фахівців служби цивільного захисту: стратегічні пріоритети.....	194

Секція 7

Державна політика захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню.....	197
<i>Барковець А. І., Шведун В. О.</i> Кризовий менеджмент у державному управлінні.....	197
<i>Гаваза А. О., Мазуренко В. І., Соколовський І. П.</i> Деякі питання визначення алгоритму дій при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій.....	198
<i>Гончарук Н. Л., Котко Д. М.</i> Актуальні питання захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій.....	200
<i>Гуляєв А. Р.</i> Правове забезпечення державного управління сферою безпеки життєдіяльності.....	201
<i>Зубков Д. М.</i> Сутність, складові та зміст механізмів державного управління ризиками у надзвичайних ситуаціях.....	203

<i>Лукиша Р. Т.</i> Комплексний механізм формування та реалізації державної політики сталого розвитку регіонів в умовах ризиків.....	205
<i>Мосов С. П., Чубіна Т. Д.</i> Особливості цивільного захисту при забезпеченні цивільної оборони в сучасних війнах.....	207
<i>Писклакова О. О.</i> Проблема вдосконалювання системи попередження надзвичайних ситуацій.....	209
<i>Полковниченко Д. Ю., Котовенко Д. І.</i> Розвиток регіонів в умовах НС: особливості ухвалення управлінських рішень.....	210
<i>Пономаренко В. І.</i> Досвід Нової Зеландії щодо державного управління у сфері цивільної оборони.....	212
<i>Потеряйко С. П., Барило О. Г.</i> Застосування інноваційних технологій під час прийняття рішення.....	213
<i>Приходько Р. В., Яценко О. А.</i> Щодо оптимізації державного управління у сфері цивільного захисту.....	215
<i>Ромін А. В., Яценко О. А.</i> Управління ризиками як складова державного управління у сфері цивільного захисту.....	216
<i>Тищенко В. О.</i> Державне управління при ліквідації надзвичайних ситуацій.....	218

Секція 8

Державні механізми забезпечення пожежної та техногенної безпеки.....	220
<i>Васильєв І. О.</i> Майбутнє профілактики за службами пожежної безпеки.....	220
<i>Заплатинський В. М., Шевцов С. М., Осадча О. І.</i> Аналіз можливостей використання імітаційних технологій при навчанні питань пов'язаних з небезпекою.....	222
<i>Кішінець А. С., Мельниченко О. А.</i> Необхідність вдосконалення державного управління розвитком лісового господарства.....	224
<i>Кравців С. Я., Соболев О. М.</i> Механізми державного регулювання в управлінні ризиком.....	226
<i>Кришталь Т. М., Чубань В. С.</i> До питання реформування ДСНС України.....	228
<i>Місяйло О. В., Мельниченко О. А.</i> Засоби державного управління пожежною безпекою.....	230
<i>Немченко О. С., Майстро С. В.</i> Глобальні проблеми сучасності та необхідність їх вирішення на міжнародному рівні.....	232
<i>Пивоваров К. В.</i> Системний аналіз досвіду зарубіжних країн щодо розвитку системи контролю в державному управлінні.....	233
<i>Шведун В. О.</i> Проблеми та перспективи розвитку політики безпеки й оборони Європейського Союзу.....	235
<i>Шевчук О. Р.</i> Становлення та розвиток державного управління пожежною безпекою в Україні.....	236
Відомості про авторів.....	239

Наукове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:
НАУКА, ОСВІТА, ПРАКТИКА**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

22–23 лютого 2017 р.

Відповідальний – *С. М. Домбровська*

Підписано 23.02.2017 р. Друк.арк. 14,2 Формат А 4

Національний університет цивільного захисту України Україна,
61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94